

Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

In de reeks evaluatie regelgeving zijn de volgende publicaties verschenen:

- 1 Bereidheid tot donatie van sperma bij opheffing van anonimiteitwaarborg
- 2 Evaluatie Wet klachtrecht cliënten zorgsector
- 3 Evaluatie Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst
- 4 Evaluatie Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen
- 5 Evaluatie Wet op het bevolkingsonderzoek
- 6 Evaluatie Wet op de medische keuringen
- 7 Evaluatie Wet op bijzondere medische verrichtingen
- 8 Evaluatie Kwaliteitszorg zorginstellingen
- 9 Evaluatie Wet op de orgaandonatie
- 10 Evaluatie Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen
- 11 Evaluatie Tijdelijk besluit verplichte verzekering bij medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen
- 12 Evaluatie Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg
- 13 Onderzoek No-fault compensatiesysteem
- 14 Evaluatie Wet inzake bloedvoorziening
- 15 Tweede evaluatie Wet op de orgaandonatie
- 16 Onderzoek WKCZ klachtbehandeling in ziekenhuizen
- 17 Evaluatie Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen
- 18 Evaluatie Wet op de dierproeven
- 19 Evaluatie Wet afbreking zwangerschap
- 20 Evaluatie Embryowet
- 21 Derde evaluatie Wet op de orgaandonatie
- 22 Tweede evaluatie Wet op de medische keuringen
- 23 Evaluatie Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding
- 24 Tweede evaluatie Wet inzake bloedvoorziening
- 25 Evaluatie Wet foetaal weefsel
- 26 Evaluatie Reclamebesluit geneesmiddelen
- 27 Evaluatie Zorgverzekeringswet en Wet op de Zorgtoeslag
- 28 Evaluatie Wet marktordening gezondheidszorg
- 29 Thematische Wetsevaluatie Wilsonbekwaamheid en vertegenwoordiging
- 30 Tweede evaluatie Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen
- 31 Sterfgevallenonderzoek 2010
- 32 Evaluatie Embryowet en Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting
- 33 Tweede evaluatie Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding
- 34 Thematische Wetsevaluatie Zelfbeschikking in de zorg
- 35 Achtergrondstudies Zelfbeschikking in de zorg
- 36 Evaluatie Regeling centrale deskundigencommissie late zwangerschapsafbreking in een categorie 2-geval en levensbeëindiging bij pasgeborenen
- 37 Tweede evaluatie Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg
- 38 Thematische Wetsevaluatie Bestuursrechtelijk toezicht op de kwaliteit van de zorg
- 39 Thematische Wetsevaluatie Gedwongen zorg
- 40 Derde evaluatie Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding

Evaluatie

Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

mr. C.M. Ridderbos-Hovingh ¹

mr. dr. B.J.M. Frederiks ²

mr. C. Veen ¹

mr. A. Tingen ²

mr. drs. M. Beukers ¹

dr. J.B. Geertsema ¹

mr. P.H.H. van Dijk ¹

mr. N.O.M. Woestenburg ¹

prof. dr. H.B. Winter ^{1,3}

- 1 Pro Facto
- 2 Amsterdam UMC, locatie VUmc
- 3 Rijksuniversiteit Groningen

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie.

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdpdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma Evaluatie Regelgeving kunt u contact opnemen met het secretariaat via er@zonmw.nl.

ZonMw

Laan van Nieuw Oost Indië 334

Postbus 93245

2509 AE Den Haag

T 070 349 5111

F 070 349 5100

www.zonmw.nl

100/04/2020/Jeugd, ISBN 9789057631573

Opmaak en productiebegeleiding: Piasau, Zoetermeer

(T 06 5534 7977, info@piasau.nl)

Vormgeving omslag: Katja Hilberg, Rotterdam

(T 06 1735 6488, info@katjahilberg.nl)

Fotografie Dieter Schütte

Druk: Schultenprint, Zoetermeer

(T 079 362 3612, info@schultenprint.nl)

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven, dan wel remixen (afgeleide werken maken), onder de volgende voorwaarden: *Naamsvermelding* (de gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk), *Niet-commercieel* (de gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken) en *Gelijk delen* (indien de gebruiker het werk bewerkt kan het daaruit ontstane werk uitsluitend krachtens dezelfde licentie als de onderhavige licentie of een gelijksoortige licentie worden verspreid) *met inachtneming van*: afstandname van rechten (de gebruiker mag afstand doen van een of meerdere van deze voorwaarden met voorafgaande toestemming van de rechthebbende), publiek domein (indien het werk of een van de elementen in het werk zich in het publieke domein onder toepasselijke wetgeving bevinden, dan is die status op geen enkele wijze beïnvloed door de licentie), overige rechten (onder geen beding worden volgende rechten door de licentieovereenkomst in het gedrang gebracht: (i) het voorgaande laat de wettelijke beperkingen op de intellectuele eigendomsrechten onverlet; (ii) de morele rechten van de auteur en (iii) de rechten van anderen, ofwel op het werk zelf ofwel op de wijze waarop het werk wordt gebruikt, zoals het portretrecht of het recht op privacy).

Let op: Bij hergebruik of verspreiding dient de gebruiker de licentievoorwaarden van dit werk kenbaar te maken aan derden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1 Inleiding	17
1.1 Aanleiding	17
1.2 Vraagstelling	18
1.3 Leeswijzer	20
2 Onderzoeksaanpak	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Juridische analyse	23
2.3 Deskresearch	24
2.4 Interviews	24
2.5 Vragenlijstonderzoek	25
2.6 Groepsgesprekken met professionals	30
2.7 Interviews met volwassenen en jeugdigen	31
2.8 Expertmeeting	32
2.9 Analyse juridische en empirische informatie	32
3 De wettelijke regeling van de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	33
3.1 Wetsgeschiedenis en achtergronden bij de totstandkoming van de Wet verplichte meldcode	33
3.2 De inhoud en reikwijdte van de wet en daarop gebaseerde regelgeving	45
3.3 Wijzigingen sinds de inwerkingtreding van de wet	58
3.4 Participatie van kinderen in de meldcode	65
3.5 Verhouding beroepsgeheim, meldrecht, conflict van plichten en aanverwante bepalingen	67
3.6 Thematische analyse van rechtspraak	75
3.7 Opvattingen in de literatuur over de (werking van) de wet	81
3.8 Slotopmerking	84

4	De meldcode in de praktijk	87
4.1	Inleiding	87
4.2	Cijfers met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling	88
4.3	'Geweld hoort nergens thuis'	89
4.4	Implementatie	91
4.5	Bevorderen van kennis en gebruik van de meldcode	97
4.6	Gebruik van de meldcode	108
4.7	Samenwerking	135
4.8	De werking van de meldcode	140
4.9	Samenvatting	143
5	Conclusies en aanbevelingen	149
5.1	Inleiding	149
5.2	Implementatie	150
5.3	Gebruik	153
5.4	Werking van de meldcode	157
5.5	Samenwerking	158
5.6	Samenhang met de Wet verwijzindex risicjongeren	160
5.7	Slotbeschouwing	161
	Literatuur	163
	Afkortingen	171
A	Begeleidingscommissie en Commissie evaluatie regelgeving	173
B	Wet- en regelgeving	175
C	Beschrijving van de bronnen en documenten die gebruikt zijn voor de thematische analyse van rechtspraak	199
D	Gesprekspartners interviews	201
E	Functies gesprekspartners groepsinterviews	203
F	Gesprekspartners expertmeeting	205
G	Vragenlijst enquête professionals	207
H	Vragenlijst enquête gemeenten	217
I	Onderwerpenlijst interviews	227
J	Onderwerpenlijst interviews gemeenten	231
K	Onderwerpenlijst interviews volwassenen	235
L	Onderwerpenlijst interviews jeugdigen	237

Voorwoord

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet verwijnsindex risicjongeren leggen beide sterk de nadruk op preventie en vroegsignalering van problemen die de ontwikkeling van jeugdigen kunnen bedreigen. Vanwege de ervaren samenhang en de vragen die daarmee samenhangen, werden de Wet verwijnsindex risicjongeren en de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling gelijktijdig geëvalueerd.

Er zijn echter ook verschillen: de Wet verwijnsindex risicjongeren is gericht op jongeren en heeft tot doel om samenwerking in de preventie en zorg rond kinderen en jongeren in risicosituaties te borgen. De Wet verplichte meldcode verplicht instellingen in de zorg en daarbuiten om een beleid op te stellen met betrekking tot het signaleren en aanpakken van situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief melding bij Veilig Thuis. Deze wet richt zich op alle leeftijdsgroepen.

In de loop van het onderzoek bleken de verschillen zwaarder te wegen dan de overeenkomsten en zijn beide evaluaties gesplitst. Elke evaluatie wordt apart in een rapport besproken waarbij in beide rapporten ook de vraag aan de orde komt wat de samenhang tussen beide wetten is en hoe deze uitwerkt.

De inhoud en de conclusies van beide evaluaties spreken voor zich. Het is goed om te vermelden dat het onderzoek rond beide wetten lastiger was dan voorzien; met name de dataverzameling in de empirische onderdelen bleek erg veel energie en inventiviteit van de onderzoekers te vragen. Dat er ondanks dat een gedegen evaluatierapport ligt is geheel te danken aan de inzet en het doorzettingsvermogen van de onderzoekers van Pro Facto en Amsterdam UMC, die het onderzoek hebben uitgevoerd en het rapport geschreven.

Voor dit onderzoek was de medewerking van zeer veel betrokkenen onmisbaar: zorgverleners, medewerkers in het onderwijs en kinderdagverblijven, medewerkers van gemeenten en maatschappelijke organisaties. Wij danken iedereen die dit rapport mede mogelijk heeft gemaakt.

De begeleidingscommissie van deze beide evaluaties, die door de Commissie evaluatie regelgeving in het leven is geroepen, spreekt haar waardering uit voor het werk van de onderzoekers en voor het uiteindelijke resultaat.

Dick Willems, voorzitter begeleidingscommissie

Samenvatting

Inleiding

Deze evaluatie betreft de op 1 juli 2013 in werking getreden Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (hierna: Wet verplichte meldcode). Deze wet legt bij organisaties en zelfstandige professionals de verplichting neer een meldcode te hanteren en de kennis en het gebruik ervan te bevorderen. Medewerkers zijn verplicht de (door de beroepsverenigingen ontwikkelde) meldcodes die door organisaties zijn geïmplementeerd toe te passen. De wet schept aldus een tweetal verplichtingen: gericht tot de betreffende organisatie en tot de individuele beroepsbeoefenaren. De organisaties moeten een meldcode vaststellen (en de kennis en het gebruik ervan bevorderen); de individuele beroepsbeoefenaren zijn verplicht een meldcode te hanteren. De wet is van toepassing binnen de sectoren gezondheidszorg, jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, onderwijs, kinderopvang en justitie.

Het doel van de Wet verplichte meldcode is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. Onder huiselijk geweld en kindermishandeling worden ook andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties verstaan, waaronder ouderenmishandeling. Het doel kan volgens de memorie van toelichting worden bereikt door het consequent toepassen van een meldcode waardoor de vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt verhoogd. Met een meldcode weten organisaties en professionals welke stappen zij moeten zetten als zij vermoedens hebben of signalen krijgen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In het Besluit verplichte meldcode is vastgelegd welke elementen minimaal in een meldcode moeten worden opgenomen, waaronder een stappenplan bestaande uit vijf stappen. De verplichte stappen moeten ervoor zorgen dat een zorgvuldige afweging wordt gemaakt, voordat eventueel door een professional wordt overgegaan tot een melding. De wijziging van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode'), waarbij een afwegingskader is ingevoerd, dient te bewerkstelligen dat gevallen van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling dan wel vermoedens daarvan bij Veilig Thuis worden gemeld. Dit lijkt een verschuiving van het doel dat de formele wetgever voor ogen had met de verplichte meldcode. Van professionals wordt nu verwacht dat zij, naast het eventueel bieden of organiseren van hulp, deze situaties ook daadwerkelijk melden bij het AMHK (Veilig Thuis).

In reactie op vragen in het schriftelijke verslag van de Tweede Kamer op 18 april 2012, heeft de toenmalige Staatssecretaris VWS in de 'nota naar aanleiding van het verslag' toegezegd de Wet verplichte meldcode na vijf jaar te evalueren. Hoewel in de nota naar aanleiding van het verslag enkel wordt gesproken over kindermishandeling, moge duidelijk zijn dat de meldcode geldt voor alle vormen van geweld in huiselijke kring. Ook voor deze vormen geldt het belang om inzicht te krijgen in de werking van de wet. In de aanpassing van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019 staat in de nota van toelichting geschreven dat in de wetevaluatie van de Wet verplichte meldcode ook het aangepaste besluit wordt betrokken.

Gekozen is om de Wet verplichte meldcode gelijktijdig met de Wet verwijnsindex risicojongeren huiselijk geweld en kindermishandeling te evalueren om zo ook de relatie tussen beide instrumenten te kunnen onderzoeken. Bij deze evaluatie ligt de nadruk op het evalueren van de algemene werking en effectiviteit van de meldcode. Vier thema's staan centraal: implementatie, gebruik, werking en samenwerking.

Hoofdvraag en onderzoeksapproak

De Wet verplichte meldcode is gelijktijdig met de Wet verwijnsindex risicojongeren geëvalueerd. Omdat deze wetten waar het gaat om jeugdigen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, is in de evaluatie ook de relatie tussen beide wetten onderzocht. Beide wetten leggen een sterke nadruk op preventie en vroegsignalering van problemen die de ontwikkeling van een jeugdige (kunnen) bedreigen.

In de evaluatie van de Wet verplichte meldcode staan twee onderzoeksvragen centraal:

- 1 Draagt de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bij aan de doelstelling van de wet, te weten professionals ondersteunen en stimuleren tot actie, opdat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling?
- 2 Hoe verhouden de Wet verplichte meldcode en de Wet verwijnsindex risicojongeren zich tot elkaar en zijn deze twee regelingen toekomstbestendig, zowel in samenhang als los van elkaar?

Het doel van deze wetsevaluatie is om inzicht te krijgen in de algemene werking en effectiviteit van de Wet verplichte meldcode. Daarnaast wordt beoogd om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de Wet verplichte meldcode en de Wet verwijnsindex risicojongeren. Daarbij is tevens aandacht voor de vraag of beide wetten toekomstbestendig zijn, zowel in samenhang als afzonderlijk. De twee wetten zijn in samenhang met elkaar geëvalueerd, maar hebben geleid tot twee afzonderlijke evaluatierapporten.

Het onderzoek is zowel rechtswetenschappelijk als empirisch van aard, en bestaat uit een combinatie van onderzoeksmethoden. Het onderzoek bestaat uit een analyse van wet- en regelgeving, deskresearch van rapporten, interviews, vragenlijstonderzoek onder professionals, instellingen en

gemeenten, groepsgesprekken met professionals, gesprekken met jongeren en volwassenen en een expertmeeting.

Het verkrijgen van medewerking bij organisaties en professionals verliep moeizaam. Bij het kwalitatieve deel van deze evaluatie heeft dat na flink wat inspanningen geleid tot voldoende respons binnen de verschillende sectoren, maar de respons bij de enquête is achtergebleven. Daardoor zijn de resultaten van de enquête op zichzelf niet voldoende om betrouwbare uitspraken te doen, deze moeten gezamenlijk met de kwalitatieve bevindingen gelezen worden. Alleen de sector kinderopvang heeft voldoende respons behaald, hier kunnen wel betrouwbare uitspraken worden gedaan over de omgang met de meldcode in die sector.

Er zijn meerdere redenen aan te wijzen voor de tegenvallende respons. Bij het aanschrijven van organisaties om medewerking, bleek dat het onderwerp – huiselijk geweld en kindermishandeling – wel ervaren wordt als een belangrijk onderwerp, maar ook als een onderwerp dat op afstand staat. Daardoor wilden de meeste organisaties de enquête enkel verspreiden via nieuwsbrieven of een oproep op de website, hetgeen over het algemeen tot lage respons leidt en zo ook in dit onderzoek. Een rechtstreekse benadering van respondenten was daardoor niet mogelijk. Ook moet in ogenschouw worden genomen dat in verschillende sectoren het uitvoeren van onderzoek momenteel lastig is, vanwege de werkdruk en toenemende hoeveelheid enquêtes die professionals ontvangen.

Implementatie

Vaststellen meldcode

De invoering van de meldcode lijkt overeenkomstig de uitgangspunten van de wetgever te verlopen. Het algemene beeld is dat, uitzonderingen daargelaten, de meldcode in vrijwel alle organisaties is ingevoerd. De afwegingskaders die sinds 1 januari 2019 verplicht zijn na de wijziging van de Wet verplichte meldcode waren ten tijde van het uitvoeren van het onderzoek nog niet in alle instellingen ingevoerd. Opvallend is dat verschillende gemeenten de meldcode – naast het voor hen al verplicht vaststellen van een meldcode voor onder andere leerplichtambtenaren – ook vaststellen voor andere onderdelen van de eigen ambtelijke organisaties. Dit is een verbreding van de werking van de meldcode.

Bevorderen van kennis en gebruik

Met alleen de invoering van een meldcode is de implementatie nog niet afgerond; de instellingen dienen ook de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Op deze manier moeten een veilige werkomgeving en randvoorwaarden voor de professional gecreëerd worden waarbinnen hij of zij met de meldcode aan de slag kan gaan. Uit het empirisch onderzoek komt naar voren dat instellingen het gebruik van de meldcode bevorderen door bijvoorbeeld het hebben van één aanspreekpunt binnen de organisatie, het bieden van trainingen of cursussen of het gebruik van de meldcode aan de orde te stellen tijdens regulier werkoverleg. De (verdere) implementatie vraagt nadrukkelijk om een doelgroepgericht implementatieproces per beroepsgroep en/of instel-

ling waarin aandacht is voor de voorkomende vormen van afhankelijkheidsrelaties én vormen van geweld. Uit een aantal eerdere van deze implementatietrajecten bleek deze meerwaarde. Aanbeveling is aan de beroepsgroepen en instellingen om over te gaan tot deze doelgroepgerichte implementatie. Bij deze voorlichting is het van belang dat onder meer de volgende onderwerpen aan de orde komen: het herkennen van andere vormen van geweld dan fysiek geweld, gesprekstechnieken, het voeren van een gesprek met het kind, en het met betrokkene(n) bespreekbaar maken van de situatie, het doel van de gesprekken met betrokkene(n), de (al dan niet) toestemming bij het melden en de kindcheck.

Aandachtsfunctionarissen

Het aanwijzen van een of meerdere werknemers als aandachtsfunctionaris is sinds de invoering van de Wet verplichte meldcode een bekend fenomeen in alle sectoren. Zij kunnen bijdragen aan het verlagen van de drempel in stap 2, wanneer met collega's over vermoedens en signalen overlegd dient te worden. De aanwezigheid van aandachtsfunctionarissen heeft ook een positief effect op het daadwerkelijk melden bij Veilig Thuis omdat de aandachtsfunctionaris behulpzaam is bij het doorlopen van het gehele stappenplan en meedenkt over het te voeren gesprek, over de te maken afwegingen en de gevolgen daarvan. Ook draagt de deze functionaris bij aan het organiseren van trainingen voor professionals en dat blijkt in alle sectoren nodig. Aanbeveling aan de minister is om te overwegen de aanwijzing van een aanspreekpunt op het gebied van sectorspecifieke geweldsvormen én de meldcode verplicht te stellen voor alle instellingen die onder de Wet verplichte meldcode vallen.

Kind- en mantelzorgverleningscheck

In de Wet verplichte meldcode is een kindcheck opgenomen waardoor professionals een controle (op de aanwezigheid van kinderen in het gezin) moeten uitvoeren op het moment dat een volwassen cliënt in een situatie verkeert die mogelijk schade kan veroorzaken aan minderjarige kinderen. Juist in de sectoren waar met volwassenen (en niet of in mindere mate met kinderen) gewerkt wordt is de bekendheid van de kindcheck gering. Ook is het gebruik van de kindcheck, in alle sectoren en ook bij professionals die wel bekend zijn met de kindcheck, erg wisselend. Niet alle professionals weten wat van hen verwacht wordt als blijkt dat er een (tweede of derde) kind betrokken is; de kindcheck werkt veelal nog als 'afvink'-systeem.

Het instrument kindcheck mist zijn werking nu het instrument door onbekendheid een kleine rol speelt in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het bestaansrecht van de kindcheck kan daarmee – op onjuiste gronden – ter discussie worden gesteld. Gezien het belang van de kindcheck en de geringe bekendheid van de check ligt het voor de hand te investeren in het vergroten van die bekendheid. Naar verwachting leidt een grotere bekendheid tot toegenomen gebruik ervan.

Met de mantelzorgverleningscheck in de KNMG-meldcode wordt van artsen gevraagd om bij patiënten met bepaalde problematiek na te gaan of zij zorgdragen voor een persoon (anders dan een minderjarig kind) die van hun zorg afhankelijk is. De komende jaren neemt de vergrijzing toe,

en moeten meer mensen met dementie en bovendien meer kwetsbare mensen door de komst van de Wet langdurige zorg langer thuis blijven wonen. Uit het onderzoek blijkt dat professionals een grotere drempel ervaren om bij Veilig Thuis een melding te doen over ouderenmishandeling (of andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties waarbij sprake is van volwassenen) dan over kindermishandeling. Een grotere zorgvuldigheid – vanwege het zelfbeschikkingsrecht van volwassenen – voordat gemeld wordt, wil echter niet zeggen dat in het geheel niet gemeld mag worden. Toename van de bekendheid met het thema is daarmee minimaal noodzakelijk.

De in 2015 ingevoerde Jeugdwet heeft als doel het in samenhang oppakken van problematiek bij jeugdigen en gezinnen; gestreefd wordt naar één gezin, één plan, één regisseur. De uitgangspunten van integraal denken en werken worden breed gedragen binnen de hulpverlening. Dit vraagt om een brede manier van kijken en aanpakken bij het gebruik van de meldcode. Aanbeveling aan de minister is om de kindcheck uit te breiden naar een meer omvattende check, waaronder alle kwetsbaren in afhankelijkheidsrelaties in de directe omgeving van de betrokkene vallen, zoals (mantel)zorg afhankelijke personen. De invoering van deze uitgebreide check vraagt – gezien de ervaringen met de kindcheck – om voldoende voorlichting. Voor succesvolle implementatie is bekendheid van de check en voldoende draagvlak onder professionals van belang.

Gebruik

Ervaren meerwaarde

In de praktijk zijn waar het gaat om het gebruik van de meldcode verschillen zichtbaar tussen niet-hulpverleners (zoals justitiële inrichtingen, kinderopvang en scholen) en hulpverleners (jeugdzorg, gezondheidszorg etc.). De verschillen zijn niet als negatief of positief te kwalificeren maar zijn afhankelijk van de sector waarin met de meldcode gewerkt wordt. Er is daarmee geen aanleiding te concluderen dat de meldcode geen meerwaarde heeft in sectoren waar geen sprake is van behandelsituaties. Wel vragen de implementatie en het gebruik van de meldcode om een meer programmatische aanpak per specifieke sector.

Herkennen van signalen

Het herkennen van signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld blijkt in de praktijk moeilijk voor professionals. Dat heeft mede zijn oorzaak in het feit dat, uitzonderingen daargelaten, het herkennen van signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld niet tot de primaire werkzaamheden behoort waarvoor de professionals (zelf ervaren te) zijn opgeleid. Waar de zichtbare signalen voor sommige professionals al lastig zijn waar te nemen, geldt dit zeker voor de minder zichtbare en moeilijker herkenbare signalen bij bijvoorbeeld psychische mishandeling en financiële uitbuiting. Investeren in scholing op het gebied van signaalherkenning is een voor de hand liggende stap, waarbij vooral focus zou moeten liggen op het daadwerkelijk kunnen herkennen van sectorspecifieke en moeilijk(er) herkenbare signalen. Het kunnen herkennen van signalen is immers voorwaardelijk voor het gebruik van het stappenplan.

Vormen van geweld

Deze evaluatie laat zien dat bij de toepassing van de meldcode vaak wordt gedacht aan kindermishandeling en in mindere mate aan huiselijk geweld en andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties zoals eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en ouderenmishandeling inclusief financiële uitbuiting. Die geringe aandacht heeft eerder te maken met onbekendheid met deze vormen van geweld en de signalen die daarbij horen, dan dat het onderwerp niet belangrijk wordt gevonden. De brede invalshoek rond geweld in afhankelijkheidsrelaties blijft onverminderd belangrijk. Investeren in scholing op het gebied van het herkennen van signalen die kenmerkend zijn voor de werkzaamheden binnen de eigen sector draagt naar verwachting bij aan een grotere bewustwording onder professionals over de reikwijdte van de meldcode.

Doel van het gesprek met betrokkenen

Uitgangspunt van de meldcode is openheid over het vermoeden van huiselijk geweld in de richting van de betreffende cliënt (of kinderen en/of ouders in geval van kindermishandeling). Het gesprek met de betrokkene is om die reden opgenomen als een belangrijk onderdeel van de meldcode (stap 3). Het gesprek heeft als doel signalen in kaart te brengen en ouders en/of het kind de gelegenheid te geven om op de vermoedens te reageren. Uit onderhavig onderzoek blijkt dat in de praktijk het idee bestaat dat het gesprek tot doel heeft toestemming te verkrijgen voor het doen van een melding bij Veilig Thuis. Deze veronderstelling belemmert vervolgens het te voeren gesprek.

Hoewel in de praktijk ook de vertrouwensrelatie met de cliënt genoemd wordt als reden om niet in gesprek te gaan met betrokkenen, waaronder de ouders en/of het kind, bevestigt het juridische kader, de parlementaire geschiedenis, de uitleg bij de meldcodes en de jurisprudentie dat juist het *niet* in gesprek gaan met betrokkenen nadelig is voor de vertrouwensrelatie tussen een professional en een betrokkene. Het is daarom van belang dat professionals weten wat het doel van het te voeren gesprek is en wanneer zij wel/niet toestemming moeten (proberen te) krijgen voor het doen van een melding.

Grondslag voor het doen van een melding

Het stappenplan van de meldcode gaat er sinds de wetswijziging van 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') van uit dat melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is als sprake is van acute of structurele onveiligheid voor betrokkene(n). In de wetenschappelijke literatuur bestaat, met name in de gezondheidszorg, verschil van opvatting over de juridische grondslag voor het doen van een melding. In de praktijk heeft de onduidelijkheid over deze grondslag negatieve effecten op de afweging van professionals om wel of niet een melding bij Veilig Thuis te doen. Ook bestaat bij professionals onduidelijkheid over het wel of niet van toepassing zijn van de Europese privacy-regelgeving (in het bijzonder de AVG). De evaluatie bevat aanwijzingen dat professionals de onzekerheid of zij überhaupt mógen melden of niet, laten meewegen in de afweging om te melden bij Veilig Thuis. Onbegrijpelijk is dat vanuit juridisch oogpunt niet, zeker niet wanneer de

melding zonder toestemming van de jeugdige en/of zijn wettelijke vertegenwoordiger plaatsvindt. Van een professional wordt immers ook verwacht dat hij bij de afweging om wel of niet een melding te doen, betreft in hoeverre de melding noodzakelijk is om het daarmee beoogde doel te bereiken. Dat dit van invloed is op de werking van de meldcode, in de vorm van een belemmering voor de professional om een melding te doen, mag duidelijk zijn.

De 'verbeterde meldcode' met het afwegingskader als onderdeel, biedt volgens sommige professionals weinig meerwaarde voor professionals omdat zij hierdoor weinig tot geen ruimte overhouden om zelf te beslissen of zij een melding doen. Het Besluit verplichte meldcode maakt immers de aan de hand van het afwegingskader gemaakte afweging over de ernst van de onveiligheid (acute of structurele onveiligheid) tot de belangrijkste overweging rondom het al dan niet melden. Voor een autonome beslissing van de professional waarbij deze een afweging maakt over bijvoorbeeld de mate waarin betrokkenen open staan voor het aanvaarden van hulp, de mogelijk schadelijke effecten van een vertrouwensbreuk, nader onderzoek, de inmenging van Veilig Thuis of de beste oplossing op de langere termijn etc., wordt nauwelijks tot geen ruimte (meer) ervaren. Hierbij wordt er door de professionals aan voorbij gegaan dat het gehanteerde afwegingskader is opgesteld door de eigen beroepsgroepen en brancheorganisaties. De ervaren inperking van de professionele afweging heeft daarmee dus, zoals beoogd met de invoering van de afwegingskaders, plaatsgevonden binnen het eigen professionele domein.

Terminologie

Uit de evaluatie blijkt dat het verschil tussen het gebruiken van de meldcode (stap 1 tot en met 5) en het daadwerkelijk melden bij Veilig Thuis (stap 5) voor professionals onvoldoende duidelijk is. De meldcode en het melden zijn voor veel professionals synoniemen. De terminologie suggereert dat melden een doel op zich is, wat in de praktijk zijn weerslag heeft op professionals en de manier waarop zij omgaan met het stappenplan. Een ander knelpunt is dat de term 'verplichte meldcode' ten onrechte suggereert dat het verplicht is een melding bij Veilig Thuis te doen. Ook communicatie rond de doelen van de invoering van de afwegingskaders (per 1 januari 2019) heeft hieraan bijgedragen.

Werking van de meldcode

Het doel van de Wet verplichte meldcode is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. Uit de wetgeschiedenis blijkt dat het nadrukkelijk niet het doel van de formele wetgever was om professionals aan te sporen tot het doen van meer meldingen, maar dat het stappenplan een hulpmiddel zou zijn voor professionals waarbij een melding één van de mogelijkheden zou kunnen zijn. Het stoppen van het geweld door de inzet van snellere en adequate hulp was het uitgangspunt. Door de wetswijziging van 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') lijkt het accent van de materiële wetgever, ingeval van *acute en structurele* onveiligheid, juist wel op melden te liggen. Het veranderde perspectief over melden in combinatie met het onbegrip over de terminologie maakt dat de professionals onduidelijkheden ervaren. Aanbeveling wordt gedaan aan de wetgever om de

doelen en uitgangspunten van de Wet verplichte meldcode en het Besluit verplichte meldcode met elkaar in overeenstemming te brengen en te verduidelijken.

Sinds de invoering van de Wet verplichte meldcode in 2013 stijgt het aantal meldingen bij Veilig Thuis. Een stijging van het aantal meldingen leidt niet automatisch tot het behalen van de doelen van de (formele) wetgever, namelijk het sneller en adequater bieden van hulp zodat het geweld stopt. Op die laatste vraag – of het geweld stopt – kan deze evaluatie geen uitsluitsel geven. Wel wordt geconcludeerd dat het instrument bijdraagt aan het bieden van een handelingswijze aan professionals als zij vermoedens hebben of signalen krijgen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Een belangrijk uitgangspunt van het IVRK is dat bij iedere beslissing die een kind raakt, het belang van het kind de eerste overweging moet zijn. De ‘Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling’ uit 2018 is opgesteld omdat kinderen nog te vaak aangegeven dat zij onvoldoende worden betrokken in de stappen van de meldcode. Dit evaluatieonderzoek omvat geen expliciet onderzoek naar de positie en rechten van kinderen. In de gevoerde gesprekken met jeugdigen komt wel als een rode draad naar voren dat zij zich onvoldoende betrokken voelden bij de hulpverlening. We bevelen de minister aan om nader onderzoek naar de positie, de betrokkenheid en rechten van kinderen bij de meldcode en de aanpak van kindermishandeling uit te (laten) voeren.

Samenwerking

Collegiaal overleg

Het overleggen met collega’s over signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling blijkt door professionals intuïtief opgepakt te worden. De regeling functioneert goed op dit punt, zelfs professionals die niet op de hoogte zijn van de regelgeving gaan voor overleg naar de juiste plek als zij vermoedens hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling. Nu de meldcode een middel is en geen doel, hoeft dit gebrek aan bewustzijn niet als negatief gekwalificeerd te worden. Voorts blijkt dat de mogelijkheid om op basis van anonieme cliëntgegevens advies te vragen aan de vertrouwensarts van Veilig Thuis of een forensisch geneeskundige om meer duidelijkheid te verkrijgen over (aard en oorzaak van) letsel niet tot nauwelijks bekend is bij professionals.

Samenwerking met Veilig Thuis

De wet benoemt Veilig Thuis expliciet als samenwerkingspartner voor instellingen en professionals. Waar vanaf inwerkingtreding van de wet (in 2013) Veilig Thuis vooral een voorlichtingsrol had is de organisatie tegenwoordig vaker sparringpartner en adviseur voor professionals. Over de sinds 1 januari 2019 aan de wet toegevoegde radarfunctie bestaat in de praktijk enige onduidelijkheid bij professionals, onder meer is onduidelijk wat onder de radarfunctie verstaan wordt en welk doel ermee beoogd is, hetgeen niet bijdraagt aan een goede werking van de radarfunctie.

In vrijwel alle sectoren zijn professionals die de meerwaarde van melden bij Veilig Thuis niet zien. Doordat verwachtingspatronen niet matchen met de taak(opvatting) van Veilig Thuis wordt het gevoel dat na een melding niets gebeurt of onvoldoende actie wordt ondernomen versterkt. Ook lijkt het niet altijd geven van een goede terugkoppeling aan professionals door Veilig Thuis van invloed op de bereidheid om bij Veilig Thuis te melden. Doordat professionals niet weten wat er na hun melding gebeurt, wordt de bereidheid om te melden kleiner.

De vraag in hoeverre betrokkenen hulp krijgen na een melding bij Veilig Thuis is geen vraag die in het onderhavige evaluatieonderzoek aan de orde was, maar het antwoord is wel relevant voor de doelbereiking van de meldcode. De mate waarin Veilig Thuis opvolging geeft aan meldingen en de snelheid waarmee dit wordt opgepakt beïnvloeden het gebruik van de meldcode in sterke mate. De aanbeveling is gericht aan Landelijk Netwerk Veilig Thuis; voorlichting aan instellingen en professionals over de rol en taken van Veilig Thuis en zorgdragen voor uniforme en adequate is noodzakelijk.

Samenhang met de Wet verwijsindex risicojongeren

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet verwijsindex risicojongeren (Wet VIR) zijn tegelijkertijd geëvalueerd. Omdat deze wetten waar het gaat om jeugdigen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, is in de evaluatie ook de relatie tussen beide wetten onderzocht. De Wet verplichte meldcode heeft als doel om sneller en adequater hulp te bieden bij signalen van geweld, de Wet VIR heeft als doel te bewerkstelligen dat vroegtijdige en onderlinge afstemming plaatsvindt tussen professionals zodat tijdig passende hulp, zorg of bijsturing kan worden verleend.

De beide wetten hebben door de situering van de verwijsindex in de verplichte meldcode een bepaalde overlap, die vanuit het perspectief van de meldcode beschreven is en uitgedacht. Er is geen reden om deze argumentatie af te wijzen. Uit het empirisch onderzoek blijkt evenwel dat de raakvlakken tussen beide wetten nog niet zo inzichtelijk zijn voor alle professionals die ermee moeten werken.

Vanuit de doelstelling van de Wet VIR geredeneerd – het bevorderen van vroegtijdige en onderling afgestemde verlening van hulp, zorg of bijsturing – en de focus op risico's bij jeugdigen, bestaat geen noodzakelijke samenhang met de Wet verplichte meldcode. Vanuit de doelstelling van de Wet verplichte meldcode geredeneerd – het sneller en adequater hulp bieden bij signalen van geweld – en de uitleg die daaraan gegeven is door de verwijsindex op te nemen in het stappenplan, zou meer duidelijkheid over de plaats van de verwijsindex in het stappenplan wenselijk zijn. Omdat in de evaluatie van de Wet VIR geconstateerd is dat de Wet VIR zijn doelen niet realiseert en de rechtvaardiging/legitimiteit van de wet daarmee ter discussie staat, bestaat geen aanleiding het gebruik van de verwijsindex dwingend te regelen in de meldcode.

Conclusie

Dit is de eerste evaluatie van de Wet verplichte meldcode. We concluderen dat met de invoering van een meldcode de eerste stappen zijn gezet richting een ondersteuningsmodel voor professionals om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling te herkennen en hen handvatten te bieden om sneller en adequater hulp te bieden. Professionals ervaren meerwaarde van het instrument en zijn bereid het instrument te gebruiken. Tegelijkertijd is het herkennen van signalen voorwaardelijk aan het gebruiken van het stappenplan van de meldcode en dus voorwaardelijk aan het bereiken van de doelen die met de Wet verplichte meldcode worden beoogd. Doordat het herkennen van signalen en dan met name de minder zichtbare en moeilijker herkenbare signalen moeizaam verloopt komt een deel van de professionals niet (in alle gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling) toe aan het doorlopen van het stappenplan van de meldcode. Niet alleen professionals buiten de gezondheidszorg hebben daar moeite mee, maar ook binnen de gezondheidszorg. Ten slotte blijkt dat door de wijziging van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') het accent meer op het melden is komen te liggen. Deze onduidelijkheid zorgt in de praktijk voor verwarring over het al dan niet moeten (en mogen) melden van casuïstiek aan Veilig Thuis. De aanbevelingen die in het onderzoek zijn geformuleerd richten zich daarom vooral op het wegnemen van onduidelijkheden door het geven van voorlichting, informatievoorziening en een betere inbedding in werkprocessen maar ook op een nadere duiding van doelen van de wet. Daarnaast richten de aanbevelingen zich op verder onderzoek.

Deze wetsevaluatie leidt tot zeven aanbevelingen, gericht aan de wetgever, het ministerie van VWS, beroepsgroepen, instellingen en het Landelijk Netwerk Veilig Thuis.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (hierna: Wet verplichte meldcode) is in 2013 in werking getreden. Deze wet introduceerde voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren uit de gezondheidszorg, onderwijs/kinderopvang / peuterspeelzaalwerk, maatschappelijke ondersteuning, langdurige zorg, jeugdzorg, justitie en COA een verplichting om een meldcode vast te stellen, te implementeren en het gebruik en de kennis hiervan onder werknemers te bevorderen. De meldcode bevat vijf stappen aan de hand waarvan professionals bepalen of ze een melding doen bij Veilig Thuis en/of er hulp kan worden ingezet bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Het werken met een meldcode was geen nieuw fenomeen – de rijksoverheid was al sinds 2004 bezig het gebruik van meldcodes te stimuleren – maar onderzoek had uitgewezen dat over de volle breedte van het veld de beschikbaarheid van meldcodes te laag was. Bovendien bleek dat veel professionals (nog altijd) onzeker waren over de te zetten stappen bij vermoedens of signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en daardoor terughoudend waren in het melden.

Het doel van de Wet verplichte meldcode is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. De introductie van een wettelijke verplichting om een meldcode te hanteren en daarbij tevens te regelen aan welke minimumeisen een meldcode moet voldoen, moet volgens de wetgever ervoor zorgen dat organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren en ook hun werknemers voorbereid zijn en weten hoe te handelen bij signalen van geweld in huiselijke kring en kindermishandeling. De veronderstelling is dat de drempel om actie te ondernemen wordt verlaagd, doordat de meldcode duidelijk maakt wat professionals moeten doen. Door het consequent toepassen van de meldcode zou de vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling worden verhoogd, waardoor sneller en adequater hulp kan worden geboden.

Met ingang van 1 januari 2019 is de meldcode gewijzigd. Aan de vijf stappen uit de meldcode is een extra element toegevoegd: een afwegingskader op basis waarvan professionals het risico op en de aard en de ernst van het gesignaleerde huiselijk geweld of de kindermishandeling wegen. Dit stelt hen in staat te beoordelen of sprake is van dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige

kindermishandeling, dan wel van een vermoeden daarvan, dat een melding is aangewezen. De wijziging van de meldcode wordt de 'verbeterde meldcode' genoemd.

In het onderhavige onderzoek wordt de Wet verplichte meldcode geëvalueerd. Het doel van het onderzoek is om de algemene werking en de effectiviteit van de Wet verplichte meldcode te evalueren. Het betreft de eerste evaluatie van de Wet verplichte meldcode.

1.2 Vraagstelling

1.2.1. Onderzoeksvragen

In deze wetsevaluatie staan de volgende twee onderzoeksvragen centraal:

- 1 Draagt de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bij aan de doelstelling van de wet, te weten professionals ondersteunen en stimuleren tot actie opdat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling?
- 2 Hoe verhouden de Wet verplichte meldcode en de Wet verwijfsindex risicojongeren zich tot elkaar en zijn deze twee regelingen toekomstbestendig, zowel in samenhang als los van elkaar?

Het doel van deze wetsevaluatie is om inzicht te krijgen in de algemene werking en effectiviteit van de Wet verplichte meldcode. Daarnaast wordt beoogd om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de Wet verplichte meldcode en de Wet verwijfsindex risicojongeren (hierna: Wet VIR). Beide wetten kunnen niet los van elkaar worden gezien waar het gaat om jeugdigen, omdat beide wetten een sterke nadruk leggen op preventie en vroegsignalering van problemen die de ontwikkeling van een jeugdige (kunnen) bedreigen. De toekomstbestendigheid van beide wetten, zowel in samenhang als los van elkaar, krijgt ook aandacht in deze evaluatie. De twee wetten zijn in samenhang met elkaar geëvalueerd, maar hebben geleid tot twee afzonderlijke evaluatierapporten.

1.2.2. Onderzoeksthema's

De twee centrale onderzoeksvragen vormen ieder een apart deelonderzoek, waarbij zeven verschillende onderzoeksthema's worden onderscheiden. Deze thema's volgen hieronder:

Deelonderzoek I: Evaluatie van de Wet verplichte meldcode

Thema 1: De implementatie van de (verbeterde) meldcode

Iedere organisatie en zelfstandige professional uit de sectoren (jeugd)gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning en justitie moet een eigen meldcode opstellen die uit een aantal verplichte elementen bestaat. In het Besluit verplichte meldcode

huiselijk geweld en kindermishandeling (hierna: Besluit verplichte meldcode) zijn de minimumeisen opgenomen. Op 1 januari 2019 zijn deze eisen aangepast en is een afwegingskader aan de meldcode toegevoegd. Bij dit thema is ingegaan op het vaststellen van de meldcode en of daarbij voldaan wordt aan de wettelijke vereisten. Daarnaast is stil gestaan bij het bevorderen van gebruik en kennis van de meldcode.

Thema 2: De bekendheid met en het gebruik van de (verbeterde) meldcode

Bij dit thema is ingegaan op de bekendheid van professionals met de meldcode, of zij daarvan gebruik maken en wat maakt dat zij de meldcode wel of niet gebruiken. Ook is onderzocht of professionals zich ondersteund voelen bij het nemen van de stappen bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en wat maakt dat zij zich wel of niet ondersteund voelen. Bij het onderzoeken van deze onderwerpen is aandacht besteedt aan de verschillen per vorm van geweld en de verschillen per sector. Ook is aandacht besteedt aan het gebruik van de kindcheck en de bekendheid met de 'verbeterde meldcode'.

Thema 3: De werking van de meldcode en eventuele knelpunten

De veronderstelling van de Wet verplichte meldcode is dat – doordat de meldcode professionals houvast biedt – de drempel om actie te ondernemen lager is. Daardoor zou meer vroegsignalering plaatsvinden en bereikt worden dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling dan wanneer er geen meldcode zou zijn. In dit thema is onderzocht of de doelstellingen van de Wet verplichte meldcode bereikt worden. Daarbij is ingegaan op de vraag in hoeverre professionals minder een drempel ervaren om actie te ondernemen. Ook is bekeken of, en zo ja, in hoeverre de meldcode inspeelt op de complexiteit van de problematiek en bijdraagt aan het inzetten van de juiste hulp.

Thema 4: De samenwerking bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling

Dit thema gaat in op de samenwerking bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De wijziging per 1 januari 2019 – waardoor een afwegingskader werd toegevoegd aan de meldcode – is ingegeven door het advies Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis van de heer Sprokkereef (voormalig vice-voorzitter van zowel Jeugdzorg Nederland als de Taskforce Kindermishandeling en Seksueel Misbruik en oud-bestuurder van Samen Veilig Midden-Nederland). Kern van dat advies was dat een overkoepelende radar ontbreekt waar signalen van ernstige gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling bijeen worden gebracht. De toevoeging van een afwegingskader moet ervoor zorgen dat professionals en Veilig Thuis vaker, beter en minder vrijblijvend met elkaar gaan samenwerken. Naast de samenwerking tussen professionals onderling en tussen Veilig Thuis en professionals, is in dit thema ook ingegaan op de afspraken die tussen ketenpartners worden gemaakt.

Deelonderzoek II: Samenhang tussen de wetsevaluaties

Thema 5: Veronderstelde en ervaren samenhang

De Wet verplichte meldcode en de Wet VIR hebben als overeenkomst dat beide wetten zien op jeugdigen. Dat kan in de praktijk leiden tot vragen over de samenhang tussen deze twee wetten. Dit thema besteedt aandacht aan de veronderstelde en ervaren samenhang tussen beide wetten. Hierbij is ingegaan op de wijze waarop de meldcode en de verwijfsindex in de praktijk naast elkaar worden ingezet en of dit als aanvullend op elkaar wordt gezien om goede en tijdige hulp aan kinderen te bieden.

Thema 6: Verschillen en overeenkomsten in werking

Bij dit thema is ingegaan op de verschillen en overeenkomsten in de werking van de meldcode en de verwijfsindex en op de vraag hoe beide instrumenten worden ingezet om goede en tijdige hulp aan kinderen en jongeren te bieden. Daarbij gelden de doelstellingen van beide wetten als uitgangspunt. Daarbij zijn ook de ervaringen die professionals hebben met beide wetten onderzocht en met elkaar vergeleken.

Thema 7: Toekomstbestendigheid

Dit laatste thema gaat in op de toekomstbestendigheid van Wet verplichte meldcode en de Wet VIR en in hoeverre de praktijk en/of regelgeving aanpassing behoeft. Daarbij is aandacht besteed aan de mogelijke overlap tussen de meldcode en de verwijfsindex en de in het onderzoek geconstateerde knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksaanpak beschreven. Hoofdstuk 3 schetst het juridisch kader van de Wet verplichte meldcode en de samenloop met andere relevante wetgeving. De aanleiding, context en achtergrond van de totstandkoming van de wet worden besproken en de uitgangspunten, doelen en verwachtingen van de wet en normadressanten komen aan de orde. Het hoofdstuk sluit af met een thematische analyse van de relevante rechtspraak en de (wetenschappelijke) literatuur. In hoofdstuk 4 zijn de onderzoeksbevindingen van het empirisch onderzoek opgenomen. Daarbij wordt ingegaan op de implementatie, het gebruik en de werking van de (verbeterde) meldcode en de samenwerking bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook komt in dit hoofdstuk de samenhang tussen de Wet verplichte meldcode en de Wet VIR aan de orde. Tot slot volgen in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen.

2

Onderzoeksaanpak

2.1 Inleiding

Overeenkomstig andere wetsevaluaties gaat het bij deze evaluatie om beleidsonderzoek. Dergelijk onderzoek bestaat uit een combinatie van juridisch en empirisch onderzoek; de gehanteerde onderzoeksmethoden sluiten daarop aan. Centraal staan de doeltreffendheid en de (neven)effecten van de wet. Onderliggende vragen zijn of het doel van de wet met de bijbehorende instrumenten en maatregelen wordt bereikt, of de verschillende onderdelen van de wet naar behoren functioneren, of er ongewenste effecten zijn zoals bureaucratie, hogere kosten of nadelige gevolgen voor zwakkeren in de samenleving en of de wet beter zou kunnen functioneren en zo ja, hoe? Het evaluatieonderzoek richt zich niet alleen tot de bepalingen van de te evalueren wet, maar strekt zich ook uit tot de samenloop met andere wet- en regelgeving. In deze wetsevaluatie is bijzondere aandacht voor de relatie met de Wet VIR. Deze wet wordt gelijktijdig geëvalueerd.

Het evaluatieonderzoek is erop gericht om, via de hieronder beschreven onderzoeksmethoden, een zo breed mogelijk beeld te krijgen van het functioneren van de wet en de daarbij naar voren komende knelpunten in de wet en de praktijk. De onderzoeksmethoden vullen elkaar aan en versterken elkaar. Door triangulatie van de data, verkregen met de verschillende onderzoeksmethoden, vullen de bevindingen elkaar aan en versterken het beeld dat uit de verschillende methoden naar voren komt.

In het onderzoek zijn de volgende onderzoeksmethoden toegepast:

- Juridische analyse
- Deskresearch
- Interviews
- Vragenlijstonderzoek onder professionals en gemeenten
- Groepsgesprekken met professionals
- Interviews met jongeren, volwassenen en ouderen
- Expertmeeting

De onderzoeksperiode van het veldonderzoek (interviews, groepsgesprekken) loopt van januari 2019 tot en met november 2019. Het vragenlijstonderzoek heeft plaatsgevonden in mei en juni, met voor sommige vragenlijsten uitloop tot en met augustus 2019.

Het onderzoek is uitgevoerd door Amsterdam UMC, locatie VUmc en Pro Facto te Groningen. Dhr. prof. dr. X.M.H. (Xavier) Moonen, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, heeft als adviseur deelgenomen aan het project.

Context van de evaluatie

Op 1 januari 2019 is de 'verbeterde meldcode' geïntroduceerd met als nieuw onderdeel een afwegingskader. Dat betekent dat deze evaluatie te maken heeft met een praktijk waarin zeer recent een wijziging heeft plaatsgevonden. Dat brengt het empirisch onderzoek in een bijzondere positie, omdat het waarschijnlijk niet goed mogelijk is om ervaringen met de oude meldcode en de 'verbeterde meldcode' van elkaar te scheiden. De mening van mensen over de oude meldcode kan veranderd zijn door het gebruik van de nieuwe meldcode. Daarnaast is het lastig om een 'bewegende praktijk' te onderzoeken; de implementatie van de verbeterde meldcode was ten tijde van dit onderzoek nog in volle gang. In de enquêtes is daarom gevraagd naar de ervaringen van mensen in de periode 2017-2018, toen de 'verbeterde meldcode' nog niet van kracht was. Het is niet uit te sluiten dat respondenten bij het invullen van vragen toch de 'verbeterde meldcode' in gedachten hadden. We analyseren het daarom – tenzij uitdrukkelijk naar de 'verbeterde meldcode' wordt gevraagd – als uitkomsten in algemene zin. In de interviews is in algemene zin ingegaan op de werking van de meldcode en is de 'verbeterde meldcode' met name aan de orde gekomen door te vragen naar de bekendheid en een inschatting van hoe deze de praktijk heeft veranderd.

Sectoren

De Wet verplichte meldcode adresseert vele organisaties over een groot aantal sectoren. In dit onderzoek zijn de organisaties gegroepeerd onder zes sectoren: gezondheidszorg, jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, onderwijs, justitie en kinderopvang. In onderstaand schema is zichtbaar welke organisaties onder welke sector zijn geschaard in dit onderzoek.

<i>Sector</i>	<i>Wat eronder valt</i>
Gezondheidszorg	Zorgaanbieders Wkkgz GGD (NB: gemeente ook rol)
Jeugdhulp (Jeugdwet)	Jeugdhulpaanbieders Gecertificeerde instellingen
Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	Zorgaanbieders Wmo Gemeenten

<i>Sector</i>	<i>Wat eronder valt</i>
	Amhk (Veilig Thuis) “Restregeling” ¹
Onderwijs	College B&W voor zover het gaat over leerplichtambtenaren MBO Speciaal onderwijs/VSO (clusters) HBO/WO Primair onderwijs (incl. speciaal basisonderwijs) Voortgezet onderwijs
Justitie	Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI’s) TBS-klinieken Penitentiaire inrichtingen (PI’s) COA Reclassering Halt
Kinderopvang	Kinderopvang Buitenschoolse opvang-houders Gastouderbureaus Peuterspeelzalen

In de volgende paragrafen worden de onderzoeksmethoden toegelicht.

2.2 Juridische analyse

Het juridisch onderzoek bestaat uit een inventarisatie en beoordeling van de relevante rechtsontwikkelingen sinds de inwerkingtreding van de Wet verplichte meldcode (waarbij ook de aanloop naar de Wet verplichte meldcode, oftewel de wetsgeschiedenis, is meegenomen) en mogelijke nieuwe juridische inzichten blijkend uit wetenschappelijke juridische literatuur, zelfregulering, Kamervragen, rechtspraak, overheidsbeleid en toezicht. Daarbij is ook de relatie onderzocht van de Wet verplichte meldcode met de Wet VIR en samenhangende gezondheidswetgeving zoals de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo) en de Wet kwaliteit, klachten, en geschillen zorg (Wkkgz).

De juridische analyse houdt met name een literatuur- en documentenstudie in, bestudering van wet- en regelgeving en jurisprudentieonderzoek. In het jurisprudentieonderzoek ligt de focus op een analyse van de tuchtrechtspraak vanaf de invoering van de Wet verplichte meldcode in 2013 tot december 2019. Daarnaast is ook naar jurisprudentie gezocht in het verenigingsstuchtrecht zoals door het Nederlands Instituut van Psychologen en andere sectoren zoals onderwijs, kinder-

1 Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken, kunnen aan een AMHK deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep.

opvang, justitie. In de jurisprudentie is gezocht op een aantal relevante zoektermen en is gekeken naar twee centrale thema's: enerzijds de meldingen die professionals zelf doen in het licht van huiselijk geweld en kindermishandeling en anderzijds als professionals op verzoek van bijvoorbeeld Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming informatie verstrekken (zie ook bijlage C).

De juridische analyse is uitgevoerd door Amsterdam UMC, locatie VUmc.

2.3 Deskresearch

Het onderzoek is gestart met het bestuderen van inspectierapporten over onderzoek naar de Wet verplichte meldcode en andere relevante onderzoeksrapporten, nieuwsberichten en wetenschappelijke publicaties. Daarnaast heeft een analyse plaatsgevonden van de cijfers van huiselijk geweld, om het onderwerp in een breder kader te plaatsen.

Omdat geen overkoepelend inspectierapport beschikbaar was over het onderwijs, zijn 120 kwaliteitsrapporten verdeeld over de verschillende typen onderwijs bestudeerd. Daarbij is gekeken of de Inspectie van het Onderwijs (IvHO) in haar inspectietoezicht aandacht heeft besteed aan de meldcode, of op de school een meldcode aanwezig is en of het gebruik van de meldcode op deze school wordt bevorderd.

2.4 Interviews

Het onderzoek is gestart met interviews met de verschillende toezichthouders die betrokken zijn bij het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling, waaronder de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), de Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie JenV), de Inspectie van het Onderwijs (IvHO), het Toezicht Sociaal Domein (TSD) en een Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD).

Gedurende de verdere looptijd van het onderzoek is gesproken met vertegenwoordigers van twee Veilig Thuis organisaties en verschillende belangenorganisaties van de groepen die met huiselijk geweld, kindermishandeling of jeugdhulp in aanraking komen, zoals de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK), de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOInK), het Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling (LPBO) en de artsenfederatie KNMG. Dit evaluatieonderzoek is gelijktijdig uitgevoerd met de evaluatie van de Wet VIR. In de meeste gesprekken is over beide onderwerpen en de veronderstelde samenhang gesproken. In totaal zijn 43 gesprekken gevoerd met 47 personen. Een lijst met de geïnterviewde personen is opgenomen in bijlage D.

Daarnaast zijn nog 19 (oriënterende) gesprekken gevoerd met professionals. Het ging hierbij om een huisarts, fysiotherapeut, medewerkers van verschillende soorten onderwijs, verloskundige, pedagogisch medewerker kinderdagverblijf, sociotherapeut, tandarts, politie, jeugdzorgmedewerker, ambulancemedewerker, groepsbegeleider, jeugdrechter, medewerker Raad voor de Kin-

derbescherming, medewerker veiligheidshuis en een verpleegkundige. Vanwege privacy-redenen zijn deze gesprekspartners niet opgenomen in de bijlage.

2.5 Vragenlijstonderzoek

2.5.1 Inleiding

Eén van de methoden om een beeld te krijgen van de werking van de Wet verplichte meldcode in de praktijk is het uitzetten van een internetenquête geweest onder verschillende doelgroepen die werken met de meldcode en onder beleidsmedewerkers van gemeenten over het toezicht op de meldcode. De in hoofdstuk 1 benoemde thema's komen steeds in het onderzoek terug en dus ook in de vragenlijsten. Het gaat om de thema's implementatie, gebruik, werking van de meldcode en samenwerking. In alle vragenlijsten is ingegaan op deze vier thema's. Daarnaast is in de vragenlijsten ingegaan op de samenhang tussen de meldcode en de verwijfsindex. In bijlage G en H zijn de vragenlijsten opgenomen.

Hieronder wordt eerst ingegaan op de vragenlijsten die onder doelgroepen zijn uitgezet en daarna op de vragenlijsten die zijn uitgezet onder gemeenten.

2.5.2 Vragenlijsten professionals

Inleiding

Het doel van het vragenlijstonderzoek onder verschillende groepen professionals was om inzicht te krijgen in de bekendheid met en het gebruik van de meldcode, hoe de meldcode in organisaties is geïmplementeerd, hoe het gebruik wordt geborgd, op welke manier de professionals zich ondersteund voelen door de meldcode en in hoeverre de meldcode volgens professionals bijdraagt aan de doelstellingen van de wet. Er zijn twee afzonderlijke vragenlijsten gehanteerd. Één vragenlijst was gericht op gebruikers van de meldcode, de andere vragenlijst was gericht op organisaties die moeten toezien op de implementatie van de meldcode.

Ter voorbereiding op het vragenlijstonderzoek hebben 19 (oriënterende) gesprekken met professionals plaatsgevonden, om te achterhalen welke ondersteuning en welke knelpunten men in de praktijk ervaart. Aan de hand van deze informatie is de vragenlijst mede opgezet.

Selectie beroepsgroepen

De Wet verplichte meldcode geldt in zes verschillende sectoren – gezondheidszorg, jeugdzorg, justitie, onderwijs, kinderopvang en maatschappelijke ondersteuning – waarin ruim een miljoen professionals werkzaam zijn. Vanwege deze omvang en aangezien er geen centrale instantie is die adressen heeft van alle bij de wet betrokken professionals en organisaties, is per sector een selectie gemaakt van gebruikers die met de meldcode werken en organisaties die het gebruik van de meldcode dienen te bevorderen en zorg moeten dragen voor het opstellen van meldcodes.

De volgende algemene principes zijn gehanteerd bij de keuze van de te benaderen beroepsgroepen:

- Ten eerste is gericht op beroepsgroepen en organisaties waarover nog weinig informatie beschikbaar is bij de inspecties;
- Daarnaast was het uitgangspunt beroepsgroepen en organisaties te benaderen die met verschillende doelgroepen te maken hebben, namelijk jongeren, volwassenen en ouderen;
- In vrijwel elke sector zijn zowel organisaties als gebruikers aangeschreven.

Per sector zijn de volgende groepen benaderd:

<i>Sector</i>	<i>Gebruikers/organisaties</i>	<i>Toelichting</i>
Gezondheidszorg	<ul style="list-style-type: none"> – specialist ouderengeneeskunde – praktijkondersteuner huisarts GGZ 	<p>Over de gezondheidszorg is meer bekend dan over andere sectoren waar de meldcode geldt, daarom lag de focus van de enquête niet bij deze sector. Wel is de specialist ouderengeneeskunde bevraagd, omdat ouderemishandeling een aandachtsgebied is in deze evaluatie.</p> <p>De inspectie benoemt de GGZ als aandachtspunt, daarom is de praktijkondersteuner huisarts GGZ ook benaderd.</p>
Maatschappelijke ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> – thuiszorgorganisaties – wijkverpleegkundigen² 	<p>Gekozen is voor thuiszorg, omdat daarmee zowel professionals worden benaderd die bij ouderen thuishouden, als bij gezinnen en daarmee bij kinderen.</p> <p>Voor verpleegkundigen is vanuit praktisch oogpunt gekozen, omdat zij verenigd zijn in de V&VN.</p>
Jeugdhulp (Jeugdwet)	<ul style="list-style-type: none"> – jeugdzorgaanbieders – jeugdverpleegkundigen³ 	<p>Jeugdzorgaanbieders bij Jeugdzorg Nederland zijn aangeschreven.</p> <p>Voor verpleegkundigen is vanuit praktisch oogpunt gekozen, omdat zij verenigd zijn bij de V&VN.</p>
Onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> – directeuren gezag primair onderwijs en voortgezet onderwijs – leerkrachten gezag voortgezet 	<p>Binnen deze sector is de enquête breed uitgezet, omdat bij de IvHO weinig informatie beschikbaar is.</p>

2 Verpleegkundigen zijn vanuit hun opleiding uiteraard ook onderdeel van de sector gezondheidszorg. Zij worden voor hun antwoorden meegenomen binnen de sector waarbinnen zij werkzaam zijn.

3 Zie voetnoot hiervoor.

<i>Sector</i>	<i>Gebruikers/organisaties</i>	<i>Toelichting</i>
	onderwijs – begeleiders op school, zoals decaan, zorgcoördinator, mentor etc. – leerplichtambtenaren	
Justitie	– justitiële inrichtingen ⁴ – justitieel verpleegkundigen ⁵	Uit onderzoek van de Inspectie V&J blijkt dat binnen de sector Justitie de implementatie en het gebruik van de meldcode een aandachtspunt is, daarom is hier in de enquête meer nadruk op gelegd. Voor verpleegkundigen is vanuit praktisch oogpunt gekozen, omdat zij verenigd zijn bij de V&VN.
Kinderopvang	– kinderopvanghouders, buitenschoolse opvang-houders en gastouderbureaus – medewerkers van deze bureaus	In de sector kinderopvang is geen keuze gemaakt voor subsectoren, vanwege het bestaan van een overzicht met e-mailadressen via het Landelijk Register Kinderopvang. Binnen deze sector zijn kinderopvanglocaties, buitenschoolse opvang-houders, gastouderlocaties en peuterspeelzalen benaderd.

Aanschrijving en rappel

De organisaties in de sector kinderopvang zijn uitgenodigd via een rechtstreekse e-mail. De e-mail bevatte een toelichting op het doel van het onderzoek en een unieke link om de enquête in te vullen. De organisaties hebben drie weken later een herinneringsmail gekregen. De aangeschreven organisaties is gevraagd om een aantal medewerkers in de organisatie uit te nodigen een vergelijkbare enquête in te vullen; hiervoor werd een aparte uitnodigingsbrief met link naar een andere enquête aangeboden.

Ook de justitiële inrichtingen zijn uitgenodigd via een rechtstreekse e-mail, met een toelichting op het doel van het onderzoek en een unieke link om de enquête in te vullen. Ook deze respondenten hebben drie weken later een herinneringsmail ontvangen.

4 Waaronder penitentiaire inrichtingen, justitiële jeugdinrichtingen, forensisch psychiatrische inrichtingen en detentie- en uitzetcentra.

5 Verpleegkundigen zijn vanuit hun opleiding uiteraard ook onderdeel van de sector gezondheidszorg. Zij worden voor hun antwoorden meegenomen binnen de sector waarbinnen zij werkzaam zijn.

De andere gebruikers en organisaties zijn niet rechtstreeks aangeschreven, omdat geen e-mailadressen van de koepel-, branche- of beroepsorganisaties beschikbaar waren of werden gesteld. Justitieel verpleegkundigen, wijkverpleegkundigen en jeugdverpleegkundigen zijn via een e-mail benaderd door tussenliggende organisaties. Ook zij hebben een herinneringsmail ontvangen drie weken later. De overige gebruikers en organisaties zijn benaderd via nieuwsbrieven van koepel-, branche- of beroepsorganisaties, met uitzondering van de praktijkondersteuners huisarts GGZ (POH-GGZ), waarbij de oproep op de website van de beroepsvereniging is geplaatst. Ook bij de nieuwsbrieven is een herinneringsoproep geplaatst.

Een knelpunt bij de benadering van gebruikers en organisaties was ten eerste dat geen centrale instantie bestaat die e-mailadressen heeft, waardoor geen steekproef van de gehele populatie kon worden getrokken. De verschillende koepel-, branche- en beroepsorganisaties moesten per organisatie gevraagd worden om toestemming voor gegevens en/of bereidheid om leden uit te nodigen voor onze enquête. In eerste instantie is gevraagd om e-mailadressen van de leden, zodat de onderzoekers – indien nodig – zelf een steekproef konden trekken en respondenten rechtstreeks aan konden spreken in een uitnodigingsmail en eventueel een herinneringsmail konden sturen. Geen van de organisaties was bereid om deze gegevens te verstrekken. Ondanks uitleg dat de manier van gegevensverwerking in het onderzoek in overeenstemming is met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), werd de privacy van potentiële respondenten vaak als reden genoemd om niet mee te werken. Daarnaast werd door een aantal organisaties het onderwerp (in relatie tot andere onderwerpen) niet als belangrijk voor hun doelgroep gezien. Om deze reden zijn de oproepen per nieuwsbrief verspreid en was de (niet-) respons voor de onderzoekers vaak niet herleidbaar.

Respons

Alleen de sector kinderopvang heeft voldoende respons behaald om enkel op basis van de bevindingen uit de enquête betrouwbare uitspraken te doen over de omgang met de meldcode in die sector. In de andere sectoren is onvoldoende of matige respons behaald. Vanwege te lage respons (bij enkele enquêtes heeft slechts een handjevol de enquête ingevuld) zijn de antwoorden van de POH-GGZ, specialisten ouderengeneeskunde, thuiszorgorganisaties, justitiële instellingen en alle groepen uit primair en voortgezet onderwijs niet opgenomen in deze rapportage. Bij vijf vragenlijsten is matige respons behaald, deze enquêteresultaten worden meegenomen in deze rapportage onder vermelding dat het geen beeld geeft van de volledige populatie, maar mogelijk een indicatie geeft van hoe gedacht wordt over de meldcode en hoe deze gebruikt wordt. Dergelijke indicaties worden dan indien mogelijk naast eventuele bevindingen uit andere onderzoeksmethoden gezet. De zeven groepen waarover wordt gerapporteerd zijn in de onderstaande tabel opgenomen:

Groep	Steekproef	Ingevuld (volledig)	Ingevuld (deels)
Professionals			
Leerplichtambtenaren	162 ¹	52	84
Jeugdverpleegkundigen ²	351	41	71
Wijkverpleegkundigen ²	715	63	145
Medewerkers kinderopvang ³	-	412	650
Orthopedagogen	<8.000 ⁴	24	39
Organisaties			
Jeugdzorgorganisaties	93	34 ⁵	46
Kinderopvangorganisatie ⁶	6.346 ⁷	558	740

- 1) Dit aantal verwijst naar het leden van Ingrado (managers), zij hebben de oproep doorgestuurd naar leerplichtambtenaren.
- 2) Dit betreft alle leden van de V&VN binnen deze subgroep.
- 3) Hieronder vallen naast medewerkers bij de kinderopvang ook gastouders, peuterspeelzaalmedewerkers en medewerkers op de buitenschoolse opvang.
- 4) Dit aantal verwijst naar het aantal leden dat de nieuwsbrief ontvangt (inclusief studenten).
- 5) Hoewel de bestuurders zijn aangeschreven, is bij de analyse zichtbaar dat de enquête ook is doorgestuurd naar medewerkers. Nadere analyse van de respons laat zien dat mogelijk toch meerdere respondenten per organisatie hebben gereageerd. Hierop hebben we een selectie gemaakt, zodanig dat we zeker weten dat er niet meerdere respondenten per organisatie hebben gereageerd.
- 6) Hieronder vallen naast kinderopvanglocaties, gastouderlocaties/-bureaus, peuterspeelzalen en de buitenschoolse opvang.
- 7) Dit betreft alle in het Landelijk Register Kinderopvang geregistreerde opvangorganisaties.

Er zijn meerdere redenen aan te wijzen voor de tegenvallende respons. Zowel bij het aanschrijven van de organisaties om medewerking, als telefoontjes die de onderzoekers naar aanleiding van de enquête hebben ontvangen, bleek dat het onderwerp – huiselijk geweld en kindermishandeling – wel ervaren wordt als een belangrijk onderwerp, maar ook als een onderwerp dat op afstand staat. Het verklaart mede de lage respons, maar geeft ook aan dat mensen die de vragenlijst wel hebben ingevuld een meer dan gemiddelde betrokkenheid voelen bij het onderwerp. Dit dient meegenomen te worden bij de interpretatie van de resultaten van de enquête.

Ook moet in ogenschouw worden genomen dat in verschillende sectoren het uitvoeren van onderzoek momenteel lastig is, vanwege de werkdruk en toenemende hoeveelheid enquêtes die professionals ontvangen.

Ook de wijze van benadering speelt een rol bij de tegenvallende respons; voorkeur bestaat voor het direct aanschrijven van respondenten per e-mail. Deze directe benadering was mogelijk door aanlevering van e-mailadressen aan de onderzoekers, als rechtstreekse benadering via de betreffende organisatie. Ondanks uitleg over de AVG en een aanbevelingsbrief van ZonMw, is het niet gelukt om de organisaties die om medewerking zijn verzocht te overtuigen van een directe benadering via e-mail. Daardoor is het in veel gevallen gebleven bij aanschrijving via nieuwsbrieven of een oproep op een website.

2.5.3 Vragenlijst gemeenten

Inleiding

De rol van de gemeente met betrekking tot de meldcode is driedelig. Het college moet ten eerste zelf een meldcode opstellen voor de leerplichtambtenaren (en de kennis en het gebruik ervan bevorderen). Ten tweede dient het college ervoor zorg te dragen dat de GGD, voor medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wet publieke gezondheid, een meldcode opstelt en de kennis en het gebruik ervan bevordert. Ten derde heeft het college een toezichhoudende rol voor derden die maatschappelijke ondersteuning verlenen.

In het kader van het vragenlijstonderzoek onder gemeenten zijn twee verschillende vragenlijsten gebruikt. Voor leerplichtambtenaren is dezelfde vragenlijst gebruikt die ook voor het vragenlijst-onderzoek onder professionals (gebruikers) is gehanteerd. Daarnaast is een aparte vragenlijst uitgezet onder beleidsmedewerkers van gemeenten. De portefeuillehouders sociaal domein en/of jeugd van gemeenten hebben een uitnodiging ontvangen met het verzoek deze door te sturen aan de beleidsmedewerker die de meldcode in portefeuille heeft.

In de vragenlijst is ingegaan op de wijze waarop het gebruik van de meldcode door gemeenten wordt bevorderd, hoe het toezicht op de organisaties die een meldcode moeten opstellen verloopt en hoe zij borgen dat de organisaties binnen hun gemeente voldoen aan de minimumeisen die gesteld zijn aan de meldcode.

Aanschrijving, rappel en respons

De gemeenten zijn aangeschreven via de colleges met het verzoek om de vragenlijst door te sturen naar de beleidsmedewerker die binnen de gemeente-organisatie het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling in de portefeuille heeft. Zij hebben een uitnodigingsmail ontvangen met een toelichting op het doel van het onderzoek en een unieke link om de enquête in te vullen. Daarnaast hebben de colleges na drie weken een herinneringsmail gekregen. Uiteindelijk hebben 99 gemeenten de enquête minimaal voor een deel ingevuld, waarvan 64 de vragenlijst ook volledig hebben doorlopen. Dit komt neer op respectievelijk 28% en 18% van het totaal aantal gemeenten.

2.6 Groepsgesprekken met professionals

Een andere methode om informatie op te halen over de werking van zowel de Wet verplichte meldcode als de Wet VIR in de praktijk zijn groepsgesprekken met professionals in verschillende gemeenten. Er hebben groepsgesprekken plaatsgevonden in Alkmaar (2x), in Heerlen (1x) en in Groningen (2x). Daarnaast heeft een gesprek in de gemeente Noordenveld plaatsgevonden met twee medewerkers van de gemeente en een medewerker van Veilig Thuis Drenthe. Met name de sectoren gezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning en onderwijs waren vertegenwoordigd in deze gesprekken. Een overzicht van alle gesprekspartners is opgenomen in bijlage E.

De uitvoering van deze groepsgesprekken had tot doel om te achterhalen hoe zorgverleners en andere professionals binnen het grondgebied van de gemeente werken met de meldcode en wat hun ervaringen met de meldcode zijn. Daarnaast was het doel van de groepsgesprekken om te achterhalen in hoeverre professionals zich ondersteund voelen door de meldcode en in hoeverre het instrument bijdraagt aan de doelen van de Wet verplichte meldcode. Door triangulatie van deze twee methoden (enquête en groepsgesprekken) met de interviews met stakeholders (zie hiervoor in paragraaf 2.3) is inzicht verkregen in de praktische situatie.

Het empirisch onderzoek is uitgevoerd door Pro Facto BV.

2.7 Interviews met volwassenen en jeugdigen

Naast de ervaringen van professionals en gemeenten, zijn ook de ervaringen van volwassenen, ouderen en jeugdigen belangrijk. We hebben bij aanvang van het onderzoek getracht deze drie groepen mee te nemen door middel van gesprekken. In de gesprekken lag de nadruk op de werking van de meldcode in relatie tot de doelstellingen van de wet: werd snel en adequaat hulp geboden en om welke signalen van huiselijk geweld ging het? Hoewel de respondenten geen eigen ervaring hebben met de meldcode, hebben ze wel ervaring met de manier waarop hulpverleners omgingen met signalen.

Ten behoeve van de gesprekken met ouderen zijn verschillende organisaties benaderd: de Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen (ANBO), Blijf Groep, Brede Alliantie 'Veilig Financieel Ouder Worden', Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling, Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten (NOOM) en twee Veilig Thuis-regio's. Een aantal van deze organisaties heeft het verzoek uitgezet onder zorgverleners en ervaringsdeskundigen, maar dit heeft niet tot aanmelding door ouderen of hun vertegenwoordigers geleid. Andere organisaties gaven aan geen medewerking te kunnen verlenen, omdat zij geen rol hebben bij de meldcode.

Ten behoeve van gesprekken met volwassenen zijn eveneens via verschillende wegen verzoeken uitgezet, dit heeft uiteindelijk geleid tot vier gesprekken met volwassen vrouwen, via de vrouwenopvang, en een gesprek met een volwassen vrouw die als kind te maken had met huiselijk geweld. De gesprekken met jeugdigen zijn uitbesteed aan Stichting Alexander, aangezien deze stichting ervaring heeft met participatief onderzoek onder jeugdigen. Jongeren zijn ook vragen gesteld over de Wet VIR. Voor de benadering van jeugdigen is een aantal randvoorwaarden gesteld. Er zijn alleen jeugdigen tussen de 16 jaar en 23 jaar benaderd zonder (licht) verstandelijk beperking en zonder actuele crisissituatie. Daarnaast is als voorwaarde gesteld dat de crisissituatie niet langer geleden mag zijn dan de inwerkingtreding van de Wet VIR.

Er zijn acht gesprekken gevoerd met jeugdigen. Vanwege de samenhang met de evaluatie van de Wet verplichte meldcode hebben alle jeugdigen te maken (gehad) met huiselijk geweld of mishandeling en een hulpvraag waarbij meerdere professionals waren betrokken. De jeugdigen waarmee is gesproken kwamen voornamelijk uit een gezinssituatie waar geestelijke of fysieke mishandeling voorkwam door één (of beide) van de ouders. Bij verschillende jeugdigen had de vader of de moeder ook mentale problemen (zoals psychoses, depressie of suïcidale neigingen)

en/of last van alcohol- en drugsverslaving of was tussen de ouders sprake van een abusieve relatie. Alle jeugdigen en volwassenen waarmee is gesproken, hebben ervaring met (verschillende) professionals.

De gesprekken gingen over de ervaringen met de manier waarop professionals omgingen met signalen van (huiselijk) geweld en of snel en adequaat hulp werd geboden. De interviews hebben plaatsgevonden aan de hand van een tijdslijn. Met behulp van de tijdslijn is in kaart gebracht met welke professionals de betrokkene te maken heeft gehad, wie dichtbij en ver weg stond, wat goed ging en wat er anders had kunnen of moeten gaan. Ook is aan de jeugdigen en volwassenen gevraagd wat hun opvatting is over de meldcode.

De gesprekken geven een beeld van de ervaringen van acht jeugdigen en vijf volwassenen met de manier waarop professionals omgaan met signalen van (huiselijk) geweld en wanneer de hulp die wordt geboden, als snel en adequaat wordt ervaren. De gesprekken geven dus een beeld van enkele betrokkenen die te maken hebben gehad met (huiselijk) geweld. De professionals die betrokken waren bij de betreffende jeugdigen en volwassenen zijn niet gesproken.

2.8 Expertmeeting

Ten slotte is een expertmeeting georganiseerd. Het doel van deze expertmeeting was te komen tot een nadere reflectie op de belangrijkste bevindingen, de concept-conclusies en concept-aanbevelingen. Daarnaast is tijdens de expertmeeting ingegaan op de samenhang met de Wet VIR. In bijlage F is een overzicht van de deelnemers aan de expertmeeting opgenomen.

2.9 Analyse juridische en empirische informatie

Gedurende de looptijd van de evaluatie is door de onderzoekers van het juridisch en empirisch onderzoek nauw samengewerkt, waardoor de juridische en empirische informatie vanaf een vroeg stadium met elkaar is uitgewisseld. In de laatste fase van het project zijn alle bevindingen in samenhang gezien en zijn de conclusies en aanbevelingen gezamenlijk geformuleerd.

3

De wettelijke regeling van de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Inleiding

In de juridische analyse van deze eerste evaluatie van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, hierna de Wet verplichte meldcode, ligt het accent in het eerste deel op het bespreken van (achtergronden bij) de wet zoals die destijds is aangenomen en op 1 juli 2013 in werking is getreden. In de eerste paragrafen van dit hoofdstuk wordt aan de hand van een aantal ijkpunten de aanleiding, context en achtergrond van de totstandkoming van het wetsvoorstel besproken. Discussiepunten in het parlementaire debat en in de literatuur komen daarbij ook aan de orde. Daarna zal de inhoud van het wetsvoorstel zoals dat destijds is aangenomen en het daarop gebaseerde besluit worden besproken. Daarbij komen de uitgangspunten, doelen en verwachtingen van de wet en de normadressanten aan bod. Ook de samenloop met andere wetgeving komt aan de orde. Vervolgens wordt ingegaan op de achtergrond, de aanleiding en de context van de wetswijziging (de introductie van de afwegingskaders) die op 1 januari 2019 in werking is getreden. Ook komt de participatie van kinderen in de meldcode aan bod. Daarna wordt de verhouding beroepsgeheim, conflict van plichten en aanverwante bepalingen uitgewerkt. In paragraaf 3.6 wordt een thematische analyse gemaakt van de rechtspraak (periode 1 juli 2013 tot 1 oktober 2019) en daarna komt in paragraaf 3.7 aan bod hoe er in de (wetenschappelijke) literatuur gedacht wordt over de wet. Het hoofdstuk wordt afgerond met enkele slotopmerkingen.

3.1 Wetsgeschiedenis en achtergronden bij de totstandkoming van de Wet verplichte meldcode

3.1.1 Minder vrijblijvende aanpak van kindermishandeling met accent op preventie

Eind jaren negentig van de vorige eeuw is mede door de inwerkingtreding van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) een omslag opgetreden in de aanpak van kinder-

mishandeling en de rol van de overheid hierbij.⁶ Van de Nederlandse overheid werd krachtadiger optreden tegen kindermishandeling verlangd. Tot dan toe was de overheid terughoudend in het preventief optreden tegen kindermishandeling, omdat veel waarde werd gehecht aan het recht op ouderlijke privacy. Vroegtijdig ingrijpen door de Staat in het gezin werd in dat verband als ongewenste inmenging beschouwd. In december 1998 verscheen een proefschrift van Jan Willems,⁷ waarin hij tot de conclusie kwam dat actiever en eerder optreden van de overheid noodzakelijk was, mede in het licht van de verplichtingen op grond van het IVRK.⁸ Het proefschrift vormde de aanzet tot de oprichting van de Reflectie en Actiegroep Aanpak kindermishandeling (RAAK), begin 2000.⁹ Het doel was om te komen tot een effectiever aanpak van kindermishandeling, door binnen bestaande instellingen efficiënter te werken. Het uitgangspunt was een zogenaamd zorgcontinuüm; een sluitende aanpak van kindermishandeling bestaande uit preventie en opvoedondersteuning voor alle (aanstaande) ouders tot en met het uitvoeren van effectieve interventies in geval van kindermishandeling. Er moest volgens de RAAK-aanpak onder andere worden ingezet op meer opvoedondersteuning, verbeterde samenwerking bij vroegsignalering en deskundigheidsbevordering van medewerkers. Het invoeren van een (uniforme) meldcode en het werken conform de meldcode vormde een van de 35 actiepunten uit de RAAK-aanpak.¹⁰ Naar aanleiding van twee aangenomen moties in de Tweede Kamer werd besloten om de RAAK-aanpak landelijk in te voeren.¹¹ In juli 2007 werd door het kabinet vervolgens het actieplan Kinderen Veilig Thuis gepresenteerd.¹² Met het actieplan werd uitvoering gegeven aan de verplichting voor de Staat om op grond van artikel 19 van het IVRK maatregelen te nemen tegen kindermishandeling en de RAAK-aanpak werd hiermee landelijk geïmplementeerd. Vlak daarvoor nog werd in het kabinetsprogramma voor Jeugd en gezin, dat door Minister Andre Rouvoet in juni 2006 aan de Tweede Kamer werd aangeboden, expliciet gesproken van een omslag in beleid, naar het eerder en niet vrijblijvend aanpakken van problemen in het gezin.¹³

6 Op 8 maart 1995 werd het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) van kracht in Nederland, *Trb.* 1990, 46 en 170.

7 Willems 1998.

8 Willems pleitte voor een 'geïntegreerde preventieve benadering volgens een glijdende schaal' aanpak, waarbij twee apparaten volledig geïntegreerd zijn; de Staat moet zorgdragen voor een adequaat sociaal pedagogisch apparaat, bijvoorbeeld door ouderschapsscholing, advisering ondersteuning en begeleiding en daarnaast voor adequate kindbeschermingsapparaat met hulpverlening aan kind en gezin.

9 Naar aanleiding van een studiedag op 20 oktober 1999 waarop het proefschrift besproken werd en door professor dr. A. Van Dantzig de vraag werd gesteld waarom er zo weinig aandacht was voor de aanpak van kindermishandeling, "Iedereen is tegen en toch gebeurt er te weinig", werd een bijeenkomst georganiseerd door Defense for children om dit vraagstuk verder te bespreken. Hieruit is begin 2000 de werkgroep RAAK opgericht door prof. dr. Dries van Dantzig. Zie ook:

<http://www.stopkindermishandeling.nl>

10 In de jaren 2003-2006 werd in proefregio's de RAAK-aanpak op lokaal niveau verder uitgerold; binnen de proefregio's werkten provincies, gemeenten, managers en uitvoerende werkers samen om te komen tot een gecoördineerde aanpak van kindermishandeling.

11 Moties naar aanleiding van vergadering op 26 april 2007.

12 Actieplan aanpak kindermishandeling 2007.

13 *Kamerstukken II 2006/07, 31001, 5.*

In het actieplan Kinderen Veilig Thuis werden vier kerndoelen genoemd:

- 1 Voorkomen dat ouders hun kinderen (gaan) mishandelen.
- 2 Signaleren van gevallen van kindermishandeling.
- 3 Stoppen van de mishandeling.
- 4 Beperken van de schadelijke gevolgen van mishandeling.

Deze kerndoelen vormden de bouwstenen van het bredere beleid dat in daaropvolgende kabinetperiodes, niet alleen gericht tegen kindermishandeling, maar ook tegen andere vormen van huiselijk geweld, zou worden ontwikkeld.¹⁴

3.1.2. Naar een integrale aanpak van huiselijk geweld in bredere zin

Alhoewel het beleid zich in de afgelopen decennia in eerste instantie met name had gericht op de aanpak van kindermishandeling en later ook op huiselijk geweld¹⁵ werd steeds meer duidelijk dat de aanpak van kindermishandeling en andere vormen van huiselijk geweld niet los konden worden gezien van elkaar. Zo komen in gezinnen waarbij kinderen mishandeld worden én getuige zijn van mishandeling van een van de ouders door de andere ouder, partnermishandeling en kindermishandeling samen. Beleid tegen beide vormen van geweld zou een meer geïntegreerde aanpak verdienen. Daarnaast kwam er meer aandacht voor andere vormen van geweld, zoals eergeerelateerd geweld, genitale verminking en ook ouderenmishandeling. Uit de beleidsevaluatie Landelijk beleid huiselijk geweld in de periode 2002-2011, werd duidelijk dat een integrale aanpak noodzakelijk was. Met deze gedachte is in oktober 2011 de gezamenlijke Rijksbrede¹⁶ aanpak van geweld in huiselijke kring¹⁷ aan de Tweede Kamer aangekondigd.¹⁸ Aangezien in de opdracht van de voorliggende wetsevaluatie nadrukkelijk is gevraagd om de evaluatie ook te richten op ouderenmishandeling, wordt in de volgende (sub)-paragrafen nader ingegaan op deze specifieke vorm van huiselijk geweld.

3.1.3 De Rijksbrede aanpak van huiselijk geweld

De Rijksbrede aanpak was geschoeid op de volgende drie pijlers; een gerichte aanpak van daders, het versterken van de positie van (potentiële) slachtoffers door de ketenaanpak (van preventie, signaleren, opvang en nazorg) en het doorbreken van intergenerationele overdracht van geweld in huiselijke kring. In december 2011 werd door de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de ketenaanpak ter versterking van de positie van (potentiele) slachtoffers verder

14 Zie bijvoorbeeld: Kinderen Veilig. Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016.

15 Kabinetsnota Privé geweld-publieke zaak, *Kamerstukken II 2001/02*, 28345, 2.

16 De ministeries van Veiligheid en justitie (daderaanpak), VWS (ondersteuning van slachtoffers) OCW (onderwijs als vindplaats en emancipatie) en BZK/WWI integratie.

17 Geweld in huiselijke kring wordt ook wel 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' genoemd bij brief van 21 november 2011 van de toenmalige Minister van Justitie en van 14 december 2011 van de staatssecretaris van VWS, *Kamerstukken II 2011/12*, 28345, 115 en 117.

18 *Kamerstukken II 2011/12*, 28345, 115 en 117.

uitgerold.¹⁹ Deze ketenaanpak bestond uit de combinatie van het voorkomen, signaleren, stoppen (inclusief opvang) en schade beperken (inclusief nazorg) voor alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Uitgangspunt was een algemene aanpak - waar mogelijk en specifieke acties - waar nodig. Al eerder was in dit kader een actieplan om ouderenmishandeling tegen te gaan aan de Tweede Kamer gepresenteerd.²⁰ Ook werd ingezet op het versterken van de rol van burgers, professionals en gemeenten voor wat betreft de samenwerking in de ketenaanpak. Voor de sleutelrol van professionals bij het signaleren en bestrijden van geweld in huiselijke kring werd in de brief van de staatsecretaris²¹ verwezen naar de meldplicht bij geweld in de zorgrelatie²² en het gebruik van de meldcode zoals geformuleerd in het inmiddels bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel Wet verplichte meldcode.

Ouderenmishandeling

Om de bestrijding van ouderenmishandeling een impuls te geven werd in 2011 door de staatsecretaris van VWS het actieplan Ouderen in veilige handen²³ opgesteld. Er was sprake van een groeiend bewustzijn voor deze problematiek, mede door onderzoeken die uitwezen dat bijna de helft van de ondervraagde verpleeghuisartsen te maken kreeg met deze vorm van mishandeling. In 2008 werden door de politie 1085 incidenten geregistreerd van huiselijk geweld bij mensen van 66 jaar en ouder. Daarbij werd ervan uitgegaan dat achter deze cijfers een veelvoud van andere gevallen van ouderenmishandeling schuilging, die niet aan het licht kwam vanwege een blinde vlek bij professionals, vrijwilligers en familieleden voor wat betreft het bestaan van mogelijke ouderenmishandeling. Ouderenmishandeling werd in het plan gedefinieerd als “Het handelen, of het nalaten van handelen, van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiele schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.” Het geweld kon bestaan uit verschillende vormen, bijvoorbeeld psychische mishandeling, lichamelijke mishandeling, financiële uitbuiting, verwaarlozing en seksueel misbruik. Het actieplan maakte onderscheid tussen twee situaties waarin het geweld voor kon komen. Ten eerste de professionele setting, waarbij een professional of een vrijwilliger binnen de intramurale of extramurale instelling de pleger is. Ten tweede de situatie waarbij de mishandeling plaatsvond in huiselijke kring door een partner, kind, familielid, vriend of een medebewoner. Het actieplan richtte zich zowel op ouderen en hun naasten, als tot gemeenten die in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (2007) en de Wet publieke gezondheid, beleid moesten maken over dit thema. Daarnaast richtte het actieplan zich tot professionals verbonden aan instellingen of zelfstandig werkenden (vanwege de voorgenomen Wet verplichte meldcode en de Wet cliëntenrechten in de zorg (thans Wet Kwaliteit Klachten en Geschillen Zorg/Wkkgz) en vrijwilligers en lokale en regionale organisaties. Het actie-

19 Kamerstukken II 2011/12, 28345, 117.

20 Actieplan ouderen in veilige handen 2011 (bijlage 4 bij Kamerstukken II 2010-2011, 29389, 30).

21 Kamerstukken II 2011-2012, 28345, 117.

22 Deze meldplicht volgde uit de nota van wijziging bij de wet cliëntenrechten in de zorg en is thans opgenomen in artikel 11 lid 2 Wkkgz.

23 Actieplan ouderen in veilige handen (2011-2015, daarna voortzetting (2015-2017), zie Kamerstukken II 28345 en 31015 nr. 136.

plan ging uit van een tiental actiepunten, waarmee ook uitvoering werd gegeven aan de afspraken die werden gemaakt in het destijds vigerende gedoogakkoord.²⁴

Meldplicht voor ouderenmishandeling?

Een van de afspraken in het gedoogakkoord was dat er een meldplicht zou komen voor ouderenmishandeling. Tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Wet verplichte meldcode leidde dit punt tot discussie, omdat in een eerder aangenomen motie de regering werd verzocht om een algemene meldplicht voor ouderenmishandeling voor professionals te introduceren.²⁵ Bij de uitwerking hiervan koos de regering echter niet voor een algehele meldplicht voor professionals, maar alleen voor een meldplicht indien er sprake was van geweld dat werd gepleegd door professionals. Voor geweld dat zich in de huiselijke situatie voordeed zou de meldcode gaan gelden. Kamerlid Agema (PVV), die de motie had ingediend, was van mening dat de regering door deze uitwerking niet goed uitvoering had gegeven aan de strekking van de motie.

Inhoud van het actieplan

De actiepunten van het actieplan bestonden uit het doorbreken van het taboe op, en het verbeteren van de (algemene) preventie en vroegtijdige opsporing van ouderenmishandeling. Daarnaast richtte het actieplan zich op het tegengaan van ouderenmishandeling door professionals en vrijwilligers, het inzetten op de ketenaanpak van ouderenmishandeling door het verbeteren van het melden van ouderenmishandeling, het versterken van hulp en ondersteuning van slachtoffers en het verbeteren van ondersteuning bij ontspoorde mantelzorg en een strengere aanpak van de plegers.

Het plan werd voor vier jaar uitgerold en hiervoor werd structureel 10 miljoen euro per jaar vrijgemaakt. In 2015 werd het plan voor twee jaar voortgezet en voor 2017 werd tot doel gesteld dat iedere gemeente specifiek beleid zou hebben op het gebied van ouderenmishandeling en het onderwerp stevig op de agenda zou staan in de verschillende betrokken organisaties.²⁶ In november 2018 werd vanuit de Nederlandse Vereniging voor Klinische geriatrie de richtlijn 'Vermoeden van ouderenmishandeling in het medisch specialistische zorgdomein'²⁷ geïntroduceerd. Naar aanleiding van deze richtlijn is in de KNMG-meldcode de zogenoemde mantelzorgverleningscheck²⁸ opgenomen.²⁹

24 In het gedoogakkoord werd afgesproken dat er voor betaald zorgpersoneel een verplichte verklaring omtrent gedrag moest komen, een richtlijn ouderenmishandeling, een meldplicht voor ouderenmishandeling en het project stop ouderenmishandeling zou moeten worden voortgezet.

25 *Kamerstukken II 2011/12, 33000 XVI, 185.*

26 Genoemd werden organisaties in de zorg en ondersteuning, vrijwilligersorganisaties, zorgkantoren, politie en het OM. Voortzetting Actieplan 'Ouderen in veilige handen' (2015-2017).

27 Vermoeden van ouderenmishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein, NVKG, 20 november 2018.

28 Met de mantelzorgverleningscheck wordt van artsen gevraagd om bij patiënten met bepaalde problematiek na te gaan of zij zorgdragen voor een persoon (anders dan een minderjarig kind) die van hun zorg afhankelijk is. Als er sprake is van problematiek die een gevaar kan vormen voor de van hun zorg afhankelijke persoon, bijvoorbeeld verslaving, psychiatrische pro-

3.1.4 De opkomst van een meldcode bij (vermoedens van) kindermishandeling

Gebleken was uit de proeftuin met de regio's RAAK dat het bestaan en gebruik van een meldcode voor kindermishandeling de samenwerking tussen instanties en professionals kon verbeteren en een effectief instrument kon zijn voor vroegsignalering van kindermishandeling, mits gekoppeld aan voldoende scholing. Deze bevinding was niet nieuw. Reeds in de jaren 80 werd al gesproken over de ondersteuning die een meldcode zou kunnen bieden aan professionals bij (vermoedens van) kindermishandeling. Ook werd een meldcode gezien als alternatief voor de in andere landen ingevoerde meldplicht.³⁰ Toch duurde het nog tot begin 2002 voordat er in opdracht van het ministerie van VWS een eerste meldcode kindermishandeling werd ontwikkeld.³¹ Deze meldcode richtte zich tot professionals die in hun werk direct of indirect met kinderen te maken hadden. De meldcode bevatte -net als het later, op grond van het besluit behorende bij de wet verplichte meldcode, tot stand gekomen basismodel meldcode-, basiselementen die instellingen en beroepsgroepen konden helpen bij het opstellen van hun eigen protocollen en richtlijnen. Hiermee werd een impuls gegeven aan het ontwikkelen van beroepsgroep-gerelateerde meldcodes, protocollen en richtlijnen. De basiselementen uit de meldcode werden ook door de regio's RAAK gebruikt als basis voor hun eigen te ontwikkelen meldcode.³² De artsenfederatie KNMG was in 2004 een van de eerste beroepsgroepen met een eigen meldcode. In de periode 2004-2006 werd door het ministerie van VWS een meldcode kindermishandeling ontwikkeld voor de sectoren kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg. In de gemeente Rotterdam werd in december 2008 een in die stadsregio ontwikkelde meldcode gelanceerd die vóór 2010 moest zijn ingevoerd.³³ De Rotterdamse meldcode betrof niet alleen kindermishandeling maar ook huiselijk geweld in bredere zin. Deze meldcode, waarbij verschillende instellingen op het terrein van onderwijs, zorg en welzijn zich hadden aangesloten, bevatte een viertal stappen, inclusief melding aan Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG).³⁴

blematiek, maar ook overbelasting, moet de arts de stappen van het stappenplan van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling doorlopen.

29 De mantelzorgverleningscheck is in het basismodel meldcode (op grond van de Wet verplichte meldcode) niet opgenomen.

30 *Kamerstukken II 1990/91, 21938, 1.*

31 Meldcode kindermishandeling 2002.

32 Actieplan aanpak kindermishandeling 2007.

33 De meldcode werd gelanceerd op de conferentie Meldcode huiselijk geweld en Kindermishandeling, een nationaal voorbeeld?

34 Zie voor de evaluatie van deze meldcode: K.Linneman 2009. Stap 1. Het bespreken van het vermoeden met de cliënt, stap 2. Overleg met een deskundige collega, AMK of ASHG, stap 3. Melding bij AMK of ASHG en stap 4. Als er niet wordt gemeld, alert blijven op geweld en zo nodig alsnog melden. Opvallend aan deze Rotterdamse meldcode is dat deze leek op de latere aanpassing van de wet met de introductie van de afwegingskaders. Indien er sprake was van ernstig geweld werd altijd gemeld bij het AMK of SHG, omdat het risico dat verschillende professionals langs elkaar heen werken te groot zou zijn. In situaties dat geen sprake was van ernstig geweld kon van een melding worden afgezien als de professional in staat was om zelf adequate hulp te organiseren, maar wel in overleg met AMK of collega. Ook moest er dan alertheid zijn op signalen die een melding alsnog zouden rechtvaardigen.

Advies- en Meldpunt (Huiselijk geweld en) Kindermishandeling AM(H)K, Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en Veilig Thuis (VT) zijn weliswaar begrippen en afkortingen die in deze rapportage door elkaar heen worden gebruikt, maar duiden op dezelfde instantie.³⁵

3.1.5 Naar de invoering van een verplichte meldcode

In 2008 werden door de Tweede Kamer twee moties aangenomen over de aanpak van huiselijk geweld.³⁶ In één van deze moties werd voorgesteld om de hiervoor genoemde Rotterdamse meldcode verplicht landelijk in te voeren.³⁷ De Minister van Veiligheid en Justitie zag op dat moment echter nog geen aanleiding om een wettelijke regeling tot stand te brengen over meldcodes die golden tussen verschillende instanties.³⁸ Wel werd op verzoek van de Tweede Kamer door het kabinet onderzoek gedaan naar het gebruik van meldcodes in het veld en de mogelijkheden om een meldcode daarbij verplicht te stellen, de voor- en nadelen van een wettelijke meldplicht voor kindermishandeling en huiselijk geweld werden daarbij betrokken.³⁹

3.1.6 Meldplicht of verplichte meldcode

De discussie over het al dan niet invoeren van een meldplicht dan wel een verplichte meldcode voor de aanpak van kindermishandeling was zeker niet nieuw.⁴⁰ Als argument voor de invoering van de meldplicht werd al lange tijd de verwachting dat meer meldingen zouden volgen gebruikt. De gedachte was dat de drempel van de geheimhoudingsplicht door een meldplicht zou worden geslecht, waardoor meer en eerder zou worden gemeld en ingegrepen kon worden. Tegenstanders van een meldplicht vreesden juist voor een overvloed aan veelal onterechte meldingen. Een meldplicht zou kunnen leiden tot 'het over de schutting gooien' van een melding vanwege onvoldoende draagvlak bij de professionals. Ook zou een meldplicht de vertrouwensrelatie tussen professional en patiënt kunnen beschadigen met zorgmijding als gevolg. Daarnaast zou het signaleren van kindermishandeling niet worden verbeterd door een meldplicht en zou een handhavingsprobleem op de loer liggen.⁴¹ De conclusie van het onderzoek naar een meldplicht in 2008⁴² was dat in plaats van een meldplicht beter kon worden ingezet op het invoeren van een verplichte meldcode. De meldcode kon duidelijk maken wat een professional in een bepaalde situatie moest doen en ondersteunend zijn bij het maken van een zorgvuldige afweging, terwijl een meldplicht niet bij zou dragen aan een effectievere aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld en op weerstand in de beroepsgroepen kon rekenen. Uit onderzoek van onderzoeksbureau Veldkamp bleek dat professionals in sectoren waar gewerkt werd met een meldcode gemid-

35 Met de inwerkingtreding van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) zijn de voormalige advies en meldpunten kindermishandeling en de steunpunten huiselijk geweld samengevoegd tot een organisatie; het Advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK). In de praktijk wordt deze organisatie aangeduid als Veilig Thuis.

36 *Kamerstukken II* 2007/08, 28345, 54.

37 *Handelingen II* 2007/08, 39, p. 3086-3089.

38 *Handelingen II* 2007/08, 39, p. 3086-3089.

39 *Kamerstukken II* 2007/2008, 28345, 55.

40 Zie daarvoor bijvoorbeeld Baeten 2001.

41 *Kamerstukken II* 1990/91, 21938, 1 en 2 (beleidsbrief kindermishandeling).

42 Meldplicht bij huiselijk geweld. Literatuurverkenning naar de ervaringen met de meldplicht in het buitenland 2008.

deld genomen drie keer vaker overgingen tot melden dan professionals die geen meldcode hanteerden. Uit datzelfde onderzoek bleek echter ook dat het gebruik van een meldcode, ondanks actief stimulerend beleid van de overheid sinds 2004, grotendeels uitbleef.⁴³

3.1.7 De invoering van een verplichte meldcode

Omdat het gebruik van een meldcode achterbleef besloot de regering dat de invoering, van een verplichting voor instellingen en zelfstandigen die beroepshalve geconfronteerd kunnen worden met geweld in huiselijke kring, om met een meldcode te werken en het gebruik en de kennis ervan te bevorderen, noodzakelijk was.⁴⁴ Vooruitlopend op de invoering van de wetgeving werden professionals en brancheorganisaties aangespoord om meldcodes te ontwikkelen en hiermee te gaan werken. Begin 2010 werd gestart met het implementeren van de meldcode, er werd een brochure ontwikkeld 'Het Basismodel Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling',⁴⁵ en via nieuwsbrieven en bijeenkomsten werd de meldcode verder onder de aandacht gebracht.⁴⁶

3.1.8 Advies van de Raad van State

Op 9 juni 2011 werd op voordracht van de staatsecretaris van VWS, mede namens de minister van Veiligheid en Justitie, aan de Raad van State advies gevraagd over het wetsvoorstel. Deze bracht op 3 augustus 2011 advies uit. In tegenstelling tot de regering zag de Raad van State in de resultaten van de onderzoeken over het gebruik van de meldcode juist geen aanleiding tot het instellen van een verplichting om met een meldcode te werken. De Raad van State vroeg zich af of het wel nodig was om de meldcode verplicht te stellen. Er werd met het reeds eerder door VWS in 2004-2006 ontwikkelde basismodel meldcode, die met een campagne in 2010 breder onder de aandacht werd gebracht, gewerkt. In 2008 beschikte 45% van de organisaties (uit de sectoren onderwijs, gezondheidszorg, welzijn en sport, jeugdzorg en rechtsorde) over een meldcode.⁴⁷ De Raad van State was van mening dat de meldcode, als onderdeel van goed bestuur, vanzelf zijn weg in de betreffende organisaties zou vinden, als er meer bekendheid aan de meldcode zou worden gegeven. De Raad van State vreesde dat de verplichting om een meldcode in te stellen bij de professional het signaal af zou kunnen geven dat de code moest worden gevolgd en dit zou leiden tot een situatie waarbij melden een doel op zich werd, met alle gevolgen (een grote toename van meldingen en onterechte stigmatisering) van dien.⁴⁸ Deze kanttekeningen van de Raad van State leidden evenwel niet tot een ander inzicht bij de regering. Het advies van de Raad van State had voor het overige onder meer betrekking op het verduidelijken van het in de Memorie van Toelichting (MvT) gehanteerde begrip professional. Na toezegging van de staatssecretaris werd in de aangepaste MvT met professional bedoeld: "degenen die werken bij organisaties die

43 Doeven 2008.

44 *Kamerstukken II 2007/08 28345, 71.*

45 *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009, destijds raadpleegbaar via de website www.meldcode.nl.

46 VWS Nieuwsbrief Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling Jaargang 1, Nummer 1, 5 juli 2010; <https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=2474&m=1311080996&action=file.download>.

47 *Kamerstukken II 2011/12, 33062, 3, p. 4.*

48 *Kamerstukken II 2011/12, 33062, 4.*

onder de reikwijdte van dit wetsvoorstel vallen alsmede de in het wetsvoorstel bedoelde zelfstandige professionals, die rechtstreeks contact hebben met cliënten en daardoor in staat zijn om signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld in een vroeg stadium op te kunnen vangen”.

Ook werd op advies van de Raad van State opgenomen dat de organisaties in de meldcode duidelijk moesten maken welke (groepen) medewerkers in de organisatie verantwoordelijk waren voor een bepaalde stap, en wie de eindverantwoordelijkheid droeg. De regering koos ervoor om deze plicht in de op het wetsvoorstel gebaseerde Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) op te nemen. De adviezen die betrekking hadden op de verwerking van persoonsgegevens komen in paragraaf 3.5 over beroepsgeheim en gegevensuitwisseling deels aan de orde.

De adviezen van de Raad van State die betrekking hadden op de (wettelijke verankering van) de Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG) en samenwerking met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)⁴⁹ worden in deze wetsevaluatie buiten beschouwing gelaten.

3.1.9 Belangrijke discussiepunten in het parlementaire debat tijdens de behandeling de Tweede Kamer

Het Wetsvoorstel verplichte meldcode werd op 28 oktober 2011 bij de Tweede Kamer ingediend en uiteindelijk op 5 februari 2013 aangenomen.⁵⁰ De introductie van een verplichte meldcode en het veronderstelde nut hiervan in relatie tot vroegsignalering en de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling werd in de Tweede Kamer breed gedragen, zij het dat de VVD en PVV liever hadden gezien dat het wetsvoorstel ook een meldplicht omvatte. De SGP stelde als enige partij een vraag over de noodzaak van een verplichte meldcode en vroeg zich daarbij af of het invoeren van een verplichte meldcode niet het risico in zich had dat de intrinsieke verantwoordelijkheid van de professional zou afnemen. Daarnaast vroeg de SGP zich af of de meldcode niet een doel op zichzelf zou worden, een checklist die zou moeten worden afgevinkt vanuit Den Haag, in plaats van handelen vanuit eigen professionele verantwoordelijkheid en urgentie.

Meldplicht of verplichte meldcode

De (terugkerende) discussie over de wenselijkheid en effectiviteit van een meldplicht kwam in het parlementaire debat aan de orde. Als belangrijkste argument voor een meldplicht werd door de VVD en PVV genoemd dat een meldplicht onduidelijkheid bij professionals zou kunnen wegnemen, waardoor groepen die op dat moment nog onvoldoende meldden (genoemd werden huisartsen en de GGZ) zouden worden aangespoord om meer te gaan melden. Tegen een meldplicht waren de overige partijen. Zij vreesden dat een meldplicht zou leiden tot een grote toename van meldingen, waarvan een deel onterecht zou zijn, met een verstopping van het systeem tot gevolg en minder aandacht voor terechte meldingen. Ook zou een meldplicht kunnen leiden tot zorgmijding van ouders die hun kind mishandelen. Voor een meldplicht was onvoldoende draagvlak in

49 Advies- en Meldpunt (Huiselijk geweld en) Kindermishandeling AM(H)K, Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en Veilig Thuis (VT) zijn begrippen en afkortingen die in deze rapportage door elkaar heen worden gebruikt, maar duiden op dezelfde instantie.

50 *Kamerstukken II 2011-2012, 33062, 2.*

het veld. Voor geweld gepleegd binnen de behandelrelatie door professionals zelf werd een andere keuze gemaakt, omdat hiermee de kwaliteit van zorg rechtstreeks in het geding kwam. Deze meldplicht is daarom thans opgenomen in de Wkkgz.⁵¹ In de aangenomen motie Venrooy-Van Ark/Agema werd voorgesteld om een meldplicht voor ouderenmishandeling in te stellen.⁵² De staatssecretaris heeft deze motie zo uitgelegd dat bij ouderen die in een instelling verblijven een meldplicht geldt voor geweld binnen de instelling door professionals gepleegd. Er werd door de staatssecretaris duidelijk onderscheid gemaakt tussen geweld in huiselijke kring en geweld gepleegd door professionals in een instelling. Voor de huiselijke kring zou de meldcode gaan gelden en voor professionals binnen de instelling een wettelijke meldplicht die thans is vastgelegd in artikel 11 lid 1 sub b Wkkgz. Bij dat laatste gaat het niet alleen om seksueel misbruik of ontucht maar om alle vormen van mishandeling en dwang die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht. De melding moet binnen drie werkdagen bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) binnen zijn. Vervolgens krijgt de zorgaanbieder zes weken tijd om uit te zoeken of er daadwerkelijk sprake is geweest van geweld. Daarnaast is een zorgaanbieder op grond van artikel 11 lid 1 c Wkkgz verplicht bij IGJ te melden indien ontslag van een medewerker vanwege geweld in de zorgrelatie is.

Ouderprotocol Haaglanden, wel of geen meldplicht?

Tijdens het parlementaire debat werd benoemd dat voor de spoedeisende setting een meldplicht bij oudersignalen aan het AMK, conform het Haaglanden protocol wellicht een goed idee zou zijn. In het Haaglanden Medisch Centrum was eerder al een protocol ontwikkeld waarbij werd samengewerkt met het AMK. Het protocol werd uitgerold op de spoedeisende hulp-afdelingen van het Haaglanden Medisch Centrum en later andere Haagse ziekenhuizen, Haagse ambulancediensten en huisartsenposten. In het contact met patiënten, die zich meldden met klachten die waren te relateren aan ernstige psychiatrische problematiek, alcohol en of drugsverslaving of tekenen van huiselijk geweld, werd gevraagd of zij zorgdroegen voor minderjarige kinderen. Indien dit het geval was meldde de BIG-geregistreerde professional dit bij het AMK.⁵³ In het debat werd benoemd dat het niet ging om een “harde meldplicht”, zoals voor kindermishandeling, maar om het melden van signalen over een ouder (met zware verslavingsproblematiek of een suicidepoging) aan het AMK en daarbij het verzoek de situatie te onderzoeken. De staatssecretaris was terughoudend met het introduceren van een dergelijke meldplicht, te meer aangezien ten tijde van de parlementaire behandeling de uitkomsten van het evaluatieonderzoek van het Haaglanden protocol nog niet bekend waren. De staatssecretaris vroeg daarom meer tijd om te bepalen hoe een dergelijk instrument in de meldcode kon worden opgenomen. Uiteindelijk is een kindcheck (in een licht afwijkende vorm) in het basismodel meldcode terechtgekomen, waarover in paragraaf 3.2.4.2 onder e meer.

51 Artikel 11 lid 1 sub b Wkkgz.

52 Volgens Agema werd met de meldplicht bedoeld, een meldplicht voor alle vormen van ouderenmishandeling, dus ook in huiselijke kring, daar wilde de staatssecretaris echter niet in mee gaan.

53 Zie over de evaluatie van dit project: Diderich-Lolkes de Beer 2015.

De rol van scholing

In het parlementaire debat werd veel waarde gehecht aan scholing van de professionals als voorwaarde voor een succesvol werkende meldcode. In deze scholing (zowel de initiële scholing als de her- en bijscholing) moest de nadruk liggen op hoe signalen van kindermishandeling vroegtijdig kunnen worden herkend en worden besproken met betrokkenen. Een aantal parlementsleden van verschillende politieke partijen vroeg zich af in hoeverre deze scholing geborgd zou zijn. Er werden randvoorwaarden geschapen in de vorm van scholingstools en pakketten en werd overleg gevoerd met betrokken veldpartijen. Het bleef echter de verantwoordelijkheid van de betreffende sector zelf of scholing rondom de meldcode uiteindelijk daadwerkelijk in opleidingen zou worden opgenomen. Bij de parlementaire behandeling sprak de staatsecretaris zijn hoop en verwachting uit dat met het wetsvoorstel niet alleen de professionaliteit van de sector verder werd versterkt, maar dat het ook zou leiden tot een “enorme impuls, zowel in opleidingen en de onderlinge contacten, als tot het inschakelen van deskundigheid wanneer de professional die met vermoedens van kindermishandeling worden geconfronteerd twijfelt.”⁵⁴

Focus meldcode

Het accent in het debat over het wetsvoorstel lag met name op kindermishandeling. Huiselijk geweld werd ook genoemd, maar daarover werd verder nauwelijks inhoudelijk gesproken. De insteek van het debat was met name hoe professionals die in een hulpverlenende relatie tot de betrokkene stonden om zouden gaan met de meldcode en wat het effect zou zijn op het handelen van zorgverleners. Daarbij kwam nauwelijks aan de orde welk effect bijvoorbeeld het beroepsgeheim zou kunnen hebben op het al dan niet melden.⁵⁵ Het effect op het handelen van professionals binnen andere sectoren, bijvoorbeeld kinderopvang en justitie kwam beperkt aan de orde.⁵⁶ In het debat werd het gebrek aan aandacht voor overige sectoren overigens nog wel benoemd door kamerlid Van der Staaij (SGP), die zich afvroeg of de meldcode geschikt was voor het gebruik van professionals in niet-behandelsectoren, zoals de wiskundeleraar in het onderwijs. De staatssecretaris veronderstelde dat door de algemene formulering en de mogelijkheid om (delen van) de meldcode te vertalen naar de eigen organisatie dit geen punt zou hoeven te zijn. Bepaalde stappen van de meldcode zouden dan door de organisatie ook overgelaten kunnen worden aan de zorg coördinator of schoolmaatschappelijk werker in plaats van de docent of leerkracht.⁵⁷

Het traject na de melding

Door verschillende partijen werd genoemd dat het invoeren van een verplichte meldcode, waarbij het neveneffect zou kunnen zijn dat er meer zou worden gemeld, alleen een succes kon worden

54 *Handelingen II* 2012/13, nr. 47, item 9, p. 42.

55 Tijdens de internetconsultatie is het thema beroepsgeheim in relatie tot melden wel aan de orde gesteld door de KNMG (*Kamerstukken II*, 2011/12, 33062, nr. 3, p. 32-34.).

56 In de MvT wordt wel stilgestaan bij het gegeven dat het wetsvoorstel uitgaat van een meldcode met elementen die voor alle betrokken sectoren gaan gelden. Het mag niet uitmaken in welke sector een professional werkzaam is (*Kamerstukken II*, 2011/12, 33062, .3, p. 8).

57 *Handelingen II* 2012/13, nr. 47, item 9, p. 42.

als de AMK's en de SHG's ook voldoende toegerust waren om een dergelijke toename op te vangen en voldoende middelen voor de jeugdzorg beschikbaar zouden zijn. De staatsecretaris verwachtte dat met een groeiende begroting, de toename van meldingen voldoende zou kunnen worden opgevangen.⁵⁸

De relatie tussen een melding in de verwijzindex en de meldcode

In het debat werd expliciet gevraagd naar de relatie tussen een melding in de verwijzindex (op grond van de Wet Verwijzindex risicjongeren; Wet VIR) en een melding op grond van de meldcode. De staatssecretaris benadrukte dat het wat hem betreft om meldingen met verschillende doelen ging. Hij duidde de relatie als volgt: "De melding volgens de meldcode brengt de hulpverlening op gang. Als de hulpverlening op gang is gekomen, worden de verschillende vormen van hulpverlening via de verwijzindex op elkaar afgestemd."⁵⁹

3.1.10 Moties naar aanleiding van het debat

Uiteindelijk werden naar aanleiding van het debat door de Tweede Kamer zeven moties⁶⁰ in stemming gebracht tot aanscherping van het wetsvoorstel. Daarvan werden zes moties aangenomen; de motie Agema werd verworpen. De aangenomen moties hadden onder andere tot gevolg dat de minimumeisen waaraan de meldcode op grond van de nog te maken AMvB zou moeten voldoen, werd uitgebreid met de toevoeging van de kindcheck, de verplichte consultatie van het AMK dan wel SHG voorafgaand aan de melding en de mogelijkheid om een specialist letselduiding te raadplegen. In paragraaf 3.2.4 over het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Besluit verplichte meldcode) wordt verder ingegaan op de toevoegingen.

3.1.12 Behandeling in de Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel als hamerstuk aangenomen, dat wil zeggen dat niemand tijdens de plenaire vergadering hierover het woord wilde voeren en het wetsvoorstel zonder stemming werd aanvaard op 14 maart 2013. De wet is op 1 juli 2013 in zijn geheel in werking getreden en het bijbehorende Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van 16 juli 2013 is op 31 juli 2013 in zijn geheel in werking getreden.

58 *Handelingen II* 2012/13, nr. 47, item 9, p. 34.

59 *Handelingen II* 2012/13, nr. 47, item 9, p. 43.

60 *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 12; *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 14; *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 12; *Kamerstukken II* 2012/13, 15; *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 16; *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 18; *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 19.

3.2 De inhoud en reikwijdte van de wet en daarop gebaseerde regelgeving

3.2.1 Uitgangspunten

De wet verplicht instellingen en zelfstandig werkende professionals in de sectoren gezondheidszorg, onderwijs/kinderopvang/peuterspeelzaalwerk, maatschappelijke ondersteuning, langdurige zorg, jeugdzorg, justitie en COA om een meldcode te hebben en de kennis en het gebruik hiervan te bevorderen. De meldcode zelf dient een globaal stappenplan te bevatten, een soort wegwijzer voor de zelfstandige professional of de professional binnen de instelling, welke duidelijkheid moet geven over hoe zorgvuldig om te gaan met signalen van geweld in huiselijke kring. In de wetgeving werd zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande praktijk. Daarbij werd in de uitwerking ervan gekeken naar verschillen tussen de sectoren. De uitgangspunten van de Wet verplichte meldcode zijn blijkens de MvT:⁶¹

- 1 Aansluiten bij beroepsmatig handelen
- 2 Minimumeisen
- 3 Uniform en intersectoraal

1 Aansluiten bij beroepsmatig handelen

Bij het schrijven van het wetsvoorstel is geput uit best practices van reeds bestaande meldcodes. Met name is gekeken naar het model dat door de KNMG werd gehanteerd. De KNMG was in 2004 een van de eerste beroepsorganisaties die een meldcode kindermishandeling had opgesteld.⁶² Deze meldcode werd in 2008⁶³ ingrijpend herzien, doordat het uitgangspunt 'zwijgen tenzij' werd vervuld door 'spreken, tenzij'. Ondanks dat voor de opstelling van het basismodel meldcode zoals geformuleerd in het Besluit verplichte meldcode sterk is gekeken naar het model van de KNMG waren er ook verschillen. Zo verplichtte de KNMG-meldcode 2008 artsen om voorafgaand aan het doen van een melding bij het AMK eerst altijd advies te vragen bij het AMK, terwijl dit in het wettelijke basismodel meldcode slechts een optie werd. Ook was de meldcode van de KNMG niet van toepassing op geweld jegens volwassenen, terwijl in het basismodel meldcode geen onderscheid in leeftijd werd gemaakt. Hierover meer in paragraaf 3.2.3.4.

Met het wetsvoorstel wilde de wetgever de verantwoordelijkheid om iets te doen met signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld (waaronder ouderenmishandeling) nadrukkelijk leggen bij degenen die in hun beroepsuitoefening deze signalen zouden ontvangen. Organisaties kregen de opdracht om een veilige omgeving te bieden en randvoorwaarden te creëren voor de professional, zodat deze zou kunnen handelen op signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld.

61 *Kamerstukken II 2011/12, 33062, 3, p. 7-8.*

62 KNMG-meldcode kindermishandeling 2004.

63 KNMG-meldcode kindermishandeling 2008.

In de praktijk zal veel van de implementatie van de meldcode als onderdeel van beroepsmatig handelen afhangen van de beroepsorganisaties, met name voor wat betreft het handelen van individuele beroepsbeoefenaren. Via de beroepsorganisaties kunnen immer richtlijnen en protocollen opgesteld worden die voor alle in die beroepen werkzame professionals bindend zijn, omdat deze richtlijnen en protocollen onderdeel uitmaken van de professionele standaard. Voor in instellingen werkzame professionals zal het modelprotocol zoals dat ontwikkeld is door de beroepsorganisatie, intern worden vastgesteld en mogelijk worden aangepast aan de werkwijze van deze instelling. Zodoende zal deze bindend zijn voor de in die instelling werkzame professionals. In reactie op de motie van het Kamerlid Agema, om het gebruik van de meldcode te verplichten voor werknemers die onder de reikwijdte van het wetsvoorstel vallen, werd de rol van beroepsorganisaties als volgt uitgelegd: “De instelling is verplicht om het gebruik door medewerkers te laten uitvoeren. Die plicht rust wettelijk op de instelling. Via beroepsstandaarden wordt de meldcode voorgeschreven aan de medewerkers. Zo werkt het systeem. (...)”⁶⁴

2 Minimumeisen

In een op het wetsvoorstel gebaseerde algemene maatregel van bestuur werden de inhoudelijke eisen waaraan de meldcode zou moeten voldoen geformuleerd. Deze eisen zijn blijkens de MvT:

- 1 het in kaart brengen van signalen;
- 2 collegiale consultatie en raadplegen SHG of AMK;
- 3 een gesprek met cliënt;
- 4 wegen van het huiselijk geweld of de kindermishandeling;
- 5 beslissen: hulp organiseren of melden bij een SHG of AMK.

De instelling moet vervolgens zelf binnen deze kaders verder vorm gaan geven aan een voor de eigen organisatie werkbare meldcode.

3 Uniform en intersectoraal

De wetgever heeft bij dit wetsvoorstel als uitgangspunt genomen dat iedere professional in de eerdergenoemde sectoren een en dezelfde aanpak zou moeten hanteren bij (handelen op) signalen van geweld in huiselijk kring. Om de organisaties te ondersteunen bij het implementeren van de meldcode werd een basismodel meldcode ontwikkeld en door VWS gelanceerd in 2010.⁶⁵ Dit basismodel zou een uniform en intersectoraal uitgangspunt vormen van waaruit met een aantal kleine ingrepen een meldcode op maat voor de betreffende organisatie zou kunnen worden gemaakt.

64 *Handelingen II 2012/13*, nr. 47, item 9, p.51.

65 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2009.

3.2.2 Doelen en verwachtingen van de wet

Het wetsvoorstel heeft tot doel om door middel van het verplicht stellen van het gebruik van een meldcode bij te dragen aan vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling.⁶⁶ Overigens wordt in de MvT huiselijk geweld en kindermishandeling wel al breder neergezet. Onder geweld wordt verstaan de aantasting van de persoonlijke integriteit. Het kan daarbij gaan om lichamelijk geweld (mishandeling), psychisch of emotioneel geweld (uitschelden, treiteren, kleineren, bedreiging, stalking), ongewenste seksuele toenadering of seksueel misbruik. Naast (ex-)partnergeweld vallen ook eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling onder de brede noemer huiselijk geweld. Onder kindermishandeling dient tevens vrouwelijke genitale verminking te worden verstaan. Bij de totstandkoming van het wetsvoorstel werd door de staatssecretaris nogmaals benadrukt⁶⁷ dat het nadrukkelijk niet het doel was om professionals aan te sporen tot het doen van meer meldingen, maar om sneller en adequater hulp te bieden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt.⁶⁸ Bij de wetwijziging in 2019 ('verbeterde meldcode') lijkt dit uitgangspunt te zijn verlaten aangezien het accent daarbij ligt op het melden bij acute en structurele onveiligheid. Hierover meer in paragraaf 3.3. Daarnaast was de verwachting dat het wetsvoorstel meer aandacht voor kindermishandeling en huiselijk geweld zou creëren in de initiële opleidingen⁶⁹ en houvast zou bieden aan professionals die met deze problematiek te maken hebben. Ook zou een uniforme aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld worden gegarandeerd indien in iedere sector dezelfde meldcode zou gelden.⁷⁰

3.2.3 Verplichtingen op grond van de wet

3.2.3.1 De verplichting om een meldcode vast te stellen, dan wel te hanteren

De wet legt de verplichting om een meldcode te hanteren en de kennis en het gebruik ervan te bevorderen, nadrukkelijk bij de instellingen en zelfstandige professionals. De medewerkers worden via de meldcodes die door de beroepsverenigingen worden ontwikkeld en die door instellingen worden geïmplementeerd, uiteindelijk verplicht om deze toe te passen. De wet schept aldus een tweetal verplichtingen voor de betreffende instelling en de individuele beroepsbeoefenaren. Enerzijds de verplichting om een meldcode vast te stellen, dan wel te hanteren. Anderzijds een verplichting om kennis en gebruik van de meldcode te bevorderen. De wet brengt daartoe wijzigingen aan in verschillende bestaande wetgeving die op de sectoren van toepassing is, zoals de Beginselenwet justitiële jeugdinstellingen, de Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers, de Leerplichtwet 1969, de Wet op het primair onderwijs, de Kwaliteitswet zorginstellingen, de Wet op de jeugdzorg, de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) en de Wet publieke gezondheid. Voor een gedetailleerd overzicht met alle wijzigingen in wet- en regelgeving wordt een schema bijgevoegd in bijlage B bij dit evaluatierapport.

66 *Kamerstukken II, 2011/12, 33062, nr.3.*

67 *Handelingen II 2012/13, 47, item 9, p. 42.*

68 *Kamerstukken II 2011/12 33062, nr. 3, p.2-3.*

69 *Handelingen II 2012/13, 47, item 9, p. 34.*

70 *Kamerstukken II, 2011/12, 33062, nr.3.*

De wet scheidt de verplichting voor organisaties, die binnen een van de door de wet genoemde sectoren werkzaam zijn, om een meldcode *vast te stellen*, die stapsgewijs aangeeft hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden. De meldcode dient toegespitst te zijn op de betreffende sector of organisatie. Als er binnen een organisatie professionals uit verschillende sectoren werkzaam zijn dient hier in de meldcode en het beleid rekening mee gehouden te worden. De randvoorwaarden voor de inhoud van de meldcode (de minimumeisen waaraan de meldcode moet voldoen) wordt bij AMvB in het Besluit verplichte meldcode en het bijbehorende model meldcode verder geregeld, waarover in paragraaf 3.2.4 meer. De uiteindelijke implementatie van de meldcode wordt nadrukkelijk aan de organisatie of beroepsbeoefenaar zelf overgelaten. Tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel legde de staatsecretaris dit als volgt uit: “Wij schrijven dus niets voor, maar wij nodigen uit. Wij zeggen: deze zorgvuldige benadering leidt tot goede conclusies, dus pas die nu toe. Om dit breder ingang te doen vinden, maken wij er een wettelijke plicht van.”⁷¹

Individuele beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg hanteren een meldcode

In de oorspronkelijke wettekst werd voor bepaalde zelfstandig werkende beroepsbeoefenaren⁷² in de gezondheidszorg niet de verplichting gesteld om een meldcode vast te stellen, maar de verplichting om een meldcode te *hanteren*. Met de inwerkingtreding van de Wkkgz in 2016, is de formulering veranderd in die zin dat nu ook voor alle zorgaanbieders⁷³ geldt dat zij voor de daar werkzame professionals een meldcode vaststellen. De MvT zegt hierover dat de norm ‘handelen na het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling’ een taak is van de professional die de signalen ontvangt.

Gemeenten

De Wet verplichte meldcode is op meerdere manieren van belang voor gemeenten. Als het gaat om medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Leerplichtwet 1969 moet het gemeentebestuur een meldcode opstellen die voldoet aan de wettelijke eisen en heeft zij de taak om de kennis over het gebruik van de meldcode bij deze medewerkers te bevorderen. De rol voor gemeenten is verder uitgewerkt in de ‘Factsheet voor gemeenten. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling’.⁷⁴ De gemeente kan de meldcode bijvoorbeeld ook van toepassing verklaren op medewerkers van het Wmo-loket of dienst Werk en Inkomen. Voor organisaties die maatschappelijke ondersteuning bieden en gecontracteerd worden door de gemeente, zogenaamde ‘derden’, geldt dat gemeenten erop moeten toezien dat deze organisaties een meldcode hebben en kennis en gebruik ervan bevorderen. Het is de Gemeentelijk Gezondheidsdienst (GGD) die voor haar eigen medewerkers een meldcode moet opstellen en de kennis over het gebruik ervan sti-

71 *Handelingen II 2012/13*, nr. 47, item 9, p. 42.

72 Dat zijn de klassieke beroepen op grond van artikel 3 Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (wet BIG), maar ook de beroepen met opleidingstitelbescherming op grond van artikel 34 wet BIG.

73 Een instelling dan wel een solistisch werkende zorgverlener; zorgverlener is iemand die beroepsmatig zorg verleent.

74 Factsheet voor gemeenten. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018.

muleert.⁷⁵ De gemeente is vervolgens toezichthouder.⁷⁶ Het is aan de gemeente zelf om het toezicht vorm te geven. De GGD houdt doorgaans namens de gemeente toezicht op de kinderopvang waarbij ook vaak het toezicht op de naleving van de Wet verplichte meldcode wordt meege-
nomen. Wanneer de gemeente haar toezichthoudende rol zorgvuldig uitvoert kan dit ertoe leiden dat een kinderopvangcentrum verboden wordt de exploitatie voort te zetten. In 2017 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State zich over een casus gebogen, van in dit geval een kinderdagverblijf en een buitenschoolse opvang, en uitspraak gedaan. Inspecteurs van de GGD hadden onder meer vastgesteld dat niet volgens de Meldcode kindermishandeling werd gehandeld, naast het gegeven dat aan andere kwaliteitseisen ook niet was voldaan.⁷⁷

3.2.3.2 De verplichting om kennis van de meldcode en het gebruik te bevorderen

Met de komst van de Wet verplichte meldcode wordt een aantal sectoren verplicht een meldcode vast te stellen, die voldoet aan de minimumeisen uit het Besluit verplichte meldcode. Deze verplichting wordt op grotendeels gelijke wijze vastgelegd in wetgeving die van toepassing is op door de wetgever aangewezen sectoren die volgens de wet een meldcode moeten vaststellen. Het instellen van een meldcode zou louter een administratief proces worden als deze meldcode niet bekend en gekend is onder de professionals binnen de organisatie die hiermee moeten werken. Bovendien is kennis van kindermishandeling en huiselijk geweld een belangrijke voorwaarde voor het kunnen signaleren ervan. De instelling of zelfstandige beroepsbeoefenaar moet daarom het gebruik en de kennis van de meldcode in de organisatie bevorderen zodat een veilige werkomgeving wordt gecreëerd voor de professional en randvoorwaarden waarbinnen de professional met de meldcode aan de slag kan gaan.⁷⁸ Vanuit de overheid worden hiervoor verschillende scholingspakketten⁷⁹ aangeboden, maar er wordt vanuit de overheid niet dwingend opgelegd dat bijvoorbeeld scholing in de basisopleidingen ten aanzien van kindermishandeling of huiselijk geweld wordt geborgd.

3.2.3.3 Reikwijdte

Toepassingsbereik

Definitie van het begrip huiselijk geweld — In het wetsvoorstel wordt huiselijk geweld omschreven als “geweld dat gepleegd wordt door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer, dat wil zeggen (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden.” Het begrip huiselijk verwijst daarbij expliciet naar de relatie tussen slachtoffer en pleger en niet naar de locatie waar het geweld plaatsvindt. Onder geweld wordt de aantasting van persoonlijke integriteit verstaan. Het

75 Sinds de Wkkgz ligt deze taak bij de GGD zelf, daarvoor lag deze bij de gemeente (op grond van de Wet publieke gezondheid).

76 Op grond van artikel 6.1 Wmo 2015 en artikel 1:61 Wet kinderopvang zijn gemeenten verplicht toezicht te houden op de naleving van de bepalingen in de Wmo 2015 en in die van de Wet kinderopvang, waaronder ook de bepalingen over de verplichte meldcode.

77 Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State 30 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2319.

78 Kamerstukken II, 2011/12, 33 062, nr. 7 en Kamerstukken II, 2011/12, 33062, nr. 3

79 Zie hiervoor bijvoorbeeld: Toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (website).

kan volgens de MvT⁸⁰ gaan om lichamelijk geweld (mishandeling), psychisch of emotioneel geweld (uitschelden, treiteren, kleineren, bedreiging, stalking), ongewenste seksuele toenadering, of seksueel misbruik. In de MvT wordt niet verder ingegaan op specifieke vormen van huiselijk geweld zoals ouderenmishandeling of eengerelateerd geweld. In het Besluit verplichte meldcode wordt wel ingegaan op de noodzaak om soms voor specifieke vormen van huiselijk geweld een iets andere aanpak te kiezen. Daarnaast zijn er voor diverse specifieke doelgroepen en vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling meer dan 25 factsheets ontwikkeld voor professionals die onder de Wet verplichte meldcode vallen.⁸¹ Een van de factsheets heeft bijvoorbeeld betrekking op eengerelateerd geweld waarin specifieke aandachtspunten voor deze vorm van huiselijk geweld nader zijn uitgewerkt.

Normadressanten

De wettelijke verplichtingen gelden voor een bepaald aantal sectoren, die vaak met huiselijk geweld en kindermishandeling in aanraking kunnen komen (met uitzondering van de politie waarover hieronder meer). In de MvT worden de criteria die ten grondslag hebben gelegen aan het toepassingsbereik van deze wet genoemd. Het gaat om sectoren waarbij een directe dienst- of zorgverlenende relatie bestaat tussen de organisatie en de cliënt en de professional binnen die relatie in staat is om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling op te vangen. Ook is een criterium dat in deze sectoren de kwaliteitseisen voor het beroepsmatig handelen van organisaties en professionals al bij wet is geregeld of waarvoor dat relatief eenvoudig geregeld kan worden. In de uitwerking van de criteria is er voor gekozen dat de wet zich richt tot instellingen en zelfstandige beroepsbeoefenaren in de volgende sectoren: gezondheidszorg, onderwijs/kinderopvang/peuterspeelzaalwerk, maatschappelijke ondersteuning, langdurige zorg, jeugdzorg, justitie en COA.⁸² Het COA viel oorspronkelijk niet onder het toepassingsbereik van het wetsvoorstel maar is later toegevoegd op voordracht van de leden van de PvdA, SP en Christen-Unie-fracties.⁸³

Politie

De politie neemt bij de signalering van kindermishandeling een belangrijke rol in. Alhoewel de politie wel werd genoemd in de voorloper van het wetsvoorstel is uiteindelijk toch gekozen om de politie niet als normadressant op te nemen. Dit heeft er mee te maken dat de regering vond dat binnen de Politiewet en aanvullende Aanwijzingen vanuit het College van Procureurs-Generaal⁸⁴ door de politie al volledig conform de uitgangspunten van de wet gewerkt werd, met voldoende aandacht voor opleiding en scholing. De regering achtte daarom een wijziging van de Politiewet niet opportuun.

⁸⁰ De MvT verwijst naar Van der Veen en Bogaerts 2010.

⁸¹ Te raadplegen via www.huiselijkgeweld.nl/vormen (ministerie VWS).

⁸² *Kamerstukken II* 2011/12, 33062, 3.

⁸³ *Kamerstukken II* 2011/12, 33062, 8.

⁸⁴ *Stcrt.* 2008, 253 en *Stcrt.* 2008, 53.

3.2.3.4 Introductie van het meldrecht voor volwassenengeweld bij het Steunpunt huiselijk geweld

Met het wetsvoorstel werd, naar analogie van het meldrecht dat reeds gold bij kindermishandeling, een meldrecht bij het SHG voor geweld tussen volwassenen (waarbij geen kinderen waren betrokken) geïntroduceerd. De KNMG stelde zich tijdens de consultatiefase in het kader van de totstandkoming van de wet op het standpunt dat het meldrecht voor volwassenen anders zou moeten worden geformuleerd dan het meldrecht bij kindermishandeling. Volgens de KNMG kon het beroepsgeheim namelijk alleen worden doorbroken in het geval een volwassen patiënt weloverwogen weigerde in te stemmen met het doen van een melding, maar voor de patiënt zwaar lichamelijk letsel of zelfs de dood zou dreigen.⁸⁵ De regering vond dit, blijkens de MvT, een achterhaalde opvatting met te weinig oog voor de afhankelijkheid van het slachtoffer in relatie tot de dader van huiselijk geweld. Deze afhankelijkheidsrelatie maakte volgens de regering dat ook bij een volwassen slachtoffer van huiselijk geweld, in situaties van structureel geweld (een lichtere toets dan op grond van het conflict van plichten), ook tegen de wens van het slachtoffer en in weerwil van het beroepsgeheim, het doen van een melding mogelijk moest zijn. Wel diende de professional zich tot het uiterste in te spannen om deze toestemming te verkrijgen. De regering stelde in de MvT dat het verkrijgen van toestemming in situaties van huiselijk geweld vaak niet feitelijk onmogelijk is, maar niet aangewezen is vanuit het oogpunt van veiligheid voor de betrokkenen, de professional zelf of vanwege het feit dat de cliënt uit het zicht raakt.

3.2.3.5 Rol van de IGJ bij huiselijk geweld en kindermishandeling

In artikel 8 Wkkgz is vastgelegd dat alle zorgaanbieders een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling moeten vaststellen en dat de kennis en het gebruik ervan worden bevorderd door de zorgaanbieder. De IGJ houdt toezicht op de Wkkgz.

De (voorloper van de) IGJ toetst sinds 2012 het thema huiselijk geweld en kindermishandeling. Ze probeert op deze manier een bijdrage te leveren aan het terugdringen hiervan. De IGJ bracht twee domein brede rapporten uit over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2013 publiceerde IGJ een rapport over de invoering van de meldcode in vijftien sectoren.⁸⁶ Een belangrijke conclusie was toen dat de invoering nog onvoldoende was. In het rapport kondigde IGJ aan dat zij in 2016 opnieuw een onderzoek zou doen naar de implementatie van de meldcode. Het onderzoek uit 2016 voerde de IGJ uit in acht sectoren.⁸⁷ De overall conclusie is dat de implementatie van de meldcode in 2016 nog onvoldoende is. Tussen de acht sectoren bestaan grote verschillen op het gebied van gebruik van de meldcode, signalering en scholing. In het bijzonder moet de GGZ-sector de kindcheck zorgvuldiger toepassen. Het is niet een afvink item maar een belangrijk hulpmiddel, aldus de conclusie van het rapport. In 2018 volgde een vervolg rapport dat is uitgevoerd in de GGZ-sector omdat in het eerdere onderzoek uit 2016 bleek dat een groot

85 *Kamerstukken II 2011/12, 33062, 3.*

86 *Invoering van meldcode(s) huiselijk geweld en kindermishandeling binnen een aantal gezondheidszorgsectoren nog onvoldoende*, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Utrecht: augustus 2013.

87 *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: het bewustzijn groeit, maar nog niet overal*, Inspectie voor de Gezondheidszorg 2017.

aantal GGZ instellingen niet goed scoorde op de implementatie en uitvoering van de meldcode.⁸⁸ Hoewel het bewustzijn is gegroeid, is blijvende aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling in de GGZ hard nodig. In het rapport wordt een aantal goede voorbeelden genoemd op het gebied van professionaliseren, preventie en borging.

3.2.4 Het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

3.2.4.1. Achtergrond (aanleiding en context)

In het Besluit verplichte meldcode⁸⁹ staat een aantal minimeisen vermeld, waaraan een meldcode dient te voldoen. Het maakt daarbij niet uit in welke sector de professional werkzaam is. Het gaat om uniforme, sectorbrede stappen vanaf het signaleren van mishandeling tot het melden ervan bij Veilig Thuis.⁹⁰ Als iedereen sectorbreed dezelfde meldcode zou gebruiken zou dit de onderlinge samenwerking vergemakkelijken, zo was de gedachte blijkens de Nota van toelichting bij het Besluit verplichte meldcode. De verdere implementatie ervan werd bewust overgelaten aan de organisaties of zelfstandige beroepsbeoefenaren in de verschillende sectoren waar de wet geldt. Door dit systeem hoopt de wetgever beroepsbeoefenaren op maat te kunnen ondersteunen in hun handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld, waardoor sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en zodoende dit geweld tijdig kan worden gestopt. Voorafgaand aan de totstandkoming van de AMvB is overleg gevoerd met de betrokken partijen uit het veld. Voor de totstandkoming van de elementen die op grond van de AMvB verplicht onderdeel uit moeten maken van de meldcode, is uitgegaan van de input van vertegenwoordigers uit 35 betrokken branche- en beroepsverenigingen, die verenigd waren in het 'intersectoraal kennisnetwerk meldcode'. Het Besluit verplichte meldcode is uitgewerkt in een basismodel meldcode⁹¹ dat dient als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het basismodel meldcode sluit aan bij de meldcodes en protocollen die voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet al bestonden. Het gaat dan onder meer om de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld van de KNMG (2012). De KNMG-meldcode verschilt overigens van het basismodel meldcode. In stap 5 van de KNMG-meldcode is stap 4 van het basismodel meldcode opgenomen; het wegen van de aard en de ernst van het geweld of de kindermishandeling. Stap 4 van de KNMG-meldcode is een extra stap. Namelijk: 'zo nodig informatie inwinnen bij andere professionals en/of overleg met andere professionals die zijn betrokken bij het gezin.'⁹²

88 *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz: stand van zaken*, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd 2018.

89 *Stb.* 2013, 324.

90 Advies- en Meldpunt (Huiselijk geweld en) Kindermishandeling AM(H)K, Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en Veilig Thuis (VT) zijn weliswaar begrippen en afkortingen die in deze rapportage door elkaar heen worden gebruikt, maar duiden op dezelfde instantie.

91 Basismodel meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld 2016.

92 Deze stap 4 van de KNMG-meldcode heeft in de meest recente versie van de KNMG-meldcode (2018) een striktere uitleg gekregen als het gaat om de juridische mogelijkheden om voorafgaand aan een melding te overleggen met professionals die niet rechtstreeks bij de behandelingsovereenkomst zijn betrokken.

3.2.4.2 Minimumeisen waaraan de verplichte meldcode moet voldoen

Het Besluit verplichte meldcode schrijft dwingend een aantal elementen voor die een meldcode moet bevatten. Zo moet er een stappenplan in zijn opgenomen waarin de stappen worden omschreven die door professionals moeten worden gezet bij het omgaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast moet in een meldcode zijn vastgelegd hoe de verantwoordelijkheidsverdeling is geregeld in de organisatie en wie eindverantwoordelijk is voor de beslissing om al dan niet te melden. Ook moet in een meldcode, indien van toepassing, aandacht zijn voor specifieke vormen van geweld die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen en voor professionals die met de verwijfsindex werken specifieke aandacht zijn voor de mogelijkheid van een melding in de verwijfsindex. Ten slotte moet een meldcode, door eerder aangenomen moties, in sectoren die werken met volwassen cliënten⁹³, zijn voorzien van instructies voor het uitvoeren van een kindcheck bij cliënten.⁹⁴ In het hiernavolgende wordt nader ingegaan op de inhoud en achtergrond van deze elementen uit het Besluit verplichte meldcode.

a) Het stappenplan

In het stappenplan, dat in feite de kern vormt van de meldcode, wordt omschreven hoe professionals om moeten gaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het stappenplan moet professionals houvast geven bij de te bewandelen weg, in gevallen waarin huiselijk geweld of kindermishandeling (mogelijk) aan de orde is. In overleg met een werkgroep met vertegenwoordigers van alle sectoren waarop de Wet verplichte meldcode van toepassing is en op basis van moties in de Tweede Kamer⁹⁵ zijn de stappen tot stand gekomen. De volgorde waarin de stappen worden doorlopen is volgens de Nota van toelichting op het Besluit verplichte meldcode niet dwingend, het gaat erom dat voorafgaand aan de melding op enig moment alle stappen uit het stappenplan zijn doorlopen.⁹⁶

Stap 1: het in kaart brengen van signalen

Stap 2: collegiale consultatie en zo nodig raadplegen SHG, AMK of een deskundige op het gebied van letselduiding

Stap 3: een gesprek met de cliënt

Stap 4: wegen van huiselijk geweld of de kindermishandeling en bij twijfel altijd raadplegen van het SHG of het AMK

Stap 5: beslissen: hulp organiseren of melden bij een SHG of een AMK⁹⁷

93 Het gaat dan niet alleen om instanties uit de reguliere en geestelijke gezondheidszorg, maar om alle sectoren waar wordt gewerkt met volwassen cliënten zoals de sectoren maatschappelijke ondersteuning en justitie, *Stb.* 2017, 291.

94 *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 12 en 15; De mantelzorgverleningscheck komt alleen in de KNMG-meldcode (2018) voor en is geen wettelijke verplichting.

95 *Kamerstukken II* 2012/13, 33062, 16 en 19.

96 *Stb.* 2013, 324.

97 Dit is het stappenplan zoals dat gold tot de wijziging van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019.

Stap 1 het in kaart brengen van signalen

Als er signalen worden opgevangen van geweld in huiselijke kring en daar onderzoek naar wordt gedaan of gesprekken over worden gevoerd dan moet dit worden vastgelegd. In de Nota van toelichting bij stap 1 wordt ingegaan op de wijze waarop de organisatie of professional dit doet. Als er een cliëntdossier is worden de signalen, gesprekken die zijn gevoerd en stappen die zijn gezet logischerwijze hierin vastgelegd. Indien organisaties of zelfstandige professionals niet werken met een cliëntdossier, dan moeten zij zelf in hun eigen meldcode opnemen hoe en waar dan de ontvangen gegevens en signalen en stappen die zijn gezet worden vastgelegd.

Stap 2 collegiale consultatie en zo nodig raadplegen SHG, AMK of een deskundige op het gebied van letselduiding

Voor de duiding van signalen van geweld in huiselijke kring achtte de regering overleg met een ter zake deskundige collega noodzakelijk. Gedacht moest worden volgens de Nota van toelichting aan de (aandachts)functionaris huiselijk geweld binnen de organisatie of het zorg- en advies team van de school. Daarnaast kon de casus zo nodig voor advies worden voorgelegd aan het SHG of AMK. De adviesaanvragen zouden dan op basis van anonieme cliëntgegevens besproken moeten worden zodat het beroepsgeheim niet hoefde te worden doorbroken. Naar aanleiding van de motie Van der Burg is door de regering het overleg met een expert op het gebied van letselduiding toegevoegd aan stap 1. In eerste instantie is dit niet opgenomen in het stappenplan, omdat letselduiding een specifieke medische aangelegenheid is en de meldcode en het stappenplan ook voor niet-medische sectoren zou gaan gelden.⁹⁸ Overigens ging de regering met het toevoegen van een expert letselduiding verder dan de *forensisch-pediatische* expertise waar in de motie om werd gevraagd, omdat de meldcode ook van toepassing is op volwassenen geweld in een niet strafrechtelijke kader en in dat geval een expert letselduiding meer soelaas zou bieden.

Stap 3 Gesprek met de cliënt

Uitgangspunt van de meldcode is openheid over de vermoedens naar de betreffende cliënt (of ouders in geval van kindermishandeling). Slechts in uitzonderingsgevallen mag hiervan worden afgeweken. Als er gevaar dreigt voor de cliënt of professional zelf, door het bespreken van vermoedens of als het gevaar dreigt dat cliënt zich aan hulpverlening onttrekt bij het bespreken van vermoedens, mag hiervan worden afgezien. In geval van vermoedens van kindermishandeling bespreekt de professional dit met de minderjarige zelf, tenzij het vanwege zijn jeugdige leeftijd niet mogelijk of te belastend is. Ouders worden hiervan in beginsel op de hoogte gebracht, zeker als zij gezagsdragend zijn. Alleen als er sprake is van de uitzonderingsgevallen zoals eerdergenoemd mag hiervan worden afgeweken. In het gesprek moet de professional het doel uitleggen en de signalen bespreken, dat wil zeggen de feiten die hij heeft vastgelegd en de waarnemingen die hij heeft gedaan. De cliënt wordt uitgenodigd om daarop te reageren en pas na deze reactie

⁹⁸ *Kamerstukken II* 2011/12, 33062, 7, p.3; Wel werd er door een werkgroep met medische beroepsbeoefenaren een stroomschema (stroomschema forensisch-medische expertise) ontwikkeld waarmee het inschakelen van forensische expertise wel een plek krijgt in de keten. Dit stroomschema ging onderdeel uitmaken van de Toolkit meldcode waardoor de betrokken organisaties en beroepsbeoefenaren dit zelf konden incorporeren in hun werkwijze.

komt de professional zo nodig tot een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop is verteld. Als de zorgen in het gesprek niet worden weggenomen moet de professional de andere stappen van het stappenplan doorlopen. Als de zorgen wel zijn weggenomen zijn de volgende stappen niet meer nodig.

Stap 4 Wegen van het geweld of de kindermishandeling en bij twijfel altijd raadplegen van het steunpunt huiselijk geweld of het advies- en meldpunt kindermishandeling

Wanneer de professional de informatie die hij heeft verkregen in de voorgaande stappen inventariseert moet hij een inschatting maken van het risico op geweld in huiselijke kring en de aard en de ernst hiervan. Als er binnen de organisatie of beroepsgroep een risicotaxatie-instrument beschikbaar is gebruikt hij deze. Bij advies bij deze stap kan ook een collega worden geraadpleegd of het AMK/SHG. Als er ook na overleg twijfel blijft bestaan bij de professional is in het stappenplan expliciet opgenomen dat altijd het AMK of SHG moet worden geraadpleegd. Dit naar aanleiding van een motie bij de behandeling van het wetsvoorstel verplichte meldcode.⁹⁹ Het verplicht raadplegen van AMK/SHG zou handelingsverlegenheid bij professionals moeten tegengaan, omdat AMK/SHG kunnen meehelpen het risico en aard en ernst van het geweld in te schatten en mee te denken over vervolgstappen.

Stap 5 Beslissen: Hulp organiseren of melden

In het Besluit verplichte meldcode zoals destijds in werking is getreden werd als uitgangspunt genomen dat wanneer de professional niet in staat was om adequate hulp te organiseren of te verlenen een melding bij het AMK of SHG voor de hand lag. Inmiddels is in deze gedachte van een melding doen als een soort ultimatum remedium een kentering gekomen, die met de inwerkingtreding van de wetwijziging van 1 januari 2019 ook zijn neerslag heeft gevonden in het Besluit verplichte meldcode, waarover in paragraaf 3.3.2 meer.

Als een professional overgaat tot het doen van een melding blijft hij of zij zoveel mogelijk bij de feiten en gebeurtenissen die hij of zij zelf heeft waargenomen. Voordat de professional een melding doet is de hoofdregel, aldus het basismodel meldcode, dat de melder contact zoekt met de cliënt. De professional spant zich maximaal in om toestemming te krijgen voor het doen van een melding.¹⁰⁰ Als de cliënt geen toestemming geeft voor het doen van een melding dan moet de professional een afweging over het wettelijk meldrecht maken op grond van het eigen afwegingskader en de daarin opgenomen professionele normen. In het licht van een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de professional de situatie, voordat hij een melding doet, bespreekt met een collega en zo nodig ook advies vraagt aan Veilig Thuis. In de KNMG-meldcode wordt niet als eis gesteld dat expliciet toestemming gevraagd moet worden voor het doen van een melding.

99 Kamerstukken II 2012/13, 33062, 19.

100 Dit uitgangspunt staat ook centraal in het Model Samenwerkingsafspraken Informatie-uitwisseling 2014.

In het basismodel meldcode wordt in het licht van stap 5 stilgestaan bij de verhouding met het wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld. Op grond van artikel 5.2.6 Wmo 2015 mag een professional zonder toestemming van een cliënt een melding doen bij Veilig Thuis. Het meldrecht betekent ook dat een professional op verzoek van Veilig Thuis informatie mag verstrekken over een cliënt, zonder toestemming van de cliënt. In het licht van de vijf stappen van de meldcode betekent zonder toestemming echter *niet* dat alles buiten de cliënt om gebeurt. Het uitgangspunt is dat een professional in gesprek gaat met een cliënt over de signalen en het voor-nemen om een melding te doen. De cliënt moet de ruimte krijgen om te kunnen reageren op de signalen en een mogelijke melding. Daarna kan de professional een besluit nemen over het wel of niet doen van een melding (zie ook paragraaf 3.5 en 3.6).

Volgens het basismodel meldcode laat de verhouding tussen het beroepsgeheim, het meldrecht en de meldcode zich als volgt samenvatten. Het wettelijk meldrecht maakt een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Dit meldrecht geeft beroepskrachten het recht om, ondanks hun be-roepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun cliënt. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroeps-kracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met dit wettelijk meldrecht.

b) Verantwoordelijkheidsverdeling

De Raad van State adviseerde de regering om in het wetsvoorstel Wet verplichte meldcode expliciet op te nemen wie in een organisatie de eindverantwoordelijkheid heeft voor het besluit om al dan niet te melden na het doorlopen van het stappenplan uit de meldcode. Dit in verband met het ruime begrip professional dat in het wetsvoorstel werd gehanteerd en de verantwoordelijkheid die met het wetsvoorstel in het leven werd geroepen om zorgvuldig met signalen van geweld in huiselijke kring om te gaan. De Raad van State vond het in de rede liggen om het toepassingsbe-reik van het voorstel te beperken door expliciet vast te leggen wie in een organisatie de eindver-antwoordelijkheid heeft voor de beslissing om al dan niet te melden.¹⁰¹ De regering heeft dit advies niet overgenomen, althans niet door dit op te nemen in het wetsvoorstel, omdat de per-soon die hiervoor eindverantwoordelijk is sterk per organisatie of sector zou kunnen verschillen. Het kon gaan om een manager in een welzijnsorganisatie, een arts in een ziekenhuis of een intern begeleider of zorgcoördinator op een school. Het uitgangspunt was dat iedere organisatie de eindverantwoordelijke zelf vast zou leggen in de op de organisatie toegesneden meldcode. Uit-eindelijk is in het Besluit opgenomen dat de verantwoordelijkheden van de diverse groepen me-dewerkers bij de verschillende stappen van de meldcode in de eigen meldcode dienen te worden opgenomen, inclusief de eindverantwoordelijke voor de beslissing al dan niet te melden.

c) Aandacht voor bijzondere vormen van geweld

Bepaalde vormen van geweld vragen om een bijzondere aanpak, een aanpak die kan afwijken van de meer algemene kaders die worden geschetst in het stappenplan. Daarom is in het Besluit verplichte meldcode opgenomen dat voor deze vormen van geweld, in de toelichting wordt ge-noemd eergeerelateerd geweld (waaronder huwelijksdwang) en vrouwelijke genitale vermin-

101 Kamerstukken II 2011/12, 33062, 4, p 8.

king¹⁰², specifieke aandacht dient te worden besteed in de meldcode. Zo moet bijvoorbeeld bij eerge relateerd geweld rekening worden gehouden met het collectieve element, dat wil zeggen dat niet een dader aanwijsbaar is maar vaak meerdere daders binnen een familie of gemeenschap, waarbij het zichtbaar worden van (wan)gedrag, door actie naar aanleiding van een melding kan leiden tot snelle escalatie. Hierdoor moet eerder worden ingezet op een diplomatieke aanpak, maar dat mag volgens de wetgever dan ook weer niet leiden tot het niet ondernemen van actie als dat nodig is.

d) Melding in de verwijfsindex

Als het gaat om kindermishandeling zal de professional niet alleen overwegen om een melding te doen bij het AMK/SHG maar kan ook een melding in de verwijfsindex aangewezen zijn. Deze twee instrumenten dienen niet dezelfde doelen. De meldcode is primair bedoeld om hulpverlening op gang te brengen, terwijl de verwijfsindex bedoeld is om professionals die betrokken zijn bij een minderjarige met elkaar in contact te brengen. Om te bevorderen dat een melding in de verwijfsindex expliciet wordt overwogen door de professional wordt het element om een melding te doen in de verwijfsindex verplicht opgenomen in de meldcode voor professionals die met de verwijfsindex werken.

e) De kindcheck

De kindcheck is zoals reeds eerdergenoemd ingevoerd naar aanleiding van een tweetal aanvaarde moties in de Tweede Kamer tijdens de parlementaire behandeling van de Wet verplichte meldcode. Dit mede naar aanleiding van het eerdergenoemde succesvolle protocol Haaglanden.¹⁰³ Op het moment van parlementaire behandeling was het evaluatieonderzoek van dit Haaglanden protocol nog niet formeel afgerond. De twee moties hadden betrekking op het registreren van oudermeldingen. Uit onderzoek was gebleken dat ouders die hun kind mishandelen of verwaarlozen relatief vaak psychiatrische of psychische problematiek hebben, een alcohol- of drugsverslaving of een combinatie van beiden. Beide moties beoogden om deze signalen te borgen in de (geestelijke) gezondheidszorg en op spoedeisende hulp afdelingen in ziekenhuizen. Met het opnemen van een kindcheck als verplicht onderdeel van de meldcode wordt van de professional verwacht dat met het AMK wordt overlegd ingeval een cliënt zich meldt in de eerdergenoemde situaties waarbij dit een risico met zich meebrengt voor kinderen die van zijn zorg afhankelijk zijn. Daarbij wordt niet verwacht dat uitgebreid onderzoek wordt gedaan naar het risico voor de kinderen, maar wel dat ze conform stap vier van het stappenplan overleggen met destijds het AMK over het risico en of dit voldoende is af te wenden door hulpverlening van de cliënt op vrijwillige basis. Voor professionals op de spoedeisende hulp en huisartsenpost is het vanwege de aard van het contact niet mogelijk om zelf een inschatting te maken van de thuissituatie van het kind, daarom is in deze situaties contact met het AMK aangewezen. Door de combinatie van een verplichte kindcheck en verplichte consultatie bij het AMK kan in eerdergenoemde situaties volgens de regering een zorgvuldige toetsing in het belang van het kind plaatsvinden. De kindcheck geldt daarbij niet alleen voor instanties uit reguliere en geestelijke gezondheidszorg, maar ook voor

102 Ouderenmishandeling wordt nog niet genoemd als aparte categorie die extra aandacht vraagt.

103 Diderich-Lolkes de Beer 2015.

andere sectoren waarbij instanties te maken hebben met volwassen cliënten met eerdergenoemde problematiek zoals maatschappelijke ondersteuning en justitie.

f) Omgang met gegevens die onder het beroepsgeheim vallen

Voor professionals voor wie het beroepsgeheim geldt dient de meldcode te regelen hoe zij om moeten gaan met hun geheimhoudingsplicht in relatie tot het melden van kindermishandeling en huiselijk geweld.¹⁰⁴ Het gaat dan met name om de kwestie of er toestemming moet zijn gevraagd en of toestemming moet zijn verkregen alvorens een melding te doen bij, thans, Veilig Thuis. Daarvoor wordt verwezen naar de toelichting bij het basismodel meldcode. Wel moet in de meldcode volgens de regering de professional worden gewezen op het meldrecht voor kindermishandeling en volwassenengeweld om zo nodig zonder toestemming van de cliënt een melding te kunnen doen bij het AMK of SHG. Daarbij wordt in een adem genoemd de mogelijkheid om zonder toestemming *op verzoek* van het AMK of SHG dan wel de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) informatie te verstrekken ook als de professional zelf nog geen vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling.

3.3 Wijzigingen sinds de inwerkingtreding van de wet

3.3.1 AMK en SHG worden AMHK

Met de inwerkingtreding van de Wmo 2015 zijn de voormalige AMK's en de SHG's samengevoegd tot een organisatie; het Advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK). In de praktijk wordt deze organisatie aangeduid als Veilig Thuis. Door de decentralisatie is de verantwoordelijkheid voor de aanpak van geweld in huiselijke kring integraal bij gemeenten terecht gekomen.¹⁰⁵

3.3.2 Introductie van afwegingskaders

3.3.2.1 Achtergrond

Na de invoering van de Wet verplichte meldcode is er in 2015 een quickscan door het ministerie van VWS uitgevoerd om te kijken hoe met de meldcode in de praktijk door alle sectoren werd omgegaan.¹⁰⁶ Uit deze quickscan kwam naar voren dat de bekendheid van professionals in alle sectoren over het algemeen (zeer) goed was. De meldcode bood ondersteuning en houvast bij het handelen. De quickscan liet ook zien dat de kindcheck nog onvoldoende bekend was en dat het gesprek voeren met het kind en/of ouders in de praktijk als lastig werd ervaren. Ook verschenen er rapporten van de IGJ die het belang van een compleet beeld van een casus en het herkennen van patronen in complexe situaties onderstreepten.¹⁰⁷ Er verschenen verschillende adviezen¹⁰⁸,

104 De toelichting noemt maatschappelijk werkers, intern begeleiders, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in de peuterspeelzalen, begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd) inrichtingen

105 Artikel 4.1.1.1 Wmo 2015.

106 Pons e.a. 2015.

107 Casusonderzoek Zuid-Holland 2015.

waaronder die van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik en een voorstel van kamerlid Van der Burg (VVD) tijdens het wetgevingsoverleg Jeugd op 16 november 2015.¹⁰⁹ Deze adviezen richtten zich met name op het verbeteren en minder vrijblijvend maken van het gebruik van (stap 5 van) de meldcode. Zo constateerde de Taskforce dat er te veel mishandelde kinderen niet in beeld waren bij Veilig Thuis. De Taskforce pleitte daarom voor het invoeren van een meldplicht in stap 5 van de meldcode op het moment dat kindermishandeling na het doorlopen van de eerste vier stappen niet kon worden uitgesloten. Na de melding bij Veilig Thuis zou dan in overleg met de professional kunnen worden gekeken of een traject van vrijwillige hulpverlening mogelijk zou zijn en voldoende garantie zou bieden voor (langdurige) veiligheid. De Taskforce zag voordelen in het wegvallen van de keuzevrijheid van de professional bij stap 5, omdat dan het dilemma (het verstoren van de vertrouwensrelatie met de ouders en of het kind, of het al dan niet mogen uitwisselen van informatie) dat professionals weerhield van het doen van een melding werd weggenomen. Naast de behoefte om meer kinderen op de radar te krijgen werd in andere adviezen ook naar voren gebracht dat het noodzakelijk was om de bekendheid en het gebruik van de kindcheck verder te vergroten¹¹⁰ en tenslotte het monitoren van de kwaliteit van de hulp aan gezinnen waarbij hulp werd ingezet, of dit ook leidde tot een structurele situatie waarin de veiligheid geborgd was. Naar aanleiding hiervan kondigde de staatsecretaris van VWS aan een aantal maatregelen te zullen treffen. Deze maatregelen richtten zich op het intensiveren van het gebruik van de meldcode en de kindcheck en het bevorderen van een betere informatie-uitwisseling, het minder vrijblijvend maken van stap 5 van de meldcode door deze aan te vullen met een registratievereiste en aanscherping van de werkwijze van Veilig Thuis en verbetering en doorontwikkeling van de werkwijze Veilig Thuis.

3.3.2.2 De registratievereiste; aanpassing van stap 5 van de meldcode

De staatsecretaris van VWS kondigde in de zevende voortgangsrapportage geweld in afhankelijkheidsrelaties onder andere aan een wetswijziging voor te bereiden waardoor de inzet van hulp bij kindermishandeling zou worden geregistreerd bij Veilig Thuis.¹¹¹ Dit voornemen leidde bij veel betrokken organisaties uit het veld tot onrust. Tijdens de behandeling in het Algemeen Overleg huiselijk geweld en dierenwelzijn werd dit benoemd door verschillende Kamerleden die de staatssecretaris verweten met de registratievereiste heimelijk een meldplicht te introduceren.¹¹²

De invoering van een registratievereiste vergde een aanpassing van stap 5 van de meldcode. Tot dan toe stond het de professional vrij om te kiezen tussen zelf hulp inzetten of een melding te doen. De staatsecretaris vond het van belang dat Veilig Thuis ook in gevallen waarin hulp door een professional werd ingezet op de hoogte werd gebracht van deze hulp, zodat Veilig Thuis goed zou kunnen inschatten of deze hulp afdoende zou zijn en bij een vervolgmelding de gegevens van een eerdere melding zou kunnen koppelen. Voor nadere uitwerking van de registratievereiste

108 Advies “We missen kinderen” 2015; Reactie op het advies “We missen kinderen” 2015.

109 *Kamerstukken II* 2015/16, 34300-XVI, 149.

110 Uit Pons e.a 2015 bleek dat de bekendheid en het gebruik van de kindcheck voor verbetering vatbaar was, veel van de respondenten waren nog niet bekend met de kindcheck).

111 *Kamerstukken II* 2015/16, 2834/31015, 153.

112 *Kamerstukken II* 2015/16, 31015, 122.

werd mede naar aanleiding van opmerkingen tijdens het Algemeen Overleg door de staatssecretaris van VWS en de minister van Veiligheid en Justitie aan de heer Sprokkereef gevraagd om in samenspraak met veldpartijen na te denken over manieren waarop dit zou kunnen gebeuren. De opdracht was om te komen tot een registratievereiste die goed werkbaar was, niet vrijblijvend en op draagvlak kon rekenen van de professionals, Veilig Thuis en gemeenten.¹¹³ Dit resulteerde na een aantal werkconferenties, bilaterale verdiepingsgesprekken en interviews met veel betrokken partijen uit het veld (zowel beroeps- en brancheorganisaties uit de verschillende domeinen als Veilig Thuis) in het advies Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis van Sprokkereef van 3 oktober 2016.

Advies van Sprokkereef; ‘radarfunctie’ Veilig Thuis en veldnorm vanuit beroepsgroepen

Een belangrijke constatering van Sprokkereef in zijn advies was dat het in Nederland ontbrak aan een “Radar”, voor het overkoepelend in beeld brengen van (signalen van) geweld in huiselijke kring, ook over een langere periode. Sprokkereef pleitte daarom in zijn advies voor het beleggen van een zogenoemde ‘radarfunctie’ bij Veilig Thuis. Professionals moesten ernstige gevallen van geweld in huiselijke kring altijd melden bij Veilig Thuis. Veilig Thuis kon deze meldingen dan combineren met andere gegevens die zij al hadden, bijvoorbeeld van andere Veilig Thuis regio’s, de RvdK, gecertificeerde instellingen, de vrouwenopvang, reclassering en politie. Zodoende kon Veilig Thuis door het combineren van al deze beschikbare gegevens komen tot een goede inschatting van de aard en ernst van de problematiek en het veiligheidsrisico voor betrokkenen. Daarnaast adviseerde Sprokkereef dat Veilig Thuis ook in een eerder stadium, bij een adviesvraag, al een check in het systeem kon doen op naam, zodat beter en gericht advies kon worden gegeven. De naam van de betrokkene werd daarbij niet geregistreerd. Veilig Thuis heeft op het veiligheidsaspect de regie op de casus, bijvoorbeeld door in overleg met reclassering of RvdK een traject in gang te zetten. De regie is complementair aan de betrokken professional, die gericht is op hulpverlening aan betrokkenen. Goede samenwerking daarbij is essentieel. Om dit systeem goed te laten functioneren was er volgens Sprokkereef een aantal aanpassingen nodig aan wet- en regelgeving. Veilig Thuis zou de bevoegdheid moeten krijgen om bij adviesgesprekken een check te doen in het systeem op naam, waarbij voor kinderen en jongeren zo mogelijk de verwijzindex zou worden benut. De systemen van Veilig Thuis organisaties zouden moeten worden gekoppeld zodat men inzicht zou hebben in elkaars registratiesystemen en Veilig Thuis zou eenvoudig moeten kunnen beschikken over informatie van andere betrokken organisaties, voor zover dat nog niet mogelijk was in verband met de bestaande onderzoeksbevoegdheden van Veilig Thuis. Daarnaast zou er een aanpassing moeten komen van stap 5 van de meldcode waardoor de keuze tussen zelf hulp organiseren of melden bij Veilig Thuis kwam te vervallen en bij (een vermoeden van) ernstige vormen van huiselijk geweld altijd zou moeten worden gemeld. Beroepsgroepen zouden zelf een veldnorm moeten opstellen die definieert wanneer hiervan sprake zou zijn.

Daarnaast was een belangrijk onderdeel van het advies dat veel aandacht zou worden besteed aan deskundigheidsbevordering, scholing en training ten aanzien van het signaleren van geweld in huiselijke kring en het inbedden van aandacht voor geweld in huiselijke kring en het signaleren

113 Kamerstukken II 2015/16, 28345, nr. 165.

hiervan in de initiële opleidingen als onderdeel van de vaste professionele vorming. Ook zou specifieke voorlichting moeten worden gegeven over de aanscherping van de meldcode zoals voorgesteld door Sprokkereef.

Het advies van Sprokkereef werd door de Tweede Kamer tijdens een hoorzitting op 10 oktober 2016 besproken met een aantal organisaties en is tijdens het algemeen overleg op 12 oktober 2016 door de Tweede Kamer breed gesteund.¹¹⁴ De staatssecretaris benadrukte nogmaals het belang van het advies en de twee belangrijke punten die daaruit voortvloeiden. Allereerst dat in ernstige gevallen van huiselijk geweld het niet alleen maar kon gaan om behandeling, maar dat ook een beoordeling van de veiligheid zou moeten worden gedaan door Veilig Thuis. Van deze gevallen moet Veilig Thuis op de hoogte worden gebracht. Daarnaast werd nadrukkelijk aan de professionals gelaten om te bepalen in welke gevallen van zodanige ernstige mishandeling sprake was dat zou moeten worden gemeld. Het ging volgens de staatssecretaris, niet om een platte meldplicht, maar om een verplichting voor de beroepsgroepen om een meldnorm op te stellen. Afgesproken werd dat in november 2016 een concept wijzigingsbesluit aan de Tweede Kamer in consultatie zou worden gebracht.

3.3.2.3 Het concept wijzigingsbesluit; introductie van het afwegingskader en wettelijke meldplicht

Op 3 november 2016 werd een conceptwijziging van het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en van het Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen in consultatie gebracht.¹¹⁵ De conceptwijziging van het Besluit hield in dat aan de meldcode een afwegingskader werd toegevoegd op grond waarvan de professional kon beoordelen of sprake was van (een vermoeden van) ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling en daarnaast de verplichting om zulke gevallen bij Veilig Thuis te melden. Dit afwegingskader werd ingepast in stap 4 van het stappenplan (de stap waarin de professional komt tot een weging voorafgaand aan de beslissing om een melding te doen bij Veilig Thuis op basis van de eerdere stappen). Het afwegingskader moest blijken de Nota van toelichting bij het conceptbesluit de professional handvatten geven bij het wegen van de aard, de ernst en het risico op huiselijk geweld en of kindermishandeling. Er werd bewust afgezien van een basismodel afwegingskader, omdat juist de invulling gelaten werd aan de betreffende beroepsgroep en er aangesloten zou moeten worden bij de kennis en situatie van de betreffende professional. Om de beroepsgroepen te ondersteunen bij het maken van dit afwegingskader werd een ondersteuningsprogramma aangekondigd. In stap vijf van de meldcode werd melden verplicht in gevallen waarin uit het afwegingskader volgde dat sprake was van een situatie waarin gemeld moest worden en kon niet langer worden volstaan met het zelf organiseren van hulp.

Het stappenplan in het Besluit verplichte meldcode ziet er vanaf 1 januari 2019 als volgt uit:

- Stap 1 het in kaart brengen van de signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling ;
- Stap 2 collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het AMHK of een deskundige op het gebied van letselduiding;

¹¹⁴ Kamerstukken II 2016/17, 28345, 171.

¹¹⁵ Bijlage bij Kamerstukken II 2016/17, 28345, 172.

- Stap 3 een gesprek met de cliënt;
- Stap 4 het toepassen van het afwegingskader;
- Stap 5 het beslissen over: 1. het doen van een melding, en 2. het inzetten van de noodzakelijke hulp.

3.3.2.4 Advies van de Raad van State

Het ontwerpbesluit is op 4 januari 2017 op voordracht van de staatssecretaris van VWS voor advies voorgelegd aan de afdeling advisering van de Raad van State. Het advies van de Raad van State over het ontwerpbesluit was op een aantal punten zeer kritisch.¹¹⁶ De Raad van State adviseerde het besluit niet inwerking te laten treden dan nadat rekening gehouden werd met de in het advies genoemde bezwaren en een ex-ante evaluatie uit te voeren voor wat betreft de effectiviteit van de meldplicht die met het voorgenomen besluit zou worden ingevoerd. De bezwaren van de Raad van State richtten zich op een drietal elementen uit de voorgenomen wijzigingen van het besluit. Allereerst betwijfelde de Raad van State of de 'radarfunctie' van Veilig Thuis wel meerwaarde had. Ten tweede adviseerde de Raad van State om eerst de toepasselijke wetgeving voor wat betreft doorbreking van het beroepsgeheim aan te passen en ten derde om een ex-ante evaluatie uit te voeren voor wat betreft de effectiviteit van de wettelijke meldplicht, in verband met de daaraan klevende nadelen.

Meerwaarde van de Radar Functie Veilig Thuis?

De Raad van State constateerde dat het probleem dat signalen niet werden gecombineerd van professionals uit verschillende disciplines reeds lange tijd bestond en hardnekkig was. Dit probleem lag ook ten grondslag aan de invoering van de verwijfsindex, terwijl uit de evaluatie van de verwijfsindex bleek dat de invoering ervan maar matige meerwaarde had. De Raad van State vroeg zich af waarom een 'radarfunctie' van Veilig Thuis dan wel succes zou hebben, mede tegen de achtergrond van het feit dat uit de evaluatie van de Wet VIR bleek dat als er een match was tussen twee betrokken professionals deze match geen meerwaarde had, omdat deze niet of nauwelijks relevante informatie opleverde juist omdat de gezinnen al in beeld waren van hulpverlening. Bovendien, zo stelde de Raad van State, zou Veilig Thuis geen rol spelen bij het regisseren van hulp als de professional die een melding deed dit zelf kon, dus de vraag was waarom dan nog gemeld moest worden. Daarnaast vreesde de Raad van State dat verplicht melden bij Veilig Thuis een extra stap was die vertragend zou kunnen werken in bestaande gemeentelijke samenwerkingsafspraken binnen jeugdhulpregio's tussen wijkteams en of Centra voor Jeugd en gezin en de Raad voor de Kinderbescherming. Ook bracht de Raad van State onder de aandacht dat er op het niveau van de individuele professional voor wat betreft scholing op het gebied van signalering nog een hoop te winnen was voordat een nieuw instrument zou moeten worden ingezet.

¹¹⁶ *Stcrf.* 2017, nr. 46221.

Wettelijke meldplicht, effectiviteit ervan en de relatie tot het beroepsgeheim

De Raad van State vreesde grote onduidelijkheid voor de professional met een geheimhoudingsplicht, door de introductie van een wettelijke meldplicht voor gevallen van ernstige kindermishandeling en huiselijk geweld. De Raad van State vreesde dat de professional met een beroepsgeheim niet langer zelf de afweging zou kunnen en mogen maken om een melding te doen, ingeval van een vermoeden van ernstige kindermishandeling en indien hij af zou zien van een melding, die volgens het doorlopen van het afwegingskader aangewezen was, hiervoor ook (tuchtrechtelijk) aangesproken zou kunnen worden. De Raad van State adviseerde daarom om eerst de bestaande wetgeving aan te passen, door een uitzondering op het beroepsgeheim op te nemen. Daarnaast vroeg de Raad van State zich af, waarom nu toch werd gekozen voor een wettelijke meldplicht, terwijl daarvan destijds bij de behandeling van het wetsvoorstel verplichte meldcode juist bewust was afgezien vanwege de grote nadelen ervan. De Raad van State verwees naar de genoemde nadelen uit de MvT bij deze wet, te weten, het voorbijgaan aan de autonomie van het slachtoffer, de beperking van de autonomie van de deskundige professional, de nadelige gevolgen van een wettelijke meldplicht zoals overbelasting van het systeem, onnodige stigmatisering door veel vals positieve meldingen, zonder duidelijke pluspunten voor hulp aan en bescherming van kind en of gezin. Bovendien zou een wettelijke meldplicht zonder noodzaak niet in overeenstemming zijn met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) ten aanzien van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Ook vreesde de Raad van State gevolgen voor de vertrouwensrelatie tussen professional en betrokkenen. Dit werd mede ingegeven door een gezamenlijke reactie op het ontwerpbesluit vanuit verschillende beroepsverenigingen.¹¹⁷ De Raad van State adviseerde daarom om een ex-ante evaluatie uit te voeren. Tenslotte bracht de Raad van State nog naar voren dat gevreesd werd dat er interpretatieverschillen zouden komen tussen de verschillende beroepsgroepen voor wat betreft de kwalificatie 'ernstig', hetgeen tot willekeur zou kunnen leiden bij de meldingen. Het ontwerpbesluit is hierover volgens de Raad van State te onduidelijk, terwijl juist harmonisatie tussen de verschillende afwegingskaders noodzakelijk was. De Raad van State verwees daarbij wederom naar reacties op het ontwerpbesluit vanuit de beroepsorganisaties die deze punten naar voren brachten.¹¹⁸

3.3.2.6 Meerwaarde van 'radarfunctie' Veilig Thuis

In het nader rapport van 20 juni 2017 werd door de staatssecretaris van VWS nader ingegaan op de bezwaren van de Raad van State.¹¹⁹ Anders dan de Raad van State, was de staatssecretaris van mening dat de 'radarfunctie' wel degelijk meerwaarde had en goed paste binnen de werkzaamheden die de Wmo 2015 voor Veilig Thuis voorzag nu door de samenvoeging van het AMK en SHG in Veilig Thuis afzonderlijke signalen over volwassenen en kinderen konden worden gecombineerd. De meerwaarde van de 'radarfunctie' van Veilig Thuis ten opzichte van de bestaande mogelijkheid om een melding te doen in de verwijzingsindex (dan wel de verwijzingsindex te raadplegen),

117 Reactie beroepsverenigingen op internetconsultatie wijzigingsbesluit meldcode 2016.

118 Position paper GGZ Nederland; Reactie artsencoalitie (KNMG); Reactie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel geweld tegen kinderen.

119 *Stcr.* 2017, 46221.

lag volgens de staatssecretaris in het feit dat door de ‘radarfunctie’ van Veilig Thuis in ernstige gevallen van kindermishandeling en huiselijk geweld door Veilig Thuis, ook inhoudelijk informatie kon worden uitgewisseld met andere betrokken instanties.¹²⁰ Deze informatie zou dan door Veilig Thuis kunnen worden gecombineerd met de daar bestaande informatie over betrokkene of andere gezinsleden, waardoor een goede inschatting van de veiligheidssituatie kan worden gemaakt. Met het raadplegen van de verwijzindex kon geen inhoudelijke informatie worden uitgewisseld, maar alleen worden gekeken wie er nog meer bij een gezin betrokken zijn voor wat betreft jeugdigen onder de 23 jaar. Voor wat betreft de mogelijk vertragende werking van een melding bij Veilig Thuis in reeds bestaande afspraken op gemeentelijk niveau tussen organisaties en de RvdK zag de staatssecretaris geen bezwaar. Reden hiervoor was dat deze afspraken en mogelijkheden, om rechtstreeks onderzoek te doen door de RvdK, ook na invoering van het vernieuwde Besluit zouden blijven bestaan en dit Besluit daaraan ook niet in de weg stond. Ook niet voor wat betreft de bestaande afspraken tussen Veilig Thuis, de politie en het OM, wanneer sprake was van signalen die een redelijk vermoeden van een strafbaar feit zouden betekenen. Bij de uitwerking van de ‘radarfunctie’ zouden afspraken worden gemaakt tussen Veilig Thuis en de RvdK over uitwisseling van informatie indien er vanuit de RvdK reeds een onderzoek was gestart.

3.3.2.7 Aanpassing voorgenomen wijziging besluit; geen wettelijke meldplicht

De opmerkingen van de Raad van State hebben geleid tot een aanpassing van de voorgestelde wijzigingen van het Besluit verplichte meldcode. Niet langer werd het verplicht gesteld om te melden bij Veilig Thuis indien na het doorlopen van het afwegingskader de conclusie was dat sprake was van een ernstig geval van kindermishandeling dan wel huiselijk geweld.¹²¹ In plaats daarvan werd in het Besluit verplichte meldcode geregeld dat in de meldcode een afwegingskader moest worden opgenomen dat de professionals in staat moet stellen om te beoordelen of sprake is van (een vermoeden van) dusdanig ernstig geweld of ernstige kindermishandeling, dat een melding bij Veilig Thuis *aangewezen* is. In het daaropvolgende artikel werd de professional de keuze gelaten om te melden of niet. Nu de professional dus nog wel enige ruimte werd gelaten, om af te zien van een melding ook als er sprake was van een situatie van ernstige kindermishandeling of huiselijk geweld, was er volgens de staatssecretaris geen sprake meer van een wettelijke

120 Genoemd werden de RvdK of gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering, reclasseringsorganisaties en organisaties voor vrouwenopvang.

121 De bepaling voor wat betreft artikel 2 lid 4 in het conceptbesluit, die ging over welke stappen onderdeel uitmaakten van het stappenplan uit de meldcode zou voor wat betreft onderdeel e, komen te luiden: “1 Het doen van een melding, met dien verstande *dat een melding altijd gedaan wordt* (curs AT) indien de toepassing van het afwegingskader, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, leidt tot de conclusie dat het gaat of zou gaan om ernstig huiselijke geweld of ernstige kindermishandeling, en 2. het inzetten van de noodzakelijke hulp.

Na de wijziging naar aanleiding van de opmerkingen van de Raad van State werd artikel 2 lid 1 sub b gewijzigd zodat in de meldcode werd ingevoegd: b. een afwegingskader op basis waarvan de professionals het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling wegen en dat hen in staat stelt te beoordelen of sprake is van dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, dan wel van een vermoeden daarvan, *dat een melding is aangewezen* (curs AT). In artikel 2 lid 4 wordt vervolgens bepaald dat het stappenplan (naast de eerste drie stappen die inhoudelijk ongewijzigd blijven) moet bevatten; d het toepassen van het afwegingskader bedoeld in het eerste lid onderdeel b; e. het beslissingen over: het doen van een melding, en het inzetten van noodzakelijke hulp.

meldplicht, waardoor alle kritische kanttekeningen van de Raad van State over de wettelijke meldplicht geen nadere bespreking meer hoefden. De vraag is wel hoe groot deze ruimte de facto is, immers het melden van een situatie waarin volgens het afwegingskader sprake is van een ernstige vorm van kindermishandeling dan wel huiselijk geweld is een (beroeps)norm, afwijking hiervan zou moeten worden beargumenteerd. De toelichting op het Besluit verplichte meldcode spreekt in dit verband van het toetsbaar zijn van de afwijking. Voor professionals is het toepassen van het afwegingskader en dus melden als het afwegingskader dit uitwijst een beroepsnorm die in beginsel moet worden gevolgd en waaraan tuchtrechtelijk of via een klachtencommissie kan worden getoetst.

3.3.2.8 Uniforme toepassing van afwegingskaders, kwalificatie van het begrip ernstig

Een ander kritisch punt dat naar voren kwam in het advies van de Raad van State, maar ook naar aanleiding van de 35 reacties die op de consultatie bij het wetsvoorstel binnenkwamen, was vrees voor verschil in uitkomsten van het afwegingskader, bijvoorbeeld door een andere interpretatie van het begrip ernstige kindermishandeling dan wel huiselijk geweld. De bedoeling van de regering was dat iedere beroepsgroep¹²² zelf kwam met een eigen versie van het afwegingskader. Er werd nadrukkelijk niet gekozen voor een basisnorm, juist vanwege de grote verschillen tussen de verschillende sectoren waarop de wet en het Besluit verplichte meldcode van toepassing zouden zijn. Een arts heeft immers andere kennis en ervaring en zal in andere situaties terecht komen, waarin een afweging zal moeten worden gemaakt, dan een schoolmaatschappelijk werker of een docent of een reclasseringsambtenaar. Tegelijkertijd achtte de regering het wel van belang dat rekening werd gehouden met effectief bewezen signalen en risicofactoren die voor alle beroepsgroepen golden. Ook zou door onderlinge uitwisseling tussen beroepsgroepen en het ondersteuningsprogramma dat door het kabinet werd geboden aan de beroepsgroepen moeten worden voorkomen dat verschillende afwegingskaders leidden tot willekeur in de aanpak van ernstige vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

In verband met de tijd die het zou kosten voor beroepsgroepen om te komen tot het formuleren van voor de beroepsgroep relevante afwegingskaders werd besloten om het Besluit verplichte meldcode niet op 1 januari 2018 in werking te laten treden, zoals in eerste instantie de bedoeling was, maar het tijdstip van inwerkingtreding vooruit te schuiven naar 1 januari 2019.¹²³

3.4 Participatie van kinderen in de meldcode

3.4.1 Handreiking Participatie van kinderen

In het kader van het IVRK moeten kinderen nauw worden betrokken in het hele proces van signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en de beslissingen die in dat kader worden genomen. In de handreiking 'Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kin-

122 Onder beroepsgroep werd volgens de Nota van toelichting verstaan: een organisatie van professionals die beroepsmatig vergelijkbare werkzaamheden verrichten en die zich(mede) ten doel stelt om, bijvoorbeeld door middel van het geven van adviezen en kwaliteitskaders aan professionals, de beroepsuitoefening te verbeteren.

123 *Stb.* 2017, 291.

dermishandeling' (Handreiking participatie kinderen)¹²⁴ wordt de participatie van kinderen bij vermoedens van kindermishandeling vertaald in het vragen van de visie van kinderen, luisteren naar kinderen, hun mening laten meewegen in beslissingen en het informeren van kinderen. De Handreiking participatie kinderen is opgesteld omdat kinderen nog te vaak aangeven dat zij onvoldoende worden betrokken in de stappen van de meldcode.¹²⁵ In een inventarisatie van Augeo (2016) wordt bevestigd dat in de meeste meldcodes de positie van kinderen niet expliciet wordt benoemd.¹²⁶ Het doel van de Handreiking participatie kinderen is dat in de meldcodes van beroepsgroepen en organisaties de participatie van kinderen structureel wordt gewaarborgd conform de verplichtingen die het IVRK oplegt.

3.4.2 Participatierecht van het kind

Een belangrijk uitgangspunt van het IVRK is dat bij iedere beslissing die een kind raakt, het belang van het kind de eerste overweging moet zijn (artikel 3 lid 1 IVRK). In artikel 12 van het IVRK is vastgelegd dat elk kind het recht heeft om te participeren in aangelegenheden die hem aangaan. Het gaat om 'meaningful participation' die bestaat uit verschillende elementen: informeren, aanmoedigen, afwegen, terugkoppelen en mogelijkheid tot klacht of verzet.¹²⁷ Deze elementen zouden ook terug te vinden moeten zijn in de verschillende meldcodes van beroepsgroepen en organisaties. Een nadere bestudering van de KNMG-meldcode maakt inzichtelijk dat het participatierecht, onderverdeeld in de verschillende elementen, nadrukkelijker uitgewerkt mag worden in deze meldcode.¹²⁸ Hoewel in de KNMG-meldcode het belang van het kind op diverse punten wordt benoemd, komen niet alle eerdergenoemde elementen terug in deze meldcode waardoor nog niet gesproken kan worden van een betekenisvolle participatie van kinderen. De eerdere inventarisatie van Augeo in 2016 bevestigt dat in andere meldcodes, weliswaar nog niet opgesteld volgens de vereisten van de 'verbeterde meldcode', de participatie van het kind niet of onvoldoende is verankerd.

In het basismodel meldcode (2016) wordt op twee momenten aandacht besteed aan de positie van het kind. *Allereerst* in stap 3 als het gaat om het gesprek met de cliënt. Een docent mag zonder toestemming van de ouders een gesprek voeren met een van zijn leerlingen. Een jeugdarts is daarentegen gebonden aan de leeftijdsgrenzen van de Wgbo. Alleen in zeer bijzondere omstandigheden, die goed genoteerd moeten worden in het dossier van het kind, kan een gesprek plaatsvinden zonder dat ouders geïnformeerd worden.¹²⁹ In stap 5, hulp organiseren of melden,

124 Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

125 Donkers 2015, p. 14-15.

126 Wat zeggen meldcodes over gespreksvoering met kinderen? (website).

127 General Comment No. 12 (2009), par. 3 en 13.

128 Sombroek-Van Doorm & Conway 2019.

129 De Zweedse overheid hanteert overigens een bijzonder uitgangspunt als het gaat om de participatie van kinderen, ook in het licht van onze wet- en regelgeving. Zodra de veiligheid van het kind in gevaar is, is er geen toestemming van de ouders vereist voor een eerste gesprek. Een eerste gesprek vindt alleen plaats met het kind, zonder dat de ouders op de hoogte zijn. De gedachte daarachter is dat ouders niet van tevoren de gelegenheid krijgen om op het kind in te praten. Het kind wordt ondersteund door een vertrouwenspersoon van school.

Zie: Wat zeggen meldcodes over gespreksvoering met kinderen? (website).

wordt de positie van het kind nader uitgewerkt met behulp van de leeftijdsgrenzen. De professional oordeelt zelf of hij met een kind onder 12 jaar in gesprek gaat, hij een gezamenlijk gesprek aangaat met de ouders en een kind van tussen de 12 en 16 jaar of dat hij het kind en de ouders apart wil spreken. Daarnaast kunnen er goede redenen zijn dat een professional af ziet van een gesprek met het kind en/of de ouders, als de veiligheid van de betrokkenen in het geding is of als er een kans is dat betrokkenen de contacten verbreken met de professional.

3.5 Verhouding beroepsgeheim, meldrecht, conflict van plichten en aanverwante bepalingen

3.5.1 Aanverwante bepalingen

In de diverse documenten die ingaan op de meldcode keren twee wetsartikelen voortdurend terug, namelijk artikel 1:240 BW en artikel 5.2.6 Wmo 2015. Deze twee artikelen gaan enerzijds over het doen van een melding door een professional zelf en anderzijds het verstrekken van informatie door een professional op verzoek van de RvdK en/of Veilig Thuis. Daarnaast wordt ook gerefereerd aan artikel 7.3.11 lid 4 Jeugdwet. Dit artikel gaat over informatieverstrekking van een professional aan de gezinsvoogd, maar gaat *niet uitsluitend* over kindermishandeling maar ook over andere situaties. De focus in deze paragraaf maar ook in paragraaf 3.6 en 3.7 ligt dan ook op artikel 1:240 BW en artikel 5.2.6 Wmo 2015 die allebei over een meldrecht gaan.

Artikel 1:240 BW: 'degene die op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van zijn ambt of beroep tot geheimhouding is verplicht kan, zonder toestemming van degene die het betreft, aan de RvdK inlichtingen verstrekken, indien dit noodzakelijk kan worden geacht voor de uitoefening van de taken van de raad'.

Artikel 5.2.6 Wmo 2015: 'derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken, kunnen aan een AMHK deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep'.

Artikel 7.3.11 lid 4 Jeugdwet: 'derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen inzake feiten en omstandigheden die de persoon van een onder toezicht gestelde minderjarige, diens verzorging en opvoeding of de persoon van een ouder of voogd betreffen, welke inlichtingen noodzakelijk kunnen worden geacht voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling, verstrekken de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert, deze inlichtingen desgevraagd of kunnen deze inlichtingen uit eigen beweging aan de gecertificeerde instelling verstrekken, zonder toestemming van de betrokkenen en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep'.

3.5.2 Beroepsgeheim

In het basismodel meldcode (geactualiseerde versie 2016) wordt nader toegelicht dat elke professional die individuele cliënten (jeugd)hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt een beroepsgeheim¹³⁰ heeft. Deze professionals mogen in beginsel geen informatie over een cliënt aan derden verstrekken tenzij de cliënt daarvoor toestemming heeft gegeven. Het uitgangspunt is dat elke professional die hulpverlening, ondersteuning, behandeling, zorg, activering, opvang, begeleiding en kinder- en jongerenwerk verricht, verplicht is tot geheimhouding over alles wat hem ter kennis komt in het kader van de hulp die hij biedt. Maatschappelijk werkers, begeleiders, medisch hulpverleners, jeugdhulpverleners en medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen moeten zich ook aan de regels van het beroepsgeheim houden. Voor deze professionals wordt het beroepsgeheim doorgaans afgeleid van algemene privacy bepalingen (zoals artikel 8 EVRM, artikel 10 Grondwet en artikel 272 Wetboek van Strafrecht). In de Wgbo (artikel 7:457 BW) maar ook de Wet BIG (artikel 88) is het beroepsgeheim geregeld voor medische hulpverleners waaronder artsen, verpleegkundigen, psychologen en pedagogen. Deze laatste twee beroepsgroepen, voor zover het geen GZ-psychologen zijn, zijn niet BIG-geregistreerd en vallen daardoor niet onder het tuchtrecht. In artikel 7.3.11 Jeugdwet is het beroepsgeheim geregeld voor medewerkers in de jeugdzorg. De privacy bepalingen van de Wmo 2015 (artikel 5.2.6) en de Jeugdwet gelden ook voor medewerkers van sociale wijkteams, zodat ook zij te maken hebben met een beroepsgeheim. Het beroepsgeheim is ook uitgewerkt in beroepscode zoals de Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO), het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (BPSW) en BVjong. NVO en NIP hebben daarnaast een eigen verenigingstuchtrecht. Docenten en andere professionals in het onderwijs kunnen terugvallen op bepalingen uit de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG). In artikel 6 van de AVG is bepaald dat voor het extern delen van informatie over de persoonlijke omstandigheden van leerlingen in principe de toestemming van ouders en/of de leerling vereist is.

3.5.3 Meldrecht

De hoofdregel van het basismodel meldcode is dat een professional zich inspant om toestemming te krijgen van betrokkene voordat een melding wordt gedaan of informatie wordt gedeeld met Veilig Thuis of de RvdK.¹³¹ Als een cliënt toestemming geeft, kan een melding worden gedaan en in alle andere gevallen moet de professional *zelf* een (nieuwe) afweging maken. Het basismodel meldcode met als aanvulling het basisdocument afwegingskader¹³² biedt daarvoor een zorgvuldige werkwijze. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de KNMG-meldcode 2018.¹³³ Het meldrecht

130 Onder beroepsgeheim valt in de eerste plaats de informatie die de patiënt/cliënt zelf aan een professional heeft verteld, maar ook andere informatie over de patiënt/cliënt valt eronder (denk aan eerdere behandelingen, maar ook wat een professional op een andere manier gehoord heeft over de patiënt/cliënt). KNMG-meldcode 2018, p. 43 en Leenen et al. 2017, p. 153-154.

131 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, p. 26.

132 Afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018.

133 In de volgende paragrafen wordt regelmatig aan de KNMG-meldcode (2018) gerefereerd. Deze meldcode is door een groot aantal beroepsverenigingen ontwikkeld: KNMG, AJN, LHV, NHG, NVK, NVSHA, NVvP, VVAK, NVKG, en KNMT en als meelezers

kan het beroepsgeheim (bij melding aan Veilig Thuis) dus doorbreken; de daarvoor benodigde richtlijnen/professionele normen zijn opgenomen in de (afwegingskaders van) de te hanteren meldcode.

KNMG-meldcode 2018

Op grond van artikel 5.2.6 van de Wmo 2015 mogen beroepsbeoefenaren met een beroepsgeheim zonder toestemming gegevens verstrekken aan Veilig Thuis. Dit mag alleen als dat noodzakelijk is om kindermishandeling en/of huiselijk geweld te stoppen of als de arts een redelijk vermoeden heeft van kindermishandeling en/of huiselijk geweld en hij dat wil laten onderzoeken. De arts moet afwegen of hij van dit meldrecht gebruik maakt. Het meldrecht is gebaseerd op de gedachte dat in de genoemde gevallen het belang van het slachtoffer vóór het beroepsgeheim mag gaan. Als het gaat om kindermishandeling vloeit dit ook voort uit artikel 3.1 van het IVRK. Op grond van dit artikel moeten de belangen van het kind de eerste overweging vormen bij alle maatregelen die kinderen betreffen. Ook artikel 19 van dit verdrag speelt een rol. Dit artikel verplicht de lidstaten om kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld, mishandeling en verwaarlozing. De regeling in de Wmo 2015 is een bijzondere regeling ten opzichte van de algemene wettelijke bepalingen over het beroepsgeheim. De wetgever heeft in deze regeling bewust gekozen voor een meldrecht aan Veilig Thuis: een bevoegdheid om onder bepaalde omstandigheden zonder toestemming het beroepsgeheim te doorbreken. Een meldrecht betekent dat de arts per geval een afweging moet maken of een melding noodzakelijk is. De KNMG-meldcode biedt daar handvatten voor en geeft hier door middel van professionele normen nader invulling aan. Zij vormen een minder strikte invulling van de algemene criteria voor het doorbreken van het beroepsgeheim op grond van een conflict van plichten.¹³⁴

Sinds 2019 is in alle gevallen dat sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid de professionele norm geworden dat een professional altijd een melding moet doen bij Veilig Thuis. Althans in het basisdocument afwegingskader wordt gesproken over het doen van een melding is 'noodzakelijk'. Daarnaast is melden noodzakelijk in alle andere gevallen waarin de professional meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's) op huiselijk geweld en/of kindermishandeling of wanneer een professional die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

In Een, NVvH, NVKC kinderchirurgie, NVT, FMG en Verenso. Daarnaast is ook in andere sectoren voor professionals in het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de zorg en het basismodel meldcode nader uitgewerkt.

134 KNMG-meldcode (2018), p. 9-10. In verband met het zelfbeschikkingsrecht van volwassenen is bij volwassengeweld (en een weloverwogen en in vrijheid geuite weigering van toestemming voor een melding) meer terughoudendheid geboden. De mate van kwetsbaarheid van het volwassen slachtoffer (bijvoorbeeld door diens verstandelijke beperking, hoge leeftijd of zorgafhankelijkheid) moet daarin uitdrukkelijk worden meegewogen. In dat geval hanteert de meldcode iets striktere criteria voor het doorbreken van het beroepsgeheim dan voor alle andere situaties van kindermishandeling of huiselijk geweld. Zijn bij het huiselijk geweld wél kinderen betrokken, als getuige of anderszins, dan is er sprake van kindermishandeling en kan de arts zonder toestemming al eerder melden.

Het afwegingskader uit de KNMG-meldcode 2018 kent drie professionele normen over wanneer het doen van een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk wordt geacht, en vijf afwegingsvragen.

Het melden van (vermoedens van) kindermishandeling en/of huiselijk geweld is de professionele norm:

- Professionele norm 1 in gevallen van acute en/of structurele onveiligheid.
- Professionele norm 2 in niet-acute en/of niet-structureel onveilige situaties waarin de arts meent dat hij, gelet op zijn competenties, verantwoordelijkheden en professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of organiseren.
- Professionele norm 3 als de arts die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen (het risico op) kindermishandeling en/of huiselijk geweld, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Het afwegingskader van de KNMG-meldcode 2018 omvat de volgende vijf afwegingsvragen:

- 1 Heb ik op basis van stap 1 tot en met 4 nog steeds een vermoeden van (dreigende) kindermishandeling en/of huiselijk geweld?
- 2 Schat ik op basis van stap 1 tot en met 4 in dat er sprake is van acute of structurele onveiligheid?
- 3 Ben ik in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren om (dreigende) kindermishandeling en/of huiselijk geweld af te wenden en te monitoren?
- 4 Aanvaarden de betrokkenen hulp om (dreigende) kindermishandeling en/of huiselijk geweld af te wenden en zijn zij bereid en in staat om zich hiervoor in te zetten?
- 5 Leidt de hulp binnen aanvaardbare of afgesproken tijd tot (herstel van) duurzame veiligheid en/of het (herstel van) welzijn van betrokkene(n)?¹³⁵

Deze normen en vragen zijn de arts behulpzaam bij het beantwoorden van de vraag of melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is en dus of hij van zijn wettelijk meldrecht gebruik kan maken om zijn beroepsgeheim te doorbreken.

Noch in het basismodel dan in het basisdocument van het afwegingskader wordt op dat moment gesproken over een meldplicht. De mogelijkheden om in deze situaties nog nader een eigen afweging te maken zijn overduidelijk kleiner geworden, waardoor wellicht ook gesproken kan worden over een 'professionele meldplicht'. Deze term wordt echter niet gebruikt in de eerdergenoemde basisdocumenten, meldcodes, parlementaire documenten, rechtspraak of beroepscode. In een brief van 7 juli 2017 waarin de wijziging van het Besluit verplichte meldcode wordt aangekondigd heeft de toenmalige staatssecretaris het over een kader dat professionals in staat stelt te beoordelen of sprake is van een (vermoeden van) dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling dat melden bij Veilig Thuis is aangewezen.¹³⁶

135 KNMG-meldcode (2018), p. 2728.

136 *Kamerstukken II 2016/17, 28345, 182.*

Meldplicht versus meldrecht

De eerdergenoemde wetsartikelen in het BW en ook de Wmo 2015 (paragraaf 3.5.1) lijken te suggereren dat professionals een meldplicht hebben waarbij toestemming van de betrokkene zelf *niet* langer aan de orde is. Het gaat *echter* om een bevoegdheid om informatie te mogen delen en nadrukkelijk *niet* om een meldplicht. Op grond van artikel 5.2.6 Wmo 2015 mag een professional in beginsel zonder toestemming van de ouders en/of het kind informatie delen met Veilig Thuis als het noodzakelijk is om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken.

Zonder toestemming betekent echter niet *zonder medeweten* van ouders en/of het kind. In het basismodel meldcode wordt uitgelegd dat de basisregel is dat een professional in gesprek behoort te gaan met de cliënt over de signalen en zijn voornemen om een melding te doen. Het doel van dit gesprek is om de cliënt de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas na dit gesprek kan de professional een definitief besluit nemen over het al dan niet doen van een melding.¹³⁷ Hieruit kan worden afgeleid dat het om een bevoegdheid gaat maar niet om een plicht die tot melden zou moeten leiden.

Op verzoek van een derde informatie verstrekken

Als het gaat om het geven van informatie aan de RvdK dan wel Veilig Thuis zijn niet artikel 4 KNMG-meldcode (waarin het stappenplan wordt uitgelegd) of de stappen uit het basismodel meldcode van toepassing. Er is in deze situaties sprake van een meldrecht (artikel 1:240 BW en artikel 5.2.6 Wmo 2015) oftewel een bevoegdheid om een melding te doen maar geen verplichting. Het uitgangspunt is echter om deze informatie *alleen* te verstrekken met toestemming van betrokkenen. In de KNMG-meldcode worden in artikel 6, 7 en 8 de verschillende situaties nader uitgewerkt. Een arts moet in ieder geval zelf een afweging maken welke informatie hij wil verstrekken. Dit ligt anders bij de vraag of hij informatie gaat verstrekken. Hij heeft daartoe weinig ruimte om af te wegen. Laat staan dat hij iets kan afwegen.

Als Veilig Thuis zich meldt – en er is door Veilig Thuis een onderzoek ingesteld - is er per definitie sprake van een noodzaak, aldus het standpunt van de KNMG-meldcode. Hij behoudt wel het recht om zelf af te wegen welke informatie relevant is op grond van de informatie die Veilig Thuis aan hem verstrekt. Daarbij is van belang dat Veilig Thuis het verzoek zorgvuldig onderbouwt. Een arts kan alleen in hoge uitzonderingssituaties afzien van informatieverstrekking aan Veilig Thuis, namelijk om gewichtige redenen, die het belang van de betrokkene betreffen. Een arts moet deze beslissing zorgvuldig onderbouwen tegenover Veilig Thuis. In veel gevallen zijn de ouders geïnformeerd door Veilig Thuis als een onderzoek loopt. Ook in deze situatie moet het streven zijn dat een arts toestemming vraagt aan betrokkenen, ook al omvat het wetsartikel 5.2.6 Wmo 2015 een meldrecht – oftewel een bevoegdheid om te melden - voor een arts. Daarnaast moet hij betrokkene informeren welke informatie hij gaat delen, waarom en aan wie. Hetzelfde uitgangspunt geldt ook voor het verstrekken van informatie door een professional aan de RvdK op grond van artikel 1:240 BW. Het heeft de voorkeur dat de professional toestemming vraagt en heeft gekre-

137 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2016, p. 28-29.

gen van de betrokkenen. Als deze toestemming niet komt, biedt artikel 1:240 BW een grondslag om toch de relevante informatie te geven mits de informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken van de RvdK.

Tussenconclusie

Voorgaande betekent dat, mede in het licht van de stappen die in het Besluit verplichte meldcode zijn uitgewerkt, de term 'zonder toestemming' in het BW en de Wmo 2015 niet betekent zonder medeweten van de betrokkene. Dit blijkt ook uit jurisprudentie (zie paragraaf 3.6), het basismodel meldcode¹³⁸ en is o.a. ook het standpunt in de KNMG-meldcode. Het uitgangspunt is dat een professional vooraf in gesprek gaat met de cliënt over de signalen en over zijn eventueel daaropvolgende voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort de cliënt de ruimte te krijgen om te reageren op signalen en op het voornemen om een melding te doen, aldus de toelichting in het basismodel meldcode. Het gaat nadrukkelijk om het voeren van een open gesprek met de cliënt waarbij de professional zich inspant om toestemming te krijgen. Deze lijn wordt ook bevestigd in jurisprudentie. In een uitspraak van het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg (CTG)¹³⁹ is het oordeel dat de arts een open gesprek moet voeren met de cliënt, in dit geval de ouders, waarin de ouders de ruimte geboden moet worden om hun visie te geven.¹⁴⁰ In een recentere uitspraak van het CTG heeft een gz-psycholoog een berisping gekregen omdat ze haar overwegingen om een melding te doen bij Veilig Thuis niet heeft besproken met cliënt. Er was geen reden om af te zien van het vragen van toestemming vanwege de veiligheid van de cliënt, en/of van de professional of dat die van anderen werd bedreigd.¹⁴¹ Dezelfde lijn kan worden doorgetrokken als het gaat om het geven van informatie aan Veilig Thuis of de RvdK, of op verzoek van deze instanties. Ook dan getuigt het van zorgvuldig handelen als ouders in beginsel om toestemming wordt gevraagd en de arts vooraf laat weten welke informatie hij gaat delen, aan wie en waarom.

In het basismodel meldcode en ook de KNMG-meldcode wordt speciale aandacht geschonken aan het doen van een melding over een meerderjarige. In het licht van het zelfbeschikkingsrecht van de meerderjarige moet een professional zich extra inspannen om de cliënt mee te krijgen. Een melding doen tegen de wil van een volwassen cliënt moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Als het gaat om volwassengeweld en het slachtoffer weloverwogen en in vrijheid weigert toestemming te geven voor het delen van informatie met bijvoorbeeld Veilig Thuis dan heeft de arts iets meer ruimte en hoeft hij *alleen* informatie te geven als sprake is van ernstig gevaar voor zwaar lichamelijk of psychisch letsel of de dood.

Het meldrecht geldt niet voor gegevensverstrekking aan hulpverleners die *niet* bij de behandeling zijn betrokken, politie/justitie, leerkrachten of anderen. In dat geval kan de arts een beroep doen

138 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2016.

139 CTG 6 november 2012, ECLI:NL:TGZCTG:2012:YG2392.

140 Dit uitgangspunt staat ook centraal in de KNMG-meldcode.

141 CTG 13 augustus 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:215.

op de uitgangspunten van het conflict van plichten (zie paragraaf 3.5.4). Er is immers niet sprake van een meldrecht of een andere wettelijke grondslag.¹⁴²

3.5.4 Conflict van plichten

Een professional mag niet zonder toestemming van betrokkene zijn beroepsgeheim doorbreken. Dit uitgangspunt blijft in eerste instantie ook overeind als het gaat om het thema huiselijk geweld en kindermishandeling. Er doen zich ook situaties voor waarin geen sprake is van een wettelijk voorschrift of meldrecht en waarbij zwijgen niet langer opweegt tegen het voorkomen van ernstige schade. In dat geval botsen twee plichten: de plicht om te zwijgen omdat er geen toestemming is en de plicht om te spreken vanwege veiligheidsrisico's. Als een betrokkene op dat moment geen toestemming geeft voor het delen van informatie (aan anderen dan Veilig Thuis, zoals politie en justitie) is de leer van conflict van plichten een passend instrument.¹⁴³ Aan alle criteria moet op dat moment zijn voldaan. In zowel het basismodel meldcode 2016 als de KNMG-meldcode 2018 worden de criteria voor conflict van plichten benoemd. Deze criteria worden hieronder benoemd.

Conflict van plichten basismodel meldcode 2016

- 1 Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
- 2 Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- 3 Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- 4 Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- 5 Als ik besluit om te spreken, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken, zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Conflict van plichten KNMG-meldcode 2018

- 1 Het is niet mogelijk om toestemming van de patiënt te vragen of te krijgen
- 2 De arts komt in gewetensnood als hij zijn beroepsgeheim doorbreekt
- 3 Zwijgen kan ernstige (verdere) schade opleveren
- 4 Door het doorbreken van het beroepsgeheim wordt deze schade vrijwel zeker voorkomen
- 5 Het beroepsgeheim wordt zo min mogelijk geschonden
- 6 De arts ziet geen andere weg om het probleem op te lossen

142 Zie bijvoorbeeld ook artikel 9 van de KNMG-meldcode 2018 waarin wordt uitgelegd wat een arts moet doen als hij informatie zou willen delen met de politie.

143 Voor het onderwijs, dat een ander wettelijk kader heeft, spreekt men niet over een conflict van plichten, maar over vitale levens- of gezondheidsbelangen van een leerling of van een ander. Deze zwaarwegende belangen kunnen de doorslag geven om extern informatie te delen, ook al is er geen toestemming gevraagd of gekregen.

Op grond van deze criteria (waaraan allemaal voldaan moet zijn) kan een professional tot het oordeel komen dat hij toch informatie moet delen met anderen. In de KNMG-meldcode wordt het conflict van plichten net iets anders en zwaarder ingevuld dan in het basismodel. Het gaat in de KNMG meldcode nadrukkelijk(er) om het voorkomen van ernstige (verdere) schade.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht, conflict van plichten en stappenplan basismodel meldcode en KNMG-meldcode

De leer van conflict van plichten is gereserveerd voor zeer bijzondere uitzonderingsgevallen, waarbij ernstige schade kan worden voorkomen als een professional zijn beroepsgeheim doorbreekt met een beroep op conflict van plichten. Als het gaat om kindermishandeling of huiselijk geweld is volgens de toelichting bij de KNMG-meldcode niet altijd sprake van het voorkomen van ernstige schade, waardoor een professional niet in alle situaties kan voldoen aan de uitgangspunten van conflict van plichten mocht hij overwegen om zonder toestemming van betrokkene zijn beroepsgeheim te doorbreken.¹⁴⁴ In de reeds eerder besproken bepalingen – in het Burgerlijk Wetboek, de Jeugdwet en de Wmo 2015 – wordt daarom een meldrecht gecreëerd. Hiermee lijkt de wetgever afstand hebben gedaan van het gegeven dat het conflict van plichten de juridische grondslag vormt voor het doen van een melding van kindermishandeling of huiselijk geweld. De auteurs Bol en Dute komen in 2014 ook tot deze conclusie in hun artikel ‘melding van kindermishandeling: afscheid van het conflict van plichten?’.¹⁴⁵ Zij zijn van mening dat de grondslag van doorbreking van het beroepsgeheim bij kindermishandeling aanvankelijk werd gevormd door het conflict van plichten maar met alle huidige ontwikkelingen waarbij de nadruk ligt op een ruimere invulling van de meldbevoegdheid onder ogen moet worden gezien dat het conflict van plichten als juridische grondslag voor de melding van kindermishandeling inmiddels is verlaten. Het stappenplan in het basismodel meldcode, en ook in die van de KNMG-meldcode, is bedoeld om *invulling* te geven aan het wettelijk meldrecht om kindermishandeling of huiselijk geweld te melden zonder dat al sprake is van ernstige schade. Daar waar er *nog geen wettelijk meldrecht* is gelden wel de stappen van conflict van plichten. Een nadere bestudering van het stappenplan in de KNMG-meldcode laat zien dat de normering in het stappenplan minder strikt geformuleerd is dan de criteria van conflict van plichten.¹⁴⁶

Een centraal, terugkerend element is echter nu ook dat een arts zich maximaal moet inspannen om toestemming te krijgen van de betrokkene. Hij zoekt contact met de betrokkene, hij vertelt welke informatie hij wil verstrekken, wat het betekent, wat het doel ervan is en vraagt vervolgens om een reactie. Als de betrokkene bezwaar maakt kan een arts terugvallen op de stappen uit de KNMG-meldcode. Een professional mag direct handelen als toestemming vragen en/of contact zoeken met de betrokkene een risico oplevert voor de veiligheid of de gezondheid van de betrokkene of van andere personen uit de huiselijke kring van de betrokkene, als redelijkerwijs gevreesd moet worden dat de arts daardoor het contact met de betrokkene verliest, of als de professional vreest voor zijn eigen veiligheid. Een beroep op conflict van plichten kan zich voordoen als het gaat om het delen van informatie met politie/justitie.

144 KNMG-meldcode 2018, p. 44.

145 Bol & Dute 2014, p. 13-23.

146 KNMG-meldcode 2018, p. 44-46.

3.6 Thematische analyse van rechtspraak¹⁴⁷

In paragraaf 3.5 is uiteengezet op welke wijze het beroepsgeheim, het conflict van plichten en het wettelijk meldrecht zich tot elkaar verhouden. In deze paragraaf wordt aan de hand van een thematische analyse van de rechtspraak (vanaf 1 juli 2013 toen de Wet verplichte meldcode in werking trad) inzichtelijk gemaakt wat de rode draad is in de rechtspraak (voornamelijk onderwijs en gezondheidszorg omdat in de andere sectoren weinig tot geen jurisprudentie beschikbaar is) als het gaat om het doen van meldingen van kindermishandeling en/of huiselijk geweld door professionals dan wel het verstrekken van informatie door professionals op verzoek van en aan Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming.

In 2015 is in opdracht van het ministerie van VWS een analyse van de tuchtrechtspraak¹⁴⁸ uitgevoerd over de informatie-uitwisseling in verband met (vermoedens van) kindermishandeling.¹⁴⁹ Deze analyse had betrekking op de periode 1 januari 2012 tot en met 16 oktober 2014, en bestrijkt hiermee een periode voorafgaand aan de invoering van de Wet verplichte meldcode. Uit de analyse komt naar voren dat de tuchtcolleges veel waarde hechten aan het contact zoeken met beide gezagsouders voordat een melding wordt gedaan waarbij het contact ook zoveel mogelijk is gericht op het verkrijgen van toestemming. Als er geen toestemming wordt verkregen kan een professional terugvallen op de stappen uit de meldcode (de KNMG-meldcode 2008 en 2012 en het basismodel meldcode 2009) en wordt niet langer de eis gesteld dat moet voldaan zijn aan de strenge eisen van conflict van plichten. Lang niet altijd is bij kindermishandeling sprake van een conflict van plichten. Een arts valt dan terug op zijn zorgplicht ten opzichte van de kinderen en de reële kans op schade die door mogelijke mishandeling voor hen ontstaat. De tuchtrechter verlangt op dat moment wel dat de totstandkoming van het besluit zorgvuldig tot stand is gekomen.¹⁵⁰

Dit beeld ligt anders als het gaat om het verstrekken van informatie door een professional op verzoek van het AMK¹⁵¹ of de RvdK. Het uitgangspunt van de KNMG-meldcode is dat er informatie wordt verstrekt door een professional, mits er relevante informatie aanwezig is. Het feit dat het AMK of de RvdK om informatie verzoekt is een voldoende basis voor het verstrekken van informatie. De professional moet zelf afwegen welke informatie relevant is. In het rapport uit 2015 wordt geïmpliceerd dat de tuchtcolleges op dat moment een andere werkwijze lijken te hanteren. Het lijkt of een professional, indien de betrokkene geen toestemming geeft, zelf een omvangrijker afweging moet maken op grond van de criteria van conflict van plichten. Het rapport in opdracht van VWS eindigt met een aantal aanbevelingen als het gaat om het desgevraagd informatie verstrekken aan AMK en de RvdK. Het gaat om de volgende aanbevelingen:

147 Voor de jurisprudentie analyse is gebruik gemaakt van bestaande documenten en diverse digitale bronnen. Een uitvoerige beschrijving van de bronnen is terug te vinden in bijlage C.

148 Het betrof uitspraken van de medische tuchtcolleges en colleges van het NIP (Nederlands Instituut van Psychologen).

149 Janssen 2015.

150 In KNMG-meldcode kindermishandeling 2012 wordt de zorgplicht van de arts nader gedefinieerd. Het conflict van plichten biedt op dat moment niet de basis, maar de zorgplicht die ligt besloten in de medische ethiek en de wetgeving. Een arts moet kunnen aantonen dat hij zorgvuldig een besluit heeft genomen. Als houvast kan hij terugvallen op een zestal vragen.

151 Het onderzoek is in 2015 uitgevoerd en op dat moment werd nog gesproken van AMK in plaats van Veilig Thuis.

- 1 AMK en RvdK geven meteen aan het begin van het contact met informanten aan of zij voor dit contact al dan niet toestemming hebben gekregen;
- 2 Is er geen toestemming verkregen dan onderzoekt de hulpverlener zelf of hij deze toestemming alsnog kan verkrijgen;
- 3 Lukt dit niet dan beschrijven AMK en RvdK aan de informant waarom zij toch menen dat informatie van de informant noodzakelijk is voor het onderzoek naar, of de aanpak van kindermishandeling en om welke informatie het gaat;
- 4 Op basis van zijn eigen informatie en de informatie die AMK of RvdK geeft, komt de informant tot een afweging of en zo ja welke informatie noodzakelijk is om te verstrekken.

In de volgende (sub)paragrafen wordt de jurisprudentie besproken. Het gaat om uitspraken van de tuchtcolleges voor de gezondheidszorg, verenigingstuchtrecht NIP en NVO¹⁵², Landelijke klachtencommissie onderwijs, geschillencommissies¹⁵³ en Stichting Kwaliteitsregister Jeugd. In de weergave wordt (opnieuw) een onderscheid gemaakt tussen enerzijds het *doen van een melding* door een professional en anderzijds het verstrekken van informatie door een professional aan Veilig Thuis of de RvdK, op *verzoek van* Veilig Thuis of de RvdK.

3.6.1 Melding doen bij Veilig Thuis of RvdK

3.6.1.1 Uitspraken tuchtcolleges voor de gezondheidszorg

De strekking van de uitspraken van de tuchtcolleges voor de gezondheidszorg is dat bij het doen van een melding aan de RvdK of Veilig Thuis een hulpverlener zich moet inspannen om toestemming te krijgen van betrokkene. Als de veiligheid van een kind in het geding is, is het niet verwijtbaar als een zorgverlener voorafgaand aan een melding niet in gesprek is gegaan met de ouder(s). Een zorgverlener moet hierover zorgvuldig rapporteren in het dossier.¹⁵⁴ Verder is van belang dat de informatie die een zorgverlener ontvangt op enigerlei wijze geobjectiveerd moet worden.¹⁵⁵ In lang niet alle uitspraken wordt getoetst aan de ('verbeterde') meldcode. Een gemiste kans, want toetsing aan de meldcode had kunnen leiden tot een nadere toetsing aan de criteria voor het niet informeren van en/of toestemming vragen aan betrokkenen.¹⁵⁶ Er is al een aantal uitspraken verschenen waarin een tuchtcollege zorgvuldig de stappen 1 tot en met 5b van de 'verbeterde meldcode' heeft doorlopen om te beoordelen of een zorgverlener zorgvuldig heeft gehandeld bij het doen van een melding bij Veilig Thuis of RvdK.¹⁵⁷ In tegenstelling tot kindermishandeling zijn er weinig klachten over huiselijk geweld of ouderenmishandeling. Het Regionaal tuchtcollege

152 NVO: Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen

153 Het betrof de Geschillencommissie publieke gezondheid, de Geschillencommissie Ambulancezorg, en de Geschillencommissie Kinderopvang.

154 RTG Zwolle 7 juli 2017, ECLI:NL:TGZRZWO:2017:121.

155 CTG 13 augustus 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:215.

156 RTG Zwolle 1 maart 2019, ECLI:NL:TGZRZWO:2019:41, *Tijdschrift voor de Gezondheidszorg* 2019/43, m.nt. R.P. de Roode.

157 RTG Amsterdam 23 november 2018, ECLI:NL:TGZRAMS:2018:140.

voor de gezondheidszorg Eindhoven heeft in 2016 een klacht behandeld waarbij een huisarts een melding over ouderenmishandeling heeft gedaan.¹⁵⁸

3.6.1.2 Verenigingstuchtrecht NIP

De jurisprudentie van het NIP maakt inzichtelijk dat een psycholoog die een vermoeden heeft van kindermishandeling eerst een gesprek met de ouders moet voeren. Openheid is de norm, aldus het college.¹⁵⁹ Het gaat niet om het vragen van toestemming.¹⁶⁰ De leeftijdsgrenzen zijn ook regelmatig onderwerp van een uitspraak. Als het kind, waar de casus om draait ouder dan 16 jaar is, hoeven de ouders niet geraadpleegd te worden. Op dat moment wordt het kind als cliënt beschouwd en hoeft een voorgenomen melding niet met de ouders worden te besproken.¹⁶¹ Psychologen die zich beroepen op artikel 5.2.6 Wmo 2015 moeten zich ook houden aan het stappenplan van de meldcode. Dit betekent in beginsel ook in gesprek gaan met de ouders en/of het kind¹⁶² maar ook advies inwinnen en een collega raadplegen.¹⁶³

3.6.1.3 Verenigingstuchtrecht NVO

In de jurisprudentie van het NVO wordt met verwijzing naar de beroepscode van de NVO benoemd dat ook bij advies vragen aan Veilig Thuis (stap 2 meldcode) toestemming vereist zou zijn van de ouder(s).¹⁶⁴ De jurisprudentie wijkt op dit punt af van de meldcode. Volgens de meldcode mag een hulpverlener anoniem advies vragen aan Veilig Thuis, daarvoor is geen toestemming nodig van ouders. In de jurisprudentie van het NVO wordt overigens lang niet altijd naar de meldcode verwezen, maar wel naar het schenden van de geheimhoudingsplicht.¹⁶⁵ Een belangrijk thema in de jurisprudentie is het contact met ouders. Zodra het mogelijk is, moet ook in een acute situatie of als er een vermoeden is van kindermishandeling, (zo snel mogelijk) met de ouders gesproken worden.¹⁶⁶

3.6.1.4 Landelijke klachtencommissie onderwijs (LKO)

Een analyse van de uitspraken van de LKO maakt inzichtelijk dat het voeren van een gesprek met de ouders, of een poging daartoe, voorafgaand aan het doen van een melding essentieel is. Het gaat dan niet specifiek om het vragen van toestemming, maar wel om het informeren van ouders. Als ouders gescheiden zijn, moet met beide ouders (al of niet afzonderlijk) een gesprek worden gevoerd. De bepalingen in de Jeugdwet en ook de Wmo 2015 bieden weliswaar de mogelijkheid om zonder toestemming van ouders informatie te delen aan Veilig Thuis, maar *alleen* als dit

158 RTG Eindhoven 23 november 2016, ECLI:NL:TGZREIN:206:93.

159 CvT NIP 5 november 2014, 14/03.

160 CvT NIP 12 december 2018, 18/27.

161 CvT NIP 8 juli 2015, 14/49.

162 CvT NIP 10 juni 2015, 14/58.

163 CvT NIP 12 april 2017, 16/46en CvB NIP 16 maart 2017, 2017/11.

164 CvT NVO 14 JULI 2016, 16-01.

165 CvB NVO 27 maart 2017, CvB16-03.

166 CvT NVO 3 augustus 2014, 14/01.

noodzakelijk is om een situatie van kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken. De school moet ouders voorafgaand aan het contact met Veilig Thuis wel informeren.¹⁶⁷ Ook als het voeren van een gesprek niet lijkt te lukken of de contacten over en weer moeizaam verlopen. Het is de verantwoordelijkheid van de school om alles op alles te zetten om het gesprek voorafgaand aan de melding te kunnen voeren met ouders. *Als er geen gesprek mogelijk is met ouders, moet de oorzaak hiervan gevonden worden in het handelen van de school zelf*, aldus het LKO.¹⁶⁸ Alleen als de veiligheid van het kind in het geding is, mag informeren van de ouders achterwege blijven.¹⁶⁹

3.6.1.5 Geschillencommissies

De uitspraken bij de verschillende geschillencommissies laten zien dat in vrijwel elke sector wel een of meerdere klachten zijn ingediend over het uitvoeren van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Een aantal van deze klachten is ook gegrond verklaard. Een goede onderbouwing van de melding maar ook de (timing van de) communicatie met de ouders en het kind over de melding zijn zeer essentieel, mede gezien de impact die een melding kindermishandeling en huiselijk geweld kan hebben voor alle betrokken partijen en in het bijzonder de ouders.¹⁷⁰ In een van de uitspraken wordt zelfs gesproken over 'het ingrijpende instrument van de melding bij Veilig Thuis'. Alleen in zeer uitzonderlijke omstandigheden mag worden afgezien van stap 3 van de meldcode: het voeren van een gesprek met de ouders.

3.6.1.6 Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ)

Veel van de klachten bij Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) gaan over privacy zoals het beroepsgeheim, inzage in het dossier en het uitwisselen van informatie met derden. Slechts in een enkele klacht wordt expliciet verwezen naar de meldcode. Afwijken van stap 3 van de meldcode (het bespreken van de signalen) en de voorgenomen melding niet eerst bespreken met de ouders is alleen toegestaan als het kind hierdoor in een onveilige situatie terecht zou komen. In een uitspraak wordt benadrukt dat het dan echt om een uitzonderingssituatie gaat.¹⁷¹

3.6.2 Informatieverstrekking aan de RvdK of Veilig Thuis (op verzoek van de RvdK of Veilig Thuis of uit eigen beweging)

3.6.2.1 Uitspraken tuchtcolleges voor de gezondheidszorg

Als het gaat om het verstrekken van gegevens op verzoek van de RvdK dan wel Veilig Thuis of uit eigen beweging is de lijn in de tuchtrechtspraak niet echt eenduidig. Tuchtrechters toetsen

167 LKO 20 september 2019. Speciaal onderwijs/voortgezet speciaal onderwijs. 108556 en LKO 16 juli 2019. Primair onderwijs. 108725.

168 LKO, sector Primair onderwijs 10 juli 2019, 108722.

169 LKO, sector Primair onderwijs 15 juni 2016, 107181.

170 Geschillencommissie publieke gezondheid 1 juni 2017, 109978, Geschillencommissie Ambulancezorg 10 januari 2018, 112210 en Geschillencommissie Kinderopvang 11 december 2017, 2018-113334.

171 CvT KJ 11 januari 2019, 18.058Ta.

(soms) aan de criteria van conflict van plichten of aan de professionele normen van artikel 4 KNMG-meldcode. Dit laatste artikel is bedoeld voor het doen van spontane meldingen door professionals en gaat uit van een ruimer afwegingskader.¹⁷²

Bruning en Sombroek schrijven in een annotatie bij een uitspraak van het RTG Den Haag (2018)¹⁷³ dat het stappenplan uit de KNMG-meldcode (artikel 4 KNMG-meldcode) niet aan de orde is als het gaat om het verstrekken van informatie op verzoek van de RvdK (artikel 10 KNMG-meldcode).¹⁷⁴ Het ligt anders als een hulpverlener zelf overweegt om informatie te delen met bijvoorbeeld de RvdK. Als de RvdK zich echter meldt met het verzoek om informatie te delen heeft een hulpverlener minder beoordelingsruimte, aangezien de informatie veelal noodzakelijk is om kindermishandeling te stoppen of een redelijk vermoeden daarvan te laten onderzoeken. Ook dan verdient het de voorkeur dat deze informatie met toestemming van de ouders wordt verstrekt. Het is daarbij ook de taak van de RvdK om de hulpverlener goed te informeren en aan hem uit te leggen dat de gevraagde informatie nodig is in het kader van zorgen over een eventuele kindermishandeling. Bruning en Sombroek concluderen dat het handelen van de betrokken huisarts niet moest worden getoetst aan artikel 4 KNMG-meldcode maar aan artikel 10 KNMG-meldcode.¹⁷⁵

Een uitspraak van het CTG¹⁷⁶ uit 2019 maakt inzichtelijk dat *een oordeel* van de RvdK over een aanwezige noodzaak om informatie te delen *niet* voldoende is voor een professional om zonder toestemming van betrokkene informatie te verstrekken aan de RvdK. Het gaat dan specifiek om artikel 1:240 BW. Een professional moet nog altijd zelf een afweging maken op de vijf volgende punten:

- welk doel de informatieverstrekking dient;
- of er een andere weg is om dat doel te bereiken;
- of het mogelijk is om degene die het betreft om toestemming te vragen om de informatie te verstrekken;
- of de belangen van het kind zwaarder wegen dan de belangen die gediend worden, indien de arts besluit te zwijgen;
- indien hij besluit tot verstrekking van informatie, aan wie hij die verstrekt en welke informatie het betreft.

Pas als deze vijf vragen zorgvuldig beantwoord zijn, kan een professional zijn geheimhoudingsplicht doorbreken en informatie delen met de RvdK, aldus de uitspraak van het CTG. Deze uitspraak maakt duidelijk dat degene over wie het gaat allereerst geïnformeerd moet worden, tenzij het belang van het kind zich daartegen verzet. Daarnaast heeft een professional de verantwoordelijkheid om zelf te bepalen of de noodzaak ook daadwerkelijk aanwezig is om de gevraagde

172 RTG Den Haag 9 januari 2018, ECLI:NL:TGZRSGR:2018:12, *Tijdschrift voor gezondheidsrecht* 2018/3, p. 232-241 met noot van Bruning en Sombroek.

173 RTG Den Haag 9 januari 2018, ECLI:NL:TGZRSGR:2018:12, *Tijdschrift voor gezondheidsrecht* 2018/3, p. 232-241 met noot van Bruning en Sombroek.

174 Dit is met de vernieuwde KNMG-meldcode 2018 artikel 8.

175 Dit is met de vernieuwde KNMG-meldcode 2018 artikel 8.

176 CTG 6 juni 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:155.

informatie aan de desbetreffende aanvrager te verstrekken. Deze uitspraak wijkt af van het standpunt van de meldcode KNMG 2018, waarin in artikel 6 en 8 wordt uitgelegd dat een arts feitelijk weinig ruimte heeft om een verzoek van de RvdK of Veilig Thuis af te wegen. Door de uitspraak van het CTG lijkt een professional nu meer ruimte te krijgen en lijkt het CTG de bepalingen waarin een meldrecht is neergelegd voor een professional (artikel 5.2.6 Wmo 2015 en artikel 1:240 BW) te zijn vergeten.

3.6.2.2 NIP

Een uitspraak van het College van Toezicht van het NIP¹⁷⁷ over het verstrekken van informatie aan het AMK laat zien dat de betekenis van artikel 53 lid 3 Wet op de Jeugdzorg nog niet bij iedereen goed bekend is. Dit artikel gaf de professional met een beroepsgeheim de mogelijkheid om, zonder toestemming van de betrokkene(n), inlichtingen te verstrekken aan het AMK. De professional moet dan wel kunnen onderbouwen dat doorbreking van het beroepsgeheim noodzakelijk is om een redelijk vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken. In deze uitspraak was er mogelijk een vermoeden van kindermishandeling, maar dit vermoeden is niet geverifieerd bij klagers. De informatie is direct verstrekt aan het AMK. Het was zorgvuldiger geweest als verweerder bij het AMK kenbaar had gemaakt dat zij eerst toestemming moest vragen aan betrokkenen. In de beroepscode van het NIP is ook aangegeven is dat inlichtingen pas verstrekt mogen worden nadat toestemming is gevraagd aan de ouders.

Het AMK heeft telefonisch contact gezocht met verweerder, psycholoog, vanwege een onderzoek dat zij verrichten naar het gezin van klagers naar aanleiding van verschillende zorgmeldingen. Het AMK heeft verweerder verzocht om informatie. Verweerder heeft informatie verstrekt. O.a. over de diagnose, die niet door ouders wordt geaccepteerd. Zij heeft niet eerst klagers geïnformeerd, voordat ze de informatie verstrekte. In de uitspraak verwijst het College van Toezicht naar artikel 53 lid 3 Wet op de Jeugdzorg (WJZ) die iedere professional met een beroepsgeheim de mogelijkheid geeft om zonder toestemming van de betrokkenen inlichtingen te geven aan het AMK. Informatie kan worden verstrekt indien de beroepsbeoefenaar dit noodzakelijk acht om een redelijk vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken. Het College is van mening dat de psycholoog gezien de omstandigheden een redelijk vermoeden zou kunnen hebben van kindermishandeling. Ze heeft dit echter niet geverifieerd bij de ouders. Op grond van haar beroepscode mag ze pas inlichtingen verstrekken nadat ze toestemming heeft gevraagd aan de ouders van haar cliënt gelet op de bestaande vertrouwensrelatie. Bovendien heeft de psycholoog ook informatie aan het AMK verstrekt die niet relevant is.

3.6.2.4 Landelijke klachtencommissie onderwijs (LKO)

De uitspraken van de LKO onderstrepen dat een school op verzoek van de RvdK informatie mag delen over leerlingen zonder toestemming van de ouders. Als de RvdK zich meldt bij school gaat het doorgaans om ingrijpende situaties. De uitspraken laten echter ook zien dat ouders hierover geïnformeerd moeten worden, behalve als de veiligheid van de betrokken kinderen in het geding

177 CvTt NIP 14/05, 5 november 2014.

is.¹⁷⁸ Elke school behoort over een informatieprotocol te beschikken inzake de informatieverstrekking aan derden en de terugkoppeling daarvan aan de ouders.

3.7 Opvattingen in de literatuur over de (werking van) de wet

Doel van het besluit en de meldcode is niet om meer te gaan melden maar om professionals bewust te maken van (de impact van en de signalen van) huiselijk geweld en kindermishandeling en daar zorgvuldig mee om te gaan. In de wetenschappelijke literatuur hebben diverse auteurs, voornamelijk gezondheidsjuristen en juristen uit de hoek van het familie- en jeugdrecht, zich uitgelaten over de werking van de Wet verplichte meldcode en in het bijzonder de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het stappenplan.¹⁷⁹ De auteurs zitten qua opvattingen niet altijd op een lijn, wat niet bijdraagt aan een verduidelijking voor professionals die te maken hebben met vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. In de literatuur wordt gerefereerd aan het conflict van plichten, het beroepsgeheim en de zorgplicht van professionals als het gaat om kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Het zijn dezelfde thema's die ook terugkeren in de jurisprudentie.

Wettelijke grondslag in de Wgbo

Er zijn auteurs¹⁸⁰ die opperen dat artsen behoefte hebben aan meer houvast als het gaat om vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld. Zij bepleiten dat de wetgever een specifieke uitzondering op het beroepsgeheim in gezondheidswetgeving, bijvoorbeeld de Wgbo, moet opnemen. Volgens Bruning hebben artsen daardoor meer grip op de situatie, hoeven ze minder te twijfelen over de belangenafweging bij het conflict van plichten, dat bovendien tot enige terughoudendheid kan leiden en kunnen zij minder snel tuchtrechtelijke gevolgen verwachten.¹⁸¹ Ook de Raad van State adviseerde op het ontwerp Besluit verplichte meldcode dat de wetgever eerst de bestaande wetgeving aan moet passen door een uitzondering op het beroepsgeheim op te nemen (zie paragraaf 3.3.2.4). Doorbreking van het beroepsgeheim is alleen mogelijk op grond van (veronderstelde) toestemming, conflict van plichten of een wettelijk voorschrift. Het melden van vermoedens van kindermishandeling als arts, zonder toestemming van de ouders, is in lijn met internationale bepalingen. Bruning onderbouwt haar standpunt met het VN-Kinderrechtenverdrag en het Verdrag van Lanzarote uit 2007 van de Raad van Europa. Dit verdrag roept lidstaten op om maatregelen te treffen zodat regels over het beroepsgeheim van professionals geen belemmering mogen vormen voor het melden van een vermoeden van kindermishandeling.¹⁸² Bruning benadrukt dat een wettelijke grondslag in het gezondheidsrecht voor het melden van zorgen of een vermoeden van kindermishandeling een arts niet ontslaat van zijn inspanningsverplichting om het gesprek aan te gaan met de ouders en zoveel mogelijk samen op zoek te gaan naar oplossingen voor de ontstane situatie.

178 LKO, sector Primair Onderwijs, 15 mei 2013, 105698; LKO, sector Primair Onderwijs 5 november 2013, 105668.

179 Dit betekent dat in de literatuur veelal wordt gesproken over de rol van artsen.

180 Bruning 2013, p. 102-112 en Sombroek-Van Doorm 2019, p. 274-279.

181 Bruning 2013, p. 117.

182 Bruning 2013, p. 114.

De Roode is minder te spreken over het voorstel van Bruning om in de Wgbo voor vermoedens van kindermishandeling een uitzonderingsgrond op het beroepsgeheim op te nemen.¹⁸³ Zij zag reeds in 2013 meer heil in een combinatie van een wettelijk meldrecht met een verplicht toe te passen meldcode. Een wettelijk meldrecht biedt aan professionals meer beslissingsruimte dan een beroep op het conflict van plichten. Volgens de Roode *'holt het meldrecht het beroepsgeheim dus inderdaad enigszins uit, maar laat het de voordelen van het beroepsgeheim tegelijkertijd in stand'*.¹⁸⁴ Het voordeel van een meldcode in relatie met een meldrecht is dat melden geen doel op zich is. Deze combinatie zorgt ervoor dat hulpverlening voorop blijft staan. De Roode benadrukt dat met een meldplicht de uitgangspunten van het beroepsgeheim onder druk komen te staan. Het beroepsgeheim dient allereerst een individueel belang, inhoudende dat een arts vertrouwelijk omgaat met de gegevens van een patiënt. Daarnaast dient het beroepsgeheim een algemeen belang; de toegankelijkheid van de zorg. Een meldplicht kan ertoe leiden dat ouders minder snel naar een arts gaan en dat artsen op hun beurt overgaan tot defensief melden. Met alle gevolgen van dien voor de toegankelijkheid van de zorg. De Roode is voorstander van andere interventies als het gaat om kindermishandeling. Het gaat veel meer om het verbeteren van de onderlinge samenwerking tussen hulpverleners, het beter herkennen van signalen en het aanbieden van passende hulp. De meldcode biedt nu de ruimte aan professionals om zorgvuldige stappen te kunnen zetten, waarbij het doen van een melding soms toch noodzakelijk kan zijn. In dat kader is het belangrijk dat het CTG de ruimte die de meldcode biedt aan professionals ook respecteert. Het is overigens wel de vraag of deze ruimte nog voldoende aanwezig na de introductie van het afwegingskader. Ploem en Sombroek¹⁸⁵ zijn daar somber over. Zij zijn van mening dat de afwegingsruimte van professionals te veel wordt beperkt door het afwegingskader. Valt er nog wel iets af te wegen, vragen de auteurs zich af. *'Kinderen en ouders kunnen alleen op de zorgverlening blijven vertrouwen indien het geheim van de spreekkamer slechts zonder hun toestemming wordt doorbroken als hieraan een zorgvuldige en gedegen afweging vooraf is gegaan'*, aldus Ploem en Sombroek.

Nu het conflict van plichten niet langer de juridische grondslag vormt voor het doorbreken van het beroepsgeheim bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld gaat Sombroek¹⁸⁶ in haar proefschrift op zoek naar een andere grondslag. Zij stelt een alternatieve grondslag voor gegevensverstrekking voor in geval van kindermishandeling, namelijk de zorgplicht die is neergelegd in artikel 7:453 BW. Als een professional een melding doet bij Veilig Thuis toetst hij of zijn handelen voldoet aan de uitgangspunten van goed hulpverlenerschap. Het handelen moet voldoen aan de professionele standaard en in het licht van kindermishandeling en huiselijk geweld is dat het stappenplan, met daarin het afwegingskader, van de 'verbeterde meldcode'. De insteek van Sombroek is vernieuwend, aangezien de KNMG en ook Bruning spreken over de zorgplicht die wordt afgewogen tegen de zwijgplicht, maar niet zozeer als grondslag voor het melden van (vermoedens van) kindermishandeling of het verstrekken van informatie op verzoek van de Veilig Thuis of de RvdK. De KNMG vertaalt de zorgplicht als een verplichting van de arts dat hij

183 De Roode 2013, p. 123-135.

184 De Roode 2013, p. 130.

185 Ploem & Sombroek-Van Doorm 2018.

186 Sombroek-Van Doorm 2019, p. 279.

actie onderneemt als er vermoedens zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.¹⁸⁷ In de publicaties van Sombroek wordt duidelijk uitgelegd dat de afgelopen jaren afstand is genomen van het leerstuk van conflict van plichten. Het gaat immers niet langer om zwijgen-tenzij maar om spreken-tenzij. Sombroek is van mening dat informatieverstrekking van groot belang is bij kindermishandeling en daar past een restrictief toetsingskader – de leer van conflict van plichten – niet (meer) bij.¹⁸⁸

Informatieverstrekking aan de RvdK en Veilig Thuis

In lijn met de Wet verplichte meldcode is er in de literatuur ook aandacht voor informatieverstrekking door professionals aan de RvdK en Veilig Thuis. Het gaat in dit geval om het geven van informatie op verzoek van de RvdK en/of Veilig Thuis. Een thema dat ook in de jurisprudentie een veel besproken onderwerp is (zie paragraaf 3.5 en 3.6). Kastelein¹⁸⁹ acht het verstandig om op basis van recente uitspraken in het tuchtrecht¹⁹⁰ de meldcode van de KNMG (2018) grondig te bekijken vooral als het gaat om informatieverstrekking aan Veilig Thuis en/of de Raad voor de Kinderbescherming. Volgens Kastelein is de KNMG-meldcode onduidelijk over de kaders waarbinnen professionals een afweging moeten maken om hun beroepsgeheim te doorbreken. Is dat het conflict van plichten (in de zin van het voorkomen van zeer ernstige schade aan een derde) of is er een meldrecht op grond van artikel 5.2.6 Wmo 2015 en gelden in dat kader minder strikte normen? Kastelein vraagt zich af of de normen uit de Wmo 2015 minder strikt zijn dan die van de leer van conflict van plichten. In de KNMG-meldcode is te lezen dat altijd *vooraf contact* moet plaatsvinden met de wettelijk vertegenwoordigers en/of het kind als een professional het voorname heeft om informatie (op verzoek van Veilig Thuis dan wel de RvdK) te delen met Veilig Thuis of de RvdK. Daarnaast moet de professional zich ook *inspannen* om toestemming te krijgen van de wettelijk vertegenwoordigers en/of het kind, tenzij de veiligheid van de professional in het geding is dan wel de veiligheid van het kind en er een kans bestaat dat het contact met de cliënt verloren gaat. Als een professional zelf een melding doet is er een uitvoerig stappenplan, dat recentelijk is aangepast, maar dit stappenplan is er niet als een professional wordt benaderd door Veilig Thuis en/of de RvdK.

Sombroek waarschuwt artsen dat een verzoek van Veilig Thuis of de RvdK voor het delen van informatie naar aanleiding van een ingesteld onderzoek niet betekent dat een arts deze informatie ook mag verstrekken. Zij pleit voor een duidelijk toetsingskader en benoemt in dat kader een stappenplan dat duidelijkheid biedt voor een arts maar ook de tuchtrechter.¹⁹¹

In een recente uitspraak van het CTG van 6 juni 2019, die reeds in paragraaf 3.6 is aangehaald, wordt een aanzet gegeven voor een dergelijk stappenplan als een professional op verzoek van de

187 KNMG-meldcode 2018, p. 43.

188 Sombroek-Van Doorm 2019, p. 279.

189 Kastelein 2019, p. 352-359.

190 Bijvoorbeeld: RTG Den Haag 9 januari 2018, ECLI:TGZRSGR:2018:12, CTG 31 juli 2018, ECLI:NL:TGZCTG:2018:232 en CTG 24 juli 2018, ECLI:NL:TGZCTG:2018:215.

191 Sombroek- Van Doorm 2019, p. 274-279.

RvdK of Veilig Thuis informatie overweegt om informatie te delen.¹⁹² In artikel 1:240 BW staat het noodzakelijkheids criterium centraal. Een professional mag op grond van dit artikel, ook als er niet sprake is van een vermoeden van kindermishandeling, zonder instemming van betrokkene(n) informatie delen met de RvdK. Van belang is dat de informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken van de RvdK wat in de praktijk een zeer ruime formulering is. In deze uitspraak wordt echter onvoldoende duidelijk gemaakt waaruit het noodzakelijkheids criterium bestond, aldus Versteeg die een annotatie schreef bij de uitspraak.¹⁹³ Versteeg bepleit dat het getuigt van zorgvuldig handelen als betrokkene van tevoren wordt geïnformeerd over de informatie die met de RvdK wordt gedeeld. In de KNMG-meldcode kindermishandeling en geweld (2018) wordt specifiek aandacht besteed aan contact met de RvdK (artikel 8). Het gaat dan echter specifiek om het delen van informatie die *noodzakelijk* is om kindermishandeling te stoppen of een redelijk vermoeden daarvan te laten onderzoeken. De toelichting bij artikel 8 van de meldcode laat echter ook zien dat een arts weinig tot geen ruimte heeft om iets af te wegen. De uitspraak van het CTG lijkt daarvoor nu wel een opening te bieden.

3.8 Slotopmerking

In de wetsgeschiedenis, de jurisprudentie maar ook de wetenschappelijke literatuur over de ('verbeterde') meldcode is relatief veel aandacht voor de sector gezondheidszorg maar weinig aandacht voor de andere sectoren zoals onderwijs. Daarnaast valt op dat veel aandacht uitgaat naar het thema kindermishandeling en weinig aandacht wordt besteed aan andere vormen van huiselijk geweld zoals ouderenmishandeling. Dit laatste is opvallend gezien het aantal kwetsbare ouderen in Nederland, een aantal dat de komende jaren alleen maar gaat toenemen. Daarnaast is het vanuit de optiek van meer aandacht voor preventie en vroegsignalering opmerkelijk dat in de parlementaire stukken dan wel de wetenschappelijke literatuur weinig te vinden is over de kinderopvang. Juist in deze sector is sprake van langdurig en intensief contact met de meest kwetsbare kinderen en zou meer aandacht voor het thema enorme winst kunnen betekenen.

In de literatuur discussiëren auteurs over de juridische grondslag voor professionals om een melding over kindermishandeling en/of huiselijk geweld te mogen doen. Ook in de rechtspraak, voornamelijk in die van de tuchtcolleges, komt deze discussie terug. Juristen uit de hoek van familie- en jeugdrecht en gezondheidsrecht debatteren met elkaar over dit thema. Moet de wetgever in de Wgbo een uitzonderingsgrond op het beroepsgeheim opnemen zodat een professional zodra er een vermoeden is van kindermishandeling of huiselijk geweld zijn of haar beroepsgeheim moet doorbreken? De 'verbeterde meldcode' met het afwegingskader biedt volgens critici weinig meerwaarde voor professionals omdat zij hierdoor weinig tot geen ruimte overhouden om zelf na te mogen denken over het wel of niet doen van een melding.

De strekking van de jurisprudentie (in de diverse sectoren waaronder ook onderwijs en kinderopvang), het basismodel meldcode en de KNMG-meldcode lijkt echter vrij duidelijk en eenduidig te zijn. Het uitgangspunt is dat een professional vooraf in gesprek gaat met de cliënt over de signalen en zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort de cliënt de ruimte te

192 CTG 6 juni 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:155.

193 CTG 6 juni 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:155, *Gezondheidsrecht Updates*, m.nt. C.G. Versteeg (annotaties GZR_2019_0179).

krijgen om te reageren op signalen en op het voornemen om een melding te doen, aldus de toelichting in het basismodel meldcode. Het gaat om het voeren van een open gesprek met de cliënt waarbij de professional zich inspant om toestemming te krijgen. Het is nadrukkelijk geen vereiste om toestemming te verkrijgen maar het is wel een algemene norm dat een professional zich bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld zoveel mogelijk inspant om in gesprek te gaan met de cliënt. Als de uitkomst van het gesprek niet leidt tot toestemming van de cliënt voor het doen van een melding, biedt de meldcode voldoende houvast om wel of niet tot een melding over te gaan.

De criteria voor het conflict van plichten zijn niet letterlijk (meer) terug te vinden in de 'verbeterde meldcode'. Als dat nog wel het geval zou zijn, zou alleen bij hoge uitzondering een melding kunnen worden gedaan door professionals. Dat zou strijdig zijn met het huidige uitgangspunt 'spreken-tenzij'. De 'verbeterde meldcode' vult het wettelijk meldrecht in met professionele normen en daarmee wordt afstand genomen van het conflict van plichten als grondslag voor het doen van een melding van kindermishandeling of huiselijk geweld. De juridische analyse heeft inzichtelijk gemaakt dat professionals zich niet mogen verschuilen achter allerlei regels. Ze hebben een zorgplicht als het gaat om de thema's kindermishandeling en huiselijk geweld. Het hoeft dan niet altijd te gaan om het doen van een melding. De Roode schreef in 2013, vlak voordat de 'verbeterde meldcode' in werking trad, *'dat een melding een uiterste stap moet blijven. Het gaat erom of er hulp wordt geboden en daarvoor is een melding lang niet altijd noodzakelijk. Een meldcode draagt eraan bij dat melding zo veel mogelijk wordt voorkomen, terwijl hij tegelijkertijd aanzet tot het ondernemen van actie.'*¹⁹⁴ Sombroek benadrukt dat informatieverstrekking van groot belang is bij kindermishandeling.

De juridische analyse maakt ook inzichtelijk dat diverse stakeholders worstelen met het juridisch kader als het gaat om het verstrekken van informatie op verzoek van de RvdK of Veilig Thuis. Het stappenplan uit de 'verbeterde meldcode' biedt op dat moment weinig houvast. Het CTG heeft in 2019 een aanzet gegeven voor professionals om zorgvuldig om te gaan met een verzoek van Veilig Thuis of de Raad om gegevens over een cliënt in het kader van kindermishandeling of huiselijk geweld te verstrekken. Maar deze aanzet is weer breder dan bijvoorbeeld de KNMG voorschrijft in zijn meldcode.

De in dit hoofdstuk uitgevoerde analyse van de wetsgeschiedenis, jurisprudentie en wetenschappelijke literatuur heeft in ieder geval inzichtelijk gemaakt dat in het belang van het zorgvuldig en vooral tijdig omgaan met signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld een zuivere toepassing van de leer van conflict van plichten niet meer aan de orde is en ook niet meer wenselijk is. De verwarring die in de literatuur, de jurisprudentie en wellicht ook de verschillende meldcodes wordt gecreëerd draagt er nog niet toe bij dat in de praktijk voor professionals helder is wat de wettelijke grondslag is voor het doen van een melding van kindermishandeling of huiselijk geweld of het verstrekken van informatie op verzoek van de RvdK of Veilig Thuis.

194 De Roode 2013.

4

De meldcode in de praktijk

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de bevindingen van het empirisch onderzoek, bestaande uit een enquête onder verschillende groepen professionals en organisaties van de meldcode, interviews met experts, interviews met volwassenen en jeugdigen en groepsgesprekken met professionals. De bevindingen zijn aangevuld met bestaand onderzoeksmateriaal en cijfers over huiselijk geweld.¹⁹⁵ Daarnaast zijn in dit hoofdstuk voorbeelden uit de praktijk en uit gesprekken met volwassenen en jeugdigen opgenomen in kaders.

De eerste paragrafen gaan in op de context waarbinnen de meldcode zich afspeelt. Paragraaf 4.2 gaat kort in op de cijfers met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling. Paragraaf 4.3 beschrijft het landelijke meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis'. Paragraaf 4.4 gaat in op de implementatie van de meldcode in de praktijk en paragraaf 4.5 beschrijft hoe de kennis en het gebruik van de meldcode worden bevorderd door (met name) organisaties. Paragraaf 4.6 gaat in op het gebruik van de meldcode. Het doorlopen van de stappen in de praktijk staat in deze paragraaf centraal. Onder andere wordt ingegaan op wat maakt dat professionals de meldcode wel of niet gebruiken, op het doen van een melding bij Veilig Thuis en op de kind-check/mantelzorgverlenerscheck. De Wet verplichte meldcode is gelijktijdig met de Wet verwijzindex risicjongeren geëvalueerd. Daarom wordt in paragraaf 4.6.3 (onder stap 3) nader ingegaan op de samenhang tussen beide wetten. In paragraaf 4.7 staat de samenwerking bij toepassing van de meldcode centraal. Het gaat in dat geval om de samenwerking met andere professionals en de samenwerking met Veilig Thuis. In paragraaf 4.8 staat de werking van de meldcode centraal en wordt beschreven of professionals zich ondersteund voelen en welke opvattingen zij hebben over het doelbereik van de wet. In paragraaf 4.9 is een samenvatting opgenomen.

¹⁹⁵ Zie de methodologische verantwoording in hoofdstuk 2.

Enquêteresultaten

De enquête is uitgezet onder verschillende professionals en organisaties in alle sectoren. Niet elke enquête heeft tot voldoende respons geleid, daarom zijn in dit hoofdstuk alleen de resultaten gepresenteerd van medewerkers in de kinderopvangsector,¹⁹⁶ kinderopvangorganisaties,¹⁹⁷ orthopedagogen, jeugdverpleegkundigen, wijkverpleegkundigen, leerplichtambtenaren, jeugdzorgorganisaties en gemeenten. De resultaten zijn telkens naast elkaar gepresenteerd, maar zijn niet zonder meer met elkaar te vergelijken, omdat elke sector zijn eigen context kent. Ook is de respons niet hoog genoeg om tot betrouwbare verschillen tussen sectoren te komen. De resultaten dienen als ondersteuning aan de kwalitatieve bevindingen en kunnen niet op zichzelf gelezen worden. Omdat de respons bij de orthopedagogen dusdanig laag is (in vergelijking tot de totale populatie), is dit in de tabellen door middel van een grijze kolom aangeduid.

De sector kinderopvang heeft voldoende respons behaald om betrouwbare uitspraken te doen over de omgang met de meldcode in die sector, deze resultaten kunnen dus wél zelfstandig worden gelezen.

4.2 Cijfers met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling

Het WODC heeft in 2019 een prevalentieonderzoek uitgevoerd naar huiselijk geweld. In dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen huiselijk geweld onder volwassenen, kinderen¹⁹⁸ en ouderen¹⁹⁹.

Volwassenen

Uit het onderzoek van het WODC blijkt dat 5,5% van de volwassenen in een periode van vijf jaar wel eens met een voorval van fysiek en/of seksueel geweld in huiselijk kring te maken heeft gehad. Het gaat om 6,2% van de vrouwen en 4,7% van de mannen. Dit zijn in totaal circa 747.000 mensen van achttien jaar of ouder. Bijna 20% van de slachtoffers heeft structureel fysiek en/of seksueel huiselijk geweld meegemaakt; dat wil zeggen geweld dat maandelijks, wekelijks of dagelijks voorkwam.²⁰⁰ De onderzoekers van het WODC concluderen op basis van wetenschappe-

196 Hieronder vallen naast medewerkers bij de kinderopvang ook gastouders, peuterspeelzaalmedewerkers en medewerkers op de buitenschoolse opvang.

197 Hieronder vallen naast kinderopvanglocaties, gastouderlocaties/-bureaus, peuterspeelzalen en de buitenschoolse opvang.

198 Het gaat hier om twee onderzoeken, een onderzoek onder scholieren van 12 tot en met 17 jaar die in de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs zitten en een onderzoek naar kindermishandeling onder kinderen van 0 tot en met 17 jaar oud.

199 In het prevalentieonderzoek is geweld tegen ouderen gedeeltelijk buiten beeld gebleven. Waar ouderen mishandeld worden door hun (ex-)partner of door anderen uit de huiselijke kring valt dit onder huiselijk geweld. Zie: Ten Boom & Wittebrood 2019, p. 24 (voetnoot 14) en p. 39 (voetnoot 28). Hiernaar is wel afzonderlijk in opdracht van het WODC onderzoek gedaan. Zie daarvoor Bakker e.a. 2018.

200 Ten Boom & Wittebrood 2019, p. 50.

lijke literatuur, waaruit bekend is dat de slachtoffers van het meest ernstige geweld niet goed bereikt worden met dit type onderzoek, dat de groep slachtoffers waarschijnlijk groter is.²⁰¹

Kinderen

De schattingen van de jaarlijkse prevalentie van kindermishandeling in Nederland lopen uiteen. Een zelfrapportage-onderzoek onder scholieren laat zien, dat naar schatting circa 12% van de scholieren tussen de twaalf en zeventien jaar, in het afgelopen jaar weleens met kindermishandeling te maken heeft gehad (10% van de jongens en 15% van de meisjes). Het gaat om fysieke mishandeling, dreigen met slaan door ouders/verzorgers en als kind getuige zijn van fysieke confrontatie tussen de ouders en om seksueel misbruik – bij dit laatste kunnen ook plegers van buiten het gezin betrokken zijn.²⁰² Uit het in 2017 uitgevoerde prevalentie onderzoek van het WODC onder professionals, blijkt dat jaarlijks naar schatting tussen de 90.000 en 127.000 kinderen van nul tot en met zeventien jaar het slachtoffer zijn van tenminste één vorm van kindermishandeling. Dit komt neer op ongeveer 3% van de nul tot en met zeventien jarigen en komt overeen met studies uit 2005 en 2010, waarin werd uitgegaan van respectievelijk 109.000 en 117.000 gevallen.²⁰³ Naast fysieke en emotionele mishandeling vallen hieronder ook zaken van ernstige verwaarlozing (het kind krijgt bijvoorbeeld niet de zorg en/of de verzorging die het nodig heeft); dat is zelfs de grootste groep. Meisjes en jongens zijn vrijwel even vaak slachtoffer van kindermishandeling, met uitzondering van seksueel misbruik en emotionele mishandeling. Daarvan zijn meisjes significant vaker het slachtoffer.²⁰⁴

Ouderen

De onderzoekers van de prevalentiestudie van het WODC schatten in dat in totaal 5,5% van de ouderen sinds 65-jarige leeftijd is mishandeld en 2% van de ouderen ieder jaar. Uit een ander onderzoek van het WODC over de aard en omvang van ouderenmishandeling volgt dat één op de twintig thuiswonende ouderen (65+) ooit te maken krijgt met ouderenmishandeling en dat jaarlijks één op de vijftig ouderen te maken krijgt met ouderenmishandeling.²⁰⁵ Het ging in dit geval vooral om psychische mishandeling, fysieke mishandeling en financiële benadeling.

4.3 ‘Geweld hoort nergens thuis’

In 2018 is in opdracht van het ministerie van VWS, het ministerie van JenV en de VNG het nationale meerjarenprogramma ‘Geweld hoort nergens thuis’ gepresenteerd.²⁰⁶ Dat programma is

201 Ten Boom & Wittebrood 2019, p. 89.

202 Schellingerhout & Ramakers 2017.

203 Ten Boom & Wittebrood 2019, p. 72.

204 Ten Boom & Wittebrood 2019, p. 70 e.v.

205 Bakker e.a. 2018, p. 59.

206 Bij het opstellen van het programma zijn verschillende partijen geconsulteerd, zoals de voormalige Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik, de Kring van Veiligheid, wethouders, burgemeesters, gemeenteambtenaren, het OM, politie, AUGE0, de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, Reclassering, beroepsgroepen zoals de jeugdgezondheidszorg, de vrouwenopvang en Humanitas. Zie: Geweld hoort nergens thuis 2018, p. 7.

opgesteld om regionale en lokale initiatieven te verbinden en te coördineren met als doel om huiselijk geweld te stoppen, terug te dringen en de schade ervan te beperken. Daarnaast beoogt het programma om de vicieuze cirkel van geweld (de overdracht van generatie op generatie) te doorbreken. De bedoeling is dat dat landelijke en regionale partijen multidisciplinair en systeemgericht werken.

Het programma is opgebouwd langs drie actielijnen met elk verschillende activiteiten en deelprojecten.²⁰⁷ Bij de eerste actielijn *'Eerder en beter in beeld'* wordt ingezet op het eerder en beter in beeld krijgen van huiselijk geweld door onder meer werkgevers alert(er) te maken op signalen, ervoor te zorgen dat professionals (meer) gaan werken met de meldcode en door Veilig Thuis en lokale (wijk)teams te versterken. De tweede actielijn *'Stoppen en duurzaam oplossen'* streeft naar het stoppen en doorbreken van de cirkel van huiselijk geweld en daarbij te zorgen voor duurzame oplossingen. Hierbij wordt ingezet op multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking, het beschikbaar maken van traumascreening, het strenger aanpakken van plegers en het sneller informeren van scholen. Bij de derde actielijn *'Specifieke groepen'* wordt aan specifieke doelgroepen, waaronder slachtoffers van loverboys, seksueel geweld, ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld, extra aandacht besteed.

In totaal worden er 28 regio's onderscheiden. De meeste regio's zijn georganiseerd naar de indeling van de Veilig Thuis-regio's, andere regio's zijn langs de lijnen van de centrumgemeenten (vrouwenopvang/geweld in huiselijke kring) georganiseerd. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling krijgt vorm in de samenwerking tussen professionals en organisaties in die verschillende regio's. De regio's vormen samen een bestuurlijk en inhoudelijk netwerk waarin de randvoorwaarden voor een multidisciplinaire, systeemgerichte en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling worden gecreëerd. Elke regio dient de inhoudelijke ambities uit het programma, waaronder ook de hierboven beschreven actielijnen, te vertalen naar een eigen actieplan. De regio's kunnen daarvoor de regiovisies die zij moeten opstellen gebruiken. Elke regio beschikt over een projectleider die er onder meer als taak heeft om ervoor te zorgen dat het landelijke programma aansluit op wat er precies in zijn of haar regio gebeurt en nodig is.

Een landelijk kernteam monitort de voortgang en effectiviteit van deze aanpak. Ieder half jaar verschijnt er een voortgangsrapportage. De commissie Onderzoeksprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' heeft in verband met de monitoring een impactmonitor ontwikkeld. De impactmonitor meet of er een wezenlijk verschil wordt gemaakt met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de levens van mensen die het raakt. Vanaf het najaar van 2019 wordt ook over de uitkomsten van deze monitor gerapporteerd.²⁰⁸

207 Zie: Geweld hoort nergens thuis 2018, p. 10 en 52.

208 Zie: Tweede voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 9 en Derde voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 11.

4.4 Implementatie

4.4.1 Invoering van de meldcode

Om organisaties te helpen de meldcode te implementeren heeft het ministerie van VWS een basismodel voor de meldcode opgesteld. Het basismodel is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. De bedoeling is dat de meldcode voor de eigen organisatie of praktijk wordt geconcretiseerd. Dit kan door bijvoorbeeld de beroepskrachten en de doelgroep specifieker te omschrijven, door nauwkeurig aan te geven welke beroepskrachten geacht worden welke stappen te zetten en wie binnen de organisatie of praktijk eindverantwoordelijk is.²⁰⁹ Het ministerie heeft bij het ontwikkelen van het basismodel zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de meldcodes en protocollen die in de jaren voor inwerkingtreding van de Wet verplichte meldcode al ontwikkeld waren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen.

Naast het basismodel van VWS is door het ministerie een checklist opgesteld voor bestuurders van organisaties die de meldcode moeten implementeren.²¹⁰ De checklist moet bestuurders ondersteunen bij de invoering van de meldcode binnen de eigen organisatie en gaat in op drie fasen (voorbereiding, implementatie en uitvoering). De checklist besteedt onder meer aandacht aan het opzetten van een implementatiestructuur, het opstellen van een implementatieplan, het aanpassen van procedures en werkprocessen, het aanpassen van het basismodel meldcode voor de eigen organisatie en de borging van het gebruik van de meldcode in de organisatie. De checklist geeft aan dat het op maat maken van het basismodel meldcode voor de eigen organisatie een belangrijk onderdeel is van de implementatie. Hierbij moet aangesloten worden bij een eventuele meldcode van de beroepsgroep omdat deze als de professionele standaard geldt. Organisaties worden aangespoord om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de termen die in de organisatie worden gebruikt (cliënt, patiënt, klant, deelnemer, leerling, etc.) en de rollen en verantwoordelijkheden te omschrijven van de verschillende (groepen) medewerkers.

In de praktijk is op drie verschillende manieren invulling gegeven aan de invoering van de meldcode. Ten eerste zijn door beroepsgroepen meldcodes opgesteld voor zelfstandige professionals. Het gaat om de meldcodes die binnen de sector gezondheidszorg zijn opgesteld. Denk daarbij aan de KNMG die een meldcode voor artsen heeft opgesteld. Deze meldcode bevat professionele normen wanneer een arts geacht wordt een melding te doen bij Veilig Thuis. Andere voorbeelden zijn de meldcode van de V&VN voor verpleegkundigen en de meldcode van de KNGF voor fysiotherapeuten.

Ten tweede hebben organisaties meldcodes vastgesteld die zijn gebaseerd op een modelmeldcode, opgesteld door de brancheorganisatie. Organisaties kunnen deze modelmeldcode gebruiken en volledig overnemen. Zij zijn daartoe echter niet verplicht en kunnen er ook voor kiezen om het model nader uit te werken en toe te schrijven naar hun eigen organisatie. Voorbeelden zijn de meldcodes voor sociaal werkers (BPSW) en leerplichtambtenaren en RMC-consulenten (Ingrado).

209 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

210 Zie: Checklist Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Binnen het onderwijs hebben de PO-raad en VO-raad algemene voorbeelden beschikbaar gesteld. Schoolinstellingen worden vervolgens geacht zelf een meldcode op te stellen. In de sector kinderopvang is het Protocol 'kinder mishandeling en grensoverschrijdend gedrag' opgesteld door BOinK, Brancheorganisatie Kinderopvang, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang en Sociaal Werk Nederland. De meldcode inclusief afwegingskader, de meldplicht en hoe om te gaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling, zijn hierin opgenomen. Incidenteel is een meldcode uit een andere sector als input gebruikt; een onderwijsinstelling heeft bijvoorbeeld de meldcode van de KNMG gebruikt en aangepast naar de eigen situatie.

Ten derde hebben grote organisaties 'eigen' meldcodes vastgesteld, bijvoorbeeld in de sector justitie. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft een eigen meldcode opgesteld voor alle instellingen die onder de DJI vallen, waaronder penitentiaire en justitiële jeugdinrichtingen. Per 1 januari 2019 heeft de DJI tevens een 'verbeterde meldcode' inclusief afwegingskaders in gebruik genomen. Het COA werkt ook met een eigen meldcode en heeft het afwegingskader opgenomen in het aangepaste protocol van de 'verbeterde meldcode'.²¹¹ De reclasseringsorganisaties (3RO: Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Leger des Heils Jeugdbescherming) hebben gezamenlijk een eigen meldcode vastgelegd in het handboek reclassering. Deze meldcode is voorzien van een afwegingskader. Verder heeft Halt een meldcode ingevoerd. Of deze aangepast is met een afwegingskader zoals bedoeld in de 'verbeterde meldcode' is niet bekend.

Uit de enquêtes blijkt dat in de praktijk met name wordt aangesloten bij een door de brancheorganisatie opgestelde meldcode (zie tabel 1). Circa een vijfde van de respondenten geeft aan dat gebruik wordt gemaakt van een door de eigen organisatie opgestelde meldcode. Het hebben van meerdere meldcodes in één organisatie komt onder onze respondenten weinig voor. Alleen onder de wijkverpleegkundigen en jeugdzorgorganisaties zijn respondenten die aangeven dat geen meldcode is ingevoerd in de organisatie.

Tabel 1: Welke meldcode wordt in uw organisatie gebruikt?

	Medewerkers kinderopvang (n=650)	Orthopedagogen (n=39)	Jeugdverpleegkundigen (n=71)	Wijkverpleegkundigen (n=145)	Kinderopvang-organisaties (n=740)	Jeugdzorgorganisaties (n=46)
Eigen meldcode organisatie	18%	26%	25%	16%	14%	24%
Meldcode van brancheorganisatie	78%	72%	72%	50%	85%	63%
Meerdere meldcodes binnen organisatie	1%	3%	1%	2%	1%	2%
Geen meldcode	0%	0%	0%	8%	0%	2%
Weet ik niet	3%	0%	1%	23%	1%	9%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

211 Zorgvuldig handelen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

Aan respondenten bij organisaties is gevraagd of de professionals die de meldcode moeten gebruiken binnen de organisatie, betrokken zijn bij het opstellen van de meldcode. Bij de kinderopvangorganisaties geeft 61% van de organisaties (n=100) aan dat bij het opstellen van de meldcode de inbreng van medewerkers is gevraagd. Bij jeugdzorgorganisaties geeft 81% (n=21) dat aan.

Onder de geïnterviewde personen waren weinig professionals die in een organisatie werken waar meerdere meldcodes gelden, de personen waarvoor dat wel geldt ervaren geen problemen met het bestaan van meerdere meldcodes. Een voorbeeld van een organisatie waar meerdere meldcodes bestaan is een ziekenhuis. Een ziekenhuis is als organisatie verplicht om een meldcode te hebben.²¹² Daarnaast zijn de beroepsgroepen die in het ziekenhuis werken, zoals artsen en verpleegkundigen, via hun professionele norm gebonden aan de meldcodes van de beroepsgroep. Deze professionals gebruiken over het algemeen de meldcode die door de achterliggende beroepsorganisatie is opgesteld.

Gemeenten dienen gezamenlijk een regiovisie op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling vast te stellen.²¹³ Een regiovisie heeft als doel om in regionaal verband te komen tot gezamenlijke beleidsuitgangspunten en afspraken over een integrale en gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een gesprekspartner vanuit een gemeente – die samen met zeventien andere gemeenten een dergelijke regiovisie heeft opgesteld – geeft bijvoorbeeld aan dat alle betrokken gemeenten in het kader van de regiovisie gezamenlijk een handreiking/checklist ontwikkelen. De bedoeling hiervan is om de werkwijze rondom de implementatie van de meldcode te stroomlijnen en te verduidelijken welke middelen beschikbaar zijn om de implementatie te bevorderen. Het gaat bijvoorbeeld om tips omtrent het meenemen van de meldcode in de inkoopvoorwaarden en subsidievoorwaarden van de gemeente. Gemeentelijke organisaties zijn op zichzelf niet wettelijk verplicht om een eigen meldcode vast te stellen. Uit de enquête onder beleidsmedewerkers van gemeenten komt naar voren dat (een deel van de) gemeenten ook voor de eigen organisatie een meldcode opstellen. Van de 114 gemeenten antwoordt 37% dat een meldcode voor de eigen gemeente was vastgesteld en 41% dat zij gebruik maken van een regionaal opgestelde meldcode.²¹⁴ Deze meldcodes zijn over het algemeen opgesteld ten behoeve van afdelingen waar veel contact is met burgers, zoals de afdeling werk en inkomen of maatschappelijke ondersteuning.

212 Dit volgt uit artikel 8 Wkkgz. Daarnaast is de 'Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen' in 2013 is opgesteld (en in 2019 geactualiseerd) met behulp van experts uit de beroepsgroepen Nederlandse Vereniging voor Spoedeisende Hulp Verpleegkundigen, Nederlandse Vereniging voor Heelkunde, Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde en de Vereniging Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling. De veldnorm beoogt te voorzien in een compact omschreven set van eisen en afspraken waar elk ziekenhuis in Nederland minimaal aan moet voldoen. In de veldnorm is onder meer opgenomen dat in het ziekenhuisspecifieke beleid de werkwijze is omschreven bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld conform de Wet verplichte meldcode, inclusief signaleringsinstrument en samenwerking met het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld.

213 Deze opdracht hebben gemeenten gekregen in de kamerbrief van de staatssecretaris van VWS van 14 december 2011. *Kamerstukken II, 2011-2012, 28 345, nr. 117.*

214 Bij deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk, dus het kan niet worden uitgesloten dat een gemeente zowel een eigen meldcode heeft opgesteld als dat gebruik wordt gemaakt van een regionaal opgestelde meldcode.

4.4.2 Wettelijk verplichte elementen in de meldcode

Volgens artikel 2, eerste lid van het Besluit verplichte meldcode dient elke meldcode in elk geval een stappenplan, een afwegingskader, een toebedeling van verantwoordelijkheden aan diverse groepen medewerkers en specifieke aandacht voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met gegevens te bevatten. Daarnaast is er een aantal elementen die toegevoegd moet worden indien deze van toepassing zijn, zoals bijzondere vormen van geweld, gebruik van de verwijsindex en de kindcheck. We hebben de organisaties gevraagd of deze elementen in de door de organisatie of professional gebruikte meldcode zijn opgenomen.²¹⁵ In tabel 2 zijn de resultaten opgenomen.

Het algemene beeld uit de enquête is dat in alle meldcodes (met uitzondering van één gemeente) een stappenplan is opgenomen. Ook het afwegingskader van de 'verbeterde meldcode' is in de meeste meldcodes opgenomen, alsmede de toebedeling van verantwoordelijkheden en de omgang met vertrouwelijke gegevens. Het Protocol 'kinder mishandeling en grensoverschrijdend gedrag' van BOinK besteedt aandacht aan de verwijsindex, maar slechts een kleine meerderheid van de kinderopvangorganisaties geeft aan dat in de meldcode aandacht is voor de verwijsindex. Daarnaast ontbreekt bij kinderopvangorganisaties de kindcheck in ruim een kwart van de gevallen. In een derde van de gemeenten is geen expliciete aandacht in de meldcode voor de omgang met vertrouwelijke gegevens.

Tabel 2: Zijn de volgende onderdelen opgenomen in uw meldcode? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Kinderopvang-organisaties (n=100)	Gemeenten (n=92)
Stappenplan	100%	99%
Afwegingskader	100%	95%
Toebedeling van verantwoordelijkheden binnen de organisatie	96%	76%
Omgang met vertrouwelijke gegevens	95%	70%
Aandacht voor specifieke vormen van geweld	91%	67%
Uitvoeren kindcheck	74%	82%
Aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de Verwijsindex Risicjongeren (VIR)	54%	71%

Bron: enquête organisaties en gemeenten, Pro Facto

4.4.3 Implementatie onder de aandacht door de inspecties

De (voorloper van de) IGJ onderzocht meerdere malen de implementatie en het gebruik van de meldcode. In 2013 onderzocht de IGJ de invoering van de meldcode in vijftien sectoren van de

²¹⁵ Hoewel de mantelzorgverlenerscheck niet genoemd is in de wet, hebben we deze wel opgenomen als antwoordmogelijkheid in de enquête.

gezondheidszorg. Conclusie was toen dat de invoering van de meldcode in de gezondheidszorg varieerde, maar nog onvoldoende was. Medewerkers waren over het algemeen te weinig geschoold in het gebruik van de meldcode.²¹⁶ De IGJ startte in 2016 opnieuw een onderzoek naar de implementatie van de meldcode. De IGJ interviewde hiervoor ruim 2.300 zorgaanbieders en hulpverleners telefonisch. Uit dat onderzoek bleek dat ruim een kwart van de respondenten de meldcode niet gebruikte of niet bekend was met de meldcode.²¹⁷ Ook concludeerde de IGJ dat het lage gebruik van de meldcode bij de vrijgevestigden in de GGZ opmerkelijk was, gezien zowel het grote aantal slachtoffers als daders van geweld in afhankelijkheid dat gedurende hun leven GGZ hulp nodig heeft (zie ook hoofdstuk 3, paragraaf 3.2.3.5 over de rol van de IGJ bij huiselijk geweld en kindermishandeling).

In 2018 schreef de IGJ in een vervolgonderzoek 65 GGZ-instellingen aan.²¹⁸ Deze organisaties kwamen op grond van de telefonische ronde in 2016 in beeld omdat bij hen de implementatie en uitvoering van de meldcode onvoldoende op orde leek. Het doel van dit vervolgtoezicht was om te onderzoeken of de grotere GGZ-instellingen die destijds de meldcode nog niet of deels geïmplementeerd hadden, het inmiddels op orde hebben. Het onderzoek liet zien dat het merendeel (97%) ondertussen ver gevorderd is met het implementeren en borgen van de meldcode in het zorgproces. Het duurde dus enkele jaren voordat bij de meeste grotere GGZ-instellingen de invoering van de meldcode gerealiseerd was.

Uit ZonMw onderzoek bleek verder dat psychiaters niet of onvoldoende bekend waren met de kindcheck. Om deze reden is, na eerdere vergelijkbare trajecten op de SEH, ambulancediensten en huisartsenposten, een implementatietraject gestart met als doel een succesvolle implementatie van de kindcheck binnen de GGZ te faciliteren.²¹⁹ In dit kader is een website ontwikkeld (kindcheck-ggz.nl) die in de informatiebehoefte van GGZ professionals moet voorzien, worden organisaties die de kindcheck (nog) niet of onvoldoende hebben geïmplementeerd ondersteund door bijvoorbeeld persoonlijke begeleiding en worden belemmeringen bij de praktische uitvoering van de kindcheck geïnventariseerd en gemonitord. De (voorlopige) resultaten van het implementatietraject laten zien dat bij steeds meer GGZ-instellingen de kindcheck is ingebed in het werkproces.

De Inspectie van het Onderwijs (IvO) heeft in de afgelopen jaren geen thematisch onderzoek naar de meldcode uitgevoerd, wel wordt het onderwerp tijdens het kwaliteitsonderzoek per school meegenomen. In deze evaluatie zijn 114 van deze kwaliteitsrapporten bestudeerd.²²⁰

216 Invoering van meldcode(s) huiselijk geweld en kindermishandeling binnen een aantal gezondheidszorgsectoren nog onvoldoende 2013.

217 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2017.

218 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz 2018.

219 ZonMw project 'implementatie impuls toepassing kindcheck bij de GGZ', 2015-2019; <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/project-detail/effectief-werken-in-de-jeugdsector/implementatie-impuls-toepassing-kindcheck-bij-ggz/>.

220 Bij elke subsector zijn 20 inspectierapporten uit 2017-2018 bekeken, met uitzondering van de sector speciaal basisonderwijs waar 14 inspectierapporten (alle online beschikbare in deze periode) zijn bekeken. Voor de periode 2017-2019 is gekozen, omdat de inspectie vanaf 2017 de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling heeft meegenomen bij inspectiebezoeken.

Daaruit blijkt dat niet uit alle rapporten goed te herleiden is óf de inspectie gekeken heeft naar de meldcode. Bij de scholen waar dit wel uit het rapport was af te leiden, bleek dat de meldcode aanwezig was en voldeed aan de wettelijke vereisten. Slechts bij twee scholen (een vmbo en mbo-school) is geconstateerd dat geen meldcode aanwezig was. Over het bevorderen van het gebruik van de meldcode is niet in alle kwaliteitsrapporten informatie terug te vinden; bij vijftien van de 114 rapporten is hierover iets opgenomen. Zeven keer wordt gerapporteerd dat het gebruik van de meldcode *niet* wordt bevorderd door het schoolbestuur. De IvhO constateert bijvoorbeeld: '[De meldcode] is wel vastgesteld, maar niet bij iedereen bekend. [...] Met het bestuur spreken wij af dat de school dit herstelt.' De inspectie benoemt in één van de rapporten dat bevorderen kan bestaan uit scholing.: 'De school verzorgt geen scholing over het gebruik van de meldcode voor docenten, teamleiders en overig personeel, zodat zij alert kunnen zijn op het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling.'

De Inspectie V&J heeft in 2015 in de justitiële sector onderzoek gedaan naar de aanwezigheid en het gebruik van de meldcode bij justitiële inrichtingen, reclasseringsorganisaties, Regionale Instellingen voor Beschermd Wonen (RIBW) en Halt. Uit het onderzoek van de inspectie V&J bleek dat het per organisatie verschilt of de respondenten op de hoogte zijn dat de eigen organisatie over een meldcode beschikt. Het onderzoek liet zien dat medewerkers van justitiële inrichtingen en van de RIBW's die wel over een meldcode beschikken, vaak niet bekend waren met de meldcode. Van de medewerkers in justitiële inrichtingen wist slechts 35% dat de organisatie hierover beschikt. Bij de RIBW's was dit 59%. Medewerkers van de reclasseringsorganisaties en Halt waren daarentegen bijna allemaal op de hoogte van de meldcode.²²¹

4.4.4 'Verbeterde meldcode'

Vanaf 1 januari 2019 is de meldcode aangescherpt; het opnemen van een afwegingskader in de meldcode is verplicht geworden en beroepskrachten zijn verplicht het afwegingskader in hun praktijk te gebruiken. In opdracht van de ministeries van VWS en VenJ is ter ondersteuning een basisdocument opgesteld.²²² De beroepsgroepen uit de zes sectoren kunnen dat basisdocument gebruiken. Daarbij hebben zij de ruimte gekregen om een afwegingskader 'op maat' te maken. In het basisdocument is toegelicht waarom de meldcode is uitgebreid met een afwegingskader en wat daar precies mee wordt bedoeld. Het basisdocument biedt daarnaast bouwstenen die beroepsgroepen kunnen gebruiken bij het opstellen van een afwegingskader.²²³

Uit de enquête blijkt dat bij vrijwel alle bevraagde kinderopvangorganisaties en gemeenten een afwegingskader is opgenomen in de meldcode (zie tabel 2). Verschillende organisaties (en beroepsverenigingen) in andere sectoren, waaronder het onderwijs, waren ten tijde van dit evaluatieonderzoek nog bezig waren met het implementatieproces van de 'verbeterde' meldcode. Niet elke organisatie neemt standaard het afwegingskader over van de beroepsorganisatie. Een reden hiervoor is dat de organisatie het afwegingskader specifiek(er) willen afstemmen op hun werk-

221 Zie: Rapport Meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling 2015, p. 5 en 14.

222 Afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018.

223 Afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018.

zaamheden/organisatie. Een andere reden is dat organisaties zelf al aan de slag waren met een 'eigen' afwegingskader voordat het afwegingskader voor de gehele beroepsgroep gereed was.

De meerderheid van de respondenten is op de hoogte van invoering van de verbeterde meldcode en de verplichting een afwegingskader te gebruiken. Alleen bij de wijkverpleegkundigen geeft een lager percentage respondenten, namelijk 50%, aan van de wijzigingen op te hoogte te zijn.

Tabel 3: Bent u bekend met de wijziging van de meldcode per 1 januari 2019 en de verplichting een afwegingskader te gebruiken in het stappenplan?

	Bekend met verbeterde meldcode
Medewerkers kinderopvang (n=487)	91%
Orthopedagogen (n=26)	100%
Jeugdverpleegkundigen (n=48)	98%
Wijkverpleegkundigen (n=103)	50%
Leerplichtambtenaren (n=58)	72%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

4.5 Bevorderen van kennis en gebruik van de meldcode

4.5.1 Algemeen

Organisaties, zelfstandige professionals en gemeenten zijn verplicht om het gebruik van en de kennis over de meldcode te bevorderen. Dat kunnen zij op verschillende manieren doen. Voor nieuwe medewerkers kan in een inwerkprogramma aandacht worden besteed aan de meldcode. Medewerkers kunnen ook door middel van bijeenkomsten, e-learningmodulen, cursussen of specifieke trainingen worden (bij)geschoold over (toepassing van) de meldcode. De kennis over en het gebruik van de meldcode wordt in de praktijk ook bevorderd doordat er brochures worden verstrekt, posters over het instrument worden opgehangen, interviews worden gehouden en op de website of het (registratie)systeem dat medewerkers gebruiken teksten en toelichtingen worden geplaatst over (de stappen van) de meldcode. Ook het hebben van een gebruiksvriendelijk systeem kan het gebruik van de meldcode bevorderen. Bij de reclassering is de meldcode bijvoorbeeld ingebouwd in het registratiesysteem, waardoor medewerkers automatisch aan de meldcode worden herinnerd. Het COA heeft ook een protocol opgesteld met betrekking tot de meldcode.

Het gebruik van de meldcode kan ook worden bevorderd door medewerkers gebruik te laten maken van een app. Ter verdere ondersteuning van de implementatie van de (verbeterde) meldcode is in opdracht van het ministerie van VWS de Meldcode App ontwikkeld. De app bestaat sinds 2011, is door de jaren heen geactualiseerd en is nu conform de 'verbeterde' meldcode afgestemd op de verschillende meldplichtige sectoren en de huidige werkwijze van Veilig Thuis. Het idee achter de app is dat professionals altijd informatie over de vijf stappen van de meldcode en de contactgegevens van Veilig Thuis bij de hand hebben. Geen van de voor dit evaluatieonderzoek geïnterviewde gesprekspartners heeft verteld dat zij de meldcode-app gebruiken bij hun werkzaamheden.

De belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK) heeft als projectleider ‘Verbeterde Meldcode Kinderopvang’ in samenwerking met de Brancheorganisatie Kinderopvang, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang en Sociaal Werk Nederland een eigen app voor de kinderopvang ontwikkeld. De app is een digitale vertaling van het protocol ‘kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag’ voor de kinderopvang van juni 2018. In de app is ook het afwegingskader opgenomen. De app is gericht op gebruik in de praktijk op het kinderdagverblijf, in de buitenschoolse opvang en gastouderopvang. De app is ontwikkeld omdat pedagogisch medewerkers het soms lastig vinden om bij ‘niet pluis’ gevoelens de meldcode erbij te pakken. De app is laagdrempelig opgezet; medewerkers kunnen ook eerst algemene informatie opzoeken. De ontwikkelaars hopen dat pedagogisch medewerkers en gastouders door het gebruiken van de app signalen van kindermishandeling eerder herkennen, de meldcode toepassen en na afweging al dan niet overgaan tot melding. De ambitie is dat op elke kinderopvanglocatie de app op minimaal één tablet of telefoon van de organisatie is geïnstalleerd. In de eerste maand is de app 6.200 gedownload.²²⁴

In de enquête is gevraagd op welke manier het gebruik van de meldcode binnen de organisatie of praktijk van de respondent wordt bevorderd. De resultaten zijn opgenomen in onderstaande tabel. Daaruit blijkt dat variatie bestaat in de manieren waarop organisaties het gebruik van de meldcode bevorderen; het aanwijzen van een aandachtsfunctionaris, het aanbieden van trainingen/cursussen en het bespreken van de meldcode tijdens reguliere overleggen zijn het meest genoemd, maar ook bespreking bij evaluaties en het periodiek evalueren van de meldcode in de organisatie komt voor. Weinig respondenten geven aan dat het gebruik in het geheel niet wordt bevorderd.

224 Zie: Speciale app meldcode en kindermishandeling voor kinderopvang (online nieuwsbericht).

Tabel 4: Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode binnen de organisatie/praktijk waar u werkt bevorderd? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Pedagogisch medewerkers (n=649)	Orthopedagogen (n=39)	Jeugdverpleegkundigen (n=71)	Wijkverpleegkundigen (n=133)	Leerplichtambtenaren (n=84)	Kinderopvangorganisaties (n=739)	Jeugdzorgorganisaties (n=45)	Gemeenten (n=114)
Er is een aanspreekpunt/ aandachtfunctionaris aangewezen bij wie ik met vragen over het gebruik van de meldcode terecht kan.	63%	77%	85%	47%	50%	67%	69%	64%
Er worden trainingen/cursussen gevolgd waarbij dit aan bod komt.	57%	46%	73%	20%	44%	65%	44%	64%
Het gebruik komt aan de orde bij reguliere overleggen.	55%	56%	46%	27%	37%	73%	71%	48%
De meldcode is opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers.	35%	23%	61%	15%	13%	50%	42%	26%
Er vinden evaluaties plaats waarbij ook naar de toepassing van de meldcode wordt gekeken.	27%	38%	37%	14%	17%	30%	40%	31%
Het gebruik van de meldcode wordt periodiek geëvalueerd.	29%	15%	21%	9%	8%	41%	24%	22%
Het komt aan de orde tijdens beoordelingsgesprekken.	16%	5%	0%	0%	2%	16%	2%	1%
Voor zover ik weet wordt het gebruik van de meldcode niet bevorderd binnen mijn organisatie.	2%	5%	6%	16%	8%	1%	0%	3%
Weet ik niet.	1%	0%	1%	14%	14%	1%	4%	2%
Anders	3%	10%	3%	7%	10%	7%	18%	11%

Bron: enquête professionals, organisaties en gemeenten, Pro Facto

4.5.2 Aandachtsfunctionarissen

Het bevorderen van het gebruik van de meldcode kan een taak zijn van een aandachtsfunctionaris. Het is niet wettelijk verplicht om een aandachtsfunctionaris aan te wijzen, maar het wordt wel gestimuleerd en expliciet in de voorlichting benoemd. In vrijwel alle sectoren zijn aandachtsfunctionarissen aangewezen die in de rol van voorlichter en aanjager meer bewustzijn voor de meldcode en het onderwerp creëren. Verschillende aandachtsfunctionarissen geven aan dat het aantal vragen dat zij krijgen van professionals over de meldcode toeneemt. Deze vragen gaan met

name over het herkennen en interpreteren van signalen, het doorlopen van het stappenplan en het hanteren van het afwegingskader.

Binnen organisaties verschilt het welke medewerker de rol van aandachtsfunctionaris krijgt, bijvoorbeeld een manager of een beleidsmedewerker. Binnen de sector onderwijs hebben de meeste scholen een aandachtsfunctionaris. Gesprekspartners geven aan dat gemeenten meestal geen eigen aandachtsfunctionarissen hebben; zij zijn (op enkele uitzonderingen na) ook niet verplicht te werken met een meldcode. Wel blijkt uit de gesprekken dat verschillende gemeenten een beleidsmedewerker met aandachtsgebied kindermishandeling en huiselijk geweld hebben aangesteld, deze heeft bijvoorbeeld naast beleidsmatige taken vergelijkbare taken als de aandachtsfunctionaris.

Binnen de DJI hebben instellingen sinds 2019 een aandachtsfunctionaris; het verschilt per instelling aan wie deze rol is toegewezen, bijvoorbeeld het hoofd van de instelling of een gezinsfunctionaris. Net als in andere sectoren wordt de rol van aandachtsfunctionaris naast de reguliere werkzaamheden vervuld. De aandachtsfunctionarissen hebben een driedaagse training gekregen over de meldcode, waarin onder meer aandacht was voor het stappenplan en gespreksvoering. Ook bij Reclassering Nederland is in 2019 geïnvesteerd in aandachtsfunctionarissen. In principe informeren de aandachtsfunctionarissen en 'unit managers huiselijk geweld en kindermishandeling' de overige medewerkers binnen de reclassering over de meldcode.

Bij organisaties binnen de gezondheidszorg zijn meer verschillen; soms is een aandachtsfunctionaris aangesteld en soms niet. Ziekenhuizen zijn verplicht binnen het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld minimaal één aandachtsfunctionaris te hebben.²²⁵ Binnen de gezondheidszorg heeft branchevereniging Actiz in 2019 bij enkele van haar leden navraag gedaan naar de functie van aandachtsfunctionaris op het gebied van ouderenmishandeling. Uit die rondgang bleek dat deze functie verschillend werd belegd. Bij een relatief kleinere organisatie was de functie onderdeel van het takenpakket van zowel een verpleegkundige als van een klachtenfunctionaris. Een andere kleine organisatie maakte gebruik van de expertise van een stedelijk/regionaal werkende aandachtsfunctionaris. Bij een grote organisatie was een groep aandachtsfunctionarissen aangesteld, bestaande uit verpleegkundigen, een manager, een maatschappelijk werker en een begeleider mantelzorg. En bij twee andere organisaties was de functie belegd bij een ambtelijk secretaris en een specialist ouderengeneeskunde (SO).²²⁶

225 Deze verplichting volgt uit de 'Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen'. Naast een aandachtsfunctionaris moet het multidisciplinaire team o.a. de volgende leden hebben: coördinator, kinderarts, medisch specialist, verpleegkundige en vertrouwensarts AMK.

226 Onderzoek inzet aandachtsfunctionarissen ouderenmishandeling (online nieuwsbericht).

Voorbeeld gezondheidszorg

Een organisatie in de gezondheidszorg streeft ernaar om voor elke afdeling waar met cliënten wordt gewerkt een aandachtfunctionaris aan te stellen. De aandachtfunctionarissen worden getraind via de 'train de trainer' methode, waarna zij de kennis over moeten dragen op hun collega's. Voor de aandachtfunctionarissen wordt een à tweemaal per jaar een deskundigheidsmiddag georganiseerd. Aan de aandachtfunctionarissen wordt ook informatie meegegeven over de processen, het aanleggen van dossiers en het oefenen met de gespreksvoering.

In 2019 is door het ministerie van VWS een verkennend onderzoek gestart. Dit onderzoek brengt per sector in beeld hoe organisaties de rol van aandachtfunctionaris (of van een deskundig collega) hebben vormgegeven bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en tegen welke uitdagingen organisaties daarbij aanlopen. In de onderzoeksrapportage worden 'good practices' opgenomen over hoe organisaties de meldcode implementeren. Op basis van dit onderzoek wordt gekeken naar eventuele vervolgstappen om het gebruik van aandachtfunctionarissen binnen organisaties te stimuleren.²²⁷

De IGJ heeft in haar rapportage over het vervolgtoezicht in de GGZ van 2018 een aantal actiepunten opgenomen ter borging van de meldcode in de GGZ.²²⁸ Één van die actiepunten is het lid maken van de aandachtfunctionarissen van de Landelijke Vereniging Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling (LVAK). De LVAK is een vereniging die aandachtfunctionarissen landelijk vertegenwoordigt en trainingen organiseert. Het is niet verplicht om je als aandachtfunctionaris bij de LVAK aan te sluiten. De LVAK heeft in 2019 een taakprofiel vastgesteld voor aandachtfunctionarissen. Volgens dit taakprofiel draagt de aandachtfunctionaris zorg voor de implementatie, het hanteren en borgen van de meldcode. Dit houdt onder meer in dat de aandachtfunctionaris de collega's binnen de organisatie instrueert over de meldcode, adviseert en begeleidt bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en de daarbij te nemen stappen. Ook adviseert en begeleidt de aandachtfunctionaris uit het taakprofiel de directie en beleidsverantwoordelijke van de organisatie met betrekking tot de kennis van de meldcode en de implementatie hiervan. Vaak heeft de aandachtfunctionaris ook de taak om andere medewerkers binnen een organisatie te trainen in het gebruik van de meldcode.

Een aandachtfunctionaris moet voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen om in het register van de LVAK te staan, zoals het beschikken over een certificaat 'basistraining aandachtfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling'. Hiertoe heeft de LVAK een driedaagse cursus ontwikkeld. Een andere kwaliteitseis is dat de aandachtfunctionaris jaarlijks nascholing volgt (bij de LVAK of elders) om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen.

Niet alleen de LVAK verzorgt trainingen. Aandachtsfunctionarissen worden ook geschoold door andere organisaties. Daarnaast zijn er ook andere registers, zoals de stichting Registerplein.²²⁹ Dit

227 Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 15.

228 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz 2018, p. 3.

229 De stichting Registerplein beheert en ontwikkelt in samenspraak met beroepsverenigingen beroepsregisters in zorg en welzijn.

register heeft onder andere tot doel om te borgen dat de aandachtsfunctionaris over voldoende (actuele) deskundigheid beschikt voor het hanteren van de meldcode. Om tot het register te worden toegelaten moet de professional door zijn werkgever zijn aangewezen als aandachtsfunctionaris, de beschikking hebben over een actuele Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en aantoonbaar tenminste hbo-werkniveau hebben.

Binnen sommige organisaties wordt onderscheid gemaakt tussen een indirecte en een directe aandachtsfunctionaris. De indirecte aandachtsfunctionaris (iAF) richt zich specifiek op het implementeren, hanteren en borgen van de meldcode. Deze aandachtsfunctionaris adviseert en begeleidt de directie en beleidsverantwoordelijke van de organisatie in de te nemen stappen. De directe aandachtsfunctionaris (dAF) richt zich op het adviseren en begeleiden van collega's bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. De LVAK adviseert grotere organisaties om één indirecte aandachtsfunctionaris in te stellen en één of meerdere directe aandachtsfunctionarissen. In kleinere organisaties wordt één aandachtsfunctionaris voldoende geacht.

4.5.3 Scholing

Basisopleiding professionals

In dit evaluatieonderzoek is bij een aantal wo en hbo-instellingen in de sectoren (jeugd)gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs, kinderopvang en maatschappelijke ondersteuning gevraagd naar het geboden curriculum. Het beeld dat in de interviews naar voren kwam, namelijk dat opleidingen slechts beperkt aandacht besteden aan het instrument meldcode, is in deze gesprekken bevestigd. Het onderwerp huiselijk geweld en/of de meldcode is bij sommige opleidingen gekoppeld aan een minor of een specialisatie. Het verschilt verder per onderwijsinstelling of (en in welke mate) bij een opleiding aandacht wordt besteed aan de meldcode. Bij verschillende opleidingen wordt de onlinecursus 'Leren Signaleren' van AUGEO²³⁰ aangeboden, meestal als keuzevak. Deze cursus besteedt aandacht aan de manier waarop kindermishandeling en huiselijk geweld kan worden gesignaleerd en hoe hierop actie kan worden ondernomen door het toepassen van de meldcode. De curricula voor de basisopleiding voor artsen, maar ook voor de relevante vervolgopleidingen tot geneeskundig specialist, bevatten de verplichting om aandacht te besteden aan kindermishandeling en huiselijk geweld. Voorts wordt door het programma 'Geweld hoort nergens thuis' gekeken of een module kan worden toegevoegd in het reguliere curriculum bij opleidingsinstellingen over vaardigheden rondom het herkennen en de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld.²³¹

Inwerkprogramma

De inhoudelijke invulling van het inwerkprogramma van professionals verschilt per sector, maar ook per organisatie. De invulling van het inwerkprogramma varieert van het verstrekken van

230 AUGEO wil als particuliere stichting bevorderen dat kinderen veilig kunnen opgroeien. In dit kader brengt de stichting thema's als opgroeien met geweld, verwaarlozing of misbruik onder de aandacht bij maatschappelijke partners, politici en beleidsmakers.

231 Geweld hoort nergens thuis 2018, p. 17.

informatie aan de hand van bijvoorbeeld brochures of het aanbieden van e-learning modules, tot het bieden van trainingen over het toepassen van de meldcode.

Voorbeeld gezondheidszorg

Nieuwe medewerkers krijgen een informatiepakket over de meldcode. Voordat medewerkers scholing over de meldcode krijgen, kunnen zij eerst een e-learning volgen. Er is ook een instructievideo ontwikkeld waarin aandacht wordt besteed aan de vijf stappen van de meldcode. Deze film kan door de aandachtsfunctionarissen worden ingezet om collega's te scholen. In de instructievideo wordt een casus nagespeeld die eindigt in een multidisciplinair overleg. Vervolgens wordt in de trainingsgroep met dat multidisciplinair overleg geoefend met verschillende onderdelen en vraagstukken; hoe maak je de afweging en hoe ga je het gesprek met de cliënt of de ouders aan?

Uit het onderzoek van de IGJ in 2016 kwam naar voren dat slechts een kwart van de respondenten aangeeft dat nieuwe collega's die contact hebben met patiënten binnen drie maanden worden opgeleid om de meldcode te gebruiken.²³² Uit onze enquête komt een vergelijkbaar beeld naar voren; relatief weinig respondenten geven aan dat de meldcode is opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers (zie tabel 4). Uitzondering zijn de kinderopvangorganisaties en jeugdzorgorganisaties, waar bijna de helft van de respondenten aangeeft dat de meldcode in het inwerkprogramma is opgenomen en de jeugdverpleegkundigen, waar bijna tweederde dat aangeeft.

Nascholing

De mate waarin eenmaal werkzame professionals trainingen en/of cursussen volgen verschilt volgens gesprekspartners per sector, maar ook per organisatie binnen dezelfde sector. Uit de enquêtes onder professionals, organisaties en gemeenten wordt dat beeld bevestigd; bij elke bevraagde groep geeft een behoorlijk aantal respondenten aan dat geen trainingen/cursussen worden gegeven, maar geeft ook een behoorlijk aantal aan dat deze wél worden gegeven. Zowel binnen groepen als tussen groepen zijn verschillen waarneembaar (zie tabel 4).

Een aantal Veilig Thuis-regio's geeft voorlichting en organiseert bijeenkomsten/trainingen voor organisaties over (de implementatie van) de 'verbeterde meldcode'.²³³ Ook beroepsverenigingen en -organisaties in de gezondheidszorg versturen regelmatig informatie. Het gaat dan voornamelijk om 'papierinformatie', zoals nieuwsbrieven, mailingen en op de website gepubliceerde informatie.

Voorbeeld Veilig Thuis-regio

Eén Veilig Thuis-regio geeft sinds medio 2018 bij gemeenten en andere organisaties voorlichting over de 'verbeterde meldcode', de wijziging van de stappen en de nieuwe rol van Veilig Thuis (de

232 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2017.

233 Uit de tweede voortgangsrapportage (2019) van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' blijkt dat 24 van de 28 Veilig Thuis-regio's bijeenkomsten organiseren of hebben georganiseerd.

'radarfunctie'). In dit kader zijn 40-50 bijeenkomsten georganiseerd door twee vaste voorlichters. Door gesprekspartners is aangegeven dat de opkomst bij (en de behoefte aan) deze bijeenkomsten groot was. De bijeenkomsten werden mede gefaciliteerd en gefinancierd door de provincie.

In het kader van het programma "Geweld hoort nergens thuis" hebben zeventien van de 28 regio's het afgelopen jaar ingezet op het geven van voorlichting en/of training aan organisaties en professionals die werken met de meldcode. Dit is een ruime verdubbeling ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage "Geweld hoort nergens thuis" (zeven van de 28 regio's). Het bereik van deze initiatieven verschilt van regio tot regio. Een voorbeeld is de zogenoemde 'meldcode-tour', waarbij in afstemming met regionale projectleiders van Veilig Thuis-organisaties bijeenkomsten worden georganiseerd voor professionals uit verschillende sectoren (gezondheidszorg, justitie, onderwijs, kinderopvang). Daarnaast blijkt dat alle regio's sturen op het gebruik van de meldcode. Van de 28 regio's nemen 21 regio's het gebruik van de meldcode als voorwaarde op in de subsidie- en/of inkoopvoorwaarden. Drie van deze regio's geven aan hier ook daadwerkelijk op te handhaven. Verschillende andere regio's geven aan te zoeken naar manieren om dit op een effectieve en efficiënte manier te doen. Het programmateam informeert deze regio's over de bestaande goede voorbeelden.²³⁴

Praktijkvoorbeeld gemeentelijk toezicht op implementatie meldcode

De gemeenten in de regio West-Veluwe Vallei hebben een Manifest Meldcode opgesteld en ondertekend. Het manifest bestaat uit tien 'regels', waaronder de afspraak dat gemeenten zelf werken met de meldcode en aandachtsfunctionarissen en dat de gemeenten toezien op een goed gebruik van de meldcode bij partners. In dit kader hebben de verschillende wethouders in de regio 171 organisaties aangeschreven. Zij worden verzocht in beeld te brengen wat ze hebben gedaan om de meldcode te implementeren en wat nodig is om het gebruik te bevorderen. De resultaten hiervan worden vervolgens vertaald in concrete actie.²³⁵

Het verschilt per gemeente of ambtenaren scholing krijgen over de meldcode en voor welke ambtenaren dat geldt. Uit de interviews komt naar voren dat bijvoorbeeld beleidsadviseurs binnen het sociaal domein en leerplichtambtenaren scholing krijgen. Sommige gemeenten hebben specifiek budget beschikbaar gesteld voor scholing en training. Het opleidingsbudget wordt ook gebruikt voor het trainen van professionals bij andere organisaties, zoals scholen, kinderopvangorganisaties en wijkteams. Ook zijn er gemeenten waar medewerkers van de wijkteams voorlichting geven over de meldcode bij andere organisaties, zoals scholen en kinderopvanglocaties.

234 Zie: Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 14.

235 Zie: Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 14.

Voorbeeld gemeente

In de gemeente is het uitgangspunt dat iedere ambtenaar die in zijn werk met kinderen te maken krijgt wordt geschoold. Ambtenaren die niet 'achter de voordeur' komen worden geschoold door middel van e-learning; de andere collega's worden ook getraind in gespreksvaardigheden. Daarnaast verzorgt de gemeente symposia over de meldcode en geeft zij trainingen bij verschillende partners die veel te maken hebben met kinderen, zoals sportverenigingen, scholen, kinderopvangverblijven en zorgboerderijen. In deze gemeente hebben alle scholen inmiddels een aandachtfunctionaris; via netwerken overleggen deze functionarissen drie à vier maal per jaar over ontwikkelingen en casuïstiek.

Aan de respondenten die in de enquête hebben aangegeven dat trainingen/cursussen worden gevolgd waar de meldcode aan bod komt, is gevraagd aan welke aspecten van de meldcode aandacht wordt besteed. De antwoorden zijn opgenomen in tabel 5. Respondenten geven aan dat het werken met het stappenplan in het algemeen en het herkennen van signalen aan bod komen bij cursussen/trainingen. De implementatie van de meldcode in de eigen praktijk, de omgang met vertrouwelijke gegevens en de omgang met het beroepsgeheim zijn ook aspecten die door relatief veel respondenten worden genoemd. De overweging om te registreren in de verwijzindex, de inzet van de kindcheck en het omgaan met specifieke vormen van geweld zijn aspecten die respondenten relatief weinig noemen.

Tabel 5: Welke aspecten van het gebruik van de meldcode komen bij cursussen/trainingen aan bod? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Pedagogisch medewerkers (n=369)	Orthopedagogen (n=18)	Jeugdverpleegkundigen (n=52)	Wijkverpleegkundigen (n=25)	Leerplichtambtenaren (n=37)	Kinderopvangorganisaties (n=479)	Jeugdzorgorganisaties (n=20)	Gemeenten (n=73)
Het werken met het stappenplan in het algemeen.	95%	94%	96%	80%	92%	97%	100%	93%
Het herkennen van signalen.	95%	83%	87%	92%	86%	96%	85%	86%
De implementatie van de meldcode in de eigen praktijk.	54%	39%	73%	52%	49%	64%	60%	67%
De omgang met vertrouwelijke gegevens	59%	50%	60%	52%	38%	54%	60%	64%
Hoe om te gaan met het beroepsgeheim.	37%	33%	58%	48%	11%	39%	70%	38%
De overweging om te registreren in de Verwijsindex Risicjongeren	14%	28%	46%	8%	49%	18%	40%	42%
De inzet van de kindcheck.	26%	39%	35%	4%	30%	29%	45%	51%
Het omgaan met specifieke vormen van geweld.	38%	17%	21%	40%	11%	32%	35%	49%
De inzet van de mantelzorgverlenerscheck.	4%	0%	8%	32%	3%	4%	0%	11%

Bron: enquête professionals, organisaties en gemeenten, Pro Facto

Meerdere gesprekspartners geven aan dat bij scholen de intern begeleiders (IB'ers) zijn getraind in de meldcode. Het is ook gebruikelijk dat zij zijn aangewezen als aandachtsfunctionaris. Gesprekspartners geven aan dat de rest van het personeel en met name leerkrachten geen of weinig scholing hebben gehad. Dat laat onverlet dat leerkrachten wel weten dat ze signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling moeten bespreken, bijvoorbeeld met de intern begeleider. Een aantal gesprekspartners meent dat het belangrijk is dat leerkrachten beter getraind worden in het opvangen en interpreteren van deze signalen, omdat zij het meest in contact staan met de leerlingen en daardoor een belangrijke rol kunnen spelen bij het opvangen van signalen. Als belemmering voor het gebruiken van de meldcode wordt genoemd dat leerkrachten moeite kunnen hebben met het doorgeven van signalen, omdat ze de vertrouwensrelatie met een leerling niet willen doorbreken. Bij sommige scholen wordt tijdens studiedagen voor leerkrachten aandacht besteed aan de manier waarop signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen worden waargenomen en geduid. Volgens gesprekspartners is het personeel binnen het speciaal onderwijs in het algemeen beter geschoold in de meldcode dan het personeel binnen het regulier onderwijs.

Bij de DJI is eenzelfde beeld te zien; medewerkers hebben over het algemeen (nog) geen scholing gekregen, met uitzondering van de aandachtfunctionaris. Uit gesprekken komt naar voren dat hier met name een aandachtspunt is dat bij gesprekken over huiselijk geweld en kindermishandeling andere gesprekstechnieken nodig zijn dan de meeste medewerkers gewend zijn. Daardoor blijkt vooral behoefte aan training over de manier(en) waarop deze gesprekken gevoerd kunnen worden. Uit gesprekken blijkt dat ook organisaties in andere sectoren inzetten op het trainen van gesprekstechnieken; zij bieden medewerkers een cursus/training aan waarbij gesprekstechnieken worden aangeleerd. In enkele gevallen is het volgen van een dergelijke cursus/training door de organisatie verplicht gesteld.

Voldoende scholing

Verschillende gesprekspartners geven aan dat het van groot belang is dat niet eenmalig een training of cursus wordt gevold, om te voorkomen dat de kennis over de meldcode weer vervaagt en de aandacht voor (signalen van) huiselijk geweld en kindermishandeling vermindert. Een gesprekspartner noemt als voorbeeld dat het zou helpen als periodieke cursus/opleiding in interne werkafspraken zou worden vastgelegd. Ook denken gesprekspartners dat professionals eerder de meerwaarde zien van de meldcode als zij goed geschoold zijn. Daarnaast denken zij dat het de beste manier is om het kennisniveau van professionals over de meldcode op peil te houden. Tegelijkertijd plaatsen andere gesprekspartners de kanttekening dat scholing nog geen garantie vormt dat de meldcode ook daadwerkelijk wordt toegepast. Een andere belemmering wordt gezien in het beperkte budget dat beschikbaar is voor scholing. Voorts geven gesprekspartners aan dat de meeste kennis rondom de meldcode wordt opgedaan in de praktijk. Het toevoegen van praktijkvoorbeelden aan trainingen wordt als waardevol gezien. Als aandachtspunt wordt door gesprekspartners het trainen in het herkennen en duiden van signalen van huiselijk geweld genoemd.

De mate waarin professionals vinden dat zij voldoende getraind en/of geïnformeerd zijn over hoe zij de meldcode moeten gebruiken, is wisselend (zie tabel 6). De meerderheid voelt zich voldoende getraind of geïnformeerd, maar dat geldt niet voor iedereen.

Tabel 6: Ik voel mij voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe ik de meldcode moet gebruiken (stelling)²³⁶

	Voldoende getraind
Medewerkers kinderopvang (n=626)	81%
Orthopedagogen (n=38)	76%
Jeugdverpleegkundigen (n=71)	82%
Wijkverpleegkundigen (n=132)	40%
Leerplichtambtenaren (n=81)	62%
Kinderopvangorganisaties (n=730)	81%
Jeugdzorgorganisaties (n=45)	47%
Gemeenten (n=98)	54%

Bron: enquête professionals, organisaties en gemeenten, Pro Facto

Aan beleidsmedewerkers van gemeenten is ook de stelling voorgelegd in hoeverre zij vinden dat medewerkers binnen andere organisatie(s) in de gemeente (zoals zorg- en onderwijsinstellingen) voldoende zijn getraind in of geïnformeerd over hoe zij de meldcode moeten gebruiken. Slechts een derde van hen vindt dat deze professionals voldoende getraind of geïnformeerd zijn.

4.6 Gebruik van de meldcode

4.6.1 Het stappenplan

Uit het Besluit verplichte meldcode volgt dat een meldcode ten minste vijf stappen moet bevatten. In stap 1 moeten signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling in kaart gebracht worden. Stap 2 bestaat uit collegiale consultatie en zo nodig het raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding. In stap 3 wordt gesproken met betrokkene(n). Stap 4 bestond tot 1 januari 2019 uit het wegen van het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling en bij twijfel altijd raadplegen van het AMHK (Veilig Thuis). Stap 5 bestond tot 1 januari 2019 uit de beslissing van de professional tussen zelf hulp bieden of hulp organiseren dan wel het doen van een melding.

In de 'verbeterde meldcode' zijn stap 4 en 5 gewijzigd. Stap 4 bestaat vanaf 1 januari 2019 uit het toepassen van een afwegingskader, aan de hand waarvan de professional het risico op, en de aard en de ernst van, het huiselijk geweld of de kindermishandeling moet wegen. In stap 5 neemt de professional een beslissing aan de hand van de uitkomsten van het afwegingskader; de professional moet beslissen over het al dan niet melden én het al dan niet inzetten van noodzakelijke hulp.

Het Besluit verplichte meldcode heeft de stappen van de meldcode gerangschikt, maar deze volgorde is niet dwingend; een professionele afweging staat centraal. In sommige situaties ligt het eerder overleggen met een collega of Veilig Thuis voor de hand. Er zijn ook situaties die zoda-

²³⁶ Aan organisaties en gemeenten is de stelling voorgelegd: 'Medewerkers binnen de aangesloten organisatie(s) zijn voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe zij de meldcode moeten gebruiken'.

nig ernstig en duidelijk zijn, dat professionals besluiten om direct een melding bij Veilig Thuis te doen en de voorliggende stappen over te slaan.

Bij de enquête is gevraagd hoe vaak in 2017 en 2018 één of meerdere stappen zijn doorlopen van de meldcode. Eveneens is gevraagd hoe vaak respondenten een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling hebben gehad. In de onderstaande tabel is te zien dat niet elke keer dat er een vermoeden was, ook de stappen zijn doorlopen. In de kinderopvang blijkt dat de meldcode slechts in een fractie van het aantal keren dat medewerkers een vermoeden van geweld hebben, wordt gebruikt.

Tabel 7: Hoe vaak heeft u naar schatting één of meerdere van de stappen doorlopen in 2017 en 2018? (afgezet tegen de vraag: Heeft u in 2017 en 2018 wel eens vermoedens gehad van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in uw werk(praktijk), en zo ja, hoe vaak?)²³⁷

	Stappen doorlopen elke keer dat er een vermoeden was	Stappen niet elke keer dat er een vermoeden was doorlopen
Medewerkers kinderopvang (n=214)	14%	1%
Orthopedagogen (n=25)	80%	16%
Jeugdverpleegkundigen (n=47)	83%	17%
Wijkverpleegkundigen (n=70)	79%	17%
Leerplichtambtenaren (n=48)	79%	17%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Volgens de derde voortgangsrapportage 'Geweld hoort negens thuis' van december 2019 zijn onderwijs (zeventien van de 28 regio's), kinderopvang (tien van de 28 regio's) en huisartsen (acht van de 28 regio's) de sectoren en beroepsgroep die nog extra aandacht vragen als het gaat om het gebruik van de meldcode. In sommige regio's is aangegeven dat in deze sectoren sinds 1 januari 2019 meer met de meldcode wordt gewerkt dan daarvoor.²³⁸

Ook is in de enquête gevraagd welke stappen doorlopen worden als sprake is van vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. In de tabel hieronder is te zien dat vooral de eerste twee stappen worden doorlopen. Na de tweede of derde stap (afhankelijk van de categorie respondenten) wordt de meldcode minder gebruikt. Mogelijk komen professionals tijdens het doorlopen van de stappen tot de conclusie dat het vermoeden onterecht was en stoppen zij daarom met het doorlopen van het stappenplan. In de kinderopvang wordt het minst begonnen met het stappen-

²³⁷ In de tabel is een combinatie te zien van twee vragen, namelijk de vraag of de respondent in 2017 en 2018 minimaal één keer een vermoeden hebben gehad van huiselijk geweld en/of kindermishandeling en de vraag hoe vaak de respondent één of meerdere stappen van de meldcode heeft doorlopen in die periode. Als het aantal op de laatste vraag gelijk of groter is dan het aantal keer dat zij bij de eerste vraag hebben aangegeven dat zij een vermoeden hadden, dan is de respondent meegenomen in de linker kolom. Als het aantal keer dat men een of meerdere stappen heeft doorlopen lager is dan het aantal keer dat er een vermoeden bestond, dan is de respondent meegenomen in de rechterkolom.

²³⁸ Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p. 14.

plan; bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling doorloopt slechts de helft van de medewerkers in de kinderopvang stap 1 van de meldcode, 44 procent overlegt met een collega, deskundige of Veilig Thuis en slechts een derde gaat bij vermoedens uiteindelijk het gesprek aan met de betrokkenen.

Tabel 8: Welke stappen past u toe als u vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling hebt? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Medewerkers kinderopvang (n=602)	Orthopedagogen (n=30)	Jeugdverpleegkundigen (n=54)	Wijkverpleegkundigen (n=107)	Leerplichtambtenaren (n=70)	Kinderopvangorganisaties (n=686)	Jeugdzorgorganisaties (n=44)
Stap 1: in kaart brengen van signalen.	50%	90%	98%	74%	67%	78%	95%
Stap 2: overleggen met Veilig Thuis en/of met een collega en/of met een deskundige.	44%	90%	98%	71%	77%	73%	91%
Stap 3: gesprek met kind/ouders/betrokkenen.	35%	87%	93%	38%	53%	67%	93%
Stap 4: wegen van geweld of kindermishandeling, bij twijfel Veilig Thuis bellen.	18%	80%	76%	31%	47%	51%	86%
Stap 5: beslissen: hulp organiseren en/of melden.	17%	77%	78%	38%	54%	49%	89%
Geen	31%	7%	2%	22%	14%	17%	5%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Respondenten geven over het algemeen aan de stappen uit de meldcode goed werkbaar te vinden. Bij vrijwel alle bevraagde groepen is de waardering van de werkbaarheid lager naarmate de respondent verder komt in het stappenplan. Het percentage daalt van 70-90% bij stap 1 naar 40-60% bij stap 4 en 5 (tabel niet opgenomen).²³⁹

Professionals kunnen verschillende redenen hebben om te stoppen met het doorlopen van de meldcode. In de onderstaande tabel zijn de verschillende redenen weergegeven. Als voornaamste reden is genoemd dat het doorlopen van de stappen niet meer nodig was. Andere redenen om te stoppen zijn dat een andere persoon binnen de organisatie het doorlopen van de stappen van hem of haar had overgenomen, zoals een leidinggevende, een collega of de aandachtsfunctionaris.

²³⁹ Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto.

Tabel 9: Waarom bent u gestopt met het doorlopen van de stappen? (meerdere antwoorden mogelijk)²⁴⁰

	Medewerkers kinderopvang (n=219)	Wijkverpleegkundigen (n=55)	Leerplichtambtenaren (n=28)
Het verder doorlopen van de stappen bleek niet (meer) nodig.	73%	56%	68%
Mijn leidinggevende heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.	13%	7%	0%
Een collega heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.	6%	11%	14%
De aandachtsfunctionaris heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.	15%	7%	0%
In mijn organisatie werd afgesproken de stappen niet verder te doorlopen.	3%	5%	4%
Andere	15%	0%	29%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Uit gesprekken komt naar voren dat professionals niet altijd bekend zijn met de meldcode en het stappenplan. Dat wil niet zeggen dat zij niets (zouden) doen als zij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling hebben. Sommige onderdelen van de meldcode zitten onbewust al in het werkproces en de werkrouines, er is altijd minimaal overleg met een collega of het netwerk over signalen. Daarmee worden stap 1 en stap 2 van de meldcode soms onbewust doorlopen. Er zijn tijdens dit onderzoek geen professionals gesproken die niets doen als zij vermoedens hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling.

In de volgende subparagrafen wordt per stap nader ingegaan op het gebruik van de meldcode door professionals.

4.6.2 Stap 1: het in kaart brengen van signalen

Stap 1 begint met het in kaart brengen van signalen, maar voordat dit kan gebeuren dienen eerst signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling te worden herkend. In algemene zin komt uit het empirisch onderzoek naar voren dat professionals zich niet altijd bewust zijn dat het melden aan Veilig Thuis niet voorop staat, maar het omgaan met signalen en vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Wel geven de meeste gesprekspartners aan dat zij zich door de meldcode meer bewust zijn van signalen. Niet-hulpverleners (waaronder professionals die werkzaam zijn in het onderwijs en de kinderopvang) hebben over het algemeen meer moeite met het signaleren dan hulpverleners.

²⁴⁰ De respons van orthopedagogen en jeugdverpleegkundigen was te laag en is om die reden niet opgenomen in de tabel.

Tijdens interviews wordt onder meer de sector onderwijs genoemd als belangrijk; docenten en mentoren staan volgens gesprekspartners doorgaans het meest in contact met leerlingen en vervullen daarmee een belangrijke rol in het opvangen van signalen. Scholen passen de meldcode op verschillende manieren toe. Er zijn scholen waar leerkrachten zelf of samen met de intern begeleider en/of aandachtsfunctionaris signalen in kaart brengen en de stappen van de meldcode verder doorlopen. Er zijn ook scholen waarbij leerkrachten niet zelfstandig signalen in kaart brengen; bij een signaal of vermoeden delen zij het signaal of vermoeden direct met de intern begeleider en/of aandachtsfunctionaris en die persoon brengt vervolgens de signalen in kaart.

Het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling door het onderwijs is opvallend laag. In de eerste helft van 2018 ging het volgens CBS-cijfers om slechts twee procent van alle meldingen.²⁴¹ Medewerkers in het onderwijs geven aan dat zij niet het gevoel hebben dat veel signalen over huiselijk geweld en kindermishandeling worden gemist. Uit gesprekken met professionals blijkt dat bijeenkomsten en trainingen meerwaarde hebben omdat de medewerkers aan het begin van de training aangeven dat zij niet of nauwelijks signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling tegen komen, terwijl na de training een meerderheid aangeeft dat zij het vermoeden hebben dat er wel degelijk een kind bij hen in de klas zit dat met huiselijk geweld of kindermishandeling te maken heeft. Ook is door medewerkers uit het onderwijs aangegeven dat “wanneer wordt gekeken naar de statistieken, door onszelf in de praktijk wel signalen moeten worden gemist”. Tijdens interviews is genoemd dat medewerkers die werkzaam zijn in het speciaal onderwijs – mede in verband met de verschillende beperkingen die kinderen in het speciaal onderwijs hebben – relatief meer gericht lijken te zijn op het verlenen van zorg dan hun collega’s in het regulier onderwijs. Tegelijkertijd is gezegd dat het voor hen niet direct makkelijker is om bijvoorbeeld kindermishandeling te signaleren; zij werken immers met een doelgroep waarbij het soms lastig te duiden is of bepaald gedrag komt door een stoornis/beperking of doordat het kind (thuis) wordt mishandeld of verwaarloosd.

Hoogleraar Orthopedagogiek Hans Grietens leidde een internationaal onderzoek naar de aanpak van kindermishandeling en –verwaarlozing in Nederland, Duitsland en Engeland. Uit dat onderzoek blijkt dat het aantal meldingen uit het onderwijs in Engeland en Duitsland veel hoger ligt; in Engeland worden 25% meer meldingen en in Duitsland 21% meer meldingen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling gedaan.²⁴²

Voorbeeld jeugdige

Bij zes van de acht gesprekken met jeugdigen kwam de rol van de school in het interview aan de orde. Hieronder is een voorbeeld genoemd waaruit blijkt hoe belangrijk het is dat signalen ook op school vroegtijdig worden opgemerkt en in kaart gebracht.

Een jeugdige raakte in beeld bij de intern begeleider van een basisschool, omdat zij ernstig werd gepest. De intern begeleider bracht andere leerkrachten hier ook van op de hoogte. Desondanks vindt de jeugdige dat de intern begeleider haar niet serieus nam. Naar haar idee had de intern

241 Zie: Beleidsinformatie Veilig Thuis. Stand van zaken in het 1e halfjaar van 2018.

242 Zie: Grietens, Biehal & Walper 2015-2019.

begeleider contact moeten opnemen met de GGD, die haar dan had kunnen doorverwijzen naar een psycholoog. Pas op de middelbare school kreeg ze via de huisarts, na aandringen van de moeder, een verwijfsbrief naar de (kinder)psycholoog. De jeugdige is ervan overtuigd dat veel mensen op de basisschool haar eerder hadden kunnen helpen en dat haar veel pijn had kunnen worden bespaard. Ze had het gevoel dat ze niet serieus werd genomen en dat ze zich aanstelde. Ze denkt dat het daardoor voor haar moeilijker werd om volwassenen in vertrouwen te nemen.

Hierboven kwam de rol van het onderwijs bij het signalen aan de orde, maar uit de gesprekken met jeugdigen komt voor meer sectoren naar voren dat het verschilt hoe snel signalen worden opgevangen en op welke manier deze signalen worden geïnterpreteerd. Bij de ene jeugdige is sneller actie ondernomen naar aanleiding van signalen, dan bij de andere jeugdige. Soms gaat de professional wél het gesprek aan met de jeugdige, maar als de jeugdige daar niet op reageert, lijkt niet gemonitord te worden of wordt niet op een later moment opnieuw geprobeerd een gesprek te voeren. Volgens de jeugdigen moest het eerst een tijd niet goed gaan met hen voordat professionals waarnemen dat sprake is van een zorgelijke situatie. Verschillende jeugdigen vinden dat zij wel relatief snel in beeld waren bij de hulpverlening. Dat heeft echter volgens de jeugdigen niet tot tijdige hulpverlening geleid; volgens de jeugdigen werden er vooral veel gesprekken gevoerd en werden de juiste maatregelen pas later genomen. Enkele jeugdigen geven daarbij ook aan dat professionals niet tijdig in de gaten hadden dat de thuissituatie uit de hand liep of dat het slechter ging met de jeugdige en dat ingegrepen moest worden.

Voorbeeld jeugdige

Een jeugdige vertelt dat de meeste professionals hebben gedaan wat op dat moment logisch voor de professionals was. De mensen op school en de huisarts hebben hem doorverwezen naar de juiste partijen, die hem konden helpen. Daar is hij dankbaar voor. Wel denkt hij (achteraf gezien) dat enkele maatschappelijk werkers hadden kunnen realiseren dat hij eerder uit huis had moeten worden geplaatst. Hij zegt: *'Er hadden dingen voorkomen kunnen worden.'*

Ook uit interviews met deskundigen en professionals blijkt dat het in meer sectoren voorkomt dat professionals zich niet voldoende bewust zijn van de signaleringsmogelijkheden. Zo zijn professionals in de justitiële sector en paramedici zich niet altijd bewust dat zij in de positie zijn huiselijk geweld en/of kindermishandeling te signaleren. In de enquêtes is gevraagd in hoeverre professionals weleens vermoedens hebben gehad van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Slechts 39% van de medewerkers in de kinderopvang heeft vermoedens gehad. Opvallend is dat de percentages in de behandelsectoren hoger liggen (72%-93%).

Verschillende gesprekspartners geven aan dat het lastig is om signalen te herkennen; lichamelijk geweld wordt door hen sneller herkend dan bijvoorbeeld psychisch geweld. Het onderzoek laat zien dat bij de toepassing van de meldcode in de praktijk vooral wordt gedacht aan kindermishandeling. Andere vormen van geweld zoals ouderenmishandeling, financiële uitbuiting en eerge relateerd geweld zijn minder zichtbaar en daardoor moeilijker te signaleren. De enquêtes laten zien dat respondenten in 2017 en 2018 de meldcode vooral hebben toegepast bij emotio-

neel/psychisch geweld, verwaarlozing en lichamelijk geweld. In tabel 10 zijn de enquêteresultaten opgenomen.

Tabel 10: Bij welke vorm(en) van huiselijk geweld en/of kindermishandeling heeft u in 2017 en 2018 de meldcode toegepast? (meerdere antwoorden mogelijk)²⁴³

	Medewerkers kinderopvang (n=416)	Orthopedagogen (n=28)	Jeugdverpleegkundigen (n=51)	Wijkverpleegkundigen (n=82)	Leerplichtambtenaren (n=60)	Kinderopvangorganisaties (n=572)	Jeugdzorgorganisaties (n=42)
Emotioneel/psychisch geweld	30%	71%	84%	61%	48%	52%	81%
Verwaarlozing	37%	79%	71%	46%	52%	56%	81%
Lichamelijk geweld	19%	46%	35%	34%	18%	33%	83%
Getuige van geweld	8%	46%	39%	5%	8%	16%	71%
Seksueel geweld	3%	25%	8%	2%	5%	9%	69%
Eergerelateerd geweld	0%	0%	10%	2%	2%	2%	43%
Financieel geweld	1%	0%	4%	37%	3%	3%	5%
Andere	12%	0%	4%	7%	20%	9%	7%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Voor dit onderzoek is gesproken met vier vrouwen in een vrouwenopvang die te maken hadden met partnergeweld. Eén van de vrouwen uit een vrouwenopvang met wie we gesproken hebben was slachtoffer van eergerelateerd geweld en huwelijksdwang en merkt op dat deze vorm van geweld een onderbelicht onderwerp is. Het zou volgens haar helpen wanneer meer voorlichting plaatsvindt over eergerelateerd geweld zodat de vrouwen zien dat zij niet alleen zijn en sneller zelf spreken over hun thuissituatie. Dat het geweld in afhankelijkheidsrelaties²⁴⁴ wordt gepleegd, maakt het er niet makkelijker op het onderwerp te bespreken.

Voorbeelden vrouwen die met partnergeweld te maken hadden

In dit onderzoek is met vier volwassen vrouwen in een vrouwenopvang gesproken, zij hadden te maken met partnergeweld. Bij de meeste vrouwen werd het partnergeweld over de tijd erger en was de situatie al enige tijd gaande voordat de vrouw hulp kreeg. Twee vrouwen bespraken op eigen initiatief hun situatie met een professional, namelijk de huisarts. Een van deze vrouwen deed dit op aanraden van een professional die zag dat het niet goed ging met haar.

243 Aan organisaties is de vraag voorgelegd: 'Bij welke vorm(en) van huiselijk geweld en/of kindermishandeling is in uw organisatie in 2017 en 2018 de meldcode toegepast?'.

244 Bij geweld in afhankelijkheidsrelaties gaat het om "geweld in huiselijke kring", geweld in instellingen/inrichtingen en geweld door vrijwilligers of mantelzorgers.

Deze vrouw geeft aan dat na het krijgen van twee miskramen haar (ex)partner verbaal steeds agressiever werd, veel ging drinken, blowen en medicatie ging misbruiken. Op een gegeven moment zag haar verloskundige dat het niet goed ging met de vrouw en raadde haar daarom aan om naar de huisarts te gaan. De huisarts vond dat naast haar (ex)partner zichzelf ook hulpverlening nodig had en adviseerde om naar een maatschappelijk werker te gaan. Dit vond de vrouw aanvankelijk nog een brug te ver: *'Ik wilde wel, maar ik durfde niet'*. Nadat het partnergeweld verergerde is ze toch gaan praten met de maatschappelijk werker. Uiteindelijk escaleerde de thuissituatie, nadat de (ex)partner een zelfmoordpoging deed met een vuurwapen. De vrouw heeft dit verteld aan de maatschappelijk werker, die vervolgens een melding heeft gedaan bij Veilig Thuis in verband met de dreigende thuissituatie omdat de (ex)partner beschikte over een vuurwapen. Er is contact opgenomen met de politie en daarna is de vrouw medegedeeld dat ze naar de vrouwenopvang moest.

De andere twee vrouwen waarmee is gesproken kwamen pas in beeld bij de hulpverlening nadat de situatie escaleerde en anderen signaleerden dat de vrouw te maken had met (huiselijk) geweld. Hieronder is het een deel van het verhaal van één van beiden opgenomen.

Een van deze vrouwen, afkomstig uit Turkije, werd als kind van veertien jaar uitgehuwelijkt aan haar neef. Zij kwam in beeld doordat ze na jarenlange fysieke mishandeling en seksueel misbruik onder de blauwe plekken en met een scheef getrokken bekken en een zelfmoordpoging in het ziekenhuis werd opgenomen. Ze werd onderzocht door een psycholoog. Destijds was ze de Nederlandse taal nog niet goed machtig en kon ze zich niet goed uitdrukken, maar er was wel een tolk aanwezig bij het gesprek met de psycholoog. De vrouw meent dat de psycholoog op dat moment gezien moest hebben dat ze geslagen werd, omdat ze onder de blauwe plekken zat. De psycholoog vroeg echter niet door naar haar thuissituatie. Door deze negatieve eerste ervaring met een hulpverlener dacht ze: *'Oké, ik heb geen waarde'*. Dit had grote gevolgen voor haar, ze durfde door deze situatie ook niet meer aan andere professionals te vertellen wat er speelde. Pas jaren later is ze in de vrouwenopvang terecht gekomen.

In stap 1 van de meldcode is het de bedoeling dat de professional de signalen die hij of zij heeft opgevangen in kaart brengt. In de enquête is aan professionals gevraagd op welke wijze zij dat doen. In tabel 11 zijn de resultaten opgenomen. Een grote meerderheid van de respondenten geeft aan de signalen schriftelijk vast te leggen. Ook onderzoeken en het spreken van de cliënt of betrokkene worden genoemd. Het bijhouden van hypothesen en veronderstellingen wordt door minder professionals bijgehouden.

Tabel 11: Stap 1: Als u signalen opvangt die duiden op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, hoe brengt u deze signalen dan in kaart? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Medewerkers kinderopvang (n=602)	Orthopedagogen (n=30)	Jeugdverpleegkundigen (n=51)	Wijkverpleegkundigen (n=75)	Leerplichtambtenaren (n=70)
Ik leg de signalen schriftelijk vast.	74%	80%	90%	92%	77%
Ik onderzoek en spreek de cliënt/betrokkene.	44%	73%	80%	81%	60%
Ik leg vast welke stappen ik zet en welke besluiten ik neem.	47%	67%	80%	65%	61%
Ik houd feiten en indrukken/meningen duidelijk uit elkaar.	51%	63%	76%	63%	59%
Ik vermeld de bron van de informatie.	25%	57%	73%	41%	49%
Ik leg gegevens vast die de signalen tegenspreken.	26%	43%	49%	40%	37%
Ik houd de status van hypothesen en veronderstellingen bij.	9%	13%	12%	17%	16%
Andere	9%	13%	0%	4%	7%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Gesprekspartners geven aan dat het vastleggen van onderbuikgevoelens in een systeem of patiëntendossier in het algemeen gebeurt zodra er een duidelijk vermoeden is en/of de professional zijn of haar zorgen met een collega heeft gedeeld. In het (digitale) registratiesysteem hoeven niet per stap de signalen of ondernomen acties te worden vastgelegd. Het komt ook voor dat professionals (naast het patiëntendossier) in een apart onderdeel van het systeem de toepassing van de meldcode registreren. Uit het patiëntendossier valt dan bijvoorbeeld wel af te leiden dat er signalen waren van kindermishandeling en dat daarover collegiaal overleg en/of overleg met de ouders is geweest. Soms is de angst dat betrokkene via inzage in het dossier kan lezen over de vermoedens zonder dat hierover met hem/haar gesproken is reden om af te zien van het vastleggen van vermoedens en intern overleg.

Kindcheck

De kindcheck is voor het eerste geïntroduceerd in 2007 in het Medisch Centrum Haaglanden (het 'Haaglanden-protocol') op de spoedeisende hulp (SEH). Volgens het Haaglanden-protocol meldt de professional kinderen direct en ongezien bij Veilig Thuis wanneer zij ouders behandelen met klachten als gevolg van huiselijk geweld, verslaving of ernstige psychiatrische problemen. Uit het evaluatieonderzoek naar het Haaglanden-protocol bleek het protocol effectief; bij 91% van het aantal 'oudermeldingen' bleek sprake van kindermishandeling en het aantal 'oudermeldingen'

was bovendien fors toegenomen.²⁴⁵ De werkwijze van het Haaglanden-protocol is bij inwerking-treding van de Wet verplichte meldcode onder de naam 'kindcheck' opgenomen in de wet.

De kindcheck geldt bij het in kaart brengen van signalen (stap 1 van de meldcode) voor alle professionals die onder de Wet verplichte meldcode vallen. Professionals die volwassen cliënten of patiënten in behandeling nemen of hebben, moeten nagaan of die volwassenen de zorg hebben voor minderjarige kinderen en of deze kinderen veilig kunnen opgroeien.

Uit onderzoek van de IGJ in 2017 onder zorgaanbieders en hulpverleners in de gezondheidszorg blijkt dat de kindcheck nog niet overal gebruikt wordt. Onder geïnterviewde huisartsenposten en thuiszorgorganisaties gaf respectievelijk 46% en 56% van de ondervraagden aan dat de kindcheck geen onderdeel is van de risico-inventarisatie. Bij de SEH gaf 86% van de ondervraagden aan dat de kindcheck wel onderdeel is van de risico-inventarisatie.²⁴⁶

Omdat de IGJ signalen had ontvangen over matig gebruik van de kindcheck in de GGZ, is in het onderzoek binnen de GGZ sector een aantal verdiepende vragen gesteld. Uit de antwoorden bleek dat bij een grote meerderheid van de zorgverleners (94% van de organisaties en 85% van de solistisch werkende zorgverleners) de kindcheck in ieder geval een controle omvatte of het kind zorg krijgt. Een relatief hoog percentage zorgverleners gaf aan dat de kindcheck niet periodiek (in ieder geval minimaal één keer na 10 behandelingen, of bij crisissituaties) herhaald wordt.²⁴⁷ De IGJ concludeert dat de kindcheck in de GGZ sector nog teveel wordt gezien als een 'afvink'-item dat verplicht aan het begin van een behandeling moet worden gedaan.

Uit de enquête komt naar voren dat de helft tot tweederde van respondenten de kindcheck kent, met uitzondering van de wijkverpleegkundigen; slechts 8% geeft aan bekend te zijn met de kindcheck. Van de professionals die de kindcheck kennen, geeft ruim driekwart van de respondenten aan dat zij deze soms of nooit gebruiken. Slechts een zeer kleine groep past de kindcheck altijd toe (zie de tabellen 12 en 13). De kindcheck wordt in de kinderopvang voornamelijk toegepast bij verwaarlozing. Bij de jeugdverpleegkundigen en leerplichtambtenaren wordt eveneens verwaarlozing en daarnaast ernstige psychische problemen als voorbeelden van situaties waarin de kindcheck is toegepast (tabel niet opgenomen).²⁴⁸

245 Zie over de evaluatie van dit project: Diderich-Lolkes de Beer 2015.

246 Zie: Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2017, p. 4, figuur 5.

247 Zie: Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2017, p. 4, figuur 6.

248 Alleen bij deze drie groepen was voldoende respons behaald.

Tabel 12: Bent u bekend met de kindcheck?

	Ja	Nee
Medewerkers kinderopvang (n=521)	49%	51%
Orthopedagogen (n=26)	65%	35%
Jeugdverpleegkundigen (n=51)	65%	35%
Wijkverpleegkundigen (n=104)	8%	92%
Leerplichtambtenaren (n=64)	44%	56%
Kinderopvangorganisaties (n=627)	54%	46%
Jeugdzorgorganisaties (n=43)	67%	33%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Tabel 13: Hoe vaak past u de kindcheck toe?²⁴⁹

	Medewerkers kinderopvang (n=249)	Jeugdverpleegkundigen (n=33)	Leerplichtambtenaren (n=26)
Altijd	9%	15%	15%
Vaak	11%	33%	19%
Soms	43%	36%	38%
Nooit	37%	15%	27%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Bij de ambulante zorg wordt de kindcheck volgens gesprekspartners regelmatig toegepast. In andere sectoren wordt de kindcheck volgens gesprekspartners niet of niet goed uitgevoerd; als de kindcheck wordt uitgevoerd beperkt dat zich volgens gesprekspartners tot het stellen van de vraag of de betrokkene kinderen heeft. Dit bevestigt de eerder genoemde conclusie van de IGJ dat de kindcheck slechts een afvink-item is voor professionals. In meerdere sectoren is niet bekend dat de kindcheck bedoeld is om (ook) in de volwassenzorg gebruikt te worden.

Mantelzorgverleningscheck

Sinds 2019 is naast de kindcheck in het gezondheidszorgdomein de mantelzorgverleningscheck toegevoegd. De mantelzorgverleningscheck is afgeleid van de kindcheck en beoogt volwassenen/ouderen mishandeling (vroegtijdig) te signaleren en te stoppen. De check is opgenomen in de KNMG meldcode.

De mantelzorgverleningscheck is ontleend aan de Richtlijn Vermoeden van oudermishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein.²⁵⁰ Deze richtlijn is bedoeld voor alle zorgprofessionals werkzaam in het medisch-specialistisch zorgdomein die te maken krijgen met (een vermoeden van) ouderen mishandeling en biedt aanknopingspunten voor lokale protocollen en/of transmura-

249 De respons van wijkverpleegkundigen en orthopedagogen was te laag en is om die reden niet opgenomen in de tabel.

250 Richtlijn Vermoeden van oudermishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein 2018.

le zorgafspraken. De Nederlandse Vereniging voor Klinische Geriatrie (NVKG) heeft het initiatief genomen voor deze richtlijn.

De mantelzorgverleningscheck geldt voor artsen die werken met volwassen patiënten. De arts dient na te gaan of er in de omgeving van zijn volwassen patiënt personen zijn die van deze patiënt afhankelijk zijn. In de enquête is de mantelzorgverleningscheck uitgevraagd aan specialisten ouderengeneeskunde, maar deze enquête heeft te weinig respons behaald waardoor geen antwoord kan worden gegeven op de vraag in hoeverre deze mantelzorgverleningscheck al gebruikt wordt. Ook tijdens de interviews zijn geen mensen gesproken die de mantelzorgverleningscheck uitvoeren. Hoewel wel een aantal organisaties in de ouderenzorg gevraagd zijn medewerking te verlenen, heeft dit niet geleid tot verdere informatie over deze mantelzorgverleningscheck.

4.6.3 Stap 2: overleg met deskundig collega

In stap 2 van de meldcode gaat het om overleg met een deskundig collega over de geconstateerde signalen. Collegiale consultatie kan bijvoorbeeld plaatsvinden met een aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie, met de intern begeleider of het zorg- en adviesteam van een school. Daarnaast kan Veilig Thuis worden geraadpleegd.²⁵¹ Dit kan ook op basis van anonieme cliëntgegevens. In de situatie dat behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak van) letsel kan de vertrouwensarts van Veilig Thuis of een forensisch geneeskundige om advies worden gevraagd.

Zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs geven gesprekspartners aan dat schoolinstellingen in overleggen aandacht besteden aan stappen van de meldcode. Het gaat in dat overleg vooral om het in kaart brengen van signalen en het bepalen van eventuele vervolgstappen. Bij sommige schoolinstellingen proberen intern begeleiders en/of aandachtsfunctionarissen tijdens (team)overleggen (gedrag van) bepaalde leerlingen standaard te bespreken, zodat signalen snel boven tafel komen. Er zijn ook schoolinstellingen waar niet of nauwelijks aandacht wordt besteed aan (het signaleren van) huiselijk geweld en kindermishandeling en het toepassen van de meldcode. Het komt daar tijdens (team)overleggen niet ter sprake.

In de onderstaande tabel is opgenomen met wie professionals signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling hebben besproken. Vrijwel alle respondenten passen deze stap toe. Professionals bespreken hun vermoedens doorgaans met een collega binnen hun organisatie, dat wordt door veruit de meeste professionals genoemd. Daarnaast is aangegeven dat advies wordt gevraagd bij Veilig Thuis, al dan niet anoniem, en dat met sociaal team of maatschappelijk werker wordt gesproken. Uit de interviews blijkt dat professionals die de meldcode gebruiken veel waarde hechten aan deze stap; gesprekken met collega's werken verhelderend. Het gesprek vindt zowel één op één als tijdens een teamoverleg plaats. Ook blijkt dat in de praktijk contact wordt opgenomen met de politie, terwijl op grond van de Wet verplichte meldcode geen grondslag bestaat voor deze gegevensdeling.

²⁵¹ In sommige meldcodes is opgenomen dat *altijd* advies moet worden gevraagd bij Veilig Thuis, bijvoorbeeld in de KNMG-meldcode.

Tabel 14: Heeft u overleg of raadpleegt u bij signalen of vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling en zo ja, met wie/bij wie? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Medewerkers Kinderopvang (n=251)	Orthopedagogen (n=26)	Jeugdverpleegkundigen (n=52)	Wijkverpleegkundigen (n=74)	Leerplichtambtenaren (n=51)
Nee, ik heb geen overleg en raadpleeg niet.	1%	0%	2%	0%	0%
Ja, met/bij een collega binnen mijn organisatie.	92%	88%	94%	88%	86%
Ja, anoniem advies gevraagd bij Veilig Thuis (geen melding).	25%	65%	71%	27%	61%
Ja, niet-anoniem advies gevraagd bij Veilig Thuis (geen melding).	22%	54%	40%	27%	39%
Ja, met/bij een sociaal team of maatschappelijk werker.	16%	15%	38%	28%	53%
Ja, met/bij een vertrouwensarts bij Veilig Thuis (geen melding).	6%	12%	17%	3%	8%
Ja, met/bij een collega van een andere organisatie.	6%	35%	27%	22%	8%
Ja, met/bij een letseldeskundige of (huis)arts.	1%	8%	6%	50%	10%
Ja, met/bij de politie.	1%	19%	0%	14%	24%
Andere	14%	0%	10%	11%	16%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Uit de gesprekken blijkt dat het niet altijd bekend is bij professionals dat zij bij het toepassen van stap 2 van de meldcode Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding (een forensisch arts) kunnen raadplegen op basis van anonieme cliëntgegevens. Professionals geven aan dat zij soms van medewerkers, niet zijde de vertrouwensartsen, van Veilig Thuis bepaalde cliëntinformatie moesten aanleveren voorafgaand aan het verkrijgen van advies. Het raadplegen van een deskundige op het gebied van letselduiding is in de praktijk meer uitzondering dan regelmaat. Het gebeurt vooral bij ernstige situaties. Voorts blijkt uit de gesprekken dat professionals ook hun eigen netwerk raadplegen om te controleren of hun onderbuikgevoel klopt of om te overleggen.

Bij het uitwisselen van informatie, met bijvoorbeeld Veilig Thuis of collega's, wordt in privacy een belemmering gevonden. Gesprekspartners geven aan dat ook bij het anoniem bespreken van casussen, bepaalde kenmerken van een gezin ertoe leiden dat elke organisatie alsnog kan vaststellen om welk gezin het gaat. Volgens gesprekspartners is vooral door de inwerkingtreding van de AVG meer onrust ontstaan; zij delen daardoor liever te weinig dan teveel informatie. Het privacyvraagstuk en gegevensuitwisseling staat bij verschillende organisaties op de agenda. Uit gesprekken blijkt dat een aantal scholen op dit moment onderzoekt of het mogelijk is om ouders

– voordat hun kind op school komt – al te laten tekenen voor toestemming om informatie te delen met sociaal verpleegkundigen. Gesprekspartners van verschillende organisaties hebben aangegeven dat zij nadere afspraken willen maken of hebben gemaakt met Veilig Thuis over welke informatie bij contact met Veilig Thuis (en in een melding) wordt gedeeld.

4.6.4 Stap 3: het gesprek met de betrokkene(n)

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met Veilig Thuis (stap 2), volgt in het kader van stap 3 van de meldcode een gesprek met de betrokkene(n). Het gaat om het voeren van een gesprek met de cliënt en bij een minderjarige tevens zijn ouder(s)/verzorger(s). In het gesprek met de betrokkene geeft de professional uitleg over het doel van het gesprek, worden de signalen besproken (de feiten die de professional heeft vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan) en wordt de betrokkene in de gelegenheid gesteld om daarop te reageren.

In tabel 15 is opgenomen welke belemmeringen professionals ervaren bij het voeren van een gesprek met de betrokkene(n). Meer dan de helft van de respondenten geeft aan bij het voeren van een gesprek soms of vaak belemmeringen te ervaren. Uit tabel 16 blijkt dat het met name gaat om de vertrouwensrelatie en (de vrees dat) het contact met de cliënt kan worden geschaad of verslechterd en dat professionals het moeilijk vinden om het onderwerp bij de betrokkene(n) bespreekbaar te maken. Ook maakt een deel van de professionals zich zorgen over de veiligheid van hulpverleners.

Tabel 15: Ervaart u bij het gesprek met betrokkenen (cliënt/kind/ouders) belemmeringen?

	Medewerkers kinderopvang (n=251)	Orthopedagogen (n=26)	Jeugdverpleegkundigen (n=48)	Wijkverpleegkundigen (n=40)	Leerplichtambtenaren (n=51)
Nee	25%	19%	13%	18%	24%
Ja, soms	51%	58%	77%	68%	47%
Ja, vaak	5%	12%	10%	15%	0%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Tabel 16: Welke belemmeringen ervaart u bij het gesprek met de cliënt/kind/ouders? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Medewerkers kinderopvang (n=138)	Jeugdverpleegkundigen (n=43)	Wijkverpleegkundigen (n=33)
De vertrouwensrelatie of het contact met de cliënt kan geschaad worden/verslechteren.	73%	60%	82%
Ik vind het moeilijk het onderwerp bij de cliënt/kind/ouders bespreekbaar te maken.	51%	53%	45%
De veiligheid van de cliënt of het kind kan in het geding komen.	45%	51%	61%
De veiligheid van mijzelf of van de medewerkers kan in het geding komen.	30%	23%	52%
Andere	12%	19%	3%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Uit de gesprekken blijkt dat het voeren van een gesprek met de betrokkene(n) in alle sectoren als lastig wordt ervaren. De argumenten van gesprekspartners komen overeen met de enquêteresultaten. Met name speelt de vrees dat een melding zal leiden tot een vertrouwensbreuk met de cliënt een rol. Daarnaast blijkt uit de gesprekken dat sommige professionals in de veronderstelling zijn dat het gesprek met de betrokkene ook tot doel heeft om toestemming te krijgen voor het doen van een melding. Naar voren komt dat niet uitgesloten kan worden dat professionals deze stap overslaan of stoppen met het toepassen van de meldcode, vanwege deze belemmeringen.

Professionals uit de sectoren onderwijs en kinderopvang (de niet-hulpverleners) en bepaalde beroepsgroepen uit de sector gezondheidszorg (bijvoorbeeld tandartsen en fysiotherapeuten) hebben relatief meer moeite met het voeren van dergelijke gesprekken. Het voeren van een gesprek met betrokkenen wordt door hen als lastig ervaren, omdat:

- zij de vertrouwensband met hun cliënt of het kind niet te veel willen beschadigen;
- cliënten of ouders boos of agressief kunnen worden;
- zij niet over voldoende gespreksvaardigheden (denken te) beschikken en daardoor handelingsverlegen zijn;
- zij de beleving hebben dat zij in het gesprek moeten aangeven dat zij de meldcode moeten gebruiken;
- zij het lastig vinden om het risico te moeten nemen dat de betrokkene(n) zich ten onrechte van huiselijk geweld en/of kindermishandeling beschuldigd voelt;
- het doel van het gesprek volgens hen het verkrijgen van toestemming voor een melding is.

Verschillende medewerkers in de sector jeugdzorg (jeugdhulpverlener, medewerkers van wijkteams) nemen ouders in elke stap van de meldcode mee en benadrukken waarom (toepassing van) het instrument belangrijk is. Zij geven aan dat zij in het gesprek met de betrokkene(n) uitleg geven over het doel van het gesprek, de signalen bespreken en de betrokkene(n) de gelegenheid geven om te reageren. Deze gesprekspartners ervaren minder moeite met het voeren van gesprekken met betrokkenen.

Enkele van de gesproken vrouwen geven aan dat het makkelijker is om over de thuissituatie te spreken wanneer zij een vertrouwensband hebben met de professional. Een dergelijke vertrouwensband kan bijvoorbeeld ontstaan wanneer een professional zo nu en dan contact opneemt om te informeren hoe het gaat. De vrouwen hechten grote waarde aan een professional die je in vertrouwen kan nemen en waar je je verhaal kwijt kunt. Een vrouw had bijvoorbeeld regelmatig gesprekken met haar maatschappelijk werker die niets anders deed dan luisteren. Dit werd als prettig ervaren. Een andere vrouw kon haar verhaal kwijt bij een vertrouwenspersoon op school. Hierdoor voelde ze zich gehoord.

Terminologie

Door gesprekspartners (zowel hulpverleners, niet-hulpverleners als vertegenwoordigers van organisaties) is aangegeven dat de wettelijke terminologie (de termen 'wet verplichte meldcode', 'meldcode' en 'melden') in het gesprek met de betrokkene voor verwarring zorgen. Gesprekspartners koppelden de term 'verplicht' aan het melden, terwijl organisaties en zelfstandige professionals alleen verplicht zijn om een meldcode te hebben en het gebruik te bevorderen. Voor de gesprekspartners was onduidelijk of zij verplicht zijn te melden bij Veilig Thuis. Gesprekspartners hadden verder het gevoel dat zij "als professional met 1-0 achter staan" als zij het woord 'meldcode' of 'melden' gebruiken in gesprek met betrokkenen. De ervaring van gesprekspartners die signalen van kindermishandeling ontvangen, is dat ouders denken dat hun kind door middel van de 'meldcode' of een 'melding' uit huis wordt geplaatst. Verschillende gesprekspartners geven aan dat zij de termen 'meldcode' of 'melding' niet meer in gesprekken met ouders gebruiken en dat zij het belang en doel van het instrument uitleggen.

Verwijsindex risicojongeren in stap 3

Het Besluit verplichte meldcode bepaalt dat indien sprake is van een meldingsbevoegde instantie of functionaris, in de eigen meldcode specifieke aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de verwijsindex moet zijn. Daarom geeft het basismodel meldcode expliciet aan dat bij het zetten van stap 3 overwogen moet worden of het noodzakelijk is om, gelet op de bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige(n), ook een melding te doen in de verwijsindex.

Door 37% (n=1868) van de professionals van de verwijsindex is aangegeven dat zij de meldcode altijd of vaak gebruiken naast het gebruik van de verwijsindex.²⁵² Voor orthopedagogen, jeugdverpleegkundigen, leerplichtambtenaren en professionals van gemeenten geldt dat zij gemiddeld in iets minder dan 40% (n=160) van de gevallen waarbij de meldcode wordt toegepast ook vaak

252 Zie: Woestenburg e.a. 2020.

tot altijd een melding doen in de verwijfsindex. In de kinderopvang geeft slechts 3% (n=449) aan dat zij in het geval van het toepassen van de meldcode, ook vaak tot altijd een melding doen in de verwijfsindex.

De respondenten die aangeven niet in alle gevallen, naast het doen van een melding in de meldcode, een melding te doen in de verwijfsindex, hebben de vervolgvraag gekregen waarom niet. De resultaten zijn in de onderstaande tabel opgenomen. Een deel van de respondenten geeft als reden dat zij niet op de hoogte waren van het bestaan van de verwijfsindex. Verder geven jeugdverpleegkundigen aan dat er al contact was met de betrokken hulpverleners en dat daarom geen melding in de verwijfsindex is gedaan.

Tabel 17: Om welke reden(en) heeft u geen melding gedaan in de Verwijfsindex risicojongeren?²⁵³

	Medewerkers kinderopvang (n=308)	Jeugdverpleegkundigen (n=21)	Wijkverpleegkundigen (n=68)
Dat was in die gevallen niet nodig.	49%	29%	51%
Ik was niet bekend met de Verwijfsindex.	36%	19%	57%
Er was al contact met de betrokken hulpverleners.	8%	52%	1%
Ik was niet geautoriseerd om melding in de Verwijfsindex te doen.	7%	19%	3%
De melding in de Verwijfsindex levert niets op.	0%	19%	0%
De melding kan averechts werken.	0%	0%	0%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Bij beide wetten wordt door gesprekspartners en respondenten de privacy (wanneer mogen gegevens wel/niet worden uitgewisseld) en het voeren van het gesprek met ouders/betrokkene als belemmeringen ervaren. Ook bestaat onbekendheid met de doelen van de beide wetten en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Beide instrumenten worden gezien als een manier om tot vroegsignalering van risico's of geweld te komen. Door sommige professionals wordt het verschil wel gezien en aangeduid als 'het melden in de meldcode betreft uiteindelijk een laatste actie, terwijl melden in de verwijfsindex helemaal aan het begin van het traject is, als signalen worden opgevangen'. In sommige organisaties wordt de verwijfsindex als stap 0, stap 1 of stap 2 van de meldcode beschouwd en gebruikt. Professionals voelen daardoor een (onlosmakelijk) verband tussen beide instrumenten.

²⁵³ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten die aangegeven hebben soms niet of helemaal niet gebruik te maken van de verwijfsindex. Groepen waar de respons laag was zijn niet in het overzicht opgenomen.

4.6.5 Stap 4: wegen van het risico en de aard en ernst van het geweld

Wegen onder de oude meldcode

De professional dient in stap 4 van de meldcode de verkregen informatie te wegen. De professional dient een inschatting te maken van het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling en de aard en de ernst van dit geweld. Wanneer een professional twijfelt hoe hij de informatie moet wegen – bijvoorbeeld als hij op basis van de informatie twijfelt hoe groot het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling is – bestaat de mogelijkheid dat hij/of zij Veilig Thuis raadpleegt. In de tabel hieronder is aangegeven in welke mate professionals zich voldoende bekwaam achten om een dergelijke inschatting te maken. Een ruime meerderheid van de respondenten acht zichzelf in staat om een inschatting te maken over het risico op geweld of (kinder)mishandeling. Professionals zijn minder zeker over de mate waarin zij in staat zijn om zelf de aard en de ernst van het geweld of de (kinder)mishandeling in te schatten.

Tabel 18: Ik acht mij voldoende bekwaam om inschattingen te maken over (stelling):²⁵⁴

	Medewerkers kinderopvang (n=106)	Orthopedagogen (n=22)	Jeugdverpleegkundigen (n=41)	Wijkverpleegkundigen (n=32)	Leerplichtambtenaren (n=32)
Het risico op geweld of (kinder)mishandeling	78%	77%	63%	63%	81%
De aard van het geweld of de (kinder)mishandeling	63%	73%	44%	48%	72%
De ernst van het geweld of de (kinder)mishandeling	58%	64%	32%	45%	59%

Bron: enquête professionals, Pro Facto

Wegen met het (nieuwe) afwegingskader

Sinds 1 januari 2019 moet bij het wegen van het risico en de aard en de ernst van het geweld gebruik gemaakt worden van een afwegingskader. In stap 5 neemt de professional een beslissing aan de hand van de uitkomsten van het afwegingskader. Uit de enquête blijkt dat in de kinderopvang (bijna) de helft van de professionals en de organisaties zegt door het nieuwe afwegingskader beter in staat te zijn het risico op en de aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling te wegen. Bij de andere groepen gaat het om circa een derde van de respondenten.

254 In de tabel zijn alleen de antwoordcategorieën eens en geheel eens opgenomen. Dat impliceert niet dat de overige respondenten '(helemaal) niet goed hebben geantwoord. Het is ook mogelijk dat zij 'neutraal' of 'geen mening' hebben geantwoord.

Aan organisaties is de stelling voorgelegd: 'Door het nieuwe afwegingskader (vanaf 1 januari 2019) is mijn organisatie beter in staat om het risico op en de aard en ernst van huiselijk geweld of kindermishandeling te wegen'.

Tabel 19: Door het nieuwe afwegingskader (vanaf 1 januari 2019) ben ik beter in staat om het risico op en de aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling te wegen [stelling]²⁵⁵

	(Geheel) eens
Kinderopvangorganisaties (n=558)	50%
Medewerkers kinderopvang (n=106)	47%
Jeugdverpleegkundigen (n=41)	37%
Wijkverpleegkundigen (n=73)	30%
Orthopedagogen (n=24)	29%
Leerplichtambtenaren (n=49)	29%
Jeugdzorgorganisaties (n=34)	26%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Gesprekspartners geven aan dat nog niet overal afwegingskaders worden gebruikt. Dat komt mede doordat verschillende organisaties nog bezig zijn met de implementatie van het nieuwe afwegingskader. Tegelijkertijd hebben voorlichtingsbijeenkomsten over het nieuwe afwegingskader – door bijvoorbeeld Veilig Thuis-organisaties – er wel toe geleid dat de meldcode bij meer professionals scherper op het netvlies staat.

In de laatste rapportage van ‘Geweld hoort nergens thuis’ is aandacht voor het effect van de verbeterde meldcode. 21 van de 28 regio’s geeft aan dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis is gestegen. In de tweede voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis waren dit er vijftien. Zeventien van de 28 regio’s geven aan dat het aantal adviesvragen aan Veilig Thuis is gestegen. In de tweede voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis waren dit er elf. Vijftien van de 28 regio’s geven aan dat zowel het aantal meldingen als het aantal adviesvragen is gestegen (tegenover acht van de 28 in de tweede voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis). Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat de meldingen en adviesvragen afkomstig zijn van een bredere doelgroep van professionals dan voorheen. Ook komt naar voren dat Veilig Thuis niet alleen vaker wordt benaderd door beroepsgroepen die onder de meldcode vallen, maar ook andere beroepsgroepen lijken de weg naar Veilig Thuis beter te vinden (dit varieert van medewerkers van Vluchtelingenwerk tot woningcorporaties tot gemeentelijke zwembaden). Dit laat zien dat de verbeterde meldcode en het hanteren van de bijbehorende afwegingskaders een forse bijdrage leveren aan het eerder en beter in beeld krijgen van huiselijk geweld en kindermishandeling.²⁵⁶

255 In de tabel zijn alleen de antwoordcategorieën eens en geheel eens opgenomen. Dat impliceert niet dat de overige respondenten (‘helemaal’) niet goed hebben geantwoord. Het is ook mogelijk dat zij ‘neutraal’ of ‘geen mening’ hebben geantwoord.

256 Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p.15.

4.6.6 Stap 5: Het bieden of organiseren van hulp en doen van een melding

Beslissen over het doen van een melding en het inzetten van de noodzakelijke hulp

Professionals dienen in stap 5 van de meldcode een beslissing te nemen of het verlenen of organiseren van hulp (ook) mogelijk is. Het afwegingskader ondersteunt de professional bij het maken van die beslissing.²⁵⁷ Tot 1 januari 2019 was de eerste afweging die de professionals moesten maken of zij in staat waren effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden. Als dat niet het geval was diende de professional een melding te doen bij Veilig Thuis. Vanaf 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') geldt dat de professional eerst een beslissing maakt over het doen van een melding bij Veilig Thuis en daarna over het inzetten van de noodzakelijke hulp.

Nadat alle informatie is gewogen, moet de professional beslissingen nemen over het bieden of organiseren van hulp en het doen van een melding. Uit de gesprekken blijkt dat er organisaties zijn die de verantwoordelijkheid voor het melden hebben neergelegd bij één specifieke persoon. In het onderwijs wordt de beslissing om te melden bijvoorbeeld gedaan door de intern begeleider of aandachtsfunctionaris, in samenspraak met de leerkracht. Ook in andere sectoren, zoals de gezondheidszorg, gebeurt dit. In de sectoren jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning hebben professionals die met volwassenen en/of kinderen werken doorgaans zelf de verantwoordelijkheid voor het nemen van de beslissing om al dan niet te melden bij Veilig Thuis. Bij Penitentiaire instellingen (PI's) zijn de aandachtsfunctionarissen in de regel verantwoordelijk voor de beslissing om te melden bij Veilig Thuis of niet. Medewerkers van de reclassering zijn zelf verantwoordelijk.²⁵⁸

Jeugdigen over het bieden van hulp door professionals

In de gesprekken met jeugdigen voor dit onderzoek is gevraagd in hoeverre de jeugdigen de hulpverlening als adequaat hebben ervaren. Zij geven met name aan dat het belangrijk is dat er een 'klik' is met de professional en dat hij/zij het gevoel heeft dat de professional daadwerkelijk luistert naar zijn/haar verhaal. Daarnaast lijkt het erop dat de ervaring van de jeugdigen over professionals en organisaties positiever is wanneer de behandeling of de gesprekken een effect hebben gehad waarbij de jeugdige zich daadwerkelijk geholpen voelt. Ook zijn de jeugdigen positiever over de hulpverlening wanneer een professional snel actie onderneemt nadat de jeugdige heeft aangegeven dat het niet goed met hem/haar gaat of dat de thuissituatie aan het verergeren is. Een jeugdige vertelt bijvoorbeeld dat hij op een gegeven moment bij een maatschappelijk werker aangaf dat het echt niet goed meer ging thuis en dat hij graag uit huis geplaatst wilde worden. De maatschappelijk werker heeft toen snel actie ondernomen: 'Binnen een

257 In het afwegingskader staat bijvoorbeeld wanneer, volgens de normen van de eigen beroepsgroep, een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling in ieder geval bij Veilig Thuis moet worden gemeld.

258 3RO meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2019.

paar uur was het geregeld.'

In de gesprekken met jeugdigen noemen zij verschillende verbeterpunten voor betere hulpverlening. Door meerdere jeugdigen is aangegeven dat zij het als vervelend ervaren wanneer buiten hen om dingen gebeuren die hen rechtstreeks raken. Met name wanneer professionals onderling contact hebben over de jeugdige, zonder dat de jeugdige hierbij betrokken wordt. Voorbeelden die genoemd zijn, is dat een jeugdige bijvoorbeeld niet werd verteld dat de professional contact had met een andere professional of organisatie. Wat volgens jeugdigen zou helpen is wanneer er door professionals daadwerkelijk naar hen wordt geluisterd en dat hun 'stem ook meetelt'. Communicatie is daarmee een belangrijk verbeterpunt. Jeugdigen willen graag dat ze worden meegenomen in het proces, dat door de hulpverlening goed wordt uitgelegd welke professional wat doet en waar die verantwoordelijk voor is. Een jeugdige vond het bijvoorbeeld erg fijn dat ze door bepaalde professionals per e-mail op de hoogte werd gesteld van het contact tussen professionals: 'Je weet dan dat er geen geheimen zijn en dat ze gewoon open zijn over wat ze over jou bespreken. Het is ook prettig om dingen terug te kunnen lezen.' Een andere jeugdige geeft aan dat het belangrijk is dat professionals duidelijk uitleggen aan de jeugdige welke stappen worden genomen en om welke reden(en) de stappen worden genomen: 'Je moet ze [jeugdigen] meeneemen in het proces dat ze ondergaan, dus leg stap voor stap voor stap uit wat je gaat doen. En doe dat op een hele kinderlijke manier zodat ze het goed snappen.'

In de enquêtes is gevraagd of en zo ja hoe vaak professionals en organisaties in 2017 en 2018 casussen hebben gehad, waarbij zij een melding bij Veilig Thuis hebben gedaan of waarbij zij hulp hebben ingeschakeld of hebben georganiseerd. De resultaten zijn in de onderstaande tabel opgenomen. Een groot deel van de respondenten heeft zowel casussen gehad waar melding is gedaan bij Veilig Thuis als casussen gehad waarbij zelf hulp is ingeschakeld of georganiseerd.

Tabel 20: Heeft u in 2017 en 2018 casussen gehad, waarbij u een melding heeft gedaan bij Veilig Thuis of waarbij u hulp heeft ingeschakeld of georganiseerd? En zo ja, hoe vaak? (meerdere antwoorden mogelijk)²⁵⁹

	Melding gedaan bij Veilig Thuis?	Hoe vaak (gemiddeld)	Hulp ingeschakeld of georganiseerd?	Hoe vaak (gemiddeld)	Geen melding/geen hulp
Orthopedagogen (n=21)	86%	3,7	57%	10,6	5%
Jeugdzorgorganisaties (n=39)	79%	5,2	62%	5,70	0%
Leerplichtambtenaren (n=35)	60%	2,1	60%	3,4	17%
Jeugdverpleegkundigen (n=42)	57%	1,7	81%	5,0	10%
Kinderopvangorganisaties (n=319)	51%	3	41%	7	24%
Wijkverpleegkundigen (n=39)	38%	0,6	38%	0,8	36%
Medewerkers kinderopvang (n=98)	35%	0,6	38%	0,9	39%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Onlangs dat geen sprake is van een wettelijke meldplicht blijkt dat gesprekspartners het gevoel hebben dat door de wetwijziging van 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') wel degelijk een meldplicht is ontstaan. Gesprekspartners geven aan dat zij vóór de wijziging konden kiezen om zelf hulp te organiseren en geen melding te doen. Het noodzakelijke melden (bij acute of structurele onveiligheid) voelt voor hen alsof zij nu geen keuzemogelijkheid meer hebben en verplicht zijn om een melding te doen. Zij hebben het gevoel dat hun autonomie door de 'verbeterde meldcode' is beperkt.

Gesprekspartners in delen van de gezondheidszorg, de jeugdzorg en de justitiële sector geven aan dat de 'verbeterde meldcode', in het bijzonder de professionele norm om bij acute en structurele onveiligheid te melden, ervoor zorgt dat zij het gevoel hebben dat zij een hun hele dan wel een groot deel van hun caseload moeten melden. Volgens hen is bij vrijwel al hun cliënten sprake van acute of structurele onveiligheid, waardoor zij slechts een geringe afwegingsruimte ervaren. Ook geven zij aan dat voor hun cliënten de hulpverlening reeds is gestart en een nader onderzoek door Veilig Thuis geen meerwaarde heeft. In afstemming met VWS, VNG, Veilig Thuis, de gecertificeerde instellingen en de IGJ is een nadere duiding gemaakt in welke gevallen gecertificeerde instellingen wel en niet moeten melden bij Veilig Thuis. De nadere uitwerking 'verbeterde meldcode voor gecertificeerde instellingen' is in juli 2019 vastgesteld en wordt na een jaar geëvalueerd.

259 Aan organisaties is de vraag voorgelegd: 'Heeft uw organisatie in 2017 en 2018 casussen gehad, waarbij melding is gedaan bij Veilig Thuis of waarbij u hulp heeft ingeschakeld of georganiseerd? En zo ja, hoe vaak?'

Voorbeeld jeugdigen

Twee van de gesproken jeugdigen zijn bekend met de meldcode. Zij denken verschillend over wanneer een professional een melding zou moeten doen. Een jeugdige geeft aan dat het verstandig is om 'pas' een melding te doen wanneer professionals zien dat een kind bijvoorbeeld dagelijks met blauwe plekken rondloopt. Professionals moeten dan wel eerst observeren en nader onderzoeken wat er mogelijk aan hand is met het kind, en niet 'als een kip zonder kop' gaan melden. De andere jeugdige geeft aan dat als er bij een ander kind dezelfde signalen waren geweest van geestelijke mishandeling als bij haar, het beter was geweest als wel een melding was gedaan. Ze meent dat een melding door een professional snel serieus wordt genomen, vergeleken met een 'melding' door de jeugdige zelf.

Gesprekspartners merken op dat voorlichtingsvideo's van de Rijksoverheid over de meldcode het beeld versterken dat sprake is van een meldplicht. In de informatie die wordt verstrekt wordt erop gewezen dat melden bij een vermoeden van acute of structurele onveiligheid aangewezen is (de 'professionele norm'). In een video over de 'verbeterde meldcode' wordt met dergelijke bewoordingen het belang van het doen van een melding in die situaties benadrukt.

Informatie rijksoverheid

*"De meldcode wordt per 1 januari 2019 aangepast. Melden bij Veilig Thuis wordt bij vermoedens van acute en structurele onveiligheid de **professionele norm**. (...) Als er een vermoeden is van acute of structurele onveiligheid is melden bij Veilig Thuis **nodig**, omdat Veilig Thuis informatie uit verschillende meldingen kan combineren om de veiligheidssituatie beter in te schatten en omdat Veilig Thuis beroepskrachten dan waar nodig kan ondersteunen bij het zorgen voor langdurige veiligheid voor het slachtoffer."*

Het voorgaande volgt ook uit de uitleg van de Rijksoverheid over het stappenplan en hoe de meldcode werkt. In de figuur van het stappenplan van de verbeterde meldcode staat bij de beslissing over of melden noodzakelijk is het volgende: "**Melden is noodzakelijk als er sprake is van acute onveiligheid of structurele onveiligheid.**"²⁶⁰

Meldingen en adviezen Veilig Thuis

Sinds 2015 verzamelt het CBS gegevens voor de Beleidsinformatie Veilig Thuis.

Elke Veilig Thuisorganisatie levert halfjaarlijks aan het CBS gegevens over de afgegeven adviezen, de afgesloten meldingen en de uitgevoerde onderzoeken naar huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVT), waarin alle 26 Veilig Thuis-organisaties zijn vertegenwoordigd, wilde een meer eenduidige kwaliteit beleidsinformatie realiseren en is daarom in 2017 van start gegaan met een Meerjaren Uitvoerings Programma. In dit Meerjaren Uitvoerings Programma heeft het LNVT zich uitgesproken voor een – bij het verwerken en registreren van advies en melding – uniforme werkwijze voor alle Veilig Thuisorganisaties om zo landelijk goed vergelijkbare beleidsinformatie te genereren. Sinds 2019 leveren alle 26 Veilig Thuis-

260 Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling (Rijksoverheid).

organisaties op een vergelijkbare wijze beleidsinformatie over de (typen en de ernst van de) meldingen en adviezen aan.²⁶¹ Het CBS heeft vanwege de slechte onderlinge vergelijkbaarheid in de cijfers tussen Veilig Thuisregio's, tot 2019, geen landelijke cijfers opgenomen in haar rapportages. Een landelijk totaalcijfer kan volgens het CBS, tot 2019, op zichzelf niet op waarde geschat worden.²⁶²

De Veilig Thuis-organisaties houden niet bij hoeveel meldingen en/of adviesaanvragen via een meldcode worden gedaan. Deze cijfers zijn dan ook niet bekend. Ook in het nieuwe informatieprotocol 2.0, dat vanaf 2019 wordt gehanteerd, wordt niet bijgehouden hoeveel meldingen via de meldcode bij Veilig Thuis binnen komen. Wel wordt door het CBS het aantal beroepsmatige adviesaanvragen en meldingen bij Veilig Thuis bijgehouden. Volgens de beleidsinformatie Veilig Thuis van het CBS, zijn in de eerste helft van 2019 29.275 van de adviesaanvragen beroepsmatig gedaan. Dit is ongeveer 55% van het totaal aantal adviezen in de betreffende periode. In de eerste helft van 2019 zijn 52.170 van de meldingen beroepsmatig gedaan. Dit is ongeveer 80% van het totaal aantal meldingen in de betreffende periode. In 2017 is in opdracht van de Ministeries VWS en J&V en de VNG een impactanalyse uitgevoerd naar de gevolgen van de wijziging van de meldcode per 1 januari 2019; de verbeterde meldcode. Uitgegaan werd van een jaarlijkse groei van 5 tot 25% van het aantal adviesaanvragen en een jaarlijkse groei van 5 tot 10% van het aantal meldingen bij Veilig Thuis vanwege de verbeterde meldcode.²⁶³

In de derde voortgangsrapportage 'Geweld hoort nergens thuis' is aangegeven dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis toeneemt. Om wachtlijsten bij Veilig Thuis zoveel mogelijk te voorkomen, investeren opdrachtgevende gemeenten extra in hun Veilig Thuis-organisatie. Tijdens rondetafelgesprekken kwam naar voren dat de investering op gespannen voet staat met de ambitie van regio's om in te zetten op het duurzaam oplossen van geweld (actielijn 2) door onder andere het versterken van de lokale (wijk)teams. Een aantal regio's geeft aan dat de toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis ook effect heeft op de hoeveelheid werk bij onder andere de lokale (wijk)teams. Dit beeld wordt bevestigd door de IGJ en de Inspectie Justitie en Veiligheid. Naar aanleiding van deze en eerdere signalen over een sterke stijging van de meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis, laten het ministerie van VWS en de VNG onderzoek doen naar de ontwikkeling van het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis, welke oorzaken bijdragen aan die ontwikkeling en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Op basis van de resultaten van

261 Het gaat dan om beleidsinformatie over: - Aard van het geweld (type, ernst, geschatte duur); - Omvang van geweld in afhankelijkheidsrelaties (o.b.v. gegevens over adviezen, meldingen en casussen, betrokkenen, adviesvragers en melders); - Hoedanigheid van adviesvragers en melders (beroepsgroep en organisatie); - Interventies van Veilig Thuis (diensten: triage, onderzoek, veiligheidsvoorwaarden); - Ingezette vervolghulp (overdracht), op persoonsniveau teneinde situaties van onveiligheid in samenwerking met de ketens van zorg en straf te kunnen keren.

262 Het CBS noemt een aantal algemene redenen waardoor de aangeleverd cijfers onderling niet goed vergelijkbaar zijn. Zo wijken de werkprocessen en administraties van de Veilig Thuis-organisaties op onderdelen van elkaar af. De Veilig Thuis-organisaties maken in praktische uitwerking van het handelingsprotocol Veilig Thuis verschillende keuzes die afhankelijk zijn van de afspraken met hun opdrachtgevers (de gemeenten in de regio). En de werkprocessen veranderen continu en zijn steeds in ontwikkeling zijn binnen de Veilig Thuis-organisaties. Zie voor meer informatie: Beleidsinformatie Veilig Thuis. Stand van zaken in het 1e halfjaar van 2018.

263 Sprokkereef 2017.

dit onderzoek formuleren de ministeries van VWS en JenV en de VNG en het LNVt vervolgcacties, inclusief mogelijke oplossingen voor de korte en langere termijn.²⁶⁴

Het melden

Het verschilt per Veilig Thuis-organisatie hoe professionals een melding moeten doen. Sommige gesprekspartners geven aan langer dan een half uur bezig te zijn met het invullen van een formulier en het aanleveren van informatie. De gesprekspartners die hiermee te maken hebben ervaren dit als onnodig complicerend en een (extra) administratieve last. Dit werpt mogelijk drempels op voor het melden; enkele gesprekspartners geven aan dat zij pas melden als dat echt noodzakelijk is; als zelf hulp verlenen of organiseren mogelijk is, wordt dat eerst geprobeerd. Bij andere Veilig Thuis-organisaties kan via een bepaalde link het stappenplan worden doorlopen, hetgeen als makkelijker wordt ervaren. Bij die organisatie ontvangt de medewerker een link. Via deze link komt de medewerker op de site van de Veilig Thuis-organisatie waar de melding stap voor stap kan worden doorlopen. Ook wordt door de Veilig Thuis-organisatie een aantal vragen gesteld. Daarna is de melding gereed. Het doen van een melding via deze laatste manier duurt volgens de gesprekspartner ongeveer een kwartier. Gesprekspartners zijn verbaasd dat bij melden zoveel verschillen bestaan tussen de Veilig Thuis-organisaties.

Tijdens de gesprekken noemen professionals verschillende redenen om niet te melden bij Veilig Thuis. Onbekendheid met de meldcode en de toepassing daarvan blijkt één van de redenen dat de meldcode nog niet door alle professionals en organisaties wordt gebruikt. Onbekendheid met het instrument doet zich in alle sectoren voor. Ook is een belangrijke reden om niet te melden het niet willen schaden van de relatie/vertrouwensband met betrokkene(n). Dat speelt met name in de sectoren gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang. Gesprekspartners in het onderwijs geven aan dat leerkrachten daardoor terughoudend kunnen zijn bij het inschakelen van de aandachtfunctionaris en het doen van een melding. Gesprekspartners denken dat signalen zonder deze terughoudendheid mogelijk eerder kunnen worden gedeeld. Andere redenen om niet te melden zijn volgens gesprekspartners de handelingsverlegenheid voortkomend uit het niet zijn van hulpverlener en dat het doen van een melding weinig meerwaarde heeft omdat meldingen voor de professional weinig opleveren. Dit argument hangt vaak samen met argumenten die hierboven al zijn genoemd.

De ervaring met Veilig Thuis is ook genoemd als reden om niet (meer) te melden. Daarvoor zijn grofweg twee redenen. Ten eerste geven gesprekspartners uit vrijwel alle sectoren aan dat het proces rond (het afhandelen van) meldingen bij Veilig Thuis erg lang duurt. Dit draagt niet bij aan het gevoel van professionals dat sprake is van adequate hulpverlening en maakt de drempel om de meldcode te gebruiken hoger. Tijdens de gesprekken zijn voorbeelden genoemd van situaties waarin door meerdere hulpverleners melding gedaan is, maar waarbij de casus pas na (extra) aandringen door Veilig Thuis is opgepakt. Ten tweede ervaren gesprekspartners dat een goede terugkoppeling nadat een melding bij Veilig Thuis is gedaan ontbreekt. Dit is een belemmerende factor bij het gebruik van de meldcode. Een terugkoppeling van wat de melding heeft opgeleverd

264 Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019, p 16.

is voor professionals belangrijk; zij geven aan dat zonder terugkoppeling de bereidheid om bij Veilig Thuis te melden steeds kleiner wordt.

Ook de (lange) wachtlijsten in bepaalde sectoren een rol. Het zorgt ervoor dat Veilig Thuis meldingen niet kan doorzetten. Gesprekspartners uit de sectoren jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning geven aan dat zij soms direct de casus van Veilig Thuis terugkregen. Gesprekspartners uit de sectoren gezondheidszorg en onderwijs merkten op dat meldingen door Veilig Thuis werden doorgezet naar het wijkteam, die vervolgens “met de handen in het haar zat”. Hierdoor komt het voor dat lange tijd een melding niet (verder) kan worden opgepakt. Ook dit draagt niet bij aan het melden en gebruiken van de meldcode. In sommige gevallen is de situatie zodanig dat de gesprekspartner weinig andere hulp meer kan organiseren en is het wachten op een crisissituatie dan wel zorgt een melding bij Veilig Thuis voor acute escalatie. De gesprekspartners voelen zich in die situaties machteloos; de bereidheid om te melden bij Veilig Thuis neemt bij sommige van hen hierdoor af.

Tijdens de gesprekken is niet genoemd dat professionals ervaren dat het beroepsgeheim aan de weg staat van een melding bij Veilig Thuis. Wel blijkt dat professionals een drempel ervaren om een melding te doen over ouderenmishandeling of andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties waarbij sprake is van volwassenen, omdat volwassenen zelfbeschikkingsrecht hebben. Gesprekspartners wijzen erop dat als gevolg hiervan minder meldingen over ouderenmishandeling gedaan worden. Daarnaast speelt ook mee dat deze signalen minder snel herkend worden door professionals.

Uit de enquête in de kinderopvang blijkt dat de voornaamste reden om geen melding te doen bij Veilig Thuis was gelegen in het feit dat het volgens de professional/organisaties niet nodig was om in die casus een melding te doen. Een kwart van de respondenten geeft aan dat geen melding bij Veilig Thuis is gedaan omdat zij zelf in staat waren om hulp te organiseren.²⁶⁵ Daarnaast is als reden om niet te melden door medewerkers aangegeven dat een andere professional al een melding bij Veilig Thuis had gedaan. 25% van de medewerkers in de kinderopvang en 30% van de kinderopvangorganisaties heeft bij het invullen van de enquête andere redenen opgegeven. De meesten lichten daaronder toe dat een melding bij Veilig Thuis niet nodig was.

265 Een dergelijke handelwijze komt overeen met het stappenplan en het daarbij te hanteren afwegingskader.

Tabel 21: Kunt u aangeven waarom u geen melding heeft gedaan bij Veilig Thuis? (meerdere antwoorden mogelijk)²⁶⁶

	Medewerkers kinderopvang (n=36)	Kinderopvang- organisaties (n=73)
Het bleek in deze casus niet nodig.	64%	63%
Ik kon zelf hulp organiseren.	25%	29%
Ik krijg geen of weinig terugkoppeling van Veilig Thuis.	3%	1%
Ik ben bang het contact/de vertrouwensrelatie met de cliënt/ betrokkene te verliezen.	0%	4%
Ik vind het lastig om de cliënt/betrokkene te informeren over een melding.	0%	3%
Veilig Thuis is niet deskundig genoeg.	0%	1%
Ik geef de voorkeur aan hulpverleners waar ik bekend mee ben.	0%	3%
Ik vind dat ik over te weinig informatie beschik.	6%	1%
Andere	25%	30%

Bron: enquête kinderopvang professionals en organisaties, Pro Facto

In 2015 is de Jeugdwet ingevoerd en in 2018 is deze wet voor het eerst geëvalueerd. Tijdens de eerste evaluatie van de Jeugdwet zijn ook een aantal zaken met betrekking tot het bestaan van wachtlijsten en de beschikbaarheid van tijdige hulp geconstateerd. In het rapport staat onder meer opgenomen dat de toegang via Veilig Thuis (en de Raad voor de Kinderbescherming) goed is. Het daadwerkelijk organiseren van tijdig passende hulp lukt nog onvoldoende en ook de route via de lokale teams verloopt nog niet soepel. Dat heeft een aantal mogelijke oorzaken, waarvan gebrek aan expertise en ervaring (handelingsverlegenheid) rondom veiligheid binnen de lokale teams het meest genoemd wordt. Wat betreft de beschikbaarheid van passende hulp, geven de respondenten bij de evaluatie Jeugdwet aan dat sprake is van wachtlijsten; om te bezuinigen is er flink gesneden in budgetten van de specialistische jeugdhulp, waardoor bepaalde hulpvormen niet of veel minder beschikbaar zijn. Ook is er meer bureaucratie dan voorheen waardoor het langer duurt voordat cliënten daadwerkelijk de hulp krijgen die ze nodig hebben als de veiligheid in het geding is. Daarnaast constateert de IGJ dat er te vaak wachtlijsten zijn bij de Veilig Thuis-organisaties en zijn er signalen over een toenemend aantal spoedverzoeken en crisisplaatsingen.²⁶⁷

De ‘verbeterde meldcode’ en de radarfunctie

De wetgever heeft door middel van de wetwijziging per 1 januari 2019 (de verbeterde meldcode) onder andere willen bewerkstelligen dat Veilig Thuis een radarfunctie krijgt.²⁶⁸ De radarfunctie

²⁶⁶ Aan organisaties is de vraag voorgelegd: ‘Kunt u aangeven waarom uw organisatie geen melding heeft gedaan bij Veilig Thuis?’.

²⁶⁷ Zie: Friele 2018.

²⁶⁸ Naast de al bestaande taken zoals het onderzoeken van meldingen en het direct herstellen van veiligheid waar nodig.

dient te waarborgen dat ernstige signalen bij Veilig Thuis op de radar komen, zodat Veilig Thuis deze nu en in de toekomst kan combineren met andere signalen. Achterliggende reden is dat bij huiselijk geweld en kindermishandeling sprake is van langdurige problematiek.

Radarfunctie Veilig Thuis

De radarfunctie bestaat grofweg uit twee onderdelen:

- 1 Maatregelen die erop gericht zijn dat signalen bij Veilig Thuis 'op de radar' komen
 - a Vermoedens van ernstige mishandeling moeten altijd gemeld worden bij Veilig Thuis (stap 5). Veilig Thuis-organisaties gaan de informatie onderling delen, zodat een landelijk werkend radar tot stand komt.
 - b Het is de bedoeling dat Veilig Thuis in de toekomst bij adviesaanvragen (stap 2) in het systeem kan kijken of aanvullende informatie op de radar staat. Deze informatie wordt – zonder dit te delen met de adviesvrager – betrokken bij de adviesvraag. Deze maatregel raakt aan privacywetgeving en moet geborgd worden in nieuwe wetgeving.²⁶⁹
 - c Signalen van burgers neemt Veilig Thuis op.
- 2 Monitoring van casuïstiek
 - a Veilig Thuis monitort de resultaten van de door hen voorgeschreven interventies.
 - b Bij casuïstiek die Veilig Thuis direct na triage overdraagt aan het lokaal veld, maar waar sprake is van bemoeienis van Veilig Thuis, zal na overdracht het resultaat van de interventies worden gemonitord. Gemiddeld wordt een duur van anderhalf jaar als realistisch gezien voor de monitorfunctie.²⁷⁰

Om de radarfunctie van Veilig Thuis te kunnen waarborgen, is het volgens gesprekspartners belangrijk dat Veilig Thuis bekend is met de informatie omtrent alle casussen. Daar doet zich volgens hen een complicatie voor, aangezien bij zelf hulp verlenen de informatie niet bij Veilig Thuis terecht komt. Gesprekspartners denken dat het voor een goede werking van de radarfunctie nodig is dat zij alle vermoedens melden, ook als zij zelf in staat zijn hulp te bieden en er geen sprake is van acute en structurele onveiligheid. Zij gaan er vanuit dat Veilig Thuis wanneer een melding wordt gedaan zich aan het handelingsprotocol houdt en dus een volledig triage-traject moet inzetten, terwijl dat niet in alle situaties nodig is. De radarfunctie van Veilig Thuis leidt bij professionals dan ook tot verwarring.

4.7 Samenwerking

4.7.1 Samenwerking met andere professionals

Verschillende gesprekspartners geven aan dat de samenwerking met andere professionals nog niet overal optimaal verloopt. Zij geven onder meer aan dat meer multidisciplinair en systeemgericht moet worden samengewerkt dan nu gebeurt. Uit de gesprekken blijkt dat het in de praktijk niet gemakkelijk is om een dergelijke samenwerking daadwerkelijk vorm te geven. Problematisch is onder meer dat verschillende professionals bij een volwassene of gezin betrokken zijn en dat

²⁶⁹ Dit wetgevingstraject is nog niet begonnen.

²⁷⁰ Kamerstukken II 2017/18, 183.

die professionals ieder ten aanzien van een klein deel van de problematiek ondersteuning bieden. Daardoor is het niet altijd duidelijk welke rol een bepaalde hulpverlener in het hulpverleningsstraject heeft. Ook is het voor hen geregeld onduidelijk wat de achtergrond van die hulpverlener is en is onduidelijk of de hulpverlener, ondanks de goede intentie, daadwerkelijk begrijpt wat binnen het gezin de problemen/zorgen zijn. Verschillende gesprekspartners geven aan dat soms teveel verschillende hulpverleners bij een casus zijn betrokken die de volledige situatie onvoldoende kennen.

Gesprekspartners geven verder aan dat het hoge verloop van personeel in met name de sectoren gezondheidszorg, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning de samenwerking en onderlinge afstemming moeilijker maakt. Wisselingen in personeel en taakverschuivingen zorgen er volgens hen voor dat samenwerking en het opbouwen van een vast netwerk door professionals lastig is. Een praktische oplossing zou volgens gesprekspartners kunnen zijn dat bij iedere casus een duidelijke behandelingsverantwoordelijke/regievoerder wordt aan gesteld; hierdoor is in ieder geval iemand van begin tot eind betrokken. De wetgever had met de decentralisatie in 2015 al één gezin, één plan, één regisseur voor ogen; in de praktijk blijkt dat hiervan nog niet altijd sprake is. Verschillende gesprekspartners geven aan dat de behoefte aan één regisseur/regievoerder sterk aanwezig is. Voorts geven gesprekspartners aan dat het voor een goede samenwerking noodzakelijk is dat professionals elkaar vaker zien, zodat de lijntjes korter worden. Daarnaast zijn zij van mening dat er tussen de verschillende sectoren ruimte is voor betere samenwerking.

Gesprekspartners uit het onderwijs geven aan dat vooral leerkrachten in het basisonderwijs een belangrijke informatiebron zijn voor de bij het kind of gezin betrokken professionals. De leerkrachten beschikken over veel informatie doordat zij op alle schooldagen de kinderen zien. Wanneer er signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling zijn, gaat het wijkteam bij de scholen langs. Gesprekspartners benadrukken dat in de praktijk nog niet iedere betrokken professional contact opneemt met de leerkracht(en). Als voorbeeld noemen zij de voogddij-instellingen.

4.7.2 Samenwerking met Veilig Thuis

De meldcode gaat ervan uit dat professionals samenwerken met Veilig Thuis. In de tweede stap van de meldcode kunnen professionals Veilig Thuis raadplegen. Ook wanneer professionals twijfelen hoe zij bepaalde informatie moeten wegen (stap 4 van de meldcode) vindt in de regel contact plaats tussen de professional en Veilig Thuis.

Gesprekspartners geven aan dat de Veilig Thuis-organisaties lange tijd een voorlichtende rol hebben gehad. Deze rol is volgens hen de laatste tijd aan het veranderen, waardoor Veilig Thuis meer als sparringpartner wordt gezien en om advies wordt gevraagd. Desondanks wordt Veilig Thuis door gesprekspartners meer als een opschaling dan als samenwerking met een gelijkwaardige partner gezien. Gesprekspartners van Veilig Thuis geven aan dat zij vragen krijgen over hoe de professional met bepaalde signalen om moeten gaan, maar ook of een professional een casus bij Veilig Thuis moet melden.

De ervaringen van gesprekspartners met Veilig Thuis verschillen. Professionals die ontevreden zijn over de samenwerking met Veilig Thuis geven aan dat zij het handelen van Veilig Thuis onvoorspelbaar vinden, bijvoorbeeld dat de ene keer wel wordt doorgevraagd door een medewerker en de andere keer niet. Daarbij merken gesprekspartners op dat het ook voor Veilig Thuis soms onduidelijk is of een zaak al dan niet moet worden gemeld. Gesprekspartners benadrukken dat zij op zoek zijn naar duidelijkheid en dat zij juist daarom contact opnemen met Veilig Thuis; die duidelijkheid ontbreekt volgens hen regelmatig. Zij ervaren het als prettig als zij merken dat een medewerker goed thuis is in het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling.

Er blijkt onduidelijkheid te bestaan over de rol van Veilig Thuis, professionals denken bijvoorbeeld dat door Veilig Thuis de casus uit handen van de professional wordt genomen, terwijl dat later niet blijkt te zijn gebeurd. Gesprekspartners geven aan dat lange tijd de verwachting was dat medewerkers van Veilig Thuis deel zouden nemen aan het hulpverleningstraject. Als later blijkt dat Veilig Thuis dat niet doet, ontstaat teleurstelling. Veilig Thuis heeft die onduidelijkheid voor een deel weg kunnen nemen door met professionals en organisaties in gesprek te gaan. De onduidelijkheden zijn in de praktijk echter nog niet helemaal opgelost.

Uit gesprekken met wijkteams blijkt dat casusafhankelijk is in welke mate het wijkteam samenwerkt met Veilig Thuis. Indien Veilig Thuis een casus overdraagt aan het wijkteam, sluit Veilig Thuis daarmee het onderzoek af. Af en toe is er na drie maanden nog contact over hoe de casus loopt. Ook komt het volgens de gesprekspartners voor dat hulp door de cliënt (ineens) geweigerd wordt, nadat Veilig Thuis de casus aan het wijkteam heeft overgedragen. Op dat moment kan het wijkteam de casus niet terug overdragen en kan Veilig Thuis de casus ook niet zelf terughalen. Het wijkteam moet dan opnieuw melding doen bij Veilig Thuis. Gesprekspartners merken op dat dit niet goed past binnen de radarfunctie die Veilig Thuis heeft.

Gesprekspartners geven aan dat de vooroordelen over Veilig Thuis hardnekkig en soms onterecht zijn. Daarnaast bereikt deze onvrede Veilig Thuis niet; professionals die hun onvrede hebben geuit naar Veilig Thuis, geven aan dat de samenwerking daarna is verbeterd.

In een gemeente ervaren jeugd- en gezinscoaches problemen met Veilig Thuis over het te snel doorzetten van casussen. Inmiddels vindt daarover structureel overleg tussen het CJG en de Veilig Thuis-organisatie plaats. Gesprekspartners van de gemeente en de Veilig Thuis-organisatie geven aan dat de samenwerking hierdoor is verbeterd. Beide organisaties zijn kritisch op elkaars functies; hierdoor ontstaan soms discussies, maar de gesprekspartners zijn het erover eens dat dit beide organisaties en de werkzame professionals scherp houdt.

In de enquête ervaart een meerderheid van de professionals en organisaties meerwaarde van de samenwerking met Veilig Thuis, zie daarvoor tabel 22. Bij de kinderopvanglocaties gaat het om ruim driekwart van de respondenten.

Tabel 22: Samenwerking met Veilig Thuis heeft meerwaarde bij het in kaart brengen van signalen en het doorlopen van de gehele meldcode en het stappenplan [stelling]²⁷¹

	(Geheel) eens
Kinderopvangorganisaties (n=548)	75%
Medewerkers kinderopvang (n=411)	63%
Jeugdverpleegkundigen (n=41)	61%
Leerplichtambtenaren (n=50)	60%
Orthopedagogen (n=24)	58%
Jeugdzorgorganisaties (n=35)	54%
Wijkverpleegkundigen (n=75)	52%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Gesprekspartners geven aan dat professionals soms geen en soms een incomplete terugkoppeling vanuit Veilig Thuis krijgen, als zij een melding hebben gedaan. Ook komt het voor dat gesprekspartners alleen als terugkoppeling krijgen dat reeds hulpverlening bij het gezin betrokken is. Een terugkoppeling over wat de uitslag van het onderzoek is en/of wat het resultaat van de melding is geweest mist in dat geval. Ook is niet helder of sprake is van een duidelijke en concrete opvolging van de gemelde zorgen; de melder weet niet wat de vervolgstappen zijn. In tabel 23 is te zien dat het ontvangen van voldoende terugkoppeling voor respondenten niet vanzelfsprekend is. Ook een groot deel heeft overigens geen mening over deze stelling.

Tabel 23: Als ik een melding heb gedaan bij Veilig Thuis krijg ik voldoende terugkoppeling [stelling]

	(Geheel) eens	(Geheel) oneens	Weet ik niet/geen mening/neutraal
Kinderopvangorganisaties (n=460)	30%	19%	51%
Jeugdzorgorganisaties (n=35)	26%	23%	51%
Leerplichtambtenaren (n=48)	17%	31%	52%
Orthopedagogen (n=24)	17%	50%	33%
Medewerkers kinderopvang (n=319)	15%	12%	73%
Wijkverpleegkundigen (n=63)	13%	19%	68%
Jeugdverpleegkundigen (n=41)	12%	44%	44%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

4.7.3 Samenwerking met de politie

De politie valt niet onder de werking van de Wet verplichte meldcode. Wel maakt de politie onderdeel uit van verschillende samenwerkingsverbanden die ook bij de aanpak van huiselijk ge-

271 In de tabel zijn alleen de antwoordcategorieën eens en geheel eens opgenomen. Dat impliceert niet dat de overige respondenten '(helemaal) niet goed hebben geantwoord. Het is ook mogelijk dat zij 'neutraal' of 'geen mening' hebben geantwoord.

weld en kindermishandeling betrokken zijn, zoals het OGGZ-netwerk, Veiligheidshuizen en de Veiligheidsregio. De politie meldt ook bij Veilig Thuis. Eerder maakte de politie van huiselijk geweld en/of kindermishandeling ook melding bij het Meldpunt kindermishandeling en het Steunpunt huiselijk geweld. De manier van melden verschilde in het verleden per regio en er werd niet altijd consequent gemeld. Sinds oktober 2017 wordt bij de politie met een meldingsstandaard gewerkt.

De VNG, Nationale Politie en het Openbaar Ministerie (OM) hebben gezamenlijk een 'model samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, politie en OM' vastgesteld. Het model bevat afspraken over informatie-uitwisseling tussen de organisaties. Doel is in een vroegtijdig stadium een zo compleet mogelijk beeld van de gezinssituatie en de onderliggende problematiek, waardoor interventies op elkaar kunnen worden afgestemd.

In de praktijk komt het voor dat de politie ter plaatse direct contact heeft met een medewerker van de in die regio actieve Veilig Thuis-organisatie. Het gaat dan vaak om acute en/of ernstige situaties. Er wordt onderling afgestemd wat in dat specifieke geval nodig is. Na contact met Veilig Thuis wordt een melding gedaan, zodat in het systeem het totale beeld compleet is. Dit helpt Veilig Thuis ook om haar radarfunctie uit te oefenen.

Gesprekspartners bij de politie en Veilig Thuis-organisaties hebben aangegeven dat de samenwerking goed verloopt; de lijntjes zijn kort en men weet elkaar gemakkelijk te vinden. Er wordt soms wel spanning ervaren tussen 'opsporing' en 'hulpverlening'. Niet alle informatie mag – in het belang van het onderzoek – met Veilig Thuis worden gedeeld. Ook is het voor de politie op grond van de Wet politiegegevens slechts mogelijk gegevens van maximaal vijf jaar oud te verstrekken, terwijl het voor Veilig Thuis-organisaties interessant zou kunnen zijn als zij ook informatie over een langere periode verkrijgen. Medewerkers van de politie kunnen Veilig Thuis wel inlichten als zij ten aanzien van een bepaalde betrokkene zorgen hebben, zonder dat zij direct alle informatie delen.

De politie krijgt nadat zij een melding hebben gedaan een terugkoppeling van Veilig Thuis. De terugkoppeling van Veilig Thuis naar de politie heeft een technische component en is deels geïntegreerd in de werkprocessen. Met betrekking tot de terugkoppeling door Veilig Thuis zijn landelijk enige verschillen waar te nemen.

Jeugdigen over snelle en adequate hulpverlening

De meerderheid van de jeugdigen waarmee is gesproken, heeft het idee dat zij te laat hulpverlening hebben gekregen. Zij geven aan dat professionals wel met hen in contact komen, maar niet snel genoeg actie ondernemen. Volgens de jeugdigen moest het eerst een tijd niet goed gaan met hen voordat professionals waarnemen dat sprake is van een zorgelijke situatie.

Enkele jeugdigen hebben te maken gehad met verschillende professionals binnen dezelfde organisatie. Daarnaast hadden ze ook te maken met meerdere organisaties tegelijkertijd, variërend van de politie en crisisopvang tot de GGZ en jeugdbescherming. Een jeugdige geeft aan dat ze in

totaal met 45 professionals te maken heeft gehad, waarbij eenmalige contacten en crisishulp niet zijn meegeteld. Het kwam bij deze jeugdigen regelmatig voor dat ze een tijd in behandeling waren en na verloop van tijd werden doorverwezen naar een andere professional, een andere afdeling of een andere instelling. Een jeugdige zegt hierover dat hij het gevoel kreeg dat er *'heel veel heen en weer is geschoven, maar uiteindelijk niemand wat deed'*.

Tijdens de gesprekken met de jeugdigen kwamen wachtlijsten, voornamelijk bij de GGZ, meerdere keren aan de orde. Bij één jeugdige liep de wachtlijst op tot twee jaar. In deze gevallen was wel gesignaleerd dat een jeugdige hulp nodig had en was hulpverlening in gang gezet, maar moest de jeugdige wachten voordat hij daadwerkelijk kon worden behandeld. De lange wachtlijsten kunnen bijgedragen hebben aan de ervaringen van jeugdigen dat zij pas laat geholpen zijn.

Resumerend is het beeld dat de meeste jeugdigen die we hebben gesproken vinden dat de hulpverlening niet tijdig op gang is gekomen. Dit heeft meerdere oorzaken; soms werden de signalen niet juist geïnterpreteerd of werd na een gesprek geen actie ondernomen. Andere keren was wel duidelijk dat de jeugdige hulpverlening nodig had, maar kon door wachtlijsten geen plek worden gevonden. Een belangrijke factor die naar voren is gekomen tijdens de gesprekken, is dat jeugdigen aangeven dat ze niet altijd het gevoel hebben dat ze serieus worden genomen door professionals. Zij geven onder meer aan dat niet (goed) naar hen wordt geluisterd. Jeugdigen denken dat het niet luisteren en niet serieus nemen van hun verhaal mede de oorzaak is dat niet op tijd stappen worden gezet.

4.8 De werking van de meldcode

4.8.1 Ondersteuning door het volgen van de meldcode

De meldcode is een stappenplan dat bedoeld is om professionals een handwijze te bieden wanneer zij signalen zien of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling hebben. Gesprekspartners geven aan dat de meldcode houvast biedt als zij signalen of vermoedens van geweld constateren. Ook zijn gesprekspartners positief over de bijdrage van de meldcode aan het meer uniform aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Elke professional dient dezelfde stappen te doorlopen en dat zorgt er volgens gesprekspartners voor dat de kans kleiner is dat belangrijke onderdelen worden overgeslagen.

Ook respondenten bij de enquête ervaren dat het instrument hen ondersteunt. In tabel 24 is weergegeven in hoeverre professionals het eens waren met de stelling dat de meldcode voldoende ondersteuning biedt bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Tabel 24: De meldcode biedt mij voldoende ondersteuning bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling [stelling]²⁷²

	(Geheel) eens
Orthopedagogen (n=24)	88%
Kinderopvangorganisaties (n=568)	83%
Medewerkers kinderopvang (n=444)	80%
Jeugdverpleegkundigen (n=43)	70%
Jeugdzorgorganisaties (n=36)	64%
Leerplichtambtenaren (n=52)	56%
Wijkverpleegkundigen (n=84)	37%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Volwassenen over de meldcode

Voor dit onderzoek is gesproken met vier vrouwen in een vrouwenopvang die te maken hadden met partnergeweld. De meerderheid van de vrouwen vindt het een goed idee dat de meldcode een stappenplan bevat, omdat dat volgens hen professionals houvast kan bieden in de situatie dat ze vermoedens hebben van huiselijk geweld en dat ze dan beter weten hoe ze moeten handelen. Een vrouw zegt bijvoorbeeld dat zij opmerkte dat toen zij duidelijk blauwe plekken had, – toen er nog geen meldcode bestond – een psycholoog niet wist hoe hij moest handelen. Ze denkt dat de psycholoog met meldcode beter had geweten hoe te handelen, waardoor mogelijk wel actie was ondernomen.

Een ervaringsdeskundige staat positief tegenover het instrument meldcode. Ook vindt ze het goed dat het met de ‘verbeterde meldcode’ in het kader van stap 5 noodzakelijk is geworden om in het geval van acute of structurele veiligheid te melden. Tegelijkertijd onderstreept deze vrouw het belang van voorlichting over het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling, zowel onder professionals als onder burgers. Ze meent dat een goede bekendheid en bewustwording bij professionals over de meldcode een belangrijke voorwaarde is voor het daadwerkelijke gebruik van het instrument.

Volgens de vrouw is een andere belangrijke voorwaarde voor het effectief functioneren van de meldcode dat wanneer gemeld wordt ook de juiste hulp voorhanden moet zijn. Wanneer immers is gesignaleerd dat iemand te maken heeft met (huiselijk) geweld, zou ook direct passende hulp(verlening) beschikbaar moeten zijn. Ze signaleert dat dit niet altijd het geval is, bijvoorbeeld vanwege wachtlijsten in de gezondheidszorg. Deze signalering past bij het beeld dat we uit andere gesprekken met jeugdigen en vrouwen hebben gekregen.

272 In de tabel zijn alleen de antwoordcategorieën eens en geheel eens opgenomen. Dat impliceert niet dat de overige respondenten ‘(helemaal) niet goed hebben geantwoord. Het is ook mogelijk dat zij ‘neutraal’ of ‘geen mening’ hebben geantwoord.

Ondanks dat een meerderheid van de professionals heeft aangegeven dat zij door de meldcode voldoende worden ondersteund, bestaat wel behoefte aan extra informatie over het gebruik. In de onderstaande tabel is opgenomen om welke informatie het gaat. Aan welke informatie behoefte is, verschilt zowel tussen de groepen als binnen de groepen; elke respondent heeft andere informatiebehoeften.

Tabel 25: Heeft u behoefte aan extra ondersteuning/informatie en zo ja, op wel gebied? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Medewerkers kinderopvang (n=479)	Ortho pedagogen (n=25)	Jeugdverpleegkundigen (n=43)	Wijkverpleegkundigen (n=86)	Leerplichtambtenaren (n=52)	Gemeenten (n=32)
Nee, geen behoefte aan.	48%	24%	16%	23%	29%	47%
Ja, over het herkennen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling	11%	16%	12%	38%	19%	3%
Ja, over het gebruiken van de kindcheck of de mantelzorgverleningscheck	23%	24%	37%	47%	35%	31%
Ja, over het overleg met Veilig Thuis en/of collega's en/of deskundigen	10%	8%	14%	34%	13%	13%
Ja, over hoe het gesprek aan te gaan met client/ouders/betrokkenen	21%	28%	28%	47%	12%	6%
Ja, over het wegen van de risico op en de aard en ernst van het geweld of kindermishandeling	16%	52%	33%	40%	23%	19%
Ja, over het gebruik van het (sinds 2019 nieuwe) afwegingskader	13%	12%	26%	47%	23%	9%
Ja, over de keuzemogelijkheid rondom hulp organiseren of het doen van een melding	16%	28%	21%	42%	17%	13%
Ja, over het doel van het werken met de meldcode.	4%	0%	0%	28%	4%	3%
Ja, over privacy/ gegevensuitwisseling/beroepsgeheim.	10%	20%	35%	40%	23%	0%
Andere	4%	4%	19%	2%	12%	9%

Bron: enquête professionals, organisaties en gemeenten, Pro Facto

4.8.2 Opvattingen over doelbereik

Gesprekspartners merken op dat de meldcode bijdraagt aan het sneller bespreken van signalen door professionals. Voor de invoering van de meldcode waren vermoedens van kindermishandeling volgens hen minder bespreekbaar. Door de invoering van de meldcode vindt door professionals sneller overleg plaats met collega's en/of Veilig Thuis. De 'verbeterde meldcode' heeft er

volgens de gesprekspartners voor gezorgd dat het gebruik van de meldcode minder vrijblijvend is geworden; dit kan volgens hen bijdragen aan het besef van de professional dat hij of zij verantwoordelijk is voor het welzijn van een volwassene of kind. Professionals worden door het instrument volgens gesprekspartners gestimuleerd over huiselijk geweld en kindermishandeling na te denken. Ook geven zij aan dat het instrument behulpzaam is bij het vastleggen van informatie; het doorlopen van het stappenplan zorgt ervoor dat professionals vastleggen wat zij signaleren, welke contacten zijn gelegd en welke acties al dan niet worden ondernomen.

In de enquête is gevraagd of professionals door het bestaan van de meldcode eerder handelen dan zij zonder een meldcode zouden hebben gedaan. In tabel 26 zijn de resultaten opgenomen.

Tabel 26: Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling handel ik eerder dan ik zonder de meldcode zou hebben gedaan (stelling)²⁷³

	(geheel) eens	(geheel) oneens
Gemeenten (n=92)	65%	5%
Orthopedagogen (n=24)	59%	30%
Kinderopvangorganisaties (n=556)	55%	18%
Medewerkers kinderopvang (n=445)	48%	19%
Jeugdverpleegkundigen (n=43)	37%	16%
Wijkverpleegkundigen (n=82)	30%	26%
Jeugdzorgorganisaties (n=36)	28%	42%
Leerplichtambtenaren (n=52)	19%	35%

Bron: enquête professionals en organisaties, Pro Facto

Sinds de inwerkingtreding van de meldcode is met name aandacht geweest voor de voorkant (implementatie), maar weinig voor de achterkant (wat is het resultaat). Gesprekspartners hebben geen inzicht wat het doen van een melding heeft bijgedragen aan het in samenhang aanpakken van huiselijke geweld en/of kindermishandeling. Wel ervaren zij de meldcode als een instrument dat hen scherp houdt; het dwingt volgens gesprekspartners tot kennisvergroting met een focus op veiligheid. Uit het empirisch onderzoek blijkt dat professionals die het instrument gebruiken en de achterliggende gedachte goed voor ogen hebben, positiever zijn over de meldcode dan professionals die het instrument niet of veel minder gebruiken.

4.9 Samenvatting

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de bevindingen van het empirisch onderzoek, bestaande uit een enquête onder professionals, organisaties en gemeenten, interviews met experts, interviews met jeugdi-

²⁷³ Aan organisaties en gemeenten is de stelling voorgelegd: 'Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling handel(en) we eerder dan we zonder de meldcode zouden hebben gedaan.'

gen volwassenen en groeps gesprekken met professionals, opgenomen. Tevens is bestaand onderzoeksmateriaal en cijfers over huiselijk geweld meegenomen in dit hoofdstuk.

Implementatie

Opstellen van de meldcode

Het ministerie van VWS heeft een basismodel voor de meldcode opgesteld dat (branche)organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren kunnen gebruiken bij het opstellen van een eigen meldcode. In de praktijk is op drie verschillende manieren invulling gegeven aan de invoering van de meldcode. Ten eerste zijn door beroepsgroepen meldcodes opgesteld voor zelfstandige professionals. Het gaat om de meldcodes die binnen de sector gezondheidszorg zijn opgesteld. Ten tweede hebben organisaties meldcodes vastgesteld die zijn gebaseerd op een modelmeldcode, opgesteld door de brancheorganisatie. Ten derde hebben grote organisaties 'eigen' meldcodes vastgesteld, bijvoorbeeld in de sector justitie. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft een eigen meldcode opgesteld voor alle instellingen die onder de DJI vallen, waaronder penitentiaire en justitiële jeugdinrichtingen.

Iedere meldcode dient een aantal verplichte elementen te bevatten. In hoeverre elke meldcode aan de minimumeisen voldoet, hebben we in dit evaluatieonderzoek niet kunnen vaststellen. Uit de enquêtes en interviews komt naar voren dat het stappenplan in vrijwel alle meldcodes is opgenomen. Ook besteden de meldcodes aandacht aan de toebedeling van verantwoordelijkheden en de omgang met vertrouwelijke gegevens. De afwegingskaders die sinds 1 januari 2019 verplicht zijn gesteld na de wijziging van de Wet verplichte meldcode, waren ten tijde van het uitvoeren van het onderzoek nog niet in alle instellingen ingevoerd.

Bevorderen van kennis en gebruik

Uit het onderzoek blijkt dat er variatie bestaat in de manieren waarop organisaties het gebruik van de meldcode bevorderen. Er worden aandachtfunctionarissen aangewezen, trainingen aangeboden en de meldcode wordt tijdens reguliere overleggen of periodieke evaluaties besproken. In vrijwel alle sectoren zijn aandachtfunctionarissen aangewezen die in de rol van voorlichter en aanjager meer bewustzijn voor de meldcode en het onderwerp moeten creëren. Binnen organisaties verschilt het welke medewerker de rol van aandachtfunctionaris krijgt. Ook wordt binnen sommige organisaties onderscheid gemaakt tussen een indirecte en directe aandachtfunctionaris. De indirecte aandachtfunctionaris adviseert en begeleidt de directie en beleidsverantwoordelijke in de bij de implementatie te hanteren stappen. De directe aandachtfunctionaris adviseert en begeleidt collega's bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De mate waarin professionals trainingen en/of cursussen volgen verschilt per sector, maar ook per organisatie binnen dezelfde sector. Professionals die aangeven dat trainingen en/of cursussen worden gegeven geven aan dat hierbij het werken met het stappenplan en het herkennen van signalen aan bod komt. Ook de implementatie van de meldcode in de eigen organisatie en de omgang met vertrouwelijke gegevens en het beroepsgeheim komen aan bod tijdens trainingen

en/of cursussen. Professionals geven aan dat het van groot belang is dat een herhaling van trainingen of cursussen wordt gedaan, om te voorkomen dat de kennis over de meldcode weer vertraagt en de aandacht voor (signalen van) huiselijk geweld en kindermishandeling vermindert. De mate waarin professionals vinden dat zij voldoende getraind en/of geïnformeerd zijn over hoe zij de meldcode moeten gebruiken, is wisselend.

Gebruik van de meldcode

Toepassing van de meldcode

De meldcode bestaat uit vijf stappen. Deze vijf stappen zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar die volgorde is niet dwingend voorgeschreven. Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling doorlopen professionals in de praktijk vooral in willekeurige volgorde de eerste twee stappen van de meldcode (het in kaart brengen van signalen en het bespreken van hun zorgen met collega's). Daarna worden de stappen van de meldcode minder toegepast. Als voornaamste reden om te stoppen met het doorlopen van de stappen geven professionals aan dat het doorlopen van de stappen niet (meer) nodig was.

Het in kaart brengen van signalen (stap 1)

Stap 1 begint met het in kaart brengen van signalen, maar voordat dit kan gebeuren dienen eerst signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling te worden herkend. Bij het in kaart brengen van signalen valt op dat niet-hulpverleners meer moeite hebben met het signaleren van huiselijk geweld en/of kindermishandeling dan hulpverleners. Lichamelijk geweld wordt door professionals sneller herkend dan bijvoorbeeld psychisch geweld. Daarnaast wordt bij de toepassing van de meldcode vaak gedacht aan kindermishandeling. Andere vormen van geweld komen voor, maar zijn veel minder zichtbaar en daardoor moeilijker te signaleren. Het gaat dan vooral om bijzondere vormen van geweld zoals ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. In alle sectoren komt het voor dat professionals zich onvoldoende bewust zijn van hun mogelijkheden. Zo zijn professionals in de justitiële sector en paramedici zich niet altijd bewust dat zij in de positie zijn huiselijk geweld en/of kindermishandeling te signaleren.

De kindcheck en mantelzorgverleningscheck

De meldcode bevat als verplicht onderdeel de uitvoering van een zogenaamde kindcheck. In de praktijk is de bekendheid met de kindcheck laag. De kindcheck is vooral uitgevoerd in situaties waarbij sprake was van (een vermoeden van) verwaarlozing of ernstige psychische problemen. Ook het gebruik van de kindcheck is beperkt. In de sector gezondheidszorg is naar voorbeeld van de kindcheck een mantelzorgverleningscheck ontwikkeld en opgenomen in de KNMG-meldcode.

Collegiale consultatie en raadpleging Veilig Thuis of een deskundige (stap 2)

De tweede stap van de meldcode heeft betrekking op collegiale consultatie of het raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselaanduiding. Het onderzoek laat zien dat

professionals met name met collega's overleggen. Een kwart wint advies in bij Veilig Thuis. Niet altijd is bekend dat Veilig Thuis op basis van anonieme cliëntgegevens geraadpleegd kan worden. De mogelijkheid om een deskundige op het gebied van letselaanduiding (forensisch arts) te raadplegen is niet altijd bekend. Bij het uitwisselen van informatie, met bijvoorbeeld Veilig Thuis of collega's, wordt in privacy een belemmering gevonden.

Het voeren van een gesprek met betrokkene(n) (stap 3)

Bij de derde stap van de meldcode dienen professionals overleg te voeren met de betrokkene(n). In alle sectoren wordt deze stap door professionals als lastig ervaren. De vertrouwensrelatie en (de vrees dat) het contact met de cliënt kan worden geschaad/verslechteren vormen een belangrijke drempel voor het voeren van een gesprek met de betrokkene(n). Daarnaast vinden professionals het voeren van een gesprek lastig omdat zij denken niet over voldoende gespreksvaardigheden te beschikken en omdat zij de beleving hebben dat zij in het gesprek moeten aangeven dat zij de meldcode als instrument moeten gebruiken. Een misvatting van professionals is dat zij in de veronderstelling zijn dat het gesprek met betrokkene(n) het verkrijgen van toestemming voor het doen van een melding tot doel heeft. Ook zorgt de wettelijke terminologie voor verwarring.

Het afwegen (stap 4) en het beslissen (stap)

Uit het onderzoek blijkt dat een groot deel van professionals zichzelf (in stap 4) in staat acht om een inschatting te maken over het risico op geweld of (kinder)mishandeling. Professionals geven aan dat de afwegingskaders die op 1 januari 2019 zijn ingevoerd (d.m.v. de 'verbeterde meldcode'), in de praktijk nog niet overal worden gebruikt.

Het verschilt in de praktijk bij wie de verantwoordelijkheid voor het melden (in stap 5) is neergelegd. In sommige organisaties is de medewerker die geconfronteerd wordt met de casus zelf verantwoordelijk. En in andere sectoren is de verantwoordelijkheid neergelegd bij één specifieke persoon, zoals bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris.

Ook verschilt het in de praktijk per Veilig Thuis-organisatie hoe professionals een melding kunnen doen. Bij de ene organisatie kost het meer tijd dan bij de andere. Ondanks dat de wetgever er bewust voor heeft gekozen om geen meldplicht in te voeren, hebben professionals in de praktijk het gevoel dat er door de verbeterde meldcode een meldplicht bestaat. Zij hebben het gevoel dat hun autonomie wordt beperkt.

Tijdens de gesprekken noemen professionals verschillende redenen om niet te melden bij Veilig Thuis. Onbekendheid met de meldcode en de toepassing daarvan blijkt één van de redenen dat de meldcode nog niet door alle professionals en organisaties wordt gebruikt. Ook is een belangrijke reden om niet te melden het niet willen schaden van de relatie/trouwensband met betrokkene(n). Andere redenen om niet te melden zijn volgens gesprekspartners de handelingsverlegenheid voortkomend uit het niet zijn van hulpverlener en dat het doen van een melding weinig meerwaarde heeft omdat meldingen voor de professional weinig opleveren. Dit argument hangt vaak samen met argumenten die hierboven al zijn genoemd.

De ervaring met Veilig Thuis is ook genoemd als reden om niet (meer) te melden. Daarvoor zijn twee redenen. Ten eerste geven gesprekspartners uit vrijwel alle sectoren aan dat het proces rond (het afhandelen van) meldingen bij Veilig Thuis erg lang duurt. Ten tweede ervaren gesprekspartners dat een goede terugkoppeling nadat een melding bij Veilig Thuis is gedaan ontbreekt.

Samenwerking

De samenwerking tussen professionals verloopt nog niet overal optimaal; het blijkt niet gemakkelijk te zijn om een multidisciplinair en meer systeemgerichte samenwerking vorm te geven. Oorzaken zijn volgens gesprekspartners dat meerdere professionals bij een volwassene of gezin betrokken zijn waardoor het niet altijd duidelijk is welke rol een bepaalde hulpverlener in het hulpverleningstraject heeft. Ook zorgt een hoog verloop van personeel in verschillende organisaties er voor dat op casusniveau niet altijd duidelijk is waar de regie ligt.

Veilig Thuis-organisaties hebben lange tijd voorlichting gegeven aan professionals. De laatste tijd is de rol van Veilig Thuis aan het veranderen in die zin dat zij vaker door professionals als sparringpartner wordt gevonden en om advies wordt gevraagd. Professionals ervaren de samenwerking met Veilig Thuis meer als opschalen dan als samenwerking met een gelijkwaardige partner. Voorts blijkt onduidelijkheid bij professionals over de rol van Veilig Thuis. Professionals denken bijvoorbeeld dat door Veilig Thuis de casus uit handen van de professional wordt genomen, terwijl dat later niet blijkt te zijn gebeurt.

De werking van de meldcode

Ondersteuning door het volgen van de meldcode

Professionals ervaren dat de meldcode hen ondersteunt. Het biedt hen houvast en draagt bij aan het meer uniform aanpakken van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Wel blijkt in de praktijk behoefte te bestaan aan extra ondersteuning/informatie, het verschilt per professional waaraan behoefte is. Het gaat bijvoorbeeld om informatie over het gebruiken van de kindcheck of mantelzorgverleningscheck, het voeren van een gesprek met de betrokkene(n), het wegen van de risico's op en de aard en ernst van huiselijk geweld of kindermishandeling en het gebruiken van het (nieuwe) afwegingskader.

Opvattingen over het doelbereik

Professionals geven aan dat de meldcode bijdraagt aan het sneller bespreken van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zo worden professionals door het instrument bijvoorbeeld gestimuleerd over huiselijk geweld en kindermishandeling na te denken en is het instrument behulpzaam bij het vastleggen wat zij signaleren, welke contacten zijn gelegd en welke acties al dan niet worden ondernomen. Het verschilt per professional en organisatie of er door het bestaan van de meldcode eerder wordt gehandeld dan dat zonder de meldcode zou worden gedaan.

5

Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Het doel van de Wet verplichte meldcode (de wet) is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. In de wet wordt onder geweld naast huiselijk geweld en kindermishandeling ook andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties verstaan, waaronder ouderenmishandeling. Het doel van de wet kan volgens de memorie van toelichting worden bereikt door het consequent toepassen van een meldcode waardoor vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt verhoogd. Met een meldcode weten organisaties en professionals welke stappen zij moeten zetten als zij vermoedens hebben of signalen krijgen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In het Besluit verplichte meldcode is vastgelegd welke elementen minimaal in een meldcode moeten worden opgenomen, waaronder een stappenplan van vijf stappen. Op die manier wordt de uniformiteit van de verschillende meldcodes geborgd. De verplichte stappen dienen ertoe dat een zorgvuldige afweging wordt gemaakt, voordat eventueel door een professional wordt overgegaan tot een melding, en dat voor professionals duidelijk is hoe met signalen van (mogelijk) huiselijk geweld of kindermishandeling kan worden omgegaan.

De wijziging van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019, waarmee onder andere afwegingskaders zijn ingevoerd, dient te bewerkstelligen dat gevallen van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling dan wel vermoedens daarvan bij het Veilig Thuis worden gemeld. Sinds de wijziging bepaalt Veilig Thuis in overleg met professional of bij een melding ook handelen van Veilig Thuis nodig is naast de hulp die de professional mogelijk al in gang heeft gezet. Informatie over de betrokkene wordt dan door Veilig Thuis vastgelegd. Hierdoor kan bij nieuwe meldingen de voorgeschiedenis en andere bekende informatie worden meegewogen. Met deze wijzigingen lijkt sprake te zijn van een verschuiving van het doel dat de formele wetgever voor ogen had met de verplichte meldcode. Van professionals wordt nu immers verwacht dat zij, naast het eventueel bieden of organiseren van hulp, deze situaties ook altijd melden bij Veilig Thuis. In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de bevindingen van de evaluatie zoals die in hoofdstuk 3 en 4 zijn besproken.

In dit hoofdstuk staan vier thema's centraal: implementatie (paragraaf 5.2), gebruik (paragraaf 5.3), doelbereiking (paragraaf 5.4) en samenwerking (paragraaf 5.5). Deze evaluatie is gelijktijdig

met de evaluatie van de Wet verwijsindex risicjongeren uitgevoerd; in paragraaf 5.6 komt de samenhang met deze wet aan de orde. Er wordt geëindigd met een slotbeschouwing in paragraaf 5.7.

5.2 Implementatie

Wettelijke verplichtingen

De wet legt bij organisaties en zelfstandige professionals de verplichting neer een meldcode te hanteren en de kennis en het gebruik ervan te bevorderen. Medewerkers zijn verplicht om de door instellingen geïmplementeerde meldcode toe te passen. De wet schept aldus een tweetal verplichtingen: één gericht tot de betreffende instelling en één tot de individuele beroepsbeoefenaars. De instellingen moeten een meldcode vaststellen (en de kennis en het gebruik ervan bevorderen); de individuele beroepsbeoefenaars zijn verplicht een meldcode te hanteren.

Vaststellen meldcode

De wet creëert een verplichting voor instellingen om voor de binnen de organisatie werkzame professionals (binnen de sectoren gezondheidszorg, jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, onderwijs, kinderopvang en justitie) een meldcode vast te stellen die stapsgewijs aangeeft hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden. De meldcode dient toegespitst te zijn op de betreffende sector of organisatie. De wet schept een kader, de invulling van de meldcode is nadrukkelijk aan de organisatie of de professional zelf overgelaten. In de praktijk is zichtbaar dat door brancheorganisaties model-meldcodes beschikbaar zijn gesteld die vervolgens door organisaties, al dan niet onverkort, zijn overgenomen. De invoering van de meldcode is daarmee verlopen zoals beoogd door de wetgever.

Niet alle door de wet geadresseerde instellingen hebben een meldcode ingevoerd. Zo zijn er nog enkele onderwijsinstellingen die niet beschikken over een eigen meldcode. Het algemene beeld is dat, uitzonderingen daargelaten, de meldcode in vrijwel alle organisaties is ingevoerd. In hoeverre elke meldcode aan de minimeisen voldoet, hebben we in dit evaluatieonderzoek niet kunnen vaststellen. De afwegingskaders die sinds 1 januari 2019 verplicht zijn gesteld na de wijziging van de Wet verplichte meldcode, waren ten tijde van het uitvoeren van het onderzoek nog niet in alle instellingen ingevoerd. Opvallend is dat verschillende gemeenten de meldcode – naast het voor hen al verplicht vaststellen van een meldcode voor onder andere leerplichtambtenaren – ook vaststellen voor andere onderdelen van de eigen ambtelijke organisaties. Dit is een verbreding van de werking van de meldcode.

Bevorderen van kennis en gebruik

Met alleen de invoering van een meldcode is de implementatie nog niet afgerond; de wet vereist ook dat instellingen de kennis en het gebruik van de meldcode bevorderen. Uit het empirisch onderzoek komt naar voren dat instellingen het gebruik van de meldcode bevorderen door bij-

voorbeeld het hebben van één aanspreekpunt binnen de organisatie, het bieden van trainingen of cursussen of het gebruik van de meldcode aan de orde te stellen tijdens regulier werkoverleg. De (verdere) implementatie vraagt nadrukkelijk om een doelgroepgericht implementatieproces per beroepsgroep en/of instelling waarin aandacht is voor, de voorkomende vormen van afhankelijkheidsrelaties én vormen van geweld. In de gezondheidszorg is al een aantal van dergelijke implementatietrajecten succesvol geweest. Een voorbeeld hiervan is het project 'implementatie impuls toepassing kindcheck bij de GGZ', waaruit blijkt dat meer aandacht voor het onderwerp ook tot meer gebruik leidt. De hieruit blijkende meerwaarde van doelgroepgerichte voorlichting zou voor meer sectoren kunnen worden ingezet. Zoals verderop in deze analyse naar voren komt is het bij deze voorlichting van belang dat onder meer de volgende onderwerpen daarbij aan de orde komen: het herkennen van andere vormen van geweld dan fysiek geweld, gesprekstechnieken, het voeren van een gesprek met het kind, en het met betrokkene(n) bespreekbaar maken van de situatie, het doel van de gesprekken met betrokkene(n), de (al dan niet) toestemming bij het melden en de kindcheck.

Aanbeveling 1 Wij bevelen de beroepsgroepen maar ook de instellingen aan over te gaan tot doelgroepgerichte voorlichting aan professionals over de Wet verplichte meldcode.

Aandachtsfunctionarissen

De inzet van aandachtsfunctionarissen wordt door professionals positief gewaardeerd; het draagt volgens hen bij aan het vergroten van het gebruik maar ook de kennis van professionals en instellingen. Het aanwijzen van een of meerdere werknemers als aandachtsfunctionaris is sinds de invoering van de Wet verplichte meldcode een bekend fenomeen in alle sectoren. In ziekenhuizen is de aanwezigheid van een dergelijke deskundige persoon al een veldnorm geworden. In sectoren als justitie en onderwijs is de aanwezigheid van een deskundig persoon ook gebruikelijk. Soms heeft deze functionaris alleen de meldcode in portefeuille, maar vaker houdt deze functionaris zich breder bezig met het thema huiselijk geweld en kindermishandeling.

Aandachtsfunctionarissen dragen volgens professionals bij aan het verlagen van de drempel in stap 2, wanneer met collega's over vermoedens en signalen overlegd dient te worden. Het aanwijzen van een aandachtsfunctionaris zorgt volgens hen voor een toegankelijk meldpunt. Uit het empirisch onderzoek komt verder naar voren dat de aanwezigheid van aandachtsfunctionarissen niet alleen een positief effect heeft op vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling maar ook op het daadwerkelijk melden bij Veilig Thuis. De reden hiervoor is dat de aandachtsfunctionaris behulpzaam is bij het doorlopen van het gehele stappenplan en meedenkt over het te voeren gesprek, over de te maken afwegingen en de gevolgen daarvan. Ook draagt de aandachtsfunctionaris volgens professionals bij aan het organiseren van trainingen voor professionals en dat blijkt in alle sectoren nodig. Gezien de positieve ervaringen met de aandachtsfunctionaris in de praktijk is het te overwegen wettelijk te verplichten om per instelling een aanspreekpunt op het gebied van sectorspecifieke geweldsvormen én de meldcode, zoals een aandachtsfunctionaris, aan te wijzen. Hierbij moeten de uitkomsten van het lopende onderzoek in opdracht van het ministerie van VWS naar de rol van de aandachtsfunctionaris of van een deskundig collega in verschillende sectoren worden afgewacht.

Aanbeveling 2 Om het gebruik van de meldcode verder te bevorderen geven we de minister in overweging de aanwijzing van een aanspreekpunt op het gebied van sectorspecifieke geweldsvormen én de meldcode verplicht te stellen voor alle instellingen die onder de Wet verplichte meldcode vallen.

Kind- en mantelzorgverleningscheck

In de Wet verplichte meldcode is een kindcheck opgenomen waardoor professionals een controle (op de aanwezigheid van kinderen in het gezin) moeten uitvoeren op het moment dat een volwassen cliënt in een situatie verkeert die mogelijk schade kan veroorzaken aan minderjarige kinderen. Juist in de sectoren waar met volwassenen (en niet of in mindere mate met kinderen) gewerkt wordt is de bekendheid van de kindcheck gering. Ook is het gebruik van de kindcheck, in alle sectoren en ook bij professionals die wel bekend zijn met de kindcheck, wisselend. Niet alle professionals weten wat van hen verwacht wordt als blijkt dat er een (tweede of derde) kind betrokken is; de kindcheck werkt veelal nog als 'afvink'-systeem. Om deze redenen is door ZonMw, na het succesvol doorlopen traject bij ziekenhuizen, ambulancediensten en huisartsenposten, een traject gestart met als doel een succesvolle implementatie van de kindcheck binnen de GGZ te faciliteren.

Op dit moment mist de kindcheck zijn juiste werking doordat het instrument door onbekendheid een kleine rol speelt in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het bestaansrecht van de kindcheck kan daarmee – op onjuiste gronden – ter discussie worden gesteld. Uit het, aan de invoering van de kindcheck ten grondslag liggende, onderzoek over het op de spoedeisende hulp, ambulancediensten en huisartsenposten van toepassing zijnde Haaglanden protocol bleek immers dat bepaalde kenmerken van ouders goede voorspellers zijn van kindermishandeling. Het aantal meldingen van kindermishandeling steeg toen de bekendheid van de kindcheck bij de professionals toenam. Gezien het belang van de kindcheck en de geringe bekendheid van de kindcheck ligt het voor de hand te investeren in het vergroten van die bekendheid. Naar verwachting leidt een grotere bekendheid tot een toename in gebruik.

De achterliggende gedachte van de kindcheck heeft in de ouderenzorg een afgeleide in de vorm van een mantelzorgverleningscheck, welke is ingevoerd in de KNMG-meldcode. Met deze check wordt van artsen gevraagd om bij patiënten met bepaalde problematiek na te gaan of zij zorgdragen voor een persoon (anders dan een minderjarig kind) die van hun zorg afhankelijk is. Oudermishandeling is een thema dat de afgelopen jaren mede door het Actieplan ouderen in veilige handen weliswaar aandacht heeft gekregen maar toch achterblijft, vergeleken met kindermishandeling. De komende jaren neemt de vergrijzing toe, en blijven meer kwetsbare personen door de komst van de Wet langdurige zorg langer thuis blijven wonen. Uit het empirisch onderzoek blijkt dat professionals een drempel ervaren om bij Veilig Thuis een melding te doen over oudermishandeling (of andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties waarbij sprake is van volwassenen), omdat zij zelfbeschikkingsrecht hebben. Een grotere zorgvuldigheid voordat gemeld wordt, wil echter niet zeggen dat in het geheel niet gemeld mag worden. Toename van de bekendheid met het thema onder professionals is minimaal noodzakelijk.

Bredere check

De in 2015 ingevoerde Jeugdwet heeft als doel het in samenhang oppakken van problematiek bij jeugdigen en gezinnen; gestreefd wordt naar één gezin, één plan, één regisseur. De uitgangspunten van integraal denken en werken worden breed gedragen binnen de hulpverlening. Dit vraagt om een brede manier van kijken en aanpakken bij het gebruik van de meldcode. Het is daarom sterk te overwegen de kindcheck uit te breiden naar een meer omvattende check, waaronder alle kwetsbaren in afhankelijkheidsrelaties in de directe omgeving van de betrokkene vallen, zoals (mantel)zorg afhankelijke personen. De invoering van deze uitgebreide check vraagt – gezien de ervaringen met de kindcheck – om voldoende voorlichting. Voor succesvolle implementatie is bekendheid van de check en voldoende draagvlak onder professionals van belang. Dit zou onderdeel moeten uitmaken van de sectorspecifieke voorlichting zoals in aanbeveling 1 genoemd.

Aanbeveling 3 We geven de minister in overweging om de kindcheck uit te breiden naar een check voor alle kwetsbare personen in afhankelijkheidsrelaties in de directe omgeving van de betrokkene(n).

5.3 Gebruik

Ervaren meerwaarde

Niet in alle sectoren waar de meldcode gehanteerd moet worden is sprake van een behandel situatie. Met name in de sectoren onderwijs, kinderopvang en justitie is hier geen sprake van. In het parlementaire debat is onder andere ingegaan op de vraag of de meldcode wel geschikt is om te gebruiken door professionals in deze sectoren. De toenmalige staatssecretaris veronderstelde dat door de algemene formulering en de mogelijkheid om delen van de meldcode te vertalen naar de eigen organisatie de meldcode ook daar geschikt zou zijn. Hij overwoog dat bepaalde stappen van de meldcode door de organisatie ook overgelaten kunnen worden aan de zorgcoördinator of schoolmaatschappelijk werker in plaats van aan de leerkracht. In de praktijk blijkt dat sectoren met niet-hulpverleners (zoals justitiële inrichtingen, kinderopvang en scholen) en sectoren met hulpverleners (jeugdzorg, gezondheidszorg etc.) inderdaad een andere uitwerking van de meldcode hebben gekozen. De verschillen zijn niet als negatief of positief te kwalificeren maar zijn afhankelijk van de sector waarin met de meldcode gewerkt wordt. Wel vragen de implementatie en het gebruik van de meldcode om een meer programmatische aanpak per specifieke sector (zie ook aanbeveling 1).

Herkennen van signalen

De wetgever legt de verantwoordelijkheid te reageren op signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld bij degene die deze signalen ontvangt. Hier ligt de veronderstelling aan ten grondslag dat professionals deze signalen opvangen én kunnen herkennen. Aan de vraag of professionals hiertoe in staat zijn heeft de wetgever weinig aandacht besteed. Deze bekwaamheid werd kennelijk verondersteld, althans er werden weinig knelpunten verwacht. Tegelijkertijd is in de parlementaire stukken wel terug te lezen dat organisaties een veilige omgeving moeten

bieden en randvoorwaarden moeten creëren voor de professional, zodat deze de ruimte krijgt om te reageren en te handelen op signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld. Uit het empirisch onderzoek blijkt dat het herkennen van dergelijke signalen in de praktijk moeilijk is voor professionals. Dat heeft mede zijn oorzaak in het feit dat, uitzonderingen daargelaten, het herkennen van signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld niet tot de primaire werkzaamheden behoort waarvoor de professionals (zelf ervaren te) zijn opgeleid. De vaardigheid om (dubbelzinnige) signalen te herkennen heeft volgens professionals ook te maken met basale vaardigheden zoals communicatievaardigheden, juridische basiskennis en de samenwerking met de aandachtsfunctionaris in de organisatie. Dit probleem strekt zich niet alleen uit tot sectoren zoals onderwijs, kinderopvang en justitie, maar ook tot deelsectoren binnen de gezondheidszorg en maatschappelijke ondersteuning.

Kindermishandeling of huiselijk geweld herkennen is niet alleen gericht op zichtbare signalen, zoals blauwe plekken, maar omvat ook het opvangen van signalen van andere, minstens zo belangrijke vormen van kindermishandeling, zoals verwaarlozing. Waar de zichtbare signalen voor sommige professionals al lastig zijn waar te nemen, blijkt uit het empirisch onderzoek dat dit zeker voor de minder zichtbare en moeilijker herkenbare signalen geldt, zoals psychische mishandeling en financiële uitbuiting. Deze bevinding sluit aan bij de strekking van het advies van Sprokerekreef in 2015/2016 waarin hij stelt dat signaleren een vast element zou moeten zijn in de initiële opleidingen, als onderdeel van de vaste professionele vorming, maar dat nu nog niet is.

Vanuit de overheid is niet dwingend opgelegd dat in basisopleidingen scholing over kindermishandeling of huiselijk geweld wordt geborgd. De overheid zet zich wel in voor het ontwikkelen van verschillende scholingspakketten zoals de toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Investeren in scholing op het gebied van signaalherkenning is dan ook een voor de hand liggende stap. Bij de inzet hierop zou meer focus moeten liggen op het daadwerkelijk kunnen herkennen van sectorspecifieke en moeilijk(er) herkenbare signalen, dan op het gebruik van het stappenplan als zodanig. Het kunnen herkennen van signalen is immers voorwaardelijk voor het gebruik van het stappenplan.

Vormen van geweld

De Wet verplichte meldcode richt zich op alle vormen van geweld. Hieronder worden ook – niet uitputtend – eegerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en oudermishandeling inclusief financiële uitbuiting verstaan. Deze evaluatie laat zien dat bij de toepassing van de meldcode vaak wordt gedacht aan kindermishandeling en in mindere mate aan de andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Voor andere vormen van geweld is wel informatiemateriaal beschikbaar, maar is in de praktijk minder aandacht. Die geringe aandacht heeft eerder te maken met onbekendheid met deze vormen van geweld en de signalen die daarbij horen, dan dat het onderwerp niet belangrijk wordt gevonden. De brede invalshoek rond geweld in afhankelijkheidsrelaties blijft onverminderd belangrijk. Investeren in scholing op het gebied van het herkennen van sectorspecifieke signalen draagt naar verwachting bij aan een grotere bewustwording onder professionals over de reikwijdte van de meldcode (zie ook aanbeveling 1).

Doel van het gesprek met betrokkenen

Uitgangspunt van de meldcode is openheid over het vermoeden van huiselijk geweld in de richting van de betreffende cliënt (of kinderen en/of ouders in geval van kindermishandeling). Het gesprek met de betrokkene is om die reden opgenomen als een belangrijk onderdeel van de meldcode (stap 3). Het gesprek heeft als doel signalen in kaart te brengen en ouders en/of het kind de gelegenheid te geven om op de vermoedens te reageren. In het licht van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind is het belangrijk dat bij deze stap de participatie van het kind niet wordt vergeten. Uit onderhavig onderzoek blijkt dat in de praktijk het idee bestaat dat het gesprek, als bedoeld in stap 3 van de meldcode, tot doel heeft toestemming te verkrijgen voor het doen van een melding bij Veilig Thuis. Deze veronderstelling belemmert vervolgens het te voeren gesprek. In de praktijk wordt ook de vertrouwensrelatie met de cliënt genoemd als reden om niet in gesprek te gaan met betrokkenen, waaronder de ouders en/of het kind. Echter bevestigt het juridische kader, de parlementaire geschiedenis, de uitleg bij de meldcodes en de jurisprudentie dat juist het *niet* in gesprek gaan met betrokkenen nadelig is voor de vertrouwensrelatie tussen een professional en een betrokkene. Op het moment dat door professionals informatie wordt gedeeld met derden, waaronder Veilig Thuis, zonder dat daarover met ouders en/of het kind is gesproken komt de toegankelijkheid van de zorg onder druk te staan. Ouders en/of betrokkenen zullen zich een volgende keer minder snel tot professionals wenden, omdat zij bang zijn dat professionals (te) snel zullen overgaan tot het delen van informatie. Het is daarom van belang dat professionals weten wat het doel van het te voeren gesprek is en wanneer zij wel/niet toestemming moeten (proberen te) krijgen voor het doen van een melding. De sectorspecifieke voorlichting genoemd in aanbeveling 1 kan hieraan een bijdrage leveren.

Grondslag voor het doen van een melding

Het stappenplan van de meldcode gaat er sinds de wetwijziging van 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') van uit dat melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is als sprake is van acute of structurele onveiligheid voor betrokkene(n). In de wetenschappelijke literatuur bestaat verschil van opvatting over de juridische grondslag voor het doen van een melding. Deze discussie speelt vooral in de gezondheidszorg omdat daar voor de meeste professionals sprake is van een (zelfstandig) beroepsgeheim op grond van de Wgbo en de Wet BIG. In het basismodel en de KNMG-meldcode wordt uitgebreid op de juridische grondslag voor het doen van een melding ingegaan. Uit de analyse die is gedaan over het basismodel (en o.a. de KNMG-meldcode) blijkt dat de verwarring die in de literatuur, de jurisprudentie en wellicht ook de verschillende meldcodes wordt gecreëerd er nog niet toe bijdragen dat in de praktijk voor professionals helder is wat de wettelijke grondslag is voor het doen van een melding van kindermishandeling of huiselijk geweld. De verwarring welke juridische grondslag de basis vormt voor het doen van een melding heeft negatieve effecten op de afweging van professionals om wel of niet een melding bij Veilig Thuis te doen. Ook bestaat bij professionals onduidelijkheid over het wel of niet van toepassing zijn van de Europese privacyregelgeving (in het bijzonder de AVG). De invoering van de AVG heeft geen gevolgen gehad voor de criteria op basis waarvan informatie over signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling gedeeld moet worden, maar uit het empirisch onderzoek blijkt dat deze (nieuwe focus op) privacyregelgeving wel voor onrust heeft gezorgd onder professionals, waar-

door zij eerder te weinig dan te veel informatie wensen te delen. De evaluatie bevat aanwijzingen dat professionals de onzekerheid of zij überhaupt mógen melden of niet, laten meewegen in de afweging om te melden bij Veilig Thuis. Onbegrijpelijk is dat vanuit juridisch oogpunt niet, zeker niet wanneer de melding zonder toestemming van de jeugdige en/of zijn wettelijke vertegenwoordiger plaatsvindt. Van een professional wordt immers ook verwacht dat hij bij de afweging om wel of niet een melding te doen, betreft in hoeverre de melding noodzakelijk is om het daarmee beoogde doel te bereiken. Dat dit van invloed is op de werking van de meldcode, in de vorm van een belemmering voor de professional om een melding te doen, mag duidelijk zijn.

De 'verbeterde meldcode' met het afwegingskader als onderdeel, biedt volgens sommige professionals weinig meerwaarde omdat zij hierdoor weinig tot geen ruimte overhouden om zelf te beslissen of zij een melding doen. Het Besluit verplichte meldcode maakt immers de aan de hand van het afwegingskader gemaakte afweging over de ernst van de onveiligheid (acute of structurele onveiligheid) tot de belangrijkste overweging rondom het al dan niet melden. Voor een autonome beslissing van de professional waarbij deze een afweging maakt over bijvoorbeeld de mate waarin betrokkenen open staan voor het aanvaarden van hulp, de mogelijk schadelijke effecten van een vertrouwensbreuk, nader onderzoek, de inmenging van Veilig Thuis of de beste oplossing op de langere termijn etc., wordt nauwelijks tot geen ruimte (meer) ervaren. Hierbij wordt er door de professionals aan voorbij gegaan dat het gehanteerde afwegingskader is opgesteld door de eigen beroepsgroepen en brancheorganisaties. De ervaren inperking van de professionele afweging heeft daarmee dus, zoals beoogd met de invoering van de afwegingskaders, plaatsgevonden binnen het eigen professionele domein.

In een aantal instellingen levert het bovenstaande wel degelijk een onwerkbaar situatie op, doordat zij werken met cliënten die vrijwel allemaal te maken hebben met acute of structurele onveiligheid. Een voorbeeld hiervan is de vrouwenopvang. Voor hen leidt het afwegingskader tot de vraag of zij iedere cliënt moeten melden bij Veilig Thuis en wat daarvan de toegevoegde waarde is; de hulpverlening is immers al gestart en een nader onderzoek door Veilig Thuis heeft geen meerwaarde. Daarom is in afstemming met VWS, VNG, Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de inspectie een nadere duiding gemaakt in welke gevallen Gecertificeerde Instellingen wel en niet moeten melden bij Veilig Thuis. De 'verbeterde meldcode' voor Gecertificeerde Instellingen is in juli 2019 vastgesteld en wordt na een jaar geëvalueerd.

Terminologie

Uit de evaluatie blijkt dat het verschil tussen het gebruiken van de meldcode (stap 1 tot en met 5) en het daadwerkelijk melden bij Veilig Thuis (stap 5) voor professionals onvoldoende duidelijk is. De meldcode en het melden lijken elkaars synoniemen. De terminologie suggereert dat melden een doel op zich is, wat in de praktijk zijn weerslag heeft op professionals en de manier waarop zij omgaan met het stappenplan. In gesprekken met ouders en/of betrokkenen wordt bijvoorbeeld de nadruk gelegd op het melden en niet op het in kaart brengen van signalen. Dit zorgt voor belemmeringen bij het gebruik van het instrument.

Een ander knelpunt is dat de term ‘verplichte meldcode’ zo opgevat wordt dat het verplicht is een melding bij Veilig Thuis te doen, terwijl de verplichting ziet op het hebben van en het gebruiken van de meldcode. Immers, de relevante wettelijke bepalingen (in de Wmo 2015 en het BW) creëren ten aanzien van het doen van een melding een bevoegdheid en geen plicht. De terminologie alleen is niet de enige reden dat een ‘verplicht’ karakter van het melden wordt ervaren. Ook communicatie rond de doelen van de invoering van de afwegingskaders (per 1 januari 2019) heeft hieraan bijgedragen (zie daarvoor verder paragraaf 5.4).

5.4 Werking van de meldcode

Doelen en uitgangspunten

Het doel van de Wet verplichte meldcode is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat het nadrukkelijk niet het doel van de formele wetgever was om professionals aan te sporen tot het doen van meer meldingen, maar dat het stappenplan een hulpmiddel zou zijn voor professionals waarbij een melding één van de mogelijkheden zou kunnen zijn. Het stoppen van het geweld door de inzet van snellere en adequate hulp was het uitgangspunt. Door de wetswijziging van 1 januari 2019 (de ‘verbeterde meldcode’) lijkt het accent van de materiële wetgever, ingeval van *acute en structurele* onveiligheid, juist wel op melden te liggen. Het is de bedoeling dat een melding bij Veilig Thuis wordt gedaan als uit het afwegingskader blijkt dat sprake is van (vermoedens van) ernstig huiselijk geweld of kindermishandeling. Naast de melding kan vervolgens eveneens hulp worden georganiseerd. Het veranderde perspectief over melden in combinatie met het onbegrip over de terminologie maakt dat de professionals onduidelijkheden ervaren. Het is daarom van belang dat de wetgever helderheid creëert over de doelen en uitgangspunten van de Wet verplichte meldcode en het aanhangende Besluit.

Aanbeveling 4 We bevelen de wetgever aan om de doelen en uitgangspunten van de Wet verplichte meldcode en het Besluit verplichte meldcode met elkaar in overeenstemming te brengen en te verduidelijken.

Het stoppen van geweld

Sinds de invoering van de Wet verplichte meldcode in 2013 stijgt het aantal meldingen bij Veilig Thuis. Of deze stijging veroorzaakt is door de invoering van de meldcode en hernieuwde aandacht voor de meldcode bij de invoering van afwegingskaders of door aandacht voor het onderwerp via programma’s als ‘Geweld hoort nergens Thuis’, is niet bekend. Waarschijnlijk is het een combinatie van de verschillende maatregelen gezamenlijk die leidt tot meer bekendheid en aandacht, en daardoor tot meer meldingen over geweld. Naar aanleiding van de signalen over een sterke stijging van de meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis, laten het ministerie van VWS en de VNG onderzoek doen naar de ontwikkeling van deze aantallen, zodat duidelijk wordt welke oorzaken bijdragen aan die ontwikkeling en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn.

Een stijging van het aantal meldingen leidt niet automatisch tot het behalen van de doelen van de (formele) wetgever, namelijk het sneller en adequater bieden van hulp zodat het geweld stopt. Dit evaluatieonderzoek geeft geen antwoord op de vraag of sprake is van het daadwerkelijk stoppen van geweld, maar legt de focus op de ondersteuning die professionals ervaren bij het gebruik van het instrument. Om de vraag naar het behalen van het einddoel van de Wet verplichte meldcode volledig te kunnen beantwoorden is nader onderzoek nodig waarbij ook aandacht is voor andere instrumenten bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, dan alleen de meldcode. Doordat andere instrumenten soortgelijke of aanverwante doelstellingen als de meldcode hebben is het lastig is het effect van één instrument te meten. Elke maatregel heeft immers effect op de doelbereiking. Uit deze evaluatie blijkt dat professionals meerwaarde ervan van het gebruiken van een instrument als de meldcode. Het instrument draagt daarmee bij aan het bieden van een handelingswijze aan professionals als zij vermoedens hebben of signalen krijgen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Kinderrechten

Een belangrijk uitgangspunt van het IVRK is dat bij iedere beslissing die een kind raakt, het belang van het kind de eerste overweging moet zijn. Elk kind heeft het recht om te participeren in aangelegenheden die hem aangaan; informeren, aanmoedigen, afwegen, terugkoppelen en mogelijkheid tot klacht of verzet. De 'Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' uit 2018 is opgesteld omdat kinderen nog te vaak aangeven dat zij onvoldoende worden betrokken in de stappen van de meldcode. Dit evaluatieonderzoek omvat geen expliciet onderzoek naar de positie en rechten van kinderen. In de gevoerde gesprekken met jeugdigen komt wel als een rode draad naar voren dat zij zich onvoldoende betrokken voelden bij de hulpverlening. Verder komt uit gesprekken met professionals naar voren dat zij moeite hebben met het voeren van het gesprek met betrokkene, en in het bijzonder kinderen. Gezien het belang van de kinderrechten verdient het daarom aanbeveling hier nader onderzoek naar te (laten) verrichten.

Aanbeveling 5 We bevelen de minister aan om nader onderzoek naar de positie, de betrokkenheid en rechten van kinderen bij de meldcode en de aanpak van kindermishandeling uit te (laten) voeren.

5.5 Samenwerking

Collegiaal overleg

Onderdeel van de Wet verplichte meldcode is samenwerking met andere professionals in de vorm van collegiaal overleg (stap 2). Ook bij professionals waar de meldcode niet bekend is, blijkt het overleggen met collega's over signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling intuïtief opgepakt te worden. Zeker binnen de sector gezondheidszorg is collegiaal overleg zo ingesleten en juridisch ook toegestaan, dat professionals bij vermoedens van geweld een collega raadplegen om de casus geanonimiseerd met elkaar te bespreken. In andere sectoren, zoals het onderwijs, is invulling aan het collegiaal overleg gegeven door middel van een aandachtsfunctionaris of een

leidinggevende. In iedere sector is het collegiaal overleg anders ingevuld. In het empirisch onderzoek zijn met betrekking tot de collegiale samenwerking geen knelpunten geconstateerd. Ook professionals die niet op de hoogte zijn van de wet- en regelgeving gaan voor overleg naar de juiste plek als zij vermoedens hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling. Aangezien de meldcode een middel is en geen doel, hoeft dit gebrek aan bewustzijn niet als negatief gekwalificeerd te worden.

De mogelijkheid om op basis van anonieme cliëntgegevens advies te vragen aan de vertrouwensarts van Veilig Thuis of een forensisch geneeskundige, om zo meer duidelijkheid te verkrijgen over (de aard en oorzaak van) letsel is niet tot nauwelijks bekend bij professionals. Dit zou kunnen betekenen dat van deze mogelijkheid niet zo vaak gebruik gemaakt wordt als nuttig en wellicht noodzakelijk zou kunnen zijn. Het risico bestaat immers dat (mogelijke) signalen niet of onjuist geïnterpreteerd worden. Hoewel in het basismodel maar ook in bijvoorbeeld de KNMG-meldcode voldoende houvast is gegeven om advies te mogen vragen aan Veilig Thuis, zonder dat toestemming nodig is van ouders en/of het kind, is deze stap lang niet altijd bekend. Het komt nog steeds voor dat snel wordt gemeld, zonder dat eerst een moment van overzicht wordt gecreëerd voor een zo compleet mogelijk beeld, alvorens een volgende stap wordt gezet.

Samenwerking met Veilig Thuis

De wet benoemt Veilig Thuis (aangeduid als AMHK) expliciet als samenwerkingspartner voor instellingen en professionals. Waar vanaf inwerkingtreding van de wet (in 2013) Veilig Thuis vooral een voorlichtingsrol had is de organisatie tegenwoordig vaker sparringpartner en adviseur voor professionals. Sinds 1 januari 2019 heeft de wetgever een radarfunctie toegevoegd aan de Wet verplichte meldcode en deze bij Veilig Thuis neergelegd. De staatsecretaris vond het van belang dat Veilig Thuis ook in gevallen waarin hulp door een professional werd ingezet op de hoogte werd gebracht van deze hulp, zodat Veilig Thuis goed zou kunnen inschatten of deze hulp afdoende zou zijn en bij een vervolgmelding de gegevens van een eerdere melding zou kunnen koppelen. De meerwaarde van deze radarfunctie in relatie tot de al bestaande mogelijkheid om een melding te doen in de verwijzindex, is volgens de staatssecretaris dat Veilig Thuis in ernstige gevallen van kindermishandeling en huiselijk geweld ook inhoudelijke informatie kan uitwisselen met andere betrokken instanties. Het 'radarbeeld' van Veilig Thuis zou in de praktijk, naast de meldingen die op grond van stap 5 van de meldcode worden gedaan, ook worden gevuld door burgermeldingen en met een extra check bij adviesvragen in stap 2 van de meldcode. De benodigde wetswijzigingen voor deze laatste extra check in stap 2 zijn tot op heden nog niet uitgevoerd. In de praktijk is voor professionals onduidelijk wat onder de radarfunctie verstaan wordt en welk doel ermee beoogd is, hetgeen niet bijdraagt aan een goede werking van de radarfunctie.

Deze evaluatie laat zien dat in vrijwel alle sectoren professionals werkzaam zijn die weinig meerwaarde zien in het melden bij Veilig Thuis. Dat komt ten eerste door onduidelijkheden bij professionals over de rol en de taken van Veilig Thuis. Professionals denken geregeld dat Veilig Thuis de casus en het onderzoek overneemt en dat hun verantwoordelijkheid daarmee ophoudt. Dit terwijl het enkel de taak van Veilig Thuis is om na een melding te onderzoeken of sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en om, indien nodig, passende hulpverlening in te schakelen.

Doordat verwachtingspatronen niet matchen met de taak(opvatting) van Veilig Thuis wordt het gevoel bij professionals dat na een melding niets gebeurt of onvoldoende actie wordt ondernomen versterkt. Ten tweede lijkt het niet altijd geven van een goede of complete terugkoppeling door Veilig Thuis van invloed op de bereidheid van professionals om bij Veilig Thuis te melden. Doordat professionals niet weten wat er na hun melding gebeurt, wordt de bereidheid om te melden kleiner.

De vraag in hoeverre betrokkenen hulp krijgen na een melding bij Veilig Thuis is geen vraag die in het onderhavige evaluatieonderzoek aan de orde was, maar het antwoord is wel relevant voor de doelbereiking van de meldcode. De mate waarin Veilig Thuis opvolging geeft aan meldingen en de snelheid waarmee dit wordt opgepakt beïnvloeden het gebruik van de meldcode in sterke mate. Ook de lange wachtlijsten in de zorg (bijvoorbeeld bij uithuisplaatsingen en ondertoezichtstellingen) dragen niet bij aan het snel en adequaat hulp bieden aan betrokkenen. De voorwaarden om gebruik te kunnen maken van de meldcode zijn daarmee nog niet op orde.

Aanbeveling 6 Wij doen het Landelijk Netwerk Veilig Thuis de aanbeveling te investeren in voorlichting aan instellingen en professionals over de rol en taken van Veilig Thuis. Daarnaast dient gezorgd te worden voor een uniforme en adequate werkwijze van Veilig Thuis.

5.6 Samenhang met de Wet verwijindex risicjongeren

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet verwijindex risicjongeren zijn voor dit onderzoek gelijktijdig geëvalueerd. Omdat deze wetten waar het gaat om jeugdigen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn is in de evaluatie ook de relatie tussen beide wetten onderzocht. De Wet verplichte meldcode heeft als doel om sneller en adequater hulp te bieden bij signalen van geweld, de Wet VIR heeft als doel te bewerkstelligen dat vroegtijdige en onderlinge afstemming plaatsvindt tussen professionals zodat tijdig passende hulp, zorg of bijsturing kan worden verleend.

In de parlementaire behandeling van de Wet VIR is de samenhang met de Wet verplichte meldcode als zodanig niet genoemd, enkel is vermeld dat beide instrumenten aanvullend zijn. In het parlementaire debat bij de Wet verplichte meldcode gaf de staatssecretaris aan dat het bij beide wetten om meldingen met verschillende doelen gaat. Hij duidde de relatie als volgt: “De melding volgens de meldcode brengt de hulpverlening op gang. Als de hulpverlening op gang is gekomen, worden de verschillende vormen van hulpverlening via de verwijindex op elkaar afgestemd.” Het Besluit verplichte meldcode bepaalt dat indien sprake is van een meldingsbevoegde instantie of functionaris, in de eigen meldcode specifieke aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de verwijindex moet zijn. Daarom geeft het basismodel meldcode expliciet aan dat bij het zetten van stap 3 overwogen moet worden of het noodzakelijk is om, gelet op de bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige(n), ook een melding te doen in de verwijindex. In de praktijk blijkt aan deze verplichting wisselend invulling gegeven te worden. Zo wordt de verwijindex soms als stap 0, stap 1 of stap 2 van de meldcode beschouwd en gebruikt. Professionals voelen daardoor een (onlosmakelijk) verband tussen beide instrumenten, terwijl beide instrumenten een ander

doel dienen. Bij het in kaart brengen van signalen is consultatie van andere, bij de cliënt betrokken, partijen een belangrijk middel. Het doen van een melding in, en daarmee raadplegen van, de verwijfsindex eerder dan in stap 3 van de meldcode kan daarmee een nuttige aanvulling zijn. Met name op de mogelijkheden van het herkennen en vooral in bij het kaart brengen van signalen. Het is dan wel van belang dat van de verwijfsindex goed gebruik wordt gemaakt.

De beide wetten hebben door (in bepaalde gevallen) de plaatsing van de verwijfsindex binnen de verplichte meldcode een overlap, die vanuit het perspectief van de meldcode beschreven en uitgedacht is. Er is geen reden om deze argumentatie af te wijzen. Uit het empirisch onderzoek blijkt evenwel dat de raakvlakken tussen beide wetten nog niet zo inzichtelijk zijn voor alle professionals die ermee moeten werken; er zijn verschillen in opvattingen over de samenhang, verschillen en overeenkomsten tussen beide wetten. Sommige professionals vinden dat de samenhang er wel is, anderen vinden van niet. Er is evenwel geen onduidelijkheid bij professionals wanneer het ene instrument dan wel het andere instrument gebruikt moet worden.

Vanuit de doelstelling van de Wet VIR geredeneerd – het bevorderen van vroegtijdige en onderling afgestemde verlening van hulp, zorg of bijsturing – en de focus op risico's bij jeugdigen, bestaat geen noodzakelijke samenhang met de Wet verplichte meldcode. De verwijfsindex is een op zichzelf staand instrument, waarbij het blootstaan van een jeugdige aan geestelijk, lichamelijk of seksueel geweld of verwaarlozing een van de risico's is die voor een professional aanleiding kunnen zijn om tot melding in de verwijfsindex over te gaan. Vanuit de doelstelling van de Wet verplichte meldcode geredeneerd – het sneller en adequater hulp bieden bij signalen van geweld – en de uitleg die daaraan gegeven is door de verwijfsindex op te nemen in het stappenplan, zou meer duidelijkheid over de plaats van de verwijfsindex in het stappenplan wenselijk zijn. Omdat in de evaluatie van de Wet VIR geconstateerd is dat de Wet VIR zijn doelen niet realiseert en de rechtvaardiging/legitimiteit van de wet daarmee ter discussie staat, bestaat geen aanleiding het gebruik van de verwijfsindex dwingend te regelen in de meldcode.

5.7 Slotbeschouwing

Dit is de eerste evaluatie van de Wet verplichte meldcode. We concluderen dat met de invoering van een meldcode de eerste stappen zijn gezet richting een ondersteuningsmodel voor professionals om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling te herkennen en hen handvatten te bieden om sneller en adequater hulp te bieden. Professionals ervaren meerwaarde van het instrument en zijn bereid het instrument te gebruiken. Tegelijkertijd is het herkennen van signalen voorwaardelijk aan het gebruiken van het stappenplan van de meldcode en dus voorwaardelijk aan het bereiken van de doelen die met de Wet verplichte meldcode worden beoogd. Doordat het herkennen van signalen en dan met name de minder zichtbare en moeilijker herkenbare signalen moeizaam verloopt komt een deel van de professionals niet (in alle gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling) toe aan het doorlopen van het stappenplan van de meldcode. Niet alleen professionals buiten de gezondheidszorg hebben daar moeite mee, maar ook binnen de gezondheidszorg. Ten slotte blijkt dat door de wijziging van het Besluit verplichte meldcode per 1 januari 2019 (de 'verbeterde meldcode') het accent meer op het melden is komen te liggen. Deze onduidelijkheid zorgt in de praktijk voor verwarring over het al dan niet moeten (en mogen) melden

van casuïstiek aan Veilig Thuis. De aanbevelingen die in het onderzoek zijn geformuleerd richten zich daarom vooral op het wegnemen van onduidelijkheden door het geven van voorlichting, informatievoorziening en een betere inbedding in werkprocessen maar ook op een nadere duiding van doelen van de wet. Daarnaast richten de aanbevelingen zich op verder onderzoek.

Literatuur

Wetenschappelijke literatuur

- Baeten 2001** P.A.C.M. Baeten, *Niet bij melden alleen; achtergrond van de meldcode kindermishandeling voor beroepsgroepen*, mei 2001.
- Bakker e.a. 2018** L. Bakker e.a., *Aard en omvang ouderenmishandeling*, Den Haag: WODC 2018.
- Bol & Dute 2014** C.A. Bol & J.C.J. Dute, 'Melding van kindermishandeling: afscheid van het conflict van plichten?', *Tijdschrift voor gezondheidsrecht* 2014, vol. 38, afl. 1.
- Bol & Kastelein 2018** C.A. Bol & W.R. Kastelein, 'Kroniek Rechtspraak Tuchtrecht', *Tijdschrift voor gezondheidsrecht*, 2018, vol. 42, afl. 6, p. 565-601.
- Bruning 2013** M.R. Bruning, 'Zorg om het kind. Bescherming van minderjarigen en het gezondheidsrecht', *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2013, vol. 37, afl. 2.
- De Roode 2013** R.P. de Roode, 'Zorg om jonge kinderen. Een gezondheidsrechtelijke benadering', *Tijdschrift voor gezondheidsrecht* 2013, vol. 37, afl. 2.
- Diderich-Lolkes de Beer 2015** H. Diderich-Lolkes de Beer, *Detection of child maltreatment based on parental characteristics at the hospital Emergency Department*, Leiden: Universiteit Leiden 4 november 2015.
- Donkers 2015** M. Donkers, 'MZo kan hulp aan mishandelde kinderen beter. Tien tips van jongeren', *Right! Tijdschrift voor de Rechten van het Kind*, 25, 2.
- Doeven 2008** I. Doeven, *Meldcodes kindermishandeling. Beschikking, waardering, gebruik en scholing. Verslag van onderzoek naar de beschikking over, de waardering van en scholing in het gebruik van meldcodes kindermishandeling, uitgevoerd door Veldkamp in opdracht van het ministerie voor Jeugd en Gezin*, Amsterdam: Veldkamp 2008.
- Friele 2018** R.D. Friele e.a., *Eerste evaluatie Jeugdwet. Na de transitie nu de transformatie*, Den Haag: ZonMw januari 2018.
- Grietens, Biehal & Walper 2015-2019** H.W.E. Grietens, N. Biehal & S. Walper, *Policies and responses with regard to child abuse and neglect in England, Germany and the Netherlands*, Hestia Research Project 2015-2019, meer informatie is te vinden via: <https://welfarestatefutures.wordpress.com/research-network/hestia-policies-and-responses-with-regard-to-child-abuse-and-neglect-in-england-germany-and-the-netherlands-a-comparative-multi-site-study/> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

- Janssen 2015** L. Janssen, *Analyse tuchtrechtspraak informatie-uitwisseling in verband met (vermoedens van) kindermishandeling*, Amersfoort: april 2015.
- Kastelein 2019** W. Kastelein, 'Beroepsgeheim en verschoningsrecht, reikwijdte discussies', *Tijdschrift voor gezondheidsrecht* 2019, vol. 43, afl. 4.
- Leenen et al. 2017** Leenen et al, *Handboek gezondheidsrecht*, 7^e druk, Den Haag: Boom juridisch, 2017.
- K. Lünnevan e.a. 2009** K. Lünnevan, *Zicht op de Rotterdamse meldcode*, maart 2009.
- Ploem & Sombroek-Van Doorn 2018** M.C. Ploem & M.C. Sombroek-Van Doorn, 'Afwegingskader voor melden van kindermishandeling: nog minder ruimte voor afwegen?', *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2018, vol. 42, afl. 3.
- Pons e.a. 2015** A.G.A. Pons, *Rapportage quickscan meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag: november 2015 (bijlage 1 bij *Kamerstukken II 2015/16*, 28345, 153).
- Schellingerhout & Ramakers 2017** R. Schellingerhout en C. Ramakers, *Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016*, Nijmegen: Radboud Universiteit/ITS maart 2017.
- Sombroek-Van Doorn 2019** M.P. Sombroek-Van Doorn, 'Medisch beroepsgeheim en kindermishandeling – van 'conflict van plichten' naar zorgplicht', *Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht* 2019 (11).
- Sombroek-Van Doorn, & Conway 2019** M.P. Sombroek-Van Doorn & D.M.A. Conway, 'Hoe betekenisvol is het participatierecht van het kind in de KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld', *Tijdschrift voor Jeugdrecht*, 2019-3.
- Sprokkereef 2017** Sprokkereef, *Programma aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis. Impactanalyse Veilig Thuis*, Juni 2017.
- Ten Boom & Wittebrood 2019** A. ten Boom & K. Wittebrood, *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*, Den Haag: WODC 2019.
- Van der Veen & Bogaerts 2010** H.C.J. van der Veen en S. Bogaerts, *Huiselijk geweld in Nederland. Overkoepelend syntheserapport*, Den Haag: WODC 2010.
- Willems 1998** J.C.M. Willems, *Wie zal de opvoeders opvoeden*, Maastricht: Universiteit van Maastricht december 1998.
- Woestenburg e.a 2020**. N.O.M. Woestenburg e.a., *Evaluatie Wet Verwijsindex risicjongeren*, Den Haag: ZonMw 2020.

Rapporten en notities

- Actieplan aanpak kindermishandeling 2007** *Actieplan aanpak kindermishandeling*, Kinderen Veilig Thuis, juli 2007.
- Actieplan ouderen in veilige handen 2011** *Actieplan ouderen in veilige handen*, Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag: maart 2011 (bijlage 4 bij *Kamerstukken II 2010/11*, 29389, 30).
- Advies "We missen kinderen" 2015** *Advies "We missen kinderen". Brief van de Taskforce Kindermishandeling en Seksueel misbruik aan de vaste Kamercommissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport*, Taskforce Kindermishandeling en Seksueel Misbruik september 2015.

- Beleidsinformatie Veilig Thuis. Stand van zaken in het 1e halfjaar van 2018** *Beleidsinformatie Veilig Thuis. Stand van zaken in het 1e halfjaar van 2018*, CBS oktober 2018, te downloaden via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/44/beleidsinformatie-veilig-thuis-1e-halfjaar-2018> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).
- Derde voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019** *Geweld hoort nergens thuis. Derde voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie en Veiligheid & Vereniging Nederlandse Gemeenten, Den Haag: Rijksoverheid 2019.
- 3RO meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2019** *3RO meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Reclassering Nederland, SVG verslavingsreclassering en Le-ger des Heils mei 2019.
- Factsheet voor gemeenten. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018** *Factsheet voor gemeenten. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag: juli 2018.
- General Comment No. 12 (2009)** *General Comment No. 12 (2009). The right of the child to be heard*, Committee on the Rights of the Child juli 2019.
- Geweld hoort nergens thuis 2018** *Geweld hoort nergens thuis. Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie en Veiligheid & Vereniging Nederlandse Gemeenten, Den Haag: 2018.
- Invoering van meldcode(s) huiselijk geweld en kindermishandeling binnen een aantal gezondheidszorgsectoren nog onvoldoende 2013** *Invoering van meldcode(s) huiselijk geweld en kindermishandeling binnen een aantal gezondheidszorgsectoren nog onvoldoende*, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Utrecht: augustus 2013.
- Kinderen Veilig. Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016** *Kinderen Veilig. Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag: november 2011.
- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz 2018** *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz: stand van zaken*, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd 2018.
- Meldplicht bij huiselijk geweld. Literatuurverkenning naar de ervaringen met de meldplicht in het buitenland 2008** *Meldplicht bij huiselijk geweld, literatuurverkenning naar de ervaringen met de meldplicht in het buitenland*, Ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag: mei 2008.
- Meldcode kindermishandeling 2002** *Meldcode kindermishandeling. Richtlijnen voor het handelen van beroepskrachten*, Paul Baeten (NIZW Jeugd/ Expertisecentrum Kindermishandeling), december 2002.
- Position paper GGZ Nederland 2016** *Position paper GGZ Nederland T.b.v. rondetafelgesprek "Verbetering Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling"*, GGZ Nederland, oktober 2016, raadpleegbaar via: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2016A03668 (laatst geraadpleegd op 27 februari 2020).

- Rapport Meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling 2015** *Rapport Inspectie V&J: Meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling*, Inspectie Veiligheid en Justitie, Den Haag: 2015.
- Reactie artsencoalitie (KNMG) 2016** *Position Paper. Rondetafelgesprek 'Verbetering Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling'*, Artsenfederatie KNMG oktober 2016, raadpleegbaar via:
https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2016A03668 (laatste geraadpleegd op 25 februari 2020).
- Reactie beroepsverenigingen op internetconsultatie wijzigingsbesluit meldcode 2016** *Reactie beroepsverenigingen op internetconsultatie wijzigingsbesluit meldcode*, NVO, NIP, VKJP, NVRG, NVP, NVGzP, VPeP, BPSW, VGCT, VEN en P3NL, 23 november 2016.
- Reactie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel geweld tegen kinderen 2016** *Standpunt Nationaal Rapporteur t.a.v. advies Aanscherping en verbetering Meldcode en werkwijze Veilig Thuis*, Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen kinderen oktober 2016, te raadplegen via:
https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2016A03668 (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).
- Reactie op het advies "We missen kinderen" 2015** *Reactie van de Kinderombudsman en Augeo Foundation op het advies 'We missen kinderen' van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik*, Kinderombudsman en AUGEO 13 november 2015.
- Tweede voortgangsrapportage Geweld hoort nergens thuis 2019** *Geweld hoort nergens thuis. Tweede voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie en Veiligheid & Vereniging Nederlandse Gemeenten, Den Haag: 2019.
- Voortzetting Actieplan 'Ouderen in veilige handen' (2015-2017)** *Voortzetting Actieplan 'Ouderen in veilige handen' (2015-2017)*, Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag: 22 juni 2015.
- Werkwijze Veilig Thuis: een quickscan 2014** *Werkwijze Veilig Thuis: een quickscan. Kinderrechtelijke zorgpunten en aanbevelingen*, Defence for Children december 2014.

Beleidskaders

- Afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018** *Afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Basisdocument*, Augeo Foundation, Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut (in opdracht van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Veiligheid en Justitie) 2018, te raadplegen via:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2017/07/28/afwegingskader-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling> (laatste geraadpleegd op 27 februari 2020).
- Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2009** *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009.

- Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2016** *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2016.
- Calamiteitenonderzoek Amsterdam 2015** *Calamiteitenonderzoek Amsterdam. Borgen van veiligheid in kwetsbare gezinnen*, Samenwerkend Toezicht Jeugd/Sociaal Domein, Utrecht: september 2015.
- Casusonderzoek Zuid-Holland 2015** *Casusonderzoek Zuid-Holland. Onderzoek naar aanleiding van kindermishandeling*, Inspectie Jeugdzorg & Inspectie voor de Gezondheidszorg, Utrecht: november 2015.
- Checklist Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018** *Checklist Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Checklist voor managers bij de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag: juli 2018.
- Factsheet De meldcode bij (vermoedens van) eergerelateerd geweld 2014** *Factsheet De meldcode bij (vermoedens van) eergerelateerd geweld*, Movisie (in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en in samenwerking met Stichting LTAK) juni 2014.
- Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2018** *Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, i.o. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2018.
- KNMG-meldcode kindermishandeling 2004** *KNMG-meldcode kindermishandeling 2004*, KNMG 2004.
- KNMG-meldcode kindermishandeling 2008** *KNMG-meldcode kindermishandeling 2008*, KNMG 2008.
- KNMG-meldcode kindermishandeling 2012** *KNMG-meldcode kindermishandeling 2012*, KNMG 2012.
- KNMG-meldcode 2018** *KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld 2018*, KNMG 2018.
- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 2017** *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: het bewustzijn groeit, maar nog niet overal*, Inspectie voor de Gezondheidszorg 2017.
- Model Samenwerkingsafspraken Informatie-uitwisseling 2014** *Model Samenwerkingsafspraken Informatie-uitwisseling in verband met aanpak kindermishandeling tussen (geestelijke) gezondheidszorg en AMK, Bureau Jeugdzorg en Raad voor de Kinderbescherming. Handleiding*, AMK, Bureau Jeugdzorg en Raad voor de Kinderbescherming 2014.
- Richtlijn Vermoeden van oudermishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein 2018** *Vermoeden van oudermishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein*, NVKG, november 2018.
- Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen 2019** *Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen*, Nederlandse Vereniging voor Spoedeisende Hulp Artsen, Nederlandse Vereniging Spoedeisende Hulp Verpleegkundigen, Nederlandse Vereniging voor Heelkunde, Nederlandse Vereniging

voor Kindergeneeskunde & Vereniging Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling 2019.

Websites en online nieuwsberichten

Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling (website) *Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling*, Rijksoverheid, te raadplegen via:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode> (laatste geraadpleegd op 27 februari 2020).

Onderzoek inzet aandachtsfunctionarissen ouderenmishandeling (online nieuwsbericht) *Onderzoek inzet aandachtsfunctionarissen ouderenmishandeling*, Actiz 19 augustus 2019, te raadplegen via: <https://www.actiz.nl/nieuws/onderzoek-inzet-aandachtsfunctionarissen-ouderenmishandeling> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

Speciale app meldcode kindermishandeling voor kinderopvang (online nieuwsbericht) *Speciale app meldcode kindermishandeling voor kinderopvang*, BOINK 19 december 2018, te raadplegen via: <https://www.boink.info/nieuws/speciale-app-meldcode-kindermishandeling-voor-kinderopvang> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

Toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (website) *Toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, Rijksoverheid 28 februari 2019, te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/01/toolkit-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

Wat zeggen meldcodes over gespreksvoering met kinderen? (website) *Wat zeggen meldcodes over gespreksvoering met kinderen?*, AUGEO november 2016, te raadplegen via: https://www.augemagazine.nl/nl/magazine/11566/814193/protocollen_die_kinderen_negeren.html (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

Werkwijze informatie delen bij mogelijke radicalisering (website) *Werkwijze informatie delen bij mogelijke radicalisering*, Platform JEP, te raadplegen via: <https://www.platformjep.nl/werkwijze-informatie-delen/beroepsgeheim> (laatste geraadpleegd op 27 februari 2020).

Zorgvuldig handelen bij huiselijk geweld en kindermishandeling (website) *Zorgvuldig handelen bij huiselijk geweld en kindermishandeling*, Vreemdelingenvisie 18 (2019), te raadplegen via: <https://www.vreemdelingenvisie.nl/vreemdelingenvisie/2019/02/meldcode> (laatst geraadpleegd op 25 februari 2020).

Jurisprudentie

Rechtbank (RB)

Rechtbank Rotterdam 11 juni 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BQ6861.

Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS)

Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State 30 augustus 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2319.

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg (RTG)

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg Eindhoven 23 november 2016,

ECLI:NL:RTGREIN:206:93.

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg Zwolle 7 juli 2017, ECLI:NL:TGZRZWO:2017:121.

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg Den Haag 9 januari 2018,

ECLI:NL:TGZRSGR:2018:12, Tijdschrift voor gezondheidsrecht 2018/3, m.nt. M.R. Brunning en M.C. Sombroek-Van Doorm.

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg Amsterdam 23 november 2018,

ECLI:NL:TGZRAMS:2018:140.

Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg Zwolle 1 maart 2019, ECLI:TGZRZWO:2019:41,

Tijdschrift voor de Gezondheidszorg 2019/43, m.nt. R.P. de Roode.

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg (CTG)

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 6 november 2012, ECLI:NL:TGZCTG:2012:YG2392.

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 24 juli 2018, ECLI:NL:TGZCTG:2018:215.

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 31 juli 2018, ECLI:NL:TGZCTG:2018:232.

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 6 juni 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:155, Gezond-

heidsrecht Updates, m.nt. C.G. Versteeg (annotaties GZR_2019_0179).

Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg 13 augustus 2019, ECLI:NL:TGZCTG:2019:215.

College van Toezicht Kwaliteitsregister Jeugd (CvT KJ)

College van Toezicht Kwaliteitsregister Jeugd 11 januari 2019, 18.058Ta.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen (CvT NIP)

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 5 november 2014, 14/03.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 5 november 2014, 14/05.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 10 juni 2015, 14/58.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 8 juli 2015, 14/49.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 12 april 2017, 16/46.

College van Toezicht Nederlands Instituut van Psychologen 12 december 2018, 18/27.

College van beroep Nederlands Instituut van Psychologen (CvB NIP)

College van beroep Nederlands Instituut van Psychologen 16 maart 2018, 2017/11.

College van toezicht Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (CvT NVO)

College van toezicht Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen 3 augustus 2014, 14/01.

College van toezicht Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen 14 juli 2016, 16/01.

College van beroep Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (CvB NVO)

College van beroep Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen 27 maart 2017, CvB16-03.

Geschillencommissie publieke gezondheid (Gpg)

Geschillencommissie publieke gezondheid 1 juni 2017, 109978.

Geschillencommissie Ambulancezorg (GA)

Geschillencommissie Ambulancezorg 10 januari 2018, 112210.

Geschillencommissie Kinderopvang (GK)

Geschillencommissie Kinderopvang 11 december 2017, 2018-113334.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKO)

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs 15 mei 2013, 105698.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs 5 november 2013, 105668.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs, sector Primair onderwijs 15 juni 2016, 107181.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs, sector Primair onderwijs 10 juli 2019, 108722.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs, sector Primair onderwijs 16 juli 2019, 108725.

Landelijke Klachtencommissie Onderwijs, sector Speciaal onderwijs/voortgezet speciaal onderwijs 20 september 2019, 108556.

Afkortingen

ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling ²⁷⁴
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
(Wet) BIG	(Wet) Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
BPSW	Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk
BSO	Buitenschoolse opvang
BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
College B&W	College van Burgemeester en Wethouders
CTG	Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg
CvB	College van Beroep
CvT	College van Toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
GA	Geschillencommissie Ambulancezorg
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GK	Geschillencommissie Kinderopvang
Gpg	Geschillencommissie publieke gezondheid
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Inspectie JenV	Inspectie Justitie en Veiligheid
IvhO	Inspectie van het Onderwijs
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
JJI	Justitiële Jeugdinstelling
KNGF	Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie
KNMG	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
KJ	Kwaliteitsregister Jeugd
LKO	Landelijke Klachten Commissie Onderwijs

274 Per 1 januari 2015: Veilig Thuis. In de wet wordt nog wel de naam AMHK aangehouden.

LNV	Landelijk Netwerk Veilig Thuis
LPBO	Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling
LVAK	Landelijke Vereniging Aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en Kindermishandeling
Ministerie van BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
Ministerie van OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Ministerie van SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
MvT	Memorie van Toelichting
NIP	Nederlands Instituut van Psychologen
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
NVO	Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen
OM	Openbaar Ministerie
PI	Penitentiare inrichting
RB	Rechtbank
RAAK	Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling
RIBW	Regionale Instelling voor Beschermd Wonen
RTG	Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SHG	Steunpunt Huiselijk Geweld
SKJ	Stichting Kwaliteitsregister Jeugd
TSD	Toezicht Sociaal Domein
V&VN	Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland
(Wet) VIR	(Wet) verwijfsindex risicojongeren
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VSO	Voortgezet speciaal onderwijs
VT	Veilig Thuis
Wgbo	Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst
Wkkgz	Wet kwaliteit, klachten en geschillen gezondheidszorg
Wmo (2015)	Wet maatschappelijke ondersteuning (2015)
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Wpg	Wet politiegegevens
ZAT	Zorg- en adviesteam

A

Begeleidingscommissie en Commissie evaluatie regelgeving

Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter

de heer prof. dr. D.L. (Dick) Willems

Leden

mevrouw drs. M.I. (Mariëlle) Dekker

mevrouw N. (Naima) Dhawtal

de heer dr. C.C.J. (Cees) Hoefnagels

mevrouw drs. M. E. (Miriam) van Houten

mevrouw mr. L.N. (Lydia) Janssen

de heer ir. T. (Tanno) Klijn

mevrouw mr. dr. M.P. (Mirjam) Sombroek-van Doorn

mevrouw drs. J. (Jolande) Schoonenberg

mevrouw drs. F.E. (Femke) Welles

ZonMw

de heer mr. M. (Maarten) Slijper

Waarnemers

de heer dr. F.J.M. (Frank) van Leerdam (IGJ)

mevrouw R. (Rianne) Twijnstra (VWS)

Commissie evaluatie regelgeving

Voorzitter

mevrouw prof. dr. D.D.M. Braat

Leden

mevrouw mr. W.K. Bischof

de heer prof. dr. A.A. de Roo

mevrouw mr. R.P. de Roode

de heer prof. mr. J.G. Sijmons

de heer drs. R. Thieme Groen

de heer prof. dr. R.A.E.M. Tollenaar

de heer dr. ir. C.M. Vos

mevrouw drs. F.E. Welles

de heer prof. dr. D.L. Willems

Waarnemer

mevrouw mr. S.M. van Weezel

ZonMw

de heer mr. M. Slijper

B

Wet- en regelgeving

Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Hoofdstuk 1. Veiligheid en Justitie

ARTIKEL I

In de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen wordt na artikel 5 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 5a

- 1 De directeur stelt voor zijn personeelsleden en medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 De directeur bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL II

In de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden wordt na artikel 7a een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 7b

- 1 Het hoofd van de inrichting stelt voor personeelsleden en medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het hoofd van de inrichting bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL III

In de Penitentiaire beginselenwet wordt in hoofdstuk II na artikel 5a een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 5b

- 1 De directeur stelt voor ambtenaren en medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 De directeur bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL IIIA

In de Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers wordt na artikel 9 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 9a

- 1 Het bestuur stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.

- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het bestuur bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

Hoofdstuk 2. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

ARTIKEL IV

Artikel 16 van de Leerplichtwet 1969 wordt als volgt gewijzigd:

- 1 Onder vervanging van de punt aan het slot van het vierde lid, onderdeel d, door een puntkomma, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:
 - e een meldcode waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe de ambtenaren bij de uitvoering van hun taken omgaan met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Na het vijfde lid worden vier leden toegevoegd, luidende:
 - 6 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
 - 7 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
 - 8 Het college van burgemeester en wethouders bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode onder deze ambtenaren.
 - 9 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL V

De Wet educatie en beroepsonderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1.3 wordt als volgt gewijzigd:

- 1 In het eerste lid wordt na «de artikelen 1.3.6, 1.3.7, 1.3.8,» ingevoegd: 1.3.9,.
- 2 In het tweede lid wordt na «de artikelen 1.3.6, 1.3.8,» ingevoegd: 1.3.9,.

B

In titel 3 wordt na artikel 1.3.8. een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1.3.9. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- 1 Het bevoegd gezag stelt voor het personeel van zijn instelling een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het bevoegd gezag bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

C

Artikel 1.4.1, vijfde lid, komt als volgt te luiden:

- 5 De artikelen 1.3.8 en 1.3.9 zijn van overeenkomstige toepassing op instellingen als bedoeld in het eerste lid.

D

Aan artikel 1.4a.1 wordt een tiende lid toegevoegd, luidende:

- 10 Artikel 1.3.9 is van overeenkomstige toepassing op instellingen als bedoeld in het eerste lid.

ARTIKEL VI

In de Wet op de expertisecentra wordt na artikel 4a een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 5. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- 1 Het bevoegd gezag stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het bevoegd gezag bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL VII

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt als volgt gewijzigd:

Na artikel 1.20 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1.21. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- 1 Het instellingsbestuur stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het instellingsbestuur bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL VIII

In de Wet op het primair onderwijs wordt na artikel 4a een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 4b. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- 1 Het bevoegd gezag of de natuurlijke persoon dan wel de rechtspersoon die een school in stand houdt die niet uit de openbare kas wordt bekostigd, stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het bevoegd gezag of de natuurlijke persoon dan wel de rechtspersoon die een school in stand houdt die niet uit de openbare kas wordt bekostigd, bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL IX

In de Wet op het voortgezet onderwijs wordt in titel I na artikel 3 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 3a. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

- 1 Het bevoegd gezag of de natuurlijke persoon dan wel de rechtspersoon die een school in stand houdt die niet uit de openbare kas wordt bekostigd, stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het bevoegd gezag of de natuurlijke persoon dan wel de rechtspersoon die een school in stand houdt die niet uit de openbare kas wordt bekostigd, bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

Hoofdstuk 3. Sociale Zaken en Werkgelegenheid

ARTIKEL X

De Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen wordt als volgt gewijzigd:

A

Na artikel 1.51 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1.51a

- 1 De houder van een kindercentrum of een gastouderbureau stelt voor het personeel of de gastouders een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 De houder bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.

- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

B

Na artikel 2.9 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2.9a

- 1 De houder van een peuterspeelzaal stelt voor het personeel een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 De houder van een peuterspeelzaal bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

Hoofdstuk 4. Volksgezondheid, Welzijn en Sport

ARTIKEL XI

De Kwaliteitswet zorginstellingen wordt als volgt gewijzigd:

A

Na artikel 3 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 3a

- 1 De zorgaanbieder stelt voor zijn medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 De zorgaanbieder bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.

- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

B

In artikel 7, eerste lid, wordt «de artikelen 2, 3, 4, 4a, 4b, tweede lid, en 5» vervangen door: de artikelen 2, 3, 3a, 4, 4a, 4b, tweede lid, en 5.

C

In artikel 8, eerste en tweede lid, wordt «artikel 2, 3 of 4» telkens vervangen door: artikel 2, 3, 3a of 4.

ARTIKEL XII

De Wet maatschappelijke ondersteuning wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

- 1 Onder vervanging van de punt aan het slot door een puntkomma, worden de navolgende onderdelen toegevoegd, voorzien van een bij de voorgaande onderdelen aansluitende letteraanduiding:
huiselijk geweld: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring;
kindermishandeling: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg;
steunpunt huiselijk geweld: Steunpunt Huiselijk Geweld als bedoeld in artikel 21b;
advies- en meldpunt kindermishandeling: stichting als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet op de jeugdzorg bij de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder e, van die wet;
persoonsgegevens, verwerking van persoonsgegevens, verantwoordelijke, onderscheidenlijk betrokkene: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van de Wet bescherming persoonsgegevens.

B

Na artikel 10a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10b

- 1 Het college van burgemeester en wethouders ziet er op toe dat:

- a een derde die maatschappelijke ondersteuning verleent als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, onderdeel 2°, 3°, 5°, 6° of 7°, een meldcode vaststelt, waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden;
 - b indien een derde als bedoeld in het eerste lid beschikt over personeel, hij de kennis en het gebruik van die meldcode onder het personeel bevordert.
- 2 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

C

Na artikel 21 wordt een paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 8b. Steunpunt huiselijk geweld

Artikel 21b

- 1 Het college van burgemeester en wethouders van elk van de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen gemeenten draagt zorg voor de organisatie van een steunpunt huiselijk geweld, ten behoeve van die gemeente en de omliggende regio.
- 2 Een steunpunt huiselijk geweld oefent de volgende taken uit:
 - a het fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld;
 - b het in kennis stellen van een instantie die passende professionele hulp kan verlenen bij huiselijk geweld, van een melding van huiselijk geweld of een vermoeden daarvan, indien het belang van de betrokkene dan wel de ernst van de situatie waarop de melding betrekking heeft daartoe aanleiding geeft;
 - c het in kennis stellen van de politie van een melding van huiselijk geweld of een vermoeden daarvan, indien het belang van de betrokkene dan wel de ernst van de situatie waarop de melding betrekking heeft daartoe aanleiding geeft;
 - d het in kennis stellen van het advies- en meldpunt kindermishandeling van een melding van huiselijk geweld of een vermoeden daarvan, als er kinderen in het gezin zijn;
 - e het op de hoogte stellen van degene die een melding heeft gedaan, van de stappen die naar aanleiding van de melding zijn ondernomen.
- 3 Het steunpunt huiselijk geweld verstrekt aan degene die een vermoeden van huiselijk geweld heeft, desgevraagd advies over de stappen die in verband daarmee kunnen worden ondernomen en verleent daarbij zo nodig ondersteuning.
- 4 Het college van burgemeester en wethouders van elk van de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen gemeenten bevordert een goede samenwerking

tussen het steunpunt huiselijk geweld en het advies- en meldpunt kindermishandeling, de hulpverlenende instanties en de politie.

- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over de werkwijze van een steunpunt huiselijk geweld bij de uitoefening van de taken, bedoeld in het tweede en derde lid, en over de deskundigheid waarover een steunpunt huiselijk geweld moet beschikken om een verantwoorde uitvoering van zijn taken te kunnen realiseren.

Artikel 21c

Het steunpunt huiselijk geweld verwerkt persoonsgegevens ten behoeve van de goede vervulling van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede en derde lid. Het steunpunt huiselijk geweld is de verantwoordelijke voor deze verwerking.

Artikel 21d

- 1 Een steunpunt huiselijk geweld kan zonder toestemming van degene die het betreft persoonsgegevens uitsluitend verwerken indien dit noodzakelijk is te achten voor de uitoefening van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid.
- 2 Een steunpunt huiselijk geweld kan zonder toestemming van degene die het betreft bijzondere persoonsgegevens als bedoeld in artikel 16 van de Wet bescherming persoonsgegevens uitsluitend verwerken indien uit een melding redelijkerwijs een vermoeden van huiselijk geweld kan worden afgeleid en dit noodzakelijk is te achten voor de uitoefening van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid.
- 3 Derden die op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep tot geheimhouding zijn verplicht kunnen, zonder toestemming van degene die het betreft, aan een steunpunt huiselijk geweld desgevraagd of uit eigen beweging inlichtingen verstrekken waarover zij beroepshalve beschikken, indien dit noodzakelijk kan worden geacht om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijk vermoeden van huiselijk geweld te onderzoeken.

Artikel 21e

- 1 Het college van burgemeester en wethouders verstrekt een steunpunt huiselijk geweld op zijn verzoek terstond de algemene gegevens, bedoeld in artikel 34, eerste lid, onder a, onderdelen 1 tot en met 6 van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid.
- 2 In afwijking van artikel 103, eerste en tweede lid, van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens doet het college van burgemeester en wethouders geen mededeling aan de betrokkene of degene die namens deze daarom verzoekt, over de verstrekking van hem betreffende gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie aan het steunpunt, voor zover dit noodzakelijk kan worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of een redelijk vermoeden daarvan te

onderzoeken. Voor wat betreft de toepassing van artikel 110 van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens heeft het achterwege blijven van een mededeling als hier bedoeld dezelfde gevolgen als het achterwege blijven van een mededeling ingevolge artikel 103, derde lid, van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens.

Artikel 21f

- 1 Indien aan een steunpunt huiselijk geweld bij de uitoefening van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid, persoonsgegevens worden verstrekt door een ander dan de betrokkene, brengt hij, in afwijking van artikel 34, eerste lid, van de Wet bescherming persoonsgegevens, de betrokkene hiervan zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval binnen vier weken na het moment van vastlegging van de hem betreffende gegevens, op de hoogte.
- 2 De in het eerste lid genoemde termijn kan door het steunpunt huiselijk geweld telkens met ten hoogste twee weken worden verlengd, voor zover dit noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid, en dit noodzakelijk kan worden geacht om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken.
- 3 In afwijking van artikel 35 van de Wet bescherming persoonsgegevens kan een steunpunt huiselijk geweld de mededeling als bedoeld in dat artikel aan de betrokkene achterwege laten voor zover dit noodzakelijk kan worden geacht om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken.
- 4 Bij algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld omtrent de gevallen waarin het bekendmaken van de identiteit van de persoon die het huiselijk geweld of het vermoeden daarvan heeft gemeld of van de persoon van wie informatie in het kader van het onderzoek is verkregen, achterwege kan blijven.

Artikel 21g

- 1 Het steunpunt huiselijk geweld verstrekt aan een betrokkene desgevraagd zo spoedig mogelijk inzage in en afschrift van de bescheiden waarover deze met betrekking tot die betrokkene beschikt.
- 2 Inzage in of afschrift van de bescheiden wordt aan de betrokkene geweigerd, indien deze:
 - a jonger dan twaalf jaren is, of
 - b de leeftijd van twaalf jaren heeft bereikt en niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.
- 3 Indien de betrokkene jonger is dan zestien jaren, of de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt en niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, worden desgevraagd aan de wettelijke vertegenwoordiger inlichtingen dan wel inzage in of afschrift van de bescheiden verstrekt, tenzij het belang van de betrokkene zich daartegen verzet.

- 4 Inlichtingen over, inzage in of afschrift van bescheiden kan worden geweigerd, voor zover de persoonlijke levenssfeer van een ander dan de betrokkene daardoor zou worden geschaad dan wel dit noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid, of om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen dan wel een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken.
- 5 Voor de verstrekking van een afschrift kan een vergoeding worden gevraagd overeenkomstig de krachtens artikel 39 van de Wet bescherming persoonsgegevens gestelde regels.

Artikel 21h

- 1 Onverminderd het bij of krachtens de wet bepaalde, verstrekt een steunpunt huiselijk geweld aan anderen dan de betrokkene geen inlichtingen over de betrokkene, dan wel inzage in of afschrift van de bescheiden dan met toestemming van de betrokkene.
- 2 Indien de betrokkene minderjarig is, is in plaats van diens toestemming de toestemming van zijn wettelijke vertegenwoordiger vereist, indien hij:
 - a jonger is dan twaalf jaren, of
 - b de leeftijd van twaalf jaren heeft bereikt en niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.
- 3 Onder anderen dan de betrokkene zijn niet begrepen degenen van wie beroepshalve de medewerking vereist is bij de uitvoering van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid, door het steunpunt huiselijk geweld.

Artikel 21i

Onverminderd artikel 21j bewaart het steunpunt huiselijk geweld bescheiden die deze met betrekking tot een betrokkene onder zich heeft gedurende vijftien jaren, te rekenen van het tijdstip van ontvangst of waarop zij door het steunpunt huiselijk geweld zijn vervaardigd, of zoveel langer als redelijkerwijs in verband met een zorgvuldige uitvoering van de taken, bedoeld in artikel 21b, tweede lid, noodzakelijk is.

Artikel 21j

- 1 Het steunpunt huiselijk geweld vernietigt de door hem bewaarde bescheiden binnen drie maanden na een daartoe strekkend schriftelijk verzoek van degene op wie de bescheiden betrekking hebben.
- 2 Het eerste lid geldt niet voor zover het verzoek bescheiden betreft waarvan redelijkerwijs aannemelijk is dat de bewaring van aanmerkelijk belang is voor een ander dan de verzoeker alsmede voor zover het bepaalde bij of krachtens de wet zich tegen vernietiging verzet.
- 3 Het verzoek wordt niet ingewilligd indien het gedaan is door iemand die:
 - a jonger is dan twaalf jaren, of

- b minderjarig is en de leeftijd van twaalf jaren heeft bereikt en niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.
- 4 In de gevallen, bedoeld in het derde lid, kan het verzoek door een wettelijke tegenwoordiger worden gedaan.

ARTIKEL XIII

De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg wordt als volgt gewijzigd:

A

Na artikel 40 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 40a

- 1 Degene die in een register als bedoeld in artikel 3 staat ingeschreven of die een beroep uitoefent waarvan de opleiding krachtens artikel 34, eerste lid, is geregeld of aangewezen en die zijn beroep uitoefent anders dan in het kader van een instelling als bedoeld in de Kwaliteitswet zorginstellingen, hanteert in voorkomende gevallen een meldcode waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe hij met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling omgaat en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

B

In artikel 86, eerste lid, wordt na «artikel 40, eerste, derde en vierde lid,» ingevoegd: en artikel 40a.

C

In artikel 87a wordt na «artikel 40, eerste tot en met derde lid, gestelde voorschriften,» ingevoegd: of artikel 40a.

ARTIKEL XIV

De Wet op de jeugdzorg wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1 wordt in de alfabetische rangschikking een onderdeel ingevoegd, luidende:

huiselijk geweld: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.

B

Aan artikel 11, eerste lid, wordt onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel e door een puntkomma, een onderdeel toegevoegd, luidende:

- f het in kennis stellen van het steunpunt huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning van een melding van kindermishandeling gepleegd door iemand uit de huiselijke kring of een vermoeden daarvan.

C

In artikel 13, zevende lid, tweede volzin, wordt na «de raad voor de kinderbescherming en» ingevoegd: met een steunpunt huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning, alsook omtrent.

D

Na artikel 13 worden twee artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 13a

- 1 De stichting vergewist zich ervan dat de wijze waarop de medewerkers van de stichting in het verleden hebben gefunctioneerd, niet in de weg staat aan het inzetten van de medewerkers bij de uitvoering van de taken van de stichting.
- 2 De stichting is in het bezit van een verklaring omtrent het gedrag als bedoeld in artikel 28 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens voor de medewerkers van de stichting die in opdracht van hem beroepsmatig in contact kunnen komen met jeugdigen of ouders, welke verklaring niet eerder dan drie maanden voor het tijdstip waarop betrokkene voor de stichting ging werken, is afgegeven.
- 3 Indien de stichting of inspectie redelijkerwijs mag vermoeden dat een medewerker niet langer voldoet aan de eisen voor het afgeven van een verklaring als bedoeld in het tweede lid, verlangt de stichting of inspectie dat die medewerker opnieuw een verklaring als bedoeld in het tweede lid overlegt, die niet ouder is dan drie maanden. De desbetreffende medewerker legt de verklaring over binnen een door de stichting of inspectie vast te stellen termijn.

Artikel 13b

- 1 De stichting stelt voor de medewerkers van de stichting een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 De stichting bevordert de kennis en het gebruik van die meldcode.
- 3 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

E

In artikel 25 worden, onder vernummering van het tweede en derde lid tot vijfde en zesde lid, drie leden ingevoegd, luidende:

- 2 De zorgaanbieder vergewist zich ervan dat de wijze waarop zorgverleners die zorg verlenen aan zijn cliënten in het verleden hebben gefunctioneerd, niet in de weg staat aan het inzetten van de zorgverleners bij het verlenen van zorg.
- 3 De zorgaanbieder is in het bezit van een verklaring omtrent het gedrag als bedoeld in artikel 28 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens voor de personen die hij jeugdzorg waarop ingevolge deze wet aanspraak bestaat doet verlenen en voor andere personen die in opdracht van de zorgaanbieder beroepsmatig in contact kunnen komen met zijn cliënten, welke verklaring niet eerder dan drie maanden voor het tijdstip waarop betrokkene voor de zorgaanbieder ging werken, is afgegeven.
- 4 Indien de zorgaanbieder of de inspectie redelijkerwijs mag vermoeden dat een persoon niet langer voldoet aan de eisen voor het afgeven van een verklaring als bedoeld in het derde lid, verlangt de zorgaanbieder of de inspectie dat die persoon opnieuw een verklaring als bedoeld in het derde lid overlegt, die niet ouder is dan drie maanden. De desbetreffende persoon legt de verklaring over binnen een door de zorgaanbieder of de inspectie vast te stellen termijn.

F

Na artikel 25 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 25a

- 1 De zorgaanbieder stelt voor zijn medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 De zorgaanbieder bevordert de kennis en het gebruik van die meldcode.

- 3 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL XV

In de Wet publieke gezondheid wordt na artikel 15 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 15a

- 1 Het college van burgemeester en wethouders draagt er zorg voor dat de gemeentelijke gezondheidsdienst voor zijn medewerkers een meldcode vaststelt waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 2 Onder huiselijk geweld wordt verstaan: huiselijk geweld als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- 3 Onder kindermishandeling wordt verstaan: kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.
- 4 Het college van burgemeester en wethouders draagt er zorg voor dat de gemeentelijke gezondheidsdienst de kennis en het gebruik van de meldcode bevordert.
- 5 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

Hoofdstuk 5. Samenloop met andere wetten

ARTIKEL XVI

Indien het bij koninklijke boodschap van 18 juli 2009 ingediende voorstel van wet, houdende wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kinderscherming, Kamerstukken 2009–10, 32 015, tot wet is of wordt verheven en artikel III van die wet eerder in werking is getreden of treedt dan artikel XII van deze wet, wordt artikel XII van deze wet als volgt gewijzigd:

Onderdeel C wordt als volgt gewijzigd:

Artikel 21c, derde lid, komt te luiden:

- 3 Derden, die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijk vermoeden van huiselijk geweld te onderzoeken, kunnen een steunpunt huiselijk geweld deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de

plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep.

ARTIKEL XVII

Indien het bij koninklijke boodschap van 7 juni 2010 ingediende voorstel van wet, houdende de Wet cliëntenrechten zorg, Kamerstukken II, 2009–10, 32 402, tot wet is of wordt verheven, wordt die wet als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1, eerste lid, worden na onderdeel h drie onderdelen ingevoegd, luidende:

h1 *huiselijk geweld*:

lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld jegens de cliënt, of bedreiging daarmee, door iemand uit de huiselijke kring van de cliënt;

h2 *huiselijke kring*:

de familie of (ex-)partner of mantelzorger van slachtoffers van huiselijk geweld dan wel kindermishandeling;

h3 *kindermishandeling*:

kindermishandeling als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de jeugdzorg.

B

Na artikel 9 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 9a

- 1 De zorgaanbieder stelt een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe door degenen die werkzaam zijn voor de zorgaanbieder of voor een rechtspersoon die in opdracht van de zorgaanbieder zorg verleent, wordt omgegaan met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.
- 2 De meldcode is zodanig ingericht dat zij er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden.
- 3 De zorgaanbieder bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode.
- 4 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat.

ARTIKEL XVIII

Indien het bij koninklijke boodschap van 7 juni 2010 ingediende voorstel van wet, houdende de Wet cliëntenrechten zorg, Kamerstukken II, 2009–10, 32 402, tot wet is of wordt verheven:

- a vervalt artikel 40a van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg;

- b vervalt artikel 86, eerste lid, van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg «en artikel 40a».
- c vervalt artikel 15a van de Wet publieke gezondheid.

ARTIKEL XIX

Indien het bij koninklijke boodschap van 4 juni 2010 ingediende voorstel van wet houdende vaststelling van een Wet forensische zorg en daarmee verband houdende wijzigingen in diverse andere wetten (Wet forensische zorg) (Kamerstukken 32 398), tot wet is of wordt verheven en artikel 7.7, onderdeel C, van die wet in werking treedt, komt artikel II te luiden:

ARTIKEL II

In de Wet forensische zorg wordt na artikel 6.10 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 6.10a

- 1 Het hoofd van de instelling stelt voor personeelsleden en medewerkers een meldcode vast waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden

Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Artikel 1 In dit besluit wordt verstaan onder:

- a *meldcode*: meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- b *melding*: melding aan het AMHK van huiselijk geweld of kindermishandeling of van een vermoeden daarvan;
- c *verwijsindex risicjongeren*: verwijsindex risico-jongeren als bedoeld in artikel 7.1.2.1 van de Jeugdwet;
- d *cliënt*: vermoedelijk slachtoffer, plegger of getuige van huiselijk geweld of kindermishandeling met wie de professional beroepsmatig in contact staat;
- e *betrokkene*: betrokkene als bedoeld in artikel 4, onderdeel 1, van de Algemene verordening gegevensbescherming;
- f *kindcheck*: gestandaardiseerde controle of een cliënt verantwoordelijk is voor de verzorging en opvoeding van een of meer minderjarigen, met het oog op de veiligheid van die minderjarigen;
- g *AMHK*: advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in artikel 4.1.1 van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

- Artikel 2
- 1 Een meldcode bevat ten minste de volgende elementen:
 - a een stappenplan, inhoudende een omschrijving van de stappen voor het omgaan door professionals met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

- b een afwegingskader op basis waarvan de professionals het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling wegen en dat hen in staat stelt te beoordelen of sprake is van dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, dan wel van een vermoeden daarvan, dat een melding is aangewezen;
 - c een toebedeling van verantwoordelijkheden aan de diverse groepen medewerkers binnen de organisatie waar de meldcode wordt vastgesteld bij de stappen, bedoeld onder a, inclusief vermelding van de functie van degene die eindverantwoordelijk is voor de beslissing over het al dan niet doen van een melding;
 - d specifieke aandacht, indien van toepassing, voor bijzondere vormen van geweld, die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen;
 - e indien sprake is van een op grond van artikel 7.1.1.2 van de Jeugdwet meldingsbevoegde instantie of functionaris, specifieke aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de verwijzingsindex risicojongeren;
 - f voor zover van toepassing instructies voor het uitvoeren van een kindcheck bij cliënten;
 - g specifieke aandacht voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met gegevens waarvan zij het vertrouwelijk karakter kennen of redelijkerwijs moeten vermoeden.
- 2 Het in het eerste lid, onder a, bedoelde stappenplan, bevat ten minste de volgende stappen:
- a het in kaart brengen van de signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
 - b collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het AMHK of een deskundige op het gebied van letselduiding;
 - c een gesprek met de cliënt;
 - d het toepassen van het afwegingskader, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b;
 - e het beslissen over:
 - 1° het doen van een melding, en
 - 2° het inzetten van de noodzakelijke hulp.

Schematisch wettelijk kader

- 1 Wet van 14 maart 2013 tot wijziging van diverse wetten in verband met de invoering van de verplichting voor bepaalde instanties waar professionals werken en voor bepaalde zelfstandige professionals om te beschikken over een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling en de kennis en het gebruik daarvan te bevorderen, onderscheidenlijk die meldcode te hanteren (verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling), Stb. 2013, 142, i.w.tr. 1-7-2013 (Stb. 2013, 247)

- invoering van genoemde verplichting in diverse wetten;
- regeling steunpunt huiselijk geweld in Wet maatschappelijke ondersteuning;

- regeling verklaring omtrent gedrag in Wet op de jeugdzorg (*blijft verder buiten beschouwing*).

Gerelateerde dossiers: 32398, 32402, 33062²⁷⁵, 32015

<i>Grondslag van verplichting</i>	<i>Adressaat</i>	<i>Wijzigingen na invoering van verplichting</i>	
<i>Veiligheid en justitie</i>			
Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen	5a	'directeur' stelt voor personeelsleden en medewerkers meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden	7b	'hoofd van de inrichting' stelt voor personeelsleden en medewerkers meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Penitentiaire beginselenwet	5b	'directeur' stelt voor ambtenaren en medewerkers meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers	9a	'bestuur' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Reclasseringsregeling 1995 ²⁷⁶ (AMvB)	3	'reclasseringsinstelling' stelt voor personeelsleden meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Regeling HALT 2013 ²⁷⁷ (ministeriele regeling)	24 jo. 3	'Halt-bureau' stelt meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen

Onderwijs, cultuur en wetenschap

Leerplichtwet 1969	16	'burgemeester en wethou-	Geen inhoudelijke wijzigin-
--------------------	----	--------------------------	-----------------------------

275 Zie Kamerstukken II 33062, 3 (MvT), p. 9 e.v. voor reikwijdte van de wet en achtergrond van keuze voor bepaalde sectoren.

276 Bij Besluit van 16 juli 2013 is de verplichting voor de reclassering om te beschikken over een meldcode, vanwege gebrek aan een daartoe geschikte wet, opgenomen in de Reclasseringsregeling 1995.

277 Vooruitlopend op de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is, vanwege het ontbreken van een geschikte wet of algemene maatregel van bestuur voor de sector Halt, in de Regeling HALT 2013 bepaald dat een Halt-bureau een meldcode moet vaststellen voor zijn medewerkers; in de sector Halt wordt al sinds januari 2011 gewerkt conform de beginselen van een dergelijke meldcode.

<i>Grondslag van verplichting</i>	<i>Adressaat</i>	<i>Wijzigingen na invoering van verplichting</i>
	ders' stellen instructie vast voor leerplichtambtenaren die onder meer meldcode moet bevatten en college van burgemeester en wethouders bevordert kennis en gebruik onder deze ambtenaren	gen
Wet educatie en beroeps- onderwijs	1.3.9 'bevoegd gezag' stelt voor personeel van zijn instelling meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Wet op de expertise- centra	5 'bevoegd gezag' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek	1.21 'instellingsbestuur' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Wet op het primair onderwijs	4b 'bevoegd gezag of natuurlijke persoon dan wel rechtspersoon die school in stand houdt die niet uit openbare kas wordt bekostigd' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen
Wet op het voortgezet onderwijs	3a 'bevoegd gezag of natuurlijke persoon dan wel rechtspersoon die school in stand houdt die niet uit openbare kas wordt bekostigd' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Geen inhoudelijke wijzigingen

Sociale zaken en werkgelegenheid

Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen	1.51a	'houder van kindercentrum of gastouderbureau' stelt voor personeel of	Omgedoopt tot Wet kinderopvang, art. 1.51a ongewijzigd en 2.9a vervallen per 1-
--	-------	---	---

<i>Grondslag van verplichting</i>	<i>Adressaat</i>	<i>Wijzigingen na invoering van verplichting</i>
2.9a	gastouders meldcode vast en bevordert kennis en gebruik 'houder van peuterspeelzaal' stelt voor personeel meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	1-2018 i.v.m. Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Volksgezondheid, welzijn en sport

Kwaliteitswet zorginstellingen	3a	'zorgaanbieder' stelt voor medewerkers meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Vervangen door Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg, art. 8: 'zorgaanbieder' stelt meldcode vast en bevordert kennis en gebruik
Wet maatschappelijke ondersteuning	10b (21b-k: regeling shg, o.a. contact met amk)	college van burgemeester en wethouders <i>ziet erop toe</i> dat 'derde die maatschappelijke ondersteuning verleent' meldcode vaststelt en kennis en gebruik bevordert	Vervangen door Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, art. 3.3: 'aanbieder, niet zijnde aanbieder die hulpmiddelen of woningaanpassingen levert' stelt meldcode vast en bevordert kennis en gebruik; art. 4.1.1 e.v.: regeling amhk (amk overgeheveld vanuit Wet op de jeugdzorg en samengevoegd met shg) art. 5.2.6: meldrecht huiselijk geweld en kindermishandeling
Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg	40a	'degene die in register als bedoeld in artikel 3 staat ingeschreven of die beroep uitoefent waarvan opleiding krachtens artikel 34, eerste lid, is geregeld of aangewezen en die beroep uitoefent anders dan in kader van instelling als bedoeld in Kwaliteitswet zorginstellingen' <i>hanteert</i> meldcode	Vervallen per 1-1-2016 i.v.m. inwerkingtreding Wkkgz

<i>Grondslag van verplichting</i>		<i>Adressaat</i>	<i>Wijzigingen na invoering van verplichting</i>
Wet op de jeugdzorg	13b 25a (11, 13 contact vanuit amk met shg) en gebruik	'stichting' stelt voor medewerkers van stichting meldcode vast en bevordert kennis en gebruik 'zorgaanbieder' stelt voor medewerkers meldcode vast en bevordert kennis en gebruik	Vervangen door Jeugdwet, art. 4.1.7: 'jeugdhulpaanbieder en gecertificeerde instelling' stellen meldcode vast en bevorderen kennis en gebruik
Wet publieke gezondheid	15a	college van burgemeester en wethouders <i>draagt er zorg voor</i> dat 'gemeentelijke gezondheidsdienst' voor medewerkers een meldcode vaststelt en kennis en gebruik bevordert	Vervallen per 1-1-2016 i.v.m. inwerkingtreding Wkkgz

1.a Besluit van 16 juli 2013, houdende vaststelling van de minimumeisen voor de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling), Stb. 2013, 324, i.w.tr. 31-7-2013

- gelet op de artikelen 5a, vijfde lid, van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, 7b, vijfde lid, van de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden, 5b, vijfde lid, van de Penitentiaire beginselenwet, 9a, vijfde lid, van de Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers, *artikel 16 van het Wetboek van Strafrecht*, 16, negende lid, van de Leerplichtwet 1969, 1.3.9, vijfde lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs, 5, vijfde lid, van de Wet op de expertisecentra, 1.21, vijfde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, 4b, vijfde lid, van de Wet op het primair onderwijs, 3a, vijfde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs, 1.51a, vijfde lid en 2.9a, vijfde lid, van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen, 3a, vijfde lid, van de Kwaliteitswet zorginstellingen, 10b, tweede lid en 21f, vierde lid, van de Wet maatschappelijke ondersteuning, 40a van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg, 13b, derde lid en 25a, derde lid, van de Wet op de jeugdzorg en 15a, vijfde lid, van de Wet publieke gezondheid;
- regeling minimumeisen met betrekking tot meldcode;
- regeling verstrekken van inlichtingen door steunpunt huiselijk geweld aan betrokkene;
- wijziging Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen²⁷⁸;

278 Op basis van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen waren al sinds 6 juni 2012 eisen met betrekking tot de meldcode opgenomen in het Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen en de Regeling kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen 2012; de sectoren kinderopvang, gastouderbureaus en peuterspeelzalen vormen daarmee de enige uitzondering op de regel dat de minimumeisen met betrekking tot de meldcode centraal voor alle sectoren worden voorgeschreven in één algemene maatregel van bestuur zijnde het Besluit verplichte meldcode (Stcrt. 2015, 4915).

- wijziging Reclasseringsregeling 1995 (AMvB o.b.v. art. 16 Sr) gericht op invoering van verplichting om over meldcode te beschikken en kennis en gebruik daarvan te bevorderen.

Gerelateerde dossiers: 33062, 33538

<i>Grondslag van minimumeisen</i>	<i>Adressant</i>	<i>Wijzigingen na vaststelling</i>
Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	2 (6 eisen)	Besluit van 23 juni 2017, houdende wijziging van het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en het Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen om te bewerkstelligen dat gevallen van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling dan wel vermoedens daarvan bij het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling worden gemeld, Stb. 2017, 291, i.w.tr. 1-1-2019 v.w.b. Besluit verplichte meldcode (afwegingskader als zevende eis)
		Gerelateerde dossiers: 28345, 31015, 31839, 34597
Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen	2a (4 eisen)	'houder van kindercentrum'
	8 (4 eisen)	'houder van gastouderbureau'
	17a (4 eisen)	'houder van peuterspeelzaal'
		Omgedoopt tot Besluit kwaliteit gastouderbureaus, gastouders en voorzieningen voor gastouderopvang, art. 8 ongewijzigd en minimumeisen voor kindercentra en peuterspeelzalen opgenomen in nieuw Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzaalwerk, art. 5 (dagopvang), 14 (buitenschoolse opvang), 19d (peuterspeelzaalwerk; inmiddels alweer ingetrokken i.v.m harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk waarbij peuterspeelzaalwerk is omgevormd tot kinderopvang)

C

Beschrijving van de bronnen en documenten die gebruikt zijn voor de thematische analyse van rechtspraak

- 1 Documenten/artikelen:
 - a Kroniek Rechtspraak Tucht recht 2013-2018 (C.A. Bol en W.R. Kastelein, Kroniek Rechtspraak Tucht recht. Tijdschrift voor gezondheidsrecht, 2018 (42) 6, p. 565-601).
 - b L. Janssen (2015). Analyse tuchtrechtspraak informatie-uitwisseling in verband met (vermoedens van) kindermishandeling. In opdracht van VWS.
Vanaf de invoering van de Wet Meldcode (2013) jurisprudentie bestudeerd
 - c Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC) (vooral primair onderwijs)
 - d Rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad
 - e Tuchtcolleges voor de gezondheidszorg (Regionaal tuchtcollege en Centraal tuchtcollege)
 - f Colleges van Toezicht en College van Beroep van het Nederlands Instituut van Psychologen
 - g Colleges van Toezicht en College van Beroep van Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen
 - h SKJ kwaliteitsregister Jeugd (SKJ), college van toezicht en college van beroep (archief gaat terug tot 2015)
 - i Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (geen uitspraken over de meldcode of aanverwante thema's)
 - j Geschillencommissie geestelijke gezondheidszorg, ambulancezorg, psychische en pedagogische zorg, ziekenhuizen en publieke gezondheid
 - k Geschillencommissie kinderopvang:
De Geschillencommissie Kinderopvang behandelt klachten van consumenten en oudercommissies tegen ondernemers in de kinderopvang over dagopvang (kinderen van 0-4 jaar) en buitenschoolse opvang (kinderen van 4-12 jaar) in kindercentra, gastouderbureaus en peuteropvang
- 2 Zoektermen:
 - a Meldcode kindermishandeling
 - b Huiselijk geweld
 - c AMK

- d Kindermishandeling
 - e Ouderenmishandeling
 - f Partnergeweld
 - g Genitale verminking
 - h Veilig Thuis
 - i Raad voor de Kinderbescherming
 - j Beroepsgeheim
 - k Conflict van plichten
 - l Zorgplicht
- 3 Vragen die centraal stonden bij het doornemen van de jurisprudentie:
- a Welke criteria gelden er voor het doen van een melding?
 - b Afwegingskader te beperkend of juist ondersteunend?
 - c Worden de stappen van de meldcode zorgvuldig gevolgd?
 - d Worden ouders en/of kinderen van tevoren ingelicht over het doen van een melding?
 - e Wordt het afwegingskader al gebruikt? In uitspraken van 2019?
 - f Meldcode ruimer dan criteria in conflict van plichten?
 - g Meldrecht versus meldplicht?
 - h Ruimte die jurisprudentie creëert of juist niet?
 - i Spreken de verschillende rechterlijke instanties elkaar tegen of juist sprake van versterking?
 - j VIR genoemd in jurisprudentie?
 - k Voor huiselijk geweld en kindermishandeling specifieke wettelijke grondslag creëren als het gaat om het doorbreken van het beroepsgeheim?
 - l Op welke grondslag vindt het delen van informatie op verzoek van Veilig Thuis en Raad voor de Kinderbescherming plaats?
 - m Welke lijn wordt gevolgd als het gaat om ouderenmishandeling?
 - n Welke overige knelpunten zijn terug te vinden in de jurisprudentie?
 - o Informeren van kinderen, het betrekken van kinderen in de casus?

D

Gesprekspartners interviews

- I. Andréé, aandachtsfunctionaris Kamerlingh Onnes College
- C. van Appeldoorn e.a., Ouder- en Kindteam Amsterdam
- M. van Beurden, projectleider, Veilig Thuis West-Brabant
- M. Borhani, senior beleidsadviseur DJI
- R. van den Bosch, relatiemanager SISA Rotterdam
- L. Bosscher e.a., sociaal wijkteam Amersfoort
- A. de Bree, coördinator servicepunt meldcode gemeente Rotterdam
- H. ten Brinke, adviseur CMO STAMM
- M. Bruins, inspecteur Voortgezet Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs
- E. Burgering, beleidsadviseur KNMG
- R. Civi, relatiebeheerder verwijsindex Haaglanden
- L. de Croes, inspecteur Speciaal (Voortgezet) Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs
- N. Flikweert, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- M. Groenewegen, Ministerie van Justitie en Veiligheid
- M. Haks, inspecteur jeugd en jeugdstrafrechtketen, Inspectie Justitie en Veiligheid
- I. Hartgers, domeinmedewerker Stad en Bestuur, Dienst OCW
- I. Haxe, senior beleidsadviseur huiselijk geweld, Veilig Thuis en complexe gezinnen, Gemeente Gouda
- T. Hol, directeur LVAK
- T. Honing, beleidsadviseur Veilig Thuis Flevoland
- L. Hutten, manager Blijf Groep
- N. Jansen, programma Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, Nationale Politie
- G. Jellesma, directeur BOinK
- W. Kastelein, advocaat gezondheidsrecht
- M. van der Krans-Vlug, secretaris Landelijk Platform Ouderenmishandeling
- F. van Leerdam, coördinerend specialistisch inspecteur jeugd en kindermishandeling, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
- M. van Leeuwen, projectmedewerker Landelijk Centrum Toezicht Kinderopvang, GGD GHOR
- E. Loykens, directeur GGZ Molendrift
- K. Lünnehan, senior onderzoeker Verwey Jonker Instituut
- D. Maas, bestuurder Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en lid dagelijks bestuur Landelijk Netwerk Veilig Thuis

M. Meter, aandachtsfunctionaris PI Leeuwarden
S. van Muijden, programmadirecteur Toezicht Sociaal Domein
B. Ortmans, beleidsmedewerker jeugdketen en projectleider Collectief tegen Kindermishandeling,
Gemeente Heerlen
S. Plaisier, beleidsmedewerker BOiNK
J. Polders, beleidsadviseur Raad voor de Kinderbescherming
E. van der Putte, hoogleraar UMC Utrecht
H. Reuver, aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling, GGD Groningen
R. de Roode, jurist KNMG
L. Rutjes, directeur stichting Alexander
C. Scheurwater, medewerker Veilig Thuis Flevoland
J. Scholten, leerkracht cluster 2 Tinus Marcusschool Groningen
M. Sombroek-van Doorm, jurist, Universiteit Leiden
J. Stegeman, Reclassering Nederland
L. Stolmeijer e.a., sociaal wijkteam Groningen
J. Visser, inspecteur sector Middelbaar Beroeps Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs
C. de Volder, senior beleidsadviseur Raad voor de Kinderbescherming
J. Weeda, functioneel beheerder verwijsindex Haaglanden
B. van Zeelen, beleidsmedewerker jeugdketen Parkstad en projectleider Jeugd en Gezin Gemeente
Heerlen

E

Functies gesprekspartners groepsinterviews

Regio Drenthe

Procesmanager en coördinator, CJG Noordenveld
Jeugdconsulent, CJG Midden-Drenthe
Proces coördinator, Veilig Thuis Drenthe

Regio Heerlen

Intern begeleider, scholengemeenschap regio Heerlen
Jeugdagent en schoolagent, politie regio Zuid-Limburg
Medewerker zorg en veiligheid, politie regio Zuid-Limburg
Operationeel specialist, politie eenheid Limburg
Huisarts, regio Zuid-Limburg

Regio Noord-Holland Noord

Beleidsadviseur en aandachtsfunctionaris jeugdgezondheidszorg, GGD Hollands Noorden
Aandachtsfunctionaris, Noordwest ziekenhuisgroep
SEH-verpleegkundigen, Noordwest ziekenhuisgroep
Gedragswetenschapper CJG, gemeente Alkmaar
Beleidsadviseur en verzekeringsarts, UWV regio Noord-Holland Noord
Procescoach, Veilig Thuis Noord-Holland Noord
Verloskundigen, regio Alkmaar
Jeugd- en gezinscoaches, gemeente Alkmaar
Leerplichtambtenaar gemeente Alkmaar
Beleidsmedewerker gemeente Alkmaar
Beleidsmedewerker, samenwerkingsverband HAL-gemeenten
Coördinator afdeling schuldhulpverlening gemeente Alkmaar

Regio Noord-Nederland

Beleidsmedewerkers, GGZ Drenthe

Coördinator en aandachtsfunctionaris, GGD Groningen

Regiomanager, GKB Assen

Aandachtsfunctionaris, UMCG

Orthopedagoog, scholengemeenschap regio oost-Groningen

Intern begeleider, openbare basisschool regio Groningen

Kwaliteitsfunctionaris zorgverleningscoöperatie, regio Groningen

Wijkverpleegkundige ouderen- en sociale zorg, regio Groningen

Ervaringsdeskundige, kenniscentrum Veilig Thuis Groningen

Intern begeleider en leerkracht, openbare basisschool regio Groningen

Schoolcoördinator, openbare basisschool regio Groningen

Sociaal pedagogisch hulpverlener, regio Noord-Nederland

Coördinator kindzorg, regio Friesland

Adviseur afdeling leren en ontwikkelen, GGZ Drenthe

Fysiotherapeut, regio Noord-Drenthe

Adjunct directeur en intern begeleider, scholengemeenschap regio Groningen

F

Gesprekspartners expertmeeting

- S. Abhou, PO Raad
- M. van Beurden, Veilig Thuis West-Brabant
- D. van Breugel, Gemeente Gouda
- E. Burgering, KNMG
- C. Ebbers, privacy jurist
- I. Haxe, Gemeente Gouda
- B. Poldervaart, Raad voor de Kinderbescherming
- E. van der Putte, UMC Utrecht
- R. de Roode, KNMG
- M. van der Veldt, NJI

G

Vragenlijst enquête professionals

NB: Een vergelijkbare vragenlijst is voorgelegd aan organisaties. De meeste vragen – met uitzondering van vragen naar de ervaringen bij het gebruik (doorlopen stappen) zijn in aangepaste vorm aan organisaties voorgelegd.

A. Algemeen

- 1 Wat is uw functie?
< Antwoordopties aangepast per groep >

- 2 In welke sector bent u werkzaam? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a. Gezondheidszorg
 - b. Jeugdhulp
 - c. Maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
 - d. Justitie
 - e. Onderwijs
 - f. Kinderopvang

- 3 Hoeveel jaar werkervaring heeft u in uw huidige sector?
[open antwoord]

- 4 Binnen welke gemeente werkt u?
Als uw werkgebied binnen meerdere gemeenten valt, vul dan de gemeente in waar u de meeste uren maakt.
[open antwoord]

- 5 Met welke doelgroep werkt u?
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - a. Kinderen (0-12)
 - b. Kinderen (12-16)
 - c. Kinderen (16-18)
 - d. Jongvolwassenen (18-23)
 - e. Volwassenen (23-65)

- f Ouderen (65+)

B. Implementatie

- 1 Welke meldcode wordt in uw organisatie gebruikt?
 - a De organisatie heeft een eigen meldcode opgesteld.
 - b De meldcode van de brancheorganisatie wordt gebruikt.
 - c Elke professional kan gebruik maken van een andere meldcode, in onze organisatie wordt gebruik gemaakt van meerdere meldcodes.
 - d Er wordt geen meldcode gebruikt.
 - e Weet ik niet

Indien antwoord 1a (eigen meldcode): (alleen voor organisaties)

- 2 Zijn gebruikers betrokken bij het opstellen van de meldcode?
 - a Ja
 - b Nee
 - c Weet ik niet

Indien antwoord 1a (eigen meldcode): (alleen voor organisaties)

- 3 Zijn de volgende onderdelen opgenomen in uw meldcode:
(antwoordopties: ja/nee/weet ik niet, n.v.t.)
 - a Stappenplan
 - b Afwegingskader
 - c Toebedeling van verantwoordelijkheden aan de verschillende groepen medewerkers binnen de organisatie (wie doet wat?)
 - d Aandacht voor specifieke vormen van geweld
 - e Aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de Verwijsindex Risicojongeren (VIR)
 - f Uitvoeren kindcheck
 - g Uitvoeren mantelzorgverlenerscheck
 - h Omgang met vertrouwelijke gegevens
- 4 Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode binnen de organisatie/praktijk waar u werkt bevorderd? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a Voor zover ik weet wordt het gebruik van de meldcode niet bevorderd binnen mijn organisatie.
 - b Het gebruik komt aan de orde tijdens reguliere overleggen.
 - c Er worden trainingen/cursussen gevolgd waarbij dit aan bod komt.
 - d Er vinden evaluaties van casussen plaats waarbij ook naar de toepassing van de meldcode wordt gekeken.
 - e Het komt aan de orde tijdens beoordelingsgesprekken.
 - f De meldcode is opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers

- g Er is een aanspreekpunt/aandachtsfunctionaris aangewezen bij wie ik met vragen over gebruik van de meldcode terecht kan.
- h Het gebruik van de meldcode wordt periodiek geëvalueerd.
- i Weet ik niet.
- j Anders, namelijk

Indien antwoord 4c (trainingen en cursussen).

- 5 Welke aspecten van het gebruik van de meldcode komen bij de trainingen/cursussen aan bod? *(meerderde antwoorden mogelijk)*
- a Het werken met het stappenplan in het algemeen.
 - b Het herkennen van signalen.
 - c De implementatie van de meldcode in de eigen praktijk.
 - d De inzet van de kindcheck.
 - e De inzet van de mantelzorgverlenerscheck.
 - f Het omgaan met specifieke vormen van geweld.
 - g De omgang met vertrouwelijke gegevens (in relatie tot de meldcode).
 - h De overweging om te registreren in de Verwijsindex Risicjongeren (VIR).
 - i Hoe om te gaan met het beroepsgeheim.
- 6 Stellingen: (antwoordopties helemaal oneens ... helemaal eens, geen mening/n.v.t.)a Ik voel mij voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe ik de meldcode moet gebruiken.
- b Het is voor mij bekend wanneer ik de meldcode moet gebruiken.

Alleen voor organisaties

- c Medewerkers binnen de aangesloten organisatie(s) zijn voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe zij de meldcode moeten gebruiken.

C. Gebruik (gebruikers)

De onderstaande vragen zijn geformuleerd voor gebruikers. De meeste vragen – met uitzondering van vragen naar de ervaringen bij het gebruik (doorlopen stappen) – zijn in aangepaste vorm aan organisaties voorgelegd.

Belangrijk: Deze enquête ziet op de ervaringen met het gebruik van de meldcode en het stappenplan in 2017 en 2018. Waar nodig wordt onderscheid gemaakt tussen de oude meldcode en de per 1 januari 2019 gewijzigde meldcode (ook wel verbeterde meldcode genoemd) en wordt daar specifiek naar gevraagd.

- 1 Heeft u in 2017 en 2018 wel eens vermoedens gehad van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in uw werk(praktijk), en zo ja, hoe vaak?
- a Nee
 - b Ja, [.. aantal]

(toelichting: U hoeft bij de optie 'ja' alleen één getal (dus niet '5 tot 15', maar '10') in te vullen. Een schatting is voldoende.)

- 2 Bent u bekend met de verplichting om te werken met een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?
 - a Ja
 - b Nee

- 3 Welke stappen past u toe als u vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling hebt? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a Stap 1: in kaart brengen van signalen.
 - b Stap 2: overleggen met Veilig Thuis en/of met een collega en/of met een deskundige.
 - c Stap 3: gesprek met kind/ouders/betrokkenen.
 - d Stap 4: wegen van geweld of kindermishandeling, bij twijfel Veilig Thuis raadplegen.
 - e Stap 5: beslissen: hulp organiseren en/of melden.
 - f Geen.

- 4 Hoe vaak heeft u naar schatting één of meerdere van de stappen doorlopen in 2017 en 2018? [open antwoord]
(toelichting: U hoeft bij de optie 'ja' alleen één getal (dus niet '5 tot 15', maar '10') in te vullen. Een schatting is voldoende.)

Indien antwoord 3a t/m 3d (stoppen voor stap 5)

- 5 Waarom bent u gestopt met het doorlopen van de stappen? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a Het verder doorlopen van de stappen bleek niet meer nodig.
 - b Mijn leidinggevende heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.
 - c Een collega heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.
 - d De aandachtsfunctionaris heeft het doorlopen van de stappen van mij overgenomen.
 - e In mijn organisatie werd afgesproken de stappen niet verder te doorlopen.
 - f Anders, namelijk: ...

Indien antwoord 3a t/m 3e.

- 6 Bij welke vorm(en) van huiselijk geweld en/of kindermishandeling heeft u in 2017 en 2018 de meldcode toegepast? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a Lichamelijk geweld
 - b Emotioneel/psychisch geweld
 - c Seksueel geweld
 - d Financieel geweld
 - e Eergerelateerd geweld
 - f Verwaarlozing
 - g Getuige van geweld
 - h Anders, namelijk:

Let op: de volgende vragen gaan over specifieke stappen uit het stappenplan van de meldcode in de periode 2017 en 2018.

- 7 Stap 1: Als u signalen opvangt die duiden op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, hoe brengt u deze signalen dan in kaart? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Ik leg de signalen schriftelijk vast.
 - b Ik onderzoek en spreek de cliënt/betrokkene.
 - c Ik leg vast welke stappen ik zet en welke besluiten ik neem.
 - d Ik leg gegevens vast als die de signalen tegenspreken.
 - e Ik houd feiten en indrukken/meningen duidelijk uit elkaar.
 - f Ik houd de status van hypothesen en veronderstellingen bij.
 - g Ik vermeld de bron van de informatie.
 - h Ik voer de kindcheck uit.
 - i Ik voer de mantelzorgverlenerscheck uit.
 - j Anders, namelijk...
- 8 Stap 2: Heeft u overleg of raadpleegt u bij signalen of vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling en zo ja met/bij wie?
- a Nee, ik heb geen overleg en raadpleeg niet.
 - b Ja, niet-anoniem advies gevraagd bij Veilig Thuis (geen melding).
 - c Ja, anoniem advies gevraagd bij Veilig Thuis (geen melding).
 - d Ja, met/bij een vertrouwensarts bij Veilig Thuis (geen melding).
 - e Ja, met/bij een collega binnen mijn organisatie.
 - f Ja, met/bij een collega van een andere organisatie.
 - g Ja, met/bij een letseldeskundige of (huis)arts.
 - h Ja, met/bij een sociaal team of maatschappelijk werker.
 - i Ja, met/bij de politie.
 - j Ja, met/bij het Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling (LECK).
 - k Anders, namelijk...
- 9 Stap 3: Ervaart u bij het gesprek met de betrokkenen (cliënt/kind/ouders) belemmeringen?
- a Nee
 - b Ja, soms
 - c Ja, vaak

Indien antwoord 9b (ja soms) of 9c (ja vaak)

- 10 Welke belemmeringen ervaart u bij het gesprek met de cliënt/kind/ouders?
- a Ik vind het moeilijk het onderwerp bij de cliënt/kind/ouders bespreekbaar te maken.
 - b De vertrouwensrelatie of het contact met de cliënt kan geschaad worden/verslechteren.
 - c De veiligheid van mijzelf of de medewerkers kan in het geding komen.
 - d De veiligheid van de cliënt of het kind kan in het geding komen.
 - e Anders, namelijk ...

- 11 Stap 4: Stelling: ik acht mij voldoende bekwaam om inschattingen te maken over:
(antwoordopties: geheel oneens [...] geheel eens)
- a Het risico op geweld of (kinder)mishandeling.
 - b De aard van het geweld of de (kinder)mishandeling.
 - c De ernst van het geweld of de (kinder)mishandeling.
- 12 Stap 5: Heeft u in 2017 en 2018 casussen gehad, waarbij u een melding heeft gedaan bij Veilig Thuis of waarbij u hulp heeft ingeschakeld of georganiseerd? En zo ja, hoe vaak? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Ja, melding bij Veilig Thuis
 - b Ja, hulp ingeschakeld of georganiseerd
 - c Nee

Indien antwoord 12a (ja, melding)

- 13 Hoe vaak heeft u naar schatting melding gedaan bij Veilig Thuis?
[...] aantal keer

(toelichting: U hoeft bij de optie 'ja' alleen één getal (dus niet '5 tot 15', maar '10') in te vullen. Een schatting is voldoende.)

(indien antwoord 12b (ja, hulp)

- 14 Hoe vaak heeft u naar schatting zelf hulp ingeschakeld of georganiseerd?
[...] aantal keer
- (toelichting: U hoeft bij de optie 'ja' alleen één getal (dus niet '5 tot 15', maar '10') in te vullen. Een schatting is voldoende.)*

Indien antwoord 12c (nee)

- 15 Kunt u aangeven waarom u geen melding heeft gedaan bij Veilig Thuis? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Het bleek in deze casus niet nodig.
 - b Ik kon zelf hulp organiseren.
 - c Ik weet niet goed hoe ik een melding moet doen.
 - d Ik kan geen goede inschatting maken van de consequenties die het doen van een melding heeft.
 - e De route via Veilig Thuis duurt te lang.
 - f Ik moet te veel administratieve verplichtingen doorlopen om een melding te doen.
 - g Ik krijg geen of weinig terugkoppeling van Veilig Thuis.
 - h Ik ben bang het contact/de vertrouwensrelatie met de cliënt/betrokkene te verliezen.
 - i Ik vind het lastig om cliënt/betrokkenen te informeren over een melding.
 - j Veilig Thuis is niet deskundig genoeg.
 - k Ik geef de voorkeur aan hulpverleners waar ik bekend mee ben.

- l Ik vind dat ik over te weinig informatie beschik.
- m Anders, namelijk...

Kindcheck

- 16 Bent u bekend met de kindcheck?
- a Ja
 - b Nee

Indien antwoord 16a (ja)

- 17 Hoe vaak past u de kindcheck toe?
- a Altijd
 - b Vaak
 - c Soms
 - d Nooit

Indien antwoord 16a (ja).

- 18 In welke situaties heeft u de kindcheck uitgevoerd? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- a Bij ernstige psychische problemen
 - b Na een suïcidepoging
 - c Bij alcohol- en/of drugsverslaving
 - d Bij agressie en/of (vuurwapen)bezit
 - e Bij verwaarlozing
 - f Bij een verstandelijke beperking
 - g Na detentie door politie/justitie
 - h Anders, namelijk...

Samenhang VIR

- 19 Heeft u in de gevallen dat u de meldcode heeft toegepast, ook een melding gedaan in de verwijsindex risicojongeren (Wet VIR)?
- a Altijd
 - b Vaak
 - c Soms
 - d Nooit
 - e Weet ik niet

(Toelichting: De verwijsindex kan in uw regio een andere naam hebben. Voorbeelden: Zorg voor Jeugd, SISA, ESAR of JeugdMATCH.)

Indien antwoord 19d (nooit).

- 20 Om welke reden(en) heeft u géén melding gedaan in de verwijfsindex risicojongeren?
- a Ik was niet bekend met de verwijfsindex.
 - b Dat was in die gevallen niet nodig.
 - c Ik was niet geautoriseerd om melding in de verwijfsindex te doen.
 - d De melding in de verwijfsindex levert niets op.
 - e Er was al contact met de betrokken hulpverleners.
 - f De melding kan averechts werken.
- 21 Vindt u dat de meldcode en de verwijfsindex elkaar aanvullen als het gaat om het bieden van goede en tijdige hulp aan kinderen en jongvolwassenen?
- a Altijd
 - b Vaak
 - c Soms
 - d Nooit
 - e Geen mening

Indien antwoord 21c (soms) of 21d (nooit)

- 22 Waarom vindt u dat beide instrumenten elkaar (soms) niet aanvullen? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- a Beide instrumenten hebben teveel overlap.
 - b Ik weet niet wanneer ik de óf de meldcode óf de verwijfsindex óf allebei moet gebruiken.
 - c Ik vind het (te) veel werk om beide instrumenten te gebruiken.
 - d Beide instrumenten hebben een ander doel.
 - e De melding in de verwijfsindex bevat geen inhoudelijke informatie, de melding op basis van de meldcode wel.
 - f Anders, namelijk:....

Indien antwoord 21a (altijd), 21b (vaak) of 21c (nooit)

- 23 Waarom vindt u dat beide instrumenten elkaar (soms) aanvullen?
- a Het zijn andersoortige meldingen, maar met een complementair doel.
 - b De informatie die de verwijfsindex oplevert is noodzakelijk voor mijn afwegingen en beoordeling in de meldcode.
 - c Ik zie het gebruik van de verwijfsindex als een onderdeel van de meldcode.
 - d De meldcode wordt vooral gebruikt als instrument binnen mijn eigen organisatie, met de verwijfsindex wissel ik informatie uit met andere organisaties.
 - e De melding in de verwijfsindex bevat geen inhoudelijke informatie, de melding op basis van de meldcode wel.
 - f Een melding op basis van de meldcode gaat over huiselijk geweld en kindermishandeling, een melding in de verwijfsindex is breder (risico's/problemen).
 - g De verwijfsindex brengt alleen signalen bij elkaar.

- h Met een melding in de verwijsindex blijft de professional altijd zelf verantwoordelijk voor de vervolgactie, terwijl bij de meldcode de verantwoordelijkheid deels wordt overgedragen aan Veilig Thuis.
 - i Als ik meld op basis van de meldcode, doet Veilig Thuis de melding in de verwijsindex en ik niet.
 - j Anders, namelijk:...
- 24 Bent u bekend met de wijziging van de meldcode per 1 januari 2019 en de verplichting een afwegingskader te gebruiken in het stappenplan?
- a Ja
 - b Nee

D. Ervaringen

- 1 Kunt u aangeven hoe werkbaar u de volgende (elementen uit de) stappen van de meldcode vindt?
- (antwoadopties heel goed werkbaar ... helemaal niet werkbaar, weet ik niet/n.v.t.)*
- a Stap 1: het in kaart brengen van signalen.
 - b Stap 1: het uitvoeren van de kindcheck.
 - c Stap 1: het uitvoeren van de mantelzorgverlenerscheck.
 - d Stap 2: het overleggen met Veilig Thuis en/of met een collega en/of deskundige.
 - e Stap 3: het gesprek met kind/ouders/betrokkenen.
 - f Stap 4: het wegen van geweld of kindermishandeling.
 - g Stap 5 (2017 en 2018): beslissen; hulp organiseren en/of het doen van een melding.
 - h Stap 5 (2019): beslissen; het doen van een melding.
 - i Stap 5 (2019): beslissen; het inzetten van noodzakelijke hulp.
- 2 Heeft u behoefte aan extra ondersteuning/informatie en zo ja, op welk gebied? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Nee, geen behoefte aan.
 - b Ja, over het herkennen van huiselijk geweld of kindermishandeling (stap 1).
 - c Ja, over het gebruiken van de kindcheck of mantelzorgerscheck (stap 1).
 - d Ja, over het overleg met Veilig Thuis en/of collega's en of deskundigen (stap 2).
 - e Ja, over hoe het gesprek aan te gaan met cliënt/ouder/betrokkenen (stap 3).
 - f Ja, over het wegen van de risico's op, en de aard en ernst van, het geweld of de kindermishandeling (stap 4).
 - g Ja, over het gebruik van het (sinds 2019 nieuwe) afwegingskader (stap 4).
 - h Ja, over de keuzemogelijkheid rondom hulp organiseren of het doen van een melding (stap 5).
 - i Informatie over het doel van het werken met de meldcode.
 - j Informatie over privacy/gegevensuitwisseling/beroepsgeheim.
 - k Anders, namelijk ...

3 Stellingen

(geheel oneens [...] geheel eens, weet ik niet/geen mening)

- a De meldcode biedt mij voldoende ondersteuning bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- b Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling handel ik eerder dan ik zonder de meldcode zou hebben gedaan.

4 Ervaart u in de praktijk knelpunten bij het toepassen van de meldcode, zo ja welke? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- a Ik ervaar geen knelpunten.
- b Er is onduidelijkheid over wie welke verantwoordelijkheid heeft.
- c Het volgen van de meldcode voelt (soms) in strijd met het beroepsgeheim.
- d Ouders/betrokkenen of cliënt willen niet dat ik meld.
- e Ik ervaar knelpunten rond het afwegingskader dat in januari 2019 is ingevoerd.
- f Andere, namelijk:

E. Samenwerking

1 Stellingen

(geheel oneens [...] geheel eens, weet ik niet, n.v.t)

- a Samenwerking met Veilig Thuis heeft meerwaarde bij het in kaart brengen van signalen en het doorlopen van de gehele meldcode en het stappenplan.
- b Door het nieuwe afwegingskader (vanaf 1 januari 2019) ben ik beter in staat om het risico op en de aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling te wegen.
- c Als ik een melding heb gedaan bij Veilig Thuis krijg ik voldoende terugkoppeling.

H

Vragenlijst enquête gemeenten

A. Algemeen

- 1 Wat is uw functie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - a beleidsmedewerker Wmo/welzijn
 - b beleidsmedewerker leerplicht
 - c wethouder
 - d aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling
 - e anders, namelijk...

- 2 Binnen welke gemeente werkt u?
[open antwoord]

- 3 Participeert uw gemeente in een (boven)regionaal project waarin de aanpak van huiselijk geweld en/of kindermishandeling centraal staat? Zo ja, welk project?
 - a Ja, het programma Geweld hoor nergens thuis.
 - b ja, de pilot 'Handle with care'.
 - c Ja, mijn gemeente deed mee aan de 'Week van de meldcode'.
 - d Ja, ander project(en) namelijk ... [...]

- 4 Heeft uw gemeente een centrumfunctie bij het gebruik van de meldcode (als onderdeel van de aanpak van huiselijk geweld en/of kindermishandeling)?
 - a Ja.
 - b Nee.

B. Implementatie

- 1 Welke meldcode wordt in uw eigen gemeente gebruikt?
 - a De gemeente heeft een eigen meldcode opgesteld voor alle medewerkers binnen de gemeente.
 - b Medewerkers van de gemeente maken gebruik van een meldcode die lokaal of regionaal is opgesteld.
 - c De gemeente heeft een eigen meldcode opgesteld voor alle leerplichtambtenaren.

- d Voor leerplichtambtenaren wordt gebruik gemaakt van de meldcode opgesteld door Ingrado.
- e Er wordt geen meldcode gebruikt.
- f Weet ik niet

Indien antwoord 1a of 1c:

- 2 Zijn gebruikers betrokken bij het opstellen van de meldcode?
 - a ja
 - b nee
 - c Weet ik niet

- 3 Zijn de volgende onderdelen opgenomen in uw meldcode:
(antwoordopties: ja/nee/weet ik niet, n.v.t.)
 - a stappenplan
 - b afwegingskader
 - c toebedeling van verantwoordelijkheden aan de verschillende groepen medewerkers binnen de organisatie (wie doet wat?)
 - d aandacht voor specifieke vormen van geweld
 - e aandacht voor de mogelijkheid van het gebruik van de verwijfsindex risicojongeren (Wet VIR)
 - f uitvoeren kindcheck
 - g uitvoeren mantelzorgverlenerscheck
 - h omgang met vertrouwelijke gegevens

- 4 Welke medewerkers binnen uw gemeentelijke organisatie gebruiken de meldcode?
 - a Leerplichtambtenaar
 - b Medewerkers Wmo
 - c Wijkteam
 - d Baliemedewerkers
 - e Weet ik niet
 - f Anders, namelijk ...

- 5 Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode binnen uw gemeentelijke organisatie bevorderd? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - a Voor zover ik weet wordt het gebruik van de meldcode niet bevorderd binnen mijn organisatie.
 - b Het gebruik komt aan de orde tijdens reguliere overleggen.
 - c Er worden trainingen/cursussen gevolgd waarbij dit aan bod komt.
 - d Er vinden evaluaties van casussen plaats waarbij ook naar de toepassing van de meldcode wordt gekeken.
 - e Het komt aan de orde tijdens beoordelingsgesprekken.
 - f De meldcode is opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers

- g Er is een aanspreekpunt/aandachtsfunctionaris aangewezen bij wie ik met vragen over gebruik van de meldcode terecht kan.
- h Het gebruik van de meldcode wordt periodiek geëvalueerd.
- i Weet ik niet
- j Anders, namelijk

Indien antwoord 5c (trainingen en cursussen)

- 6 Welke aspecten van het gebruik van de meldcode komen bij de trainingen/cursussen aan bod? *(meerderde antwoorden mogelijk)*
- a het werken met het stappenplan in het algemeen.
 - b het herkennen van signalen.
 - c de implementatie van de meldcode in de eigen praktijk.
 - d de inzet van de kindcheck.
 - e de inzet van de mantelzorgverlenerscheck.
 - f het omgaan met specifieke vormen van geweld.
 - g de omgang met vertrouwelijke gegevens (in relatie tot de meldcode).
 - h de overweging om te registreren in de verwijsindex risicojongeren (Wet VIR).
 - i hoe om te gaan met het beroepsgeheim
 - j vanaf 1-1-2019: het werken met een afwegingskader.
- 7 Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode *bij organisaties* binnen de gemeentegrenzen (zoals zorginstellingen en scholen) bevorderd?
- a Voor zover ik weet wordt het gebruik van de meldcode niet bevorderd bij andere organisaties.
 - b De gemeente informeert organisaties per e-mail of brief over de meldcode.
 - c De gemeente organiseert bijeenkomsten waar de meldcode een onderwerp is.
 - d De gemeente organiseert trainingen/cursussen waar de meldcode aan bod komt.
 - e De gemeente biedt e-learning over dit onderwerp aan.
 - f De gemeente verzorgt een gezamenlijke opleiding tot aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling.
 - g De gemeente stelt in de inkoopvoorwaarden de eis dat de organisatie over een meldcode beschikt.
 - h De gemeente stelt in haar subsidievoorwaarden de eis dat de organisatie over een meldcode beschikt.
 - i Weet ik niet.
 - j Anders, namelijk ...

Indien antwoord 5d (trainingen en cursussen)

- 8 Welke aspecten van het gebruik van de meldcode komen bij de trainingen/cursussen aan bod? *(meerderde antwoorden mogelijk)*
- a het werken met het stappenplan in het algemeen.
 - b het herkennen van signalen.

- c de implementatie van de meldcode in de eigen praktijk.
 - d de inzet van de kindcheck.
 - e de inzet van de mantelzorgverlenerscheck.
 - f het omgaan met specifieke vormen van geweld.
 - g de omgang met vertrouwelijke gegevens (in relatie tot de meldcode).
 - h de overweging om te registreren in de verwijzingsindex risicojongeren (Wet VIR).
 - i hoe om te gaan met het beroepsgeheim
 - j vanaf 1-1-2019: de afwegingskaders.
- 9 Stellingen: *(antwoordopties geheel oneens ... geheel eens, weet niet/n.v.t.)*
- a Medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie zijn voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe zij de meldcode moeten gebruiken.
 - b Medewerkers binnen andere organisatie(s) in de gemeente (zoals zorg- en onderwijsinstellingen) zijn voldoende getraind in of geïnformeerd over hoe zij de meldcode moeten gebruiken.
- 10 Bent u bekend met de wijziging van de meldcode per 1 januari 2019 en de verplichting een afwegingskader te gebruiken in het stappenplan?
- a Ja
 - b Nee

C. Ervaringen

- 1 Kunt u aangeven hoe werkbaar u de volgende (elementen uit de) stappen van de meldcode vindt? *(antwoordopties heel goed werkbaar ... helemaal niet werkbaar, weet ik niet/n.v.t.)*
- a Stap 1: in kaart brengen van signalen.
 - b Stap 1: het uitvoeren van de kindcheck.
 - c Stap 1: het uitvoeren van de mantelzorgverlenerscheck.
 - d Stap 2: overleggen met Veilig Thuis en/of met een collega en/of deskundige.
 - e Stap 3: gesprek met kind/ouders/betrokkenen.
 - f Stap 4: wegen van geweld of kindermishandeling.
 - g Stap 4/5: de afwegingsvragen
 - h Stap 5 (2017 en 2018): beslissen; hulp organiseren en/of het doen van een melding.
 - i Stap 5 (2019): beslissen; het doen van een melding.
 - j Stap 5 (2019): beslissen; het inzetten van noodzakelijke hulp.
- 2 Stellingen *(geheel oneens [...] geheel eens, weet ik niet/geen mening)*
- a De meldcode biedt professionals voldoende ondersteuning bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
 - b Bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling handelen professionals eerder dan zonder de meldcode.

- 3 Ervaren organisaties binnen uw gemeente in de praktijk knelpunten bij het toepassen van de meldcode, zo ja welke? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Er worden voor zover ik weet geen knelpunten ervaren.
 - b Er is onduidelijkheid over wie welke verantwoordelijkheid heeft.
 - c Het volgen van de meldcode voelt voor sommige professionals (soms) in strijd met het beroepsgeheim.
 - d Ouders/betrokkenen of cliënt willen niet er melding wordt gedaan.
 - e Er worden knelpunten ervaren rond het afwegingskader dat in januari 2019 is ingevoerd.
 - f Andere knelpunten, namelijk:

D. Toezicht

De Wet verplichte meldcode is op twee manieren van belang voor gemeenten. Zij moeten voor sommige ambtenaren een meldcode opstellen, daarnaast houden zij toezicht op de naleving van de wet. Op deze pagina worden vragen gesteld over de wijze waarop dit toezicht is ingericht en op welke sectoren dit toezicht is gericht.

- 1 Op welke wijze houdt de gemeente toezicht op organisaties in uw gemeente en in welke sectoren?

	Of organisaties over een meldcode beschikken.	Of organisaties voldoen aan de minimumeisen die in de wet zijn gesteld (stappen, verantwoordelijkheden, omgang vertrouwelijke gegevens etc).	Of organisaties de verbeterde meldcode hebben ingevoerd (per 1 januari 2019).	Of organisaties de kennis over en het gebruik van de meldcode bij hun medewerkers bevorderen.	Geen
Onderwijs					
Leerplicht					
Kinderopvang					
Gezondheidszorg					
Jeugdhulp					
Maatschappelijke ondersteuning					
Justitie					
Centraal Orgaan opvang asielzoekers					

- 2 Op welke wijze wordt het toezicht op organisaties vormgegeven?
 - a De gemeente maakt gebruik van een vragenlijst die aan organisaties wordt voorgelegd.
 - b De gemeente vraagt de meldcodes op bij de organisaties en controleert deze.
 - c De gemeente gaat langs bij organisaties en gaat in gesprek.
 - d De gemeente verzorgt voorlichting en training over de meldcode.
 - e Anders, namelijk ...

- 3 Wat doet de GGD om het gebruik van de meldcode binnen de kinderopvang te bevorderen?
 - a Voor zover ik weet wordt het gebruik van de meldcode niet bevorderd door de GGD.
 - b De GGD informeert kinderopvangorganisaties per e-mail of brief over de meldcode.
 - c De GGD organiseert bijeenkomsten waar de meldcode een onderwerp is.
 - d De GGD organiseert trainingen/cursussen waar de meldcode aan bod komt.
 - e De GGD biedt e-learning over dit onderwerp aan.
 - f De GGD verzorgt trainingen voor g tot aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling.
 - g Weet ik niet.
 - h Anders, namelijk ...

- 4 Heeft de gemeente handhavinginstrumenten ingezet om te zorgen dat organisaties voldoen aan de Wet verplichte meldcode?
 - a Nee.
 - b Ja, aansporen om meldcode in te voeren/aan te passen (voorlichting/advies).
 - c Ja, last onder dwangsom aangekondigd.
 - d Ja, last onder dwangsom opgelegd.

E. Samenhang met de Wet verwijsindex risicojongeren

De onderstaande vragen gaan in op de verwijsindex en daarna op de samenhang van de verwijsindex met de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor de Wet verwijsindex risicojongeren is een aparte vragenlijst verstuurd. Het is dus mogelijk dat u of een collega al een vragenlijst over de verwijsindex heeft ingevuld. Als u geen vragen wilt beantwoorden over de verwijsindex, kunt u dat hier aangeven. Invullen van deze vragen duurt circa 5 minuten extra.

- 1 Wilt/kunt u vragen over de Wet verwijsindex risicojongeren invullen?
 - a Ja
 - b Nee, ik heb al een vragenlijst over de verwijsindex ingevuld
 - c Nee, ik ben binnen de gemeente niet betrokken bij de verwijsindex en kan ook niet direct een naaste collega vragen.

- 2 Op welke manier bevordert u (of uw collega) het gebruik van de verwijsindex binnen uw regio? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Er worden bijeenkomsten georganiseerd in de regio voor gebruikers (meldingsbevoegden) van de verwijsindex.
 - b Er is structureel overleg met beleidsmedewerkers van de organisaties.
 - c Er is structureel overleg met de coördinatoren per instelling.
 - d Aangesloten organisaties worden geïnformeerd over het aantal meldingen en matches.
 - e Er worden jaarlijks trainingen/cursussen geboden over de verwijsindex.
 - f Er wordt een informatienieuwsbrief verstuurd over de (resultaten van de) verwijsindex.
 - g Ik bewaak de matches die in de verwijsindex tot stand komen; ik zorg ervoor dat iemand deze oppakt.
 - h Ik treed actief in overleg met nieuwe organisaties zodat ze zich aansluiten bij de verwijsindex.
 - i Weet ik niet
 - j Anders, namelijk

Indien antwoord 1e (trainingen cursussen):

- 3 Welke aspecten van het gebruik van de verwijsindex komen bij de trainingen/cursussen aan bod? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- a Het werken met de verwijsindex in het algemeen.
 - b Het herkennen van risico's.
 - c De doelstellingen van de verwijsindex.
 - d Het gebruik van de verwijsindex in de eigen praktijk.
 - e De gezinsfunctionaliteit.
 - f De leeftijdsgrenzen in de verwijsindex.
 - g De terminologie die gebruikt wordt in de wet en/of lokale verwijsindex.
 - h Hoe om te gaan met gegevensuitwisseling/privacy/beroepsgeheim.
- 4 Stellingen: *(antwoordopties geheel oneens ... geheel eens, weet niet/n.v.t.)*
- a Medewerkers binnen de aangesloten organisatie(s) zijn voldoende getraind/geïnformeerd over hoe zij de verwijsindex moeten gebruiken.
 - b De te signaleren risico's en de afwegingen die gemaakt moeten worden voor een melding zijn binnen mijn convenantgebied uitgewerkt in protocollen en werkwijzen.
 - c Bij het opstellen van deze protocollen en werkwijzen was de meerderheid van alle aangesloten organisaties betrokken.
- 5 Wordt in de gevallen dat de meldcode wordt toegepast, ook een melding gedaan in de verwijsindex?
- a Altijd
 - b Vaak
 - c Soms
 - d Nooit
 - e Weet ik niet

Indien antwoord 5d (nooit).

- 6 Om welke reden(en) worden deze twee instrumenten niet gelijktijdig gebruikt?
- a Niet iedereen is bekend met de verwijsindex.
 - b Het zijn twee verschillende instrumenten, waardoor tegelijk gebruiken niet nodig is.
 - c Niet iedereen die met de meldcode werkt is ook geautoriseerd om een melding in de verwijsindex te doen.
 - d De melding in de verwijsindex levert niets op.
 - e Er was al contact met de betrokken hulpverleners waardoor een melding in de verwijsindex niet nodig was.
 - f De melding in de verwijsindex kan averechts werken.
- 7 Vindt u dat de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de verwijsindex elkaar aanvullen als het gaat om het bieden van goede en tijdige hulp aan kinderen?
- a Altijd
 - b Vaak
 - c Soms
 - d Nooit
 - e Geen mening

Indien antwoord 7c (soms) of d (nooit)

- 8 Waarom vindt u dat beide instrumenten elkaar (soms) niet aanvullen? (meerdere antwoorden mogelijk)
- a Beide instrumenten hebben teveel overlap.
 - b Het is moeilijk te bepalen wanneer óf de meldcode óf de verwijsindex óf allebei gebruikt moeten worden.
 - c Het is (te) veel werk om beide instrumenten te gebruiken.
 - d Beide instrumenten hebben een ander doel.
 - e De verwijsindex brengt alleen signalen bij elkaar.
 - f De melding in de verwijsindex bevat geen inhoudelijke informatie, de melding op basis van de meldcode wel.
 - g Anders, namelijk:....

Indien antwoord 7a (altijd), b (vaak) of c (soms)

- 9 Waarom vindt u dat beide instrumenten elkaar (soms) aanvullen?
- a Het zijn andersoortige meldingen, maar met een complementair doel.
 - b De informatie die de verwijsindex oplevert is noodzakelijk voor mijn afwegingen en beoordeling in de meldcode.
 - c Ik zie het gebruik van de verwijsindex als een onderdeel van de meldcode.
 - d De meldcode wordt vooral gebruikt als instrument binnen mijn eigen organisatie, met de verwijsindex wissel ik informatie uit met andere organisaties.

- e De melding in de verwijsindex bevat geen inhoudelijke informatie, de melding op basis van de meldcode wel.
 - f Een melding op basis van de meldcode gaat over huiselijk geweld en kindermishandeling, een melding in de verwijsindex is breder (risico's/problemen).
 - g Met een melding in de verwijsindex blijft de professional altijd zelf verantwoordelijk voor de vervolgactie, terwijl bij de meldcode de verantwoordelijkheid deels wordt overgedragen aan Veilig Thuis.
 - h Als ik meld op basis van de meldcode, doet Veilig Thuis de melding in de verwijsindex en ik niet.
 - i Anders, namelijk:...
- 10 Stellingen: (*antwoordopties geheel oneens ... geheel eens, weet niet/n.v.t.*)
- a De verwijsindex ondersteunt professionals in hun werk.
 - b Professionals binnen mijn gemeente voelen zich doorgaans voldoende bekwaam om te beoordelen wanneer melding in de verwijsindex nodig is.
 - c De gezinsfunctionaliteit (matches per gezin) in de verwijsindex heeft meerwaarde.
 - d Door het gebruik van de verwijsindex worden bedreigingen van de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid voorkomen, beperkt of weggenomen.
 - e De verwijsindex draagt bij aan het effectief in samenhang oppakken van de problematiek bij jeugdigen en gezinnen.

I

Onderwerpenlijst interviews

Onderwerpenlijst Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en Evaluatie van de Wet Verwijsindex risicojongeren

Dit is een basis-vragenlijst. De vragenlijst is bij elke gesprekspartner aangepast.

1 Introductie

- Toelichting evaluatie
- Toelichting gesprekspartner / betrokkenheid bij dit thema

2 Wet verplichte meldcode

A Implementatie

- Hoe is de meldcode geïmplementeerd?
- Is de verbeterde meldcode (1 januari 2019) geïmplementeerd?
- Welke aspecten zijn in de meldcode geregeld?
- Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode bevorderd?

B Bekendheid en gebruik van de meldcode

- Is bekend hoeveel professionals de meldcode gebruiken?
- Op welke wijze ondersteunt de meldcode professionals?
- Verschilt de bekendheid en het gebruik per vorm van geweld (kinderen, volwassenen, ouders)?
- Wordt de kindcheck uitgevoerd door professionals?

C Werking van de meldcode

- Op welke wijze wordt toezicht uitgevoerd?
- Welke knelpunten worden geconstateerd in het gebruik van de meldcode?

- Op welke manier draagt de meldcode bij aan vroegsignalering? Wordt de drempel verlaagd voor professionals om actie te ondernemen?
- Zorgt de meldcode voor het in samenhang aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling?

D Samenwerking

- Hoe verloopt de samenwerking tussen professionals en Veilig Thuis?
- Hoe verloopt andere samenwerking?

3 Wet VIR

A Implementatie

- Op welke manier wordt het gebruik van de verwijfsindex bevorderd?
- Zijn risico's en afwegingen (die de wet noemt als voorwaarde voor een melding in de verwijfsindex) vastgesteld in protocollen en werkwijzen?

B Bekendheid en gebruik van de verwijfsindex

- Is bekend hoeveel de verwijfsindex wordt gebruikt? Zijn gebruikers bekend met de risico's en afwegingen?
- Op welke wijze ondersteunt de verwijfsindex professionals?

C Werking van de Wet VIR

- Op welke wijze wordt toezicht uitgevoerd?
- Welke knelpunten worden geconstateerd in het gebruik van de verwijfsindex?
- Op welke manier draagt de verwijfsindex bij aan vroegtijdige en onderlinge afstemming tussen professionals?
- Draagt de Wet VIR bij aan het effectief en in samenhang oppakken van problematiek bij jeugdigen en gezinnen? (Jeugdwet)

D Samenwerking

- Hoe verloopt de samenwerking?

4 Samenhang tussen Wet verplichte meldcode en Wet VIR

A Samenhang

- Wordt in de praktijk samenhang tussen beide instrumenten ervaren (of is bijv. sprake van een keuzemoment: of de ene gebruiken, of de andere)?

B Verschillen en overeenkomsten

- Zijn de doelstellingen van beide instrumenten en hun verschillen duidelijk?
- Is de terminologie van beide wetten duidelijk? Verhoudt de terminologie zich tot elkaar, zijn er voldoende overeenkomsten of zijn er verschillen?
- Zijn de leeftijdsgrenzen t.a.v. jeugd logisch voor de aanpak van de gesignaleerde risico's?

5 Afsluitend

- Andere relevante zaken die nog niet aan de orde zijn gekomen
- Knelpunten, best practices
- Tips voor gesprekspartners

J

Onderwerpenlijst interviews gemeenten

Onderwerpenlijst Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en Evaluatie van de Wet Verwijsindex risicojongeren – Gemeenten

1 Introductie

- Toelichting evaluatie
- Functie gesprekspartner / toelichting betrokkenheid bij dit thema

2 De Wet verplichte meldcode

A Implementatie

Gemeente:

- Heeft u een meldcode/ambtsinstructie voor de eigen organisatie opgesteld?
- Welke personen moeten met de meldcode werken?
- Hoe bevordert de gemeente de kennis en het gebruik van de meldcode?
- Is de verbeterde meldcode (1 januari 2019) geïmplementeerd?
- Welke aspecten zijn in de meldcode geregeld?

Toezicht door de gemeente:

- Hebben alle organisaties die maatschappelijke ondersteuning verlenen een meldcode opgesteld binnen uw gemeente?
- Heeft de GGD een meldcode opgesteld binnen uw gemeente?
- Welke andere organisaties binnen uw gemeente vallen onder uw toezicht?

B Bekendheid en gebruik van de meldcode

Gemeente:

- Op welke manier wordt het gebruik van de meldcode bevorderd?

- Wordt de kindcheck uitgevoerd?
- Op welke wijze ondersteunt de meldcode professionals?
- Merken de leerplichtambtenaren dat de meldcode wordt gebruikt bij scholen?

Toezicht door de gemeente:

- Op welke wijze wordt door Wmo-organisaties en GGD de kennis over de meldcode bevorderd?
- Wordt de kindcheck in de meldcodes van Wmo-organisaties en GGD standaard meegenomen?
- Signalen over op welke wijze de meldcode professionals ondersteunt?

C Werking van de meldcode

Gemeente:

- Zijn er knelpunten ten aanzien van het gebruik van de meldcode? Doen zich wat dat betreft verschillen voor tussen bijvoorbeeld onderwijs (leerplichtambtenaar) en zorg (sociaal domein)?
- Op welke manier draagt de meldcode bij aan vroegsignalering? Wordt de drempel verlaagd voor professionals om actie te ondernemen?
- Zorgt de meldcode voor het in samenhang aanpakken van huiselijke geweld en kindermishandeling?

Toezicht door de gemeente:

- Op welke wijze wordt toezicht uitgevoerd?
- Welke signalen over knelpunten krijgt u binnen m.b.t. het gebruik van de meldcode?
- Merkt u dat er meer scholing nodig is?

D Samenwerking

- Hoe verloopt de samenwerking tussen professionals/gemeente en Veilig Thuis?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen gemeente en meldingsbevoegde instellingen?

3 De Wet VIR

A Implementatie

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Op welke manier bevordert de gemeente het gebruik van de verwijfsindex?
- Is er een convenant en zijn daarin nog extra instellingen/functionarissen dan de wettelijk beschreven instanties/functionarissen meegenomen (extra meldingsbevoegden)?

- Zijn risico's en afwegingen (die de wet noemt als voorwaarde voor een melding in de verwijfsindex) vastgesteld in protocollen en werkwijzen?
- Merkt u dat er instellingen zijn die moeite hebben met de implementatie van de verwijfsindex?

B Bekendheid en gebruik van de verwijfsindex

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Op welke wijze wordt toezicht op het gebruik van de verwijfsindex uitgevoerd?
- Geeft de gemeente scholing over de verwijfsindex?
- Wordt de verwijfsindex door de aangesloten instellingen in uw regio goed gebruikt?
- Is bekend hoeveel de verwijfsindex wordt gebruikt?
- Zijn gebruikers bekend met de risico's en afwegingen?
- Op welke wijze ondersteunt de verwijfsindex professionals?

C Werking van de Wet VIR

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Op welke wijze draagt de gemeente er zorg voor dat wordt nagegaan of de meldingsbevoegden die een signaal hebben ontvangen, met elkaar contact opnemen?
- Op welke manier draagt de verwijfsindex bij aan vroegtijdige en onderlinge afstemming tussen professionals?
- Draagt de verwijfsindex bij aan het effectief en in samenhang oppakken van problematiek bij jeugdigen en gezinnen? (Jeugdwet):
- Welke knelpunten in het werkveld worden volgens u geconstateerd in het gebruik van de verwijfsindex?

D Samenwerking

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Hoe verloopt de samenwerking tussen de gemeente en aangesloten functionarissen/instellingen?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen de instellingen/meldingsbevoegden onderling?

4 Samenhang tussen Wet verplichte meldcode en Wet VIR

A Samenhang

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Hoe presenteert de gemeente beide instrumenten – complementair of niet?

- Wordt in de praktijk samenhang tussen beide instrumenten ervaren (of is bijv. sprake van een keuzemoment: of de ene gebruiken, of de andere)?

B Verschillen en overeenkomsten

Gemeente en signalen uit het werkveld:

- Zijn de doelstellingen van beide instrumenten en hun verschillen duidelijk?
- Is de terminologie van de wetten duidelijk? Verhoudt de terminologie zich tot elkaar, zijn er voldoende overeenkomsten of zijn er verschillen?
- Zijn de leeftijdsgrenzen t.a.v. jeugd logisch voor de aanpak van de gesignaleerde risico's?

5 Afsluitend

- Andere relevante zaken die nog niet aan de orde zijn gekomen
- Knelpunten, best practices
- Tips voor gesprekspartners

K

Onderwerpenlijst interviews volwassenen

Onderwerpenlijst betrokkenen bij huiselijk geweld - volwassenen

Toelichting bij aanvang van het gesprek

We willen graag met je spreken over je ervaringen over de manier waarop hulpverleners omgaan met signalen van huiselijk geweld en of er snel en adequaat hulp werd geboden. Deze vragen zijn onderdeel van de evaluatie van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. We kijken met die evaluatie naar hoe de wet werkt en naar knelpunten.

Aanwijzing voor interviewer/voor onszelf

- 1 Vragen naar situaties/voorbeelden.
- 2 Doorvragen via waarom, hoe, wat vond je daarvan?
- 3 Neutraal reageren als het emotioneel wordt. Stilte laten vallen / na een tijdje vragen of het gesprek door kan gaan.

Vorm(en) van huiselijk geweld

- Met welke vorm(en) van huiselijk geweld kreeg je te maken?
- Hoe oud was je toen je hier voor het eerste mee te maken kreeg?
- Hoe lang was je slachtoffer van huiselijk geweld?
- Heb je hier zelf ook weleens met iemand over gesproken (voordat je hulp kreeg)?
 - Familie, vrienden, collega's, professional
 - Wat deed/zei men wanneer je hierover sprak?
 - Werd actie ondernomen/hulp ingeschakeld?

Tijdljn hulpverlening

- Vanaf welk moment werd er hulp verleend?
- Vanwege welke signalen werd uiteindelijk hulp verleend?
- Met welke organisaties kreeg je op welk moment te maken?
- Met welke hulpverleners kreeg je op welk moment te maken?

- Bekendheid met meldcode/verwijsindex

Ervaringen

- Kreeg je snel hulp en was de hulpverlening adequaat?
- Wat ging goed?
- Wat ging niet goed?
- Wat zou beter kunnen?
- Wat zou volgens jou helpen bij de aanpak van huiselijk geweld?

Analyse t.b.v. rapportage

- Inkleuring van problematiek (voorbeelden e.d.)
- Inzicht in:
 - Signalen van huiselijk geweld
 - Ervaringen over tijdige/adequate hulpverlening
 - Ervaringen over knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen

L

Onderwerpenlijst interviews jeugdigen

Drie doelgroepen

- 1 Jongeren die in aanraking zijn geweest met de Wet verplichte meldcode
- 2 Jongeren die in aanraking zijn geweest met de Wet Verwijsindex risicjongeren
- 3 Jongeren die met beide wetten in aanraking zijn geweest

Inleiding

[Goed uitleggen wat we willen weten en waarvoor het gebruikt wordt, anonimiteit, wat het oplevert etc. In principe is dit ook al voorbesproken met de jongere]

Benodigheden

- Grote flipovervellen
- Markeerstiften
- Post-its (liefst in de vorm van poppetjes, of gezichtjes)

Werkwijze

Laat de jongere zichzelf tekenen in het midden van de flapover. Door middel van onderstaande vragen positioneer je relevante betrokkenen voor de jongeren om hem/ haar heen. Je brengt middels post-its in de vorm van poppetjes in kaart wie dichtbij en wie verder weg stond, wat ze deden/ zeiden (met oa tekstballonnetjes) en legt dwarsverbanden door onderlinge contacten weer te geven met lijnen. Vraag continue wat de jongere hiervan vond, welke kennis hij/ zij op dat moment had van het proces, welke invloed hij/ zij had/ ervoer, of het anders/ beter had gekund. Onderstaande vragen zijn checkvragen die aan de orde moeten komen om inzicht te krijgen in ervaringen met hulpverlening, ervaren knelpunten en verbeterpunten vanuit perspectief jongere.

Vragen met betrekking tot de meldcode

'Ik wil met je teruggaan naar het moment waarop de hulpverlening naar aanleiding van het geweld begon, en samen met jou in kaart brengen hoe het hele proces is verlopen, wie daarbij zijn betrokken, hoe dat voor jou heeft uitgepakt en wat je ervan vindt.'

- Wat kan je vertellen over de personen die toen betrokken waren? [deze visueel weergeven in een schema, d.m.v. poppetjes rondom de geïnterviewde]
- Wie uit je persoonlijk netwerk?
- Welke professionals?
- Van welke organisaties?
- Wat deden zij?
- Ken jij de meldcode huiselijk geweld?
- Weet jij wie een melding over geweld heeft gedaan?
- Wat werd daarover aan jou verteld?
- Werd er op andere manieren actie ondernomen?
- Voelde je je geholpen?
- Door wie?
- Kwam de hulp na de melding snel op gang?
- Kan je aangeven wie op welk moment heeft geholpen (in een tijdlijn)
- Wat ging goed?
- Wat ging niet goed?
- Wat zou beter kunnen?
- Wat zou volgens jou helpen bij de aanpak van huiselijk geweld?

Vragen met betrekking tot de verwijsindex

De verwijsindex is een digitaal systeem waarin professionals uit bijvoorbeeld de jeugdzorg of het onderwijs kunnen aangeven, dat zij bij jou betrokken zijn. Op deze manier kunnen professionals met elkaar afstemmen om jou zo goed mogelijk te helpen. Ik wil nu samen met jou in kaart brengen hoe de verwijsindex in jouw geval heeft gewerkt.

- Kan jij aangeven welke organisaties/ instanties/ professionals betrokken zijn bij jouw hulpverlening? (deze visueel weergeven d.m.v. poppetjes rondom de geïnterviewde)
- Waar hielpen zij jou bij?
- Weet jij of ze onderling contact hadden met elkaar?
- Ben jij goed geïnformeerd over jouw registratie in de verwijsindex?
- Weet je welke rechten je hebt als het gaat om jouw registratie in de verwijsindex?
- Weet je wat je kan doen als je het er niet mee eens bent?
- Wat weet je over het contact tussen de hulpverleners over jou?
- Hoe word je daarover geïnformeerd?
- Hoe word je betrokken/ ervaar je inspraak/ hoe zie je je eigen rol?
- Hoe verliep het contact tussen de verschillende hulpverleners?
- Wat ging er goed?

- Wat ging er niet goed?
- Hoe zouden de hulpverleners rondom jou beter kunnen samenwerken?

- 41 Evaluatie Wet Kinderombudsman
- 42 Derde evaluatie Wet inzake bloedvoorziening
- 43 Eerste evaluatie Jeugdwet
- 44 Derde evaluatie Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen
- 45 Tweede evaluatie Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting
- 46 Tweede evaluatie Wet verwijzindex risicojongeren
- 47 Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Deze rapporten zijn te downloaden en in de meeste gevallen ook te bestellen via www.zonmw.nl/evaluatieregelgeving

ZonMw stimuleert
gezondheidsonderzoek en
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl